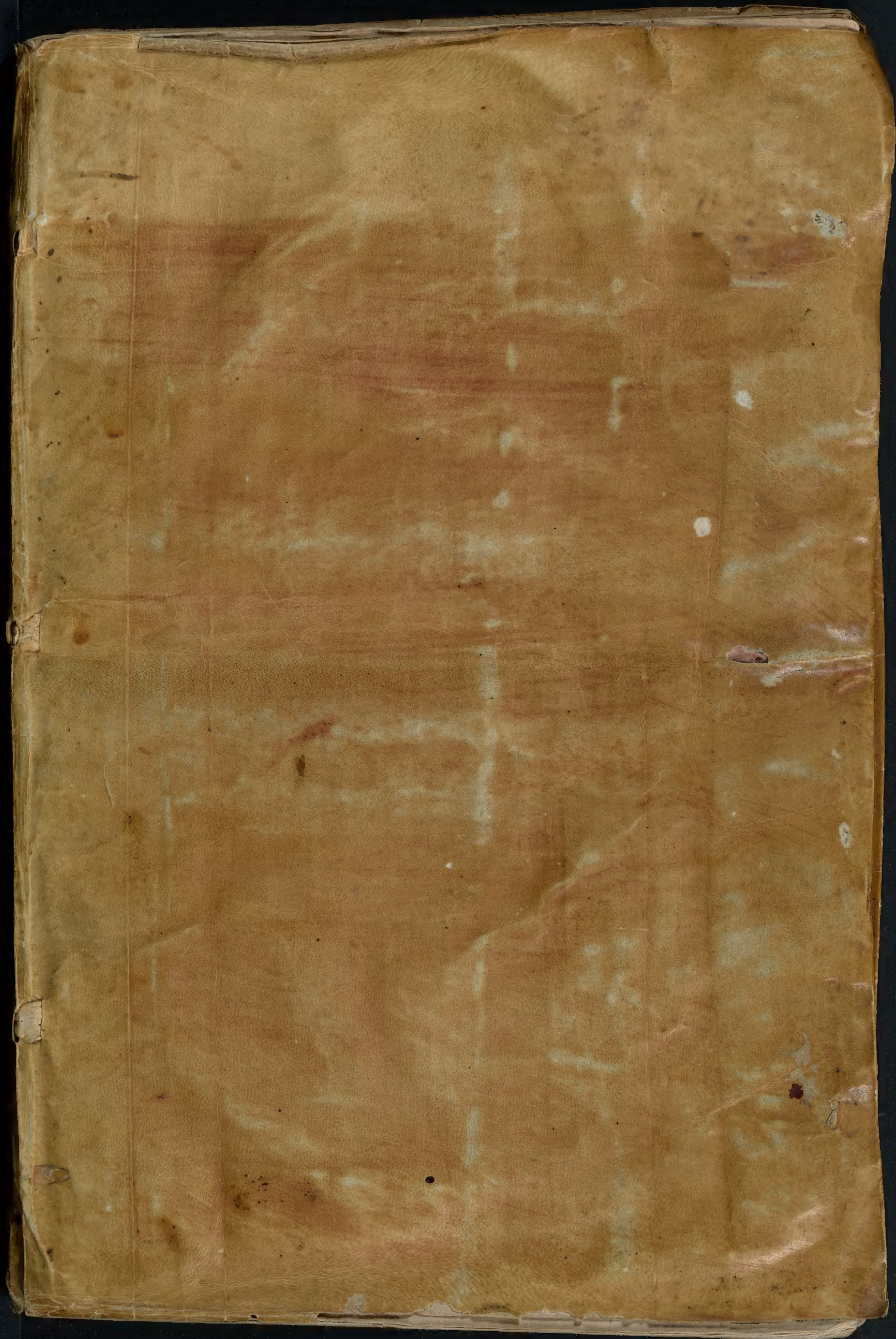

551

TACVINI SANITATIS

ELLVCHASEM ELI-MITHAR
Medici de Baldath,

De sex Rebus non naturalibus, earum naturis, operationibus, & rectificationibus, publico omnium usui, conseruandæ Sanitatis, recens exarati.

ALBENGNEFIT

De uirtutibus Medicinarum, & Ciborum.

IAC. ALKINDVS DE RERVM GRADIBVS.

ARGENTORATI apud Ioannem Schottum Librarium.

Cum prærogatiua Cæs. Maiestatis ad sexennium. M. D. XXXI.

REVERENDISS. PATRI, ILLVSTRISSImo auitæ Domus Brandenburgeñ. Marchioni, D. ALBERTO, Principi Electori: Ecclesiæ Rom. TT. S. Petri ad Vincula Presbytero: Cardinali: Moguntinæ, et Magdeburgeñ. sedium Archiepiscopo, Halberstadieñ. uero Administratori: sacri Rom. Imp. Archicancellario, Germaniæ Primati. &c. Domino sibi obseruantissimo,

QVOD IN REBVS HVMANIS PRAECIPVVM, & natura quasi compertum, Princeps clementissime, quodq; iure quodam nostro, omnes summopere curamus, nimirum id est, ut & Victus sit ratio, & Vitæ seruetur incolumitas. Neque id abs re: quando etiam sacris literis proditum, q nemo carnem suam oderit unquam. Et mira CONDITORIS prouidentia factum, ut, pro ea conseruanda, suo quæq; ordine, suis quoq; fungantur officijs, cum interiora, tum exteriora Hominis membra: indito illi, super hæc, spiritu æthereo, qui rationis ductũ moderetur: ut uere cecinerit Psaltes, DIIS similem factum: qui heroico quodam statu, cæteris creaturis, & dignitate, & iudicio præsit: adstipulante in eam rem ingenioso Poëta,

Pronaq; quum spectent Animantia cætera terram,
Os Homini sublime dedit, cœlumq; uidere
Iussit, & erectos ad sydera tollere uultus.

Cui tametsi, ob lapsum, a cunis etiam, bis mille erumnarum & calamitatum accidant, quas inglorium forte, celsitudini tuæ si recenseam, Lectori quoq; plus fastidio, q̃ uoluptati, infinitis tamen interim Gratiarum donis ornatur, quibus in hoc seculo nequam, diuinum in se numen resplendeat: quo non fucata charitate, uel subiectis iuste dominetur, uel proximi necessitatem benignius ferat. Quæ quum ita se habeant, quisnam inficias ibit, te, ex homine licet, tam clara tamen prognatum stirpe, tanta præcellentem & dignitate, & uirtutum insignijs, ad id mnueris a DOMINO uocatum, ut non modo Patriæ Pater, sed & admirandum iusticiæ, legalitatisq;, specimen sis unicum toti Germaniæ. Iis accedunt illustriss. D. T. bonarum Artium, Autorumq; celebriũ eruditissima censura, cum tam sollicita lectione, inter tot etiam negociorum reip. strepitus, ut Iustinianum non iniuria, si non superes, certe æques: non armis (ut es Princeps paci studiosissimus) uerum Bibliothecæ incomparabili thesauro, & condendarum Legum argutissima animaduersione. Hæc inq;, atq; alia uirtutum tuarum monimẽta, adamussim in te perspiciens diuus ille, non intermorituro seculo etiãnum uiuens MAXIMILIANVS (ni me, sed nec fallere potest, integer Iacobi Spiegellij candor, & probata fides) tete, Princeps clarissime, secundum ex multis selegerat, quocum illi principales in arduis deliciæ, cuius mansuetudine, temperãtia, iudicio &

consiliis, olim restituta morũ uetusta integritas, Legum infinitarũ chaos coacta, & demum Turcæ impia tyrannis propulsa, Christianus orbis aliquanto tutior seruaretur. Sed heu, ut est Fati irreuocabile fatum, Heros ille, inuictissimi spiritus Imperator, a DOMINO uocatus, abit, te nobis ad eiuscemodi munia Albo subscriptum, relinquens. Quæ tuæ celsitudini, Princeps maxime, si forte molestius obtrudam, infimi nominis Librarius, at saltem id boni consulas, inmorali gloria hiisce neniis utrosq; dignos, posteris reddidisse, citra omnem Aulæ applausum. Vt uero ad conseruandam VITAE sanitatem, quod præcipuum carnis officium, redeamus; offerimus ecce tuæ celsitudini hosce Authores treis, a situ ueteri, quantum licuit, per exemplar non tam mutilum, q̃ depravatum, uindicatos: qui & si non Romana polleant eloquentia, at uero quod queritur absolutissime præstant. Quos ubi sedentario delectu quis uel obiter legerit, mirum q̃ pulcre reddant legentem alacriorem, trahantq; illecebris quibusdam PLVS VLTRO (ut dicitur) pergendum. Suscipe ergo pientiss. Princeps, nec dedignare munus, non quidem offerentis, sed illorum potius monumenta, qui sub inclytissimo nomine tuo, cunctis abhinc seculis reuixerunt: & Schotti in hoc animum, humilima subiectione tuæ celsitudini deuotissimumq; ratus excipe. Protectione diuinæ maiestatis in CHRISTO felicissime ualens. Argentorati. VI. Februarii, Anno M. D. XXXI.

Celsit. T. obsequentiss.

Ioannes Schottus, librarius Argentoraten.

¶ ELLVCHASEM ELIMITHAR, filij Hahadum, filij Ducellani, Medici de Baldath,

TACVINI SANITATIS,

De sex Rebus quæ sunt necessariæ cuilibet homini, ad quotidianam conseruationem Sanitatis suæ, cũ suis Rectificationibus & Operationibus.

RIMA SANITATIS CVRA, est præparatio Aeris, qui cor contingit. Secunda, rectificatio Cibi & Potus. Tertia, rectificatio Motus, & Quietis. Quarta, prohibitio Corporis a Somno, & a Vigilijs multis. Quinta, rectificatio laxationis, & constrictionis Humorum. Sexta, Regulatio personæ in moderatione Gaudij, Iræ, Timoris & angustiæ. His enim modis æqualitatis erit conseruatio sanitatis: & remotio istorum sex ab hac æqualitate, facit ægritudinem, Deo permittente glorioso, & altissimo. Et sub quolibet horum genere, sunt plures species, & plurimum necessariæ, quarum dicemus naturas, si Deo placuerit. Dicemus etiam Electiones conuenientes cuilibet, secundũ cõplexionem, & ætatem ipsius. Et hæc omnia ponemus in Tabulis: eo ꝙ multiloquia Sapientũ quandoqꝫ fastidiunt auditores, & diuersitas multorum librorum oppositorũ. Homines enim nolunt de scientijs, nisi iuuamenta: non probationes, sed diffinitiones. Ideo intentio nostra in hoc libro est, abbreuiare sermones prolixos, & aggregare modos diuersorũ uerborum. Attamen nostri propositi est, non recedere a consilijs antecessnrum ueridicorum. In hoc autem libro, nihil possumus a nobis, nisi ordinationes, compilationes, & Abbreuiationes interrogantium, & inductiones pro bono, ad fortificandam uirtutem uerborum. Nec uolumus sequi uoluntates hominum, secundum diuersitatem intellectus opinionum ipsorum. Inuocamus itaqꝫ auxilium Dei, ut rectificet intellectũ nostrum. cum humana natura uix excludatur a fallacijs, & tota uariatio nostra est iuxta moderatam nostram intentionem, Ad quod DOMINVS DEVS nos confortet, & auxilietur iuxta beneplacitum suũ.

Aer. Cibus & Potus. Motus & Quies. Somnus & Vigilia. Humor. Affectus.

Libri summa, & ordo.

Candida ad Deum inuocatio.

HOMO apud omnes Philosophos in plurib. modis suis, assimilat dispositionibus Lunę. Quia sicut Luna dispositiones habet, quibus destruitur sua natura apud nos, utpote per Eclypsim: & habet dispositiones quib. cõpletur sua natura, sicut in oppositione, seu plenilunio: & dispositionem quæ ad immutationem procedens, postmodum completur, ut cum egreditur a Coniunctione seu Semilunio, uadens ad Oppositum seu Pleniluniũ: & per aliũ modum, cũ incipit ab Oppositione, & terminatur ad Coniunctionem. Et sic accidit Corpori. Quædam enim ipsum corrumpunt, sicut Venenũ. Quædam regunt ipsum, sicut Cibus. Quæ-

Homo Lunæ assimilatur.

Adaptatio similitudinis.

dam incipiunt corrumpere, & finaliter iuuant. sicut Medicina. Et alia incipiunt iuuare, & postmodum corrumpunt. sicut Medicina quæ est Cibus. Propterea necessarium est, scire Iuuamenta rerum ad operãdum: & Nocumenta, ad præcauendum. Homo enim debet sibi cauere a re quæ nocuit. Et ob hoc DEVS omnipotens docuit bonam uitam, ad prosequendum, & malam, ad præfugiendum.

Incipio cum DEI auxilio, & compono Tabulas, continentes Cibos et Potus, & alias res necessarias circa ipsos: sicut ordinabo in suis circulis: ad hoc, ꝙ sit compendiosum Regibus, & Dominis, conspicere in ipsis. Sunt eñ usi habere Tacuinos, quibus assimilatur hoc opus. Et diuidam Tabulas ipsas per Domos. In prima domo, ponam Numerũ, qui est in extremo circuli, in quo res illa cõtinetur. In secunda domo, Nomen illius rei. In tertia domo, Naturã suam. In quarta domo Gradum eius. In quinta, Melius illius speciei. In sexta, Iuuamentum. In septima Nocumentũ. In octaua Remotionem Nocumẽti. In nona Humorem qui generatur ex ea. Et consequenter in alijs quatuor Domib. conuenientias eius, secundum Complexiones, AEtates, Tempora anni, et naturas Regionum. In domo. 14. opiniones hominum in ea. In domo uero. 15. Electiones, & proprietates. Deinde faciam loca Simplicium, & Canones uniuersales in genere illius de quo loquimur. Et in Rubrica primi marginis de genere, seu specie illorũ, quæ continentur in margine, etiã iuxta quod dixerũt Astrologi de illo. Et ante hoc ordinabo Circulum, & aggregabimus omnia, de quibus locuturi sumus, & sermones eorum quos uidimus.

Tacuini in gratiam Magnatum compositi.

Hæc Domus erit Sextadecima, Tacuinos præcedẽs, singulis tamẽ suo numero, suos subordinans Canones.

Primo incipiemus de Cibis simpliciter. Deinde de unoquoꝗ genere reliquarum sex Rerum non Naturalium, secundũ ordinationem & consuetudinem Gentium, quibus utuntur in comestione, potatione, & alijs, in suis cameris. Et restituemus numerum Graduum, more Indorum. Et scribemus loco & uice nominum Philosophorum, literam unam æquipollentem toti dictioni. Quæ narrabimus in ultimo Libri huius, cum auxilio ALTISSIMI.

Apparet Autorem fuisse Indum.

ORDO ET EXPLICATIO PLAnior Domorum in Tacuinos sequentes.

PRIMA Domus cõtinebit Numerum distinctionum, & Capita Libri, Regesto Operis inseruiens. Secunda, Rerum Nomina quæ desyderantur. Tertia, earundem Naturas. Quarta, Rerum Gradus. Quinta, Melius ex eisdem Rebus specifice monstrat. Sexta, Iuuamentum per easdem Res. Septima, Nocumentum earum. Octaua, Nocumenti remotiõem. Nona, Humorem qui ex eis generatur. Decima, Complexiones, quibus Res illæ conueniant. Vndecima, cuinam Aetati. Duodecima, Tempora anni quibus præstent. Decimatertia, Regiones in quibus, & ubi deligendæ. Decimaquarta, Philosophorum opiniones circa earum naturas & operationes. Decimaquinta, Electiones & proprietates dictarum Rerum. Adiunctis passim Astrologorum prognosticis.

DOMVS uero Sextadecima, quia pugillo claudi non potest, Canones habet uniuersales de generibus & speciebus Rerum quas Lector quærit. Et id quidem copiosius in principio Libri, ante Tacuinorum formationes. Atꝗ hæc Summa Operis.

DOMVS SEXTADEcima, Tacuinorum omniũ continens CANONES introductorios.

CANON PRIMVS DE SAPOrum & Odorum iudicijs, & Ciborum substan.ijs.

CANONES, quibus noscuntur naturæ Ciborum, sunt quatuor. Primus est semita Rationis: eo quod Ratio ostendit eorum Numerum, mediantib. Saporibus. Et ex receptione Odorum per membra. Et uelocitate Digestionis. Et ratione ipsorum Substantiæ.

Sapores uero simplices sunt octo. scilicet. Amarus, qui est in fine caliditatis: propter quod abradit linguam, & incendit. Acutus uero est minoris caliditatis, propter quod linguam lauat. Salsus autem est adhuc minoris caliditatis, operans in lingua acuitatem. Stipticus, est in fine frigiditatis, adunans linguam, & exasperans. Ponticus uero minoris frigiditatis, & adunationis. Acetosus autem minoris frigiditatis adhuc, operãs acuitatem linguæ. Dulcis, uniens pure. nec em̃ est calidus separans linguam, nec est frigidus adunans, sed est temperatus: & hoc inest ei accidentaliter, eo ꝙ mediũ inest ei naturaliter per se, propter quod linguæ efficit leuitatem tantum. Vnctuosus est minoris temperantiæ. Et istinc trahuntur Gradus. Nã ea quæ adunant linguã ultima adunatione, sunt in quarto: & quæ econtrario, in primo. Quæ uero media sunt, si propinquiora primo sunt, in secũdo: si quarto, in tertio. Et similiter accidit de ijs, quæ caliditate separant linguã. Odores uero Suaues membra recipiũt, & digerunt: uerum ipsorũ caliditas minor est intensis Aromaticis. Horribiles uero econtrario. Ratione substantię. Nam substantia Cibi, quãdo fuerit spissa, uel grauis, dura, uiscosa, seu grossa, est difficilis digestionis: uerum quando digeritur, nutrit multum, et generat opilationem. Si uero leuis fuerit, laxat: rara, mollis, uel subtilis, econtrario. Verum subtilis, aut est Calida, sicut in Acuto: aut Frigida, sicut in Aceto. Et grossa similiter possibile est ꝙ sit calida & frigida: eo quod nõ est omne subtile calidum, nec omne grossum frigidum.

Sapores octo. Amarus. Acutus. Salsus. Stipticus. Ponticus. Acetosus. Dulcis. Vnctuosus. Gradus. Odores. Cibi substantia.

CANON SECVNDVS DE Qualitatibus Ciborum simplicium.

CANON Secundus, ad demonstrandas Ciborum qualitates simplices, quantitates & uirtutes ipsorum, per experientiam: quæ conuenientior est ratione, eo quod accipitur ab operatione substantiæ cibi in corpore: & maxime, cum Ratio excludat a saporum numero insipidum. Et quilibet cibus intrans corpus, impossibile est quod qualitate careat, quæ operetur. Quæ si in ultimitate fuerit, iudicatur in quarto gradu: et si in oppositione ultimitatis illius, iudicatur in primo. Et quæ est inter utrosꝗ, si est prope quartum, dicitur tertius: & si est prope primum, dicitur secundus. Igitur quælibet qualitas erit generaliter inter quatuor gradus. Quorum cuilibet distinguitur, Principiũ, Finis, & Medium estimatione. Vel

Ciborum simplicium qualitates.

dicemus, ut multi dixerunt, ſtatus eſſe infinitos. Et in hac diſtinctione fuerunt multæ diuerſitates inter antiquos, in naturis Ciborum iuuantium: eo quod non inuenerunt partem temperatã, cui proportionetur: nec inuenerunt noticiam, ſeu metam qualitatis aſſumendam ab illa. quia cibus qui eſt debilis caliditatis conditur: ex contrario, multam facit operatiõem cibus fortis caliditatis. Et hæc uia ſubtilis, facilis eſt ad comprehendendum, ſi cibus eſſet ſimplex. Sed quia plures ciborum ſunt compoſiti, uel naturaliter, ſicut compoſitum eſt mel ex dulci & acuto: & melongiane ex inſipido, amaro & acuto: aut artificialiter, ſicut ſyrupus de ſpeciebus diuerſis ſimplicibus, & nos oportet ad præſens facere Canonem de naturis compoſitorum.

Cibus dupliter cõpoſitus.

CANON TERTIVS DE naturis Ciborum Compoſitorum.

CANON Tertius in noticia naturarum Compoſitorum, ſic perficietur. Poſtquã peruenimus ad naturas ſimplicium, & gradus ipſorum cum ratione & experientia, demum ordinabimus naturam caliditatis in oppoſitum frigiditatis, & humiditatis in oppoſitum ſiccitatis. Qui ſi adæquetur in aliquo, iudicabimus illud temperatũ. ſicut Ziribeyti dulcis. alias Ziribelgi dulcis, id eſt, cibus factus de carnibus, ſpeciebus, & melle, ſeu ſaccharo: & dicitur latine Aſſipitium ſine aceto. Fit etiam Aſſipitium cum prædictis ex aceto. Et ſi alterum excedat, iudicabimus ſecundum naturam dominantis. Et ſi compoſitum fuerit ex ſimilibus, ſicut de duobus calidis, quorum unum fuerit in primo gradu, & reliquum in tertio, iudicabitur oppoſitum.

Forte, Zibirebergi.

Aſſipitium.

CANON QVARTVS DE iuuamentis & nocumentis Ciborum.

CANON Quartus ad declaranda Iuuamenta, & Nocumenta Ciborum, & ad auferenda ipſa Nocumenta, ratione & experientia, per ratiocinationẽ. Quia Dulcis inducit ſitim ſua caliditate, generãs choleram ſua conuerſione: & laxat mundificatione ſua, & facit opilationem multitudine nutrimenti ipſius, cum membra multum ex eo recipiant. Acetoſus reprimit choleram, generãs uentoſitatem frigiditate ſua: & nocet neruis, & uiſceribus, ſubtilitate ſua. Et ualde penetrat in profundum, et debilius eſt Pontico in frigiditate, & operatur operatione ſimili autumno. Salſus mundificat flegma, inducens ſitim caliditate ſua, & deſiccans ſua ſiccitate, & per eas exaſperat pectus: & eſt debilius Amaro, in omnibus operationibus ſuis. Vnctuoſus eſt plurimi nutrimẽti, corrumpens, uel faſtidiens ſtomachum, faciens lubricam egeſtionẽ, multa humiditate ſua: & eſt minor Dulci in ſua temperantia. Stipticus linguã exaſperat, & pectus, uentrem ſtringit, & confortat appetitum ſua frigiditate. Ponticus debilior eſt eorum in om̃ibus operationibus ſuis. Amarus ſcindit, & abradit linguã, multa caliditate ſua: et eſt pauci nutrimẽti, ſua ſiccitate, Mollificat naturã, & deponit flegma caliditate & ſiccitate ſua. Acidus cõparatione Amari

Iudicium Ciborum iuxta Sapores.

est debilior in omnibus operationibus suis. Insipidus infrigidat.

CANON QVINTVS, DE rectificatione Nutrimenti, & remotione nocumenti Ciborum.

CERTIFICATIO Nutrimenti, fit unius sapore per aliũ. Nam dulce, & acetosum, alter alterius remouet nocumentum. Acetosum enim rectificatur per salsum: & econtrario. Salsum & Vnctuosum unũquodq; per alterum ipsorũ rectificatur. Stipticum cum Vnctuoso, siue Dulci rectificatur, & ipsa per Stipticum. Et Amarum aufert opilationẽ factam ex Dulci: et econtrario. Ex his tamen non complete soluitur dubietas, de remotione nocumenti, sed est necesse declarare huiusmodi per experientiam, quam sensibilis operatio similiter manifestat. Et patet aperte per pulsum, anhelitum, uel tactum: quia caliditatem faciens, calidum est: et econtrario. Et his adhæret Medicus. Philosophus autem consyderat, q; quodlibet animal, & quodlibet uegetabile, uirtute nutritiua priuatũ, est mortuum, & mortuum frigidum & siccum: etiamsi stinchus, seu balsamus. Sic & quodlibet aliud, seu uegetabile, in quo inuenitur uirtus illa, est uiuum: & uiuum calidum est & humidum: etiamsi papauer niger sit, seu piscis Bonch, id est, tranula. *

CANON SEXTVS, PRINcipia quædam generalia tradit circa Ciborum operationes.

PRINCIPIA ordinata in hoc libro. Primũ dicitur esse de cibis qui sunt calidi, quando sunt magis calefacientes corpore temperato: et econuerso in frigidis. Secundũ. Consulitur corpori sano, duobus modis conseruando scilicet sanitatẽ eius, cum similibus, uel * restituendo ipsum ad temperandum cum contrarijs. Tertium. Quando cibus est calidus & humidus, quod generatur ex eo, erit sanguis: & ob hoc erit iuuatiuus cõplexionibus & regionibus frigidis, & ætati decrepitæ, & tempori autumnali. Quartum. Quod temperatum est in caliditate, temperatum est in frigiditate: et similiter, quod temperatum est in siccitate, est temperatũ in humiditate. Quintum. Quando excedit cuiusq; caliditas, deficit frigiditas: et econuerso. Sextum. Dicitur res temperata, uel distemperata, quando est in aliqua qualitate temperata, & in aliqua distemperata. et similiter dicitur de iuuamento & inconuenibili. Septimũ. Calidum cum sicco est intensius, et cum humido remissius. Octauũ. Cibus humidus potest esse siccus, comparatione sui. sicut pisces: et econuerso. Nonũ. Temperatũ in digestione, temperatũ in quantitate. quia scd'm hoc corium porci ui detur esse magis digestibile carne. Decimum. Præparanda calida cum calidis, quando alterũ ipsorum debilius est altero, et minoris caliditatis.

alias, restaurando.

CANON SEPTIMVS, DE Fructibus in genere. Ad Tacuinum 1. 2. 3. 4.

OPORTET nos etiam inuestigare Canones proprios, dicentes: quod fructus omnes generant corrosiones & febres autumnales. Et ace-

tosus ipsorum nocet neruis, extinguens caliditatem sanguinis: & iuuat illos, qui sunt calidæ complexionis: nisi conuertantur, sicut Grisomala. Et stiptici ex eis ante cibum stringunt, & laxant post cibum, sicut Citonia. Et aquatici ex eis prouocant urinam, sicut Melones: & reprimitur ex fructibus dulcibus cum acetoso: & econuerso. Et ex eis qui est maturus & dulcoratus, est melior: & ex eis qui potest conseruari, & non corrumpitur, est melior eo, qui corrumpitur: & ex eis, qui postquam collectus fuerit, morari poterit aliquandiu, donec desiccetur, ad hoc ut elongetur a suis uirtutibus naturalibus, est melior eo, qui comeditur tempore quo colligitur. Et qui uelocis est descensionis, est melior eo, qui tardæ. nam diu morans cum corpore in stomacho, efficit operationem toxici. Et eius qui est tardæ descensionis, sua grossicie & duricie, ultimetur comestio. Et eius qui in stomacho est non mali chimi, aut uelocis descensionis seu conuersionis, econuerso. Et grossus conuenientior est, ut sit hyemali tempore comedendus: quia caliditas in hyeme profundatur in corpore, & econuerso in æstate.

CANON OCTAVVS, DE Frumentis & Seminibus. Ad Tac. 5.

GALENVS dicit, ꝙ in quibusdam annis, ex malicia temporis, mixtum fuit inuentum Lolium frumento: & accidit, quod cum comedebatur panis factus ex eo, fiebat soda: & in principio æstatis superuenit multus bothor, & accidentia sanguinea. Et propterea debent mundificari grana frumenti, ab omnibus rebus alijs diuersis ab eis. Ex granis autem melius est, quando decoctione sua uelocius ingrossatur, & quorum modica quantitas multum nutrit. Et cognoscitur hoc mensura & pondere ipsius, & ex quantitate farinæ, quæ egreditur post molituram ipsius. Et quodlibet Semen non completum, est humidius completo. Est autem quodlibet semen leuius, calidius, & magis subtiliatiuum planta, uel herba, a qua habet originem. ut semen Papaueris, quod est minoris frigiditatis folijs suis. Et quædam semina comeduntur, exceptis folijs & herba eorum. Et quædam comeduntur cum herba tota. Et quædam econtrario. Et ex granis cum torrefiunt, quod torrefactum fuerit, & exterius superficiale leuius fuerit, est melius reliquo torrefacto. Per torrefactionem aufertur inflatio eius, & uentositas ipsius, & difficilem facit digestionem ipsius, & * multum facit nutrimentum.

Frumenta.

Semen.

alias, nocet nutrimentū eius.

CANON NONVS TERræ, & uegetabilium comparationem docet.

ET CONSYderandum est, ꝙ terræ ad uegetabilia se habent sicut regiones ad animalia. eo ꝙ non quælibet terra, cuilibet uegetabili conuenit. Et in hoc est, ꝙ inuenitur Balsamum in quodam loco terræ Aegypti, & in alijs contrarijs non. Et spina Aegyptiaca, id est, planta faciens generari, Arabiæ erat comestibilis; & cum ducta fuit in Persidem, & plan-

tata effecta fuit toxicum mortale. Et quidam Medici opinātur, ꝙ Lolium sit frumentū, conuersum ex malicia terræ per multos annos.

CANON DECIMVS, DE Leguminibus, & Philosophorum circa Seminum naturas placita. Ad Tacuinum 6.

Melivs ex Leguminibus est, quod pertransit sex menses, usq; ad annū: & quod ultra pertransit, est minoris nutrimenti, & facilioris digestionis est: eo quod non pertransit. Et sicut inuestigamus de tēpore granorū ipsorum, sic inuestigare uolumus de magnitudine ipsorū. Nam semina quæ magnitudinē naturalem pertranseunt, & sunt humecta & inflata, habent humiditatē superfluam: quæ debent conseruari in loco arido, usq;quo arefiant. Verūtamē cum superfluūt in uetustate ultima, fit, ꝙ ex uetustate farinæ egrediatur simile: & maxime quando non flat uentus septentrionalis, nec miscentur. Cum miscentur, fiat per res desiccātes humiditatem, sicut menthastrum. Et philosophi opinantur, ꝙ Semina omnia calida sunt & humida, sicut sperma, et ꝙ sint sicut materiæ, & essentiæ plantarum, quod est principium generationis. Et dicunt pro caussa, ꝙ quædam plantarum sunt multorum seminum: sicut Sesamum est: eo quod sunt debilioris naturæ. Nam illorum quæ sunt debilis naturæ, natura multiplicat numerum seminis: ut sit multiplicatio ipsorum, loco uirtutis: & ob hoc sunt animalibus debilibus multa membra, quibus datæ & ordinatæ fuerunt uirtutes. Et caussa: quod multa semina diuisa sunt in duas partes: ut cum in terra corrumpitur una, altera remaneat. Et ideo fuerunt ordinata quædam membra & organa sensuum duplicia, sicut Oculi, Aures, Testiculi. Et Autores librorum Agriculturæ, dicunt: quod semina uelocius corruptibilia, sunt illa, quæ seminantur die Australi. In alio, Meridionali. Et quod dicitur de noticia seminum saluandorum anno quolibet, habetur ex hoc: quia si semina seminantur in Septembri, & bene pullulant, significatur, quod bene conseruabuntur in illo anno: & econuerso. Et ex Canone generali procedit, quod quodlibet semen quod in sua decoctione non crescit, est malum.

Legumina meliora.

*

Semina.

CANON VNDECIMVS, DE Panis natura, & uarietate. Ad Tacuinum 7.

Panis est temperatæ caliditatis: cuius est desyderium, recipere omnes sapores conuenientes cuilibet complexioni. Et melius ex eo est, cuius frumentum bonum existit, & fermentum eius moderatum, cuius aqua & sal sint quantitate conuenienti, & ignis temperatus, agens in superficie & profundo ipsius. Hip. Cum talis fuerit panis, est plurimi nutrimenti, bonæ digestionis, facilis descensionis. Et panis diuersatur. Nam alius est, qui cōficitur cum aqua & farina: & est plurimi nutrimēti. Alius

Panis natura.

est, in cuius confectione miscetur oleum: qui est difficilior ad digerendum, & peior ad descendendum. Alius est, cui admiscetur papauer: qui ualet ad prouocandum somnum. Alius est, cui admiscetur ciminum magnum, & ciminum cõmune: ad remouendum uentositatem ipsius. Et ex eo alius est, qui comeditur ualde calidus: cuius digestio est ualde uelocior, descensio tardior, & nutrimentum amplius. Et ex eo alius est, qui frigidus comeditur: cuius digestio est tardior, nutrimentũ modicum, transitus uelocior: propterea, quia superficies eius infrigidatur & spissatur, & a profundo caliditate sua dissoluitur uapor: qui dum mouetur uersus superficiem, non inueniens transitum, reuertitur: & obuiando alij uapori, cum eo reuertitur: & erit de ipso ratio ut de primo: & sic reuertendo * incedentes, accidit huiusmodi motu uiscositas & inflatio, prohibentes humectationem, nec stomachus poterit ipsum superare. Io. & Ra. uiderunt contrarium huius, laudantes quod comedebatur in fine secundæ diei postquam confectus fuerit, & maxime fermentatus. Et noticia eius habetur ex hoc: quia cum ponitur in aquam, quod descendit inferius, est azimus: & econtrario fermentatus: & si in medio natauerit, erit medium inter azimum & fermentatum. Et caussa in hoc est: quia fermentum est subtile: in quo est acetositas corrupta, quæ induxit in eo parum caliditatis, & multum aëreitatis: propter quod panis factus est spongiosus, & supernatans, cum non habeat in se uerberationes, motus, confricationes, & uiscositates.

alias, incidentes.

CANON DVODECIMVS,
De Oleribus. Ad Tacuinum 8. 9.

Olerum natura & operatio.

CAVSSA QVARE præmittantur Olera in comestionibus, est, quia sunt subtiliatiua, sicut fructus: & generant omnia uentositatem, & inflationem, & decrepitis colicam, & malam digestionem. Nisi sit aliquod acutum ex eis. sicut Origanum recens, & Nasturtium, quæ deficiunt ab hac operatione. Et sunt iuuatiua illis quibus dantur pro cibis. Et plurimum ex eis, nutrit nutrimento modico. Sed sanguis, qui generatur ex eis omnibus, est modicus, subtilis, & aquosus, & malus. Et quidam ex antiquis dixerunt, quod ex centum drachmis Olerum, generatur minus decem drachmis sangninis & carnis: & econuerso. Et frigida & humida ex eis conferunt iuuenibus, & complexionem habentibus calidam. sicut Lactucæ, Scariolæ hortulanæ. Item ex Oleribus, syluestria sunt fortioris siccitatis, & peioris nutrimenti. Et minus mala inter hæc sunt Lactucæ, deinde Molachiæ, & postmodum Atriplices, & de hinc Portulacæ, & Bletones. Et de quibusdam Oleribus plus nutrimenti est in folijs. sicut Lactucæ. Et de quibusdam in radicibus. sicut Radices, seu Raphani, Rapæ, & Bletæ. Et cuiuslibet terrænascentis, cuius comeditur radix, semen eius imposibile est quod sine periculo comedatur. sicut Lactucæ. Et econuerso: sicut Citrulli, Cucumres. Et plures ROMANI comedunt Olera, seu herbas

crudas post cibum, & non nocet eis: & hoc aut propter malam consuetudinem in ordinatione ciborum: uel quia fundus stomachi sua caliditate comburit ipsa, & orificium sua infrigidatione digerit.

CANON TREDECIMVS,
De uarijs Speciebus, & earum præparatione ad decoctionem.

Ex speciebvs quędam sunt de Terrænascentibus: quędam ex Animalibus. De terrænascentibus quædã sunt fructus, sicut piper, oliua: quædam flores, sicut crocus. Quædam sunt semina, sicut ciminũ & coriandrum. Et quædam olera, sicut Bleta, & Spinachia. Et quædam radices, sicut rapæ, et pastinacæ. Et quædam olea, sicut sesaminum. Et quædam sunt succus, sicut acetum, & succus agrestæ. Et quædam ligna, sicut cinnamomũ, & zinziber. Et quædã sunt de superfluitatib. animaliũ. sicut mel: * & quædãalia eius generis multa, De istis plurimum dicemus in tractatu fructuum, olerum, & confectorum, cum acetosis, et speciebus ciborum secundę Mensæ, et Chalde, & huiusmodi: & quando dicemus de caseo qui fit ex lacte, dicemus de oliuis: & quando dicemus de carnibus salitis siccis, in secundo capitulo Carnium, dicemus de sale: & quando dicemus de acetosis, dicemus de aceto: & hæc om̃ia ordinata sunt loco suo, quorum partitio uel capitulatio manifeste adparet. Canon in præparatione speciatorum, & adpositione rerum & siccorum fructuum de terrænascentibus ponantur in decoctione prius ꝙ dantur, sicut radices. Deinde quæ sunt leuis decoctionis, sicut olera. Et de seminib. aromaticis, quod est ex eis siccũ, ponitur in principio decoctionis: & econuerso. Nec multiplicetur in cibis qui comeduntur infrigidantibus: quia exinde corrumpuntur. Et ex succis fructuum præcedant acetosa in decoctione. Dulcia uero & stiptica postponantur: ne cibi amari fiant. Iudicatur enim quodlibet a re uincente in ipso, cum remissione quadam: propter res alias quæ miscentur in ipso, sicut * Alkipitium per acetũ, & cibus præparatus cum Muri, ubi ferculum fuerit diuersarum naturarũ temperate compositum, sicut zinziber dulce. Et si ferculum fuerit diuersarum naturarũ, erit temperatũ, sicut * zibergi recens, id est cibus, qui fit cum carnibus & melle. Et hoc totum ordinatum est in Canone Quarto. Et diuiditur. Quia quoddam fit ex aqua piscium, quod inducit humores. Et quoddam fit ex farina similæ, quod sit modicæ caliditatis, bonum efficiens saporem in cibis. Et quoddam fit ex farina ordei, quod est calidum in primo, siccum in secundo, laxatiuum uentris.

Specierum species.

Alias, Et quædam ramę, ut stabes.

Speciatorum admĩstratio.

Forte Assipitium.

alias, Zibiribergi. supra fol. 8.

CANON QVARTVS DEcimus, de proprie Acetosis. Ad Tacuinum 10.

Acetata generaliter obsunt neruis, pectori, intestinis, & coitui, & extinguunt choleram, & sanguinem, & inducunt flegma, & conferunt habentibus complexiones calidas, in temporibus, & regionibus calidis. Et caliditatem eorum cum aceto præparatorum, minuit acetum, & humidorum minuit humiditatem, & grossorum grossiciem. Et grossa

Acetata.

ſunt ex cibis ſtomachorum calidorum, & hyemalium: ſubtilia uero econtrario. Et præparatorum cum aceto, quædam conſeruantur tempore ad tempus, ut Melongianæ, & Rapæ. Et quædam non conſeruantur, ſicut caules ouati, & his ſimilia. Sed Canon eſt, q; omnia quæ conſeruari debent, & durare, carnes ſint, uel aliud: ſi niue conſeruabuntur, efficientur mollia, & tenera: ſed melle præſtatur eis cum humiditate caliditas, ſed uino præſtatur caliditas & ſiccitas, ſed aceto frigiditas, ſed ſale præſtatur caliditas & ſiccitas multa.

CANON QVINTVS DECImus, De improprie Acetoſis. Ad Tacuinum 11.

Acetata non proprie.

COCTA Olera improprie acetata ſunt. Cibi qui fiunt ſpecialiter uolentibus ſubtiliare complexionem: & illis qui indigent cibo multo, modico nutriente: & etiam illis, qui tolerare non poſſunt cibaria groſſa, ſicut carnes: ſiue accidat ex natura hoc, ſiue ex morbo, ſiue in quem ueretur incidere, ſiue eo quod iam inciderit: uel quia utuntur cibis ipſis cauſſa religionis: uel quia timetur de Anno acuto, & peſtilentiali, quo etiam moriuntur Animalia: & iuxta unumquodq; ipſorum, uel iſtorum cibi prædicti diuerſimode præparantur. Quandoque cum ſuccis fructuum præparantur, ad ingroſſandum humores ſubtiles, & ad infrigidandum complexiones inflammatas, & calidas. Et quandoq; præparantur cum ſynapi, ad * incendendum humores groſſos: cũ muria & pipere, ad calefaciendum complexiones frigidas: & cum ſucco Lemoncellorum, ad confortandum ſtomachum, & excitandum appetitum. G. dixit multum uſus ſui, ad curandum habentes ſplenem groſſum, opilationem hepatis, et principiũ epiſteriæ, cum regimine ſubtiliationis. Et ſecũdum rationem cibi acetati & præparati cum ſpeciebus, ſunt cibi medicinales, cũ corpus non nutritur multũ ex eis. Et cibus medicinalis, eſt cibi habens in ſe uirtutem, quam natura refugit. ſicut ſunt allia, & ſynapis. Et melius cibalis eſt medicina, habens in ſe uirtutem aliquam nutritiuam, quam recipit natura, ſicut Scuthuſch, & Cumabari.

alias, incidendum.

Cibus medicinalis.

Cibalis medicina.

CANON SEXTVS DECImus, De cibarijs Suffrixatis & Frixis, Butyro, Coluſtra, Lacte & Ouis. Ad Tacuinum 12.

CIBARIA Suffrixa, & Frixa, ſunt iuuatiua habentibus in ſtomach oflegma, & humiditates: uel timentibus incurrere malam complexionem humidam. Quæ diuiduntur. Nam ex illis ſunt, quæ præparantur cum aceto. ſicut Sulcius, Galatina, et Askipitiũ cuius remota eſt unctuoſitas: quæ conferunt habentibus complexiones calidas, hepar calidum: et extinguunt inflãmationem ſanguinis & choleræ: et obſunt, quibus excedit melancholia, & neruis: et pręparata cum lacte, faciunt uentoſitatem & colicam, et maxime, quando præparantur cum carnibus gallinarum, ſeu cucurbitis, et his ſimilibus. Et lac nouiter mulſum, & aliquo tempore reſidens, et butyrum coctum, crudum, et coctum recens, & caſeus recens, et

Sulcius. Galatina. Askipitium.

floricũ, & colustra, sunt uniuersaliter multi nutrimenti, & auferunt pruritum, & scabiem siccam, & impinguant corpus, & conferũt pectori. Butyrum crudum, minoris est caliditatis, quàm butyrum coctũ. Colustra uero humidior est florico, uel caseo recẽti. Lac coagulatũ, acetosum, & lac simpliciter pręparatum cum speciebus & oleribus, remittuntur a natura sua: & melius est lac, quod est intensæ albedinis, boni odoris, et boni saporis, de quo cũ stillatur gutta aliqua, remanet integra comprehensa, nec spargitur in eo. Et caussa est in hoc, quia lac est temperatũ in caliditate, & humiditate: quia est sanguis completæ maturitatis: eo quod mammillæ conuertunt ipsum ad naturã suam: sicut conuertit cerebrum spiritũ uitalem, & testiculi spermatis substantiã. Quia natura quãdoque facit calidum sanguinem in frigidum conuerti, ut fiat nutrimentum cerebri. Et quandoque cibum subtilis substantiæ, facit conuerti, ut sit nutrimentũ corporis grossi. sicut fit operatio cum lacte Asinino. Et caussa subtilitatis lactis asinini est: quia asina lactans, propter suam grossiciem, grossum ipsius retinet ad sui nutrimentum: quia conueniens est naturæ suæ, grosso cibo nutriri, sicut asini, & qui nutriuntur * ex eo. Lac autem diuersatur secundum diuersitates, ex natura animalium, ætatum, temporum anni, pascuorum, & appropiationis, seu elongationis a partu. Et lac pascentium in campis, melius est lacte nutritorum in domo: & melius est lac Animalium pascentium herbam Scamoneæ, Glandes, & Sumach. Et lac Veris post partum animalium, mundificatione completa, est subtile: & in Aestate mediocre: deinde ingrossatur usque ad tempora impregnationis: quibus & deficit lac. Et lac iuuenum animalium, est melius lacte senum. Et lac Vaccarum est grossius, & difficilioris descensionis, et magis naturã stringit, & est nutribilius quolibet lacte. Lac uero Camelarum econtrario se habet. Sed lac Caprarum est mediocre inter utrunque. Et lac Pecudum est medium inter lac Vaccinum, & Asininum. Et lac Asininum et Equarum, est mediocre inter lac Camelarum, & Caprarum. Lac uero Muliebre, est temperatius quolibet alio lacte: eo quod est superfluitas temperatioris animalis inter cætera. Oua uero recipiunt in se quædam animalia, quorum aliqua uolumus recitare delectationis caussa. Quæritur enĩ. Quare ex omnibus Ouis, quæ uicissitudinarie mas & fœmina cubant, cum pulli fiunt ex eis, non incontinenti cibum ex se recipiunt, sed a patre, & matre cibantur? sicut pulli columbini: & ex omnibus aliis ouis, quæ solũ fœmina cubat, licet sit ipsa debilis, & diminutæ caliditatis, pulli ex eis nascentes, incontinenti comedere incipiunt ex se? sicut pulli gallinacei, & phasianorum. Et quare mares non soli cubant oua, sicut fœminæ solæ inueniuntur cubantes? Et quare omne animal, non habens aures extra eminentes, ouat? & econtrario. Item Isaac dixit, in libro suo de Animalibus, ex uerbo Aristotelis, quod oua habentia duo uitella, geminos pullificant. Et dixit uerum: attamen unus est maior altero. Dixerunt etiam quidam, quod oua non pullificantia, sunt illa, quę fiunt ex combinatione

Butyrum. Colustra. Lac. Lac asininum subtilius. alias, ex grosso. Lac uaccarum. Lac Muliebre. Oua. Solutionẽ horum, uide apud Aristote. in Proble.

gallinarum tantũ: aut quia gallinæ ordinantur ad ouandum in cinere: uel quia acciderunt tonitrua tempore cubationis. Et oua habentia duo uitella, ſunt uix pullificantia, & quæ fiunt in defectu lunæ. Et illa ſunt ut plurimum pullificantia, quæ carent prædictis impedimentis.

CANON DECIMVS SEPTIMUS, De Carnium natura in genere, & Stomachi caliditate, Deq; Carnibus porcinis. Ad Tac. 14.

CARNES ſunt cibi multi nutrimẽti, generantes ſanguinẽ unctuoſum, & ſunt de cibis exercitantiũ, et uirorum fortiũ, et ſanorum. Quæ diuerſificantur ſecundũ diuerſitatem animaliũ in ætatibus, & temporibus, quibus reperiuntur locis, & eorũ paſcuis, modis decoctionum, & aſſationum ipſarũ, poſt interfectionẽ, & repoſitionem ipſarũ. Nam propinquiores infantiæ, ſunt humidiores ſenibus, & domeſticę ſunt humidiores ſyl ueſtribus, & uernales humidiores autumnalibus, & carnoſæ ſunt pluris nutrimenti, & tardioris deſcenſionis pinguibus, et pingues meliores macilentis, & caſtratæ non caſtratis ſunt * meliores. Et cuiuſlibet animalis humidi, maſculus eſt melior ꝙ fœmina: et econtrario. Et animalis cuiuſlibet ſicci, quanto iuniores, tanto * meliores. ſicut uituli: & ecõtrario. ſicut arietis. Et carnes, quæ non diu ſteterũt poſt interfectionẽ. Et illæ quæ auferuntur ex aquis de piſcibus, quæ non peruenerũt ad ultimũ ſenectutis, uel corruptionis corporis, ſunt melioris digeſtionis, ꝙ recentes, in ſtomachis præparatis. Et animaliũ ſtatim interfectorũ carnes, ſunt magis cõuenĩẽtes ſtomachis calidis, ſicut Turcarũ et Sclauoꝝ. Et caliditas ſtomachi, aut eſt per naturã, aut ſecundum naturã: ut ſtomachis inflãmatis. Aut eſt ſecundũ accidens. ſicut accidit, quãdo foramen furculi uenĩẽtis a felle ad ſtomachũ, eſt amplius illo quod incedit ad inteſtinũ duodenũ, propter quod cholera cibũ comburit. Aut ex operatione exteriori. ſicut accidit illi, qui imponit ſtomacho ſuo, praue inquietans uentrẽ. Aut ex profundatione caliditatis. ſicut accidit ſtomachis in hyeme. Aut propter fundũ ſtomachi, qui eſt multæ carnoſitatis, & fortis caliditatis. Raſis dicit, quod tẽperatiores ex carnib. ſi eſſet a Lege ſtatutũ, ſunt carnes porcinę. Et Gal. narrauit, ꝙ ſunt ſimiliores humanis: eo q̃d quibuſdã miniſtratæ fuerunt carnes humanæ, nec poterunt diſcernere inter eas, & porcinas diuerſitatẽ in odore, ſeu ſapore: propter ipſarũ ſimilitudinẽ. Et ex hoc Canone dicimus, ꝙ meliores ex carnibus ſunt, non propinquæ natiuitati: eo q̃d ſunt multarum humiditatũ & muſcilaginũ: nec longinquæ a natiuitate: quia ſunt multæ ſiccitatis & groſſæ. Nam illæ ſunt non bonæ, propter uelocitatẽ deſcenſionis, et modicũ nutrimenti ipſaꝝ: et iſtæ, propter tarditatẽ, et reſidentiã ipſarum. Sed debent eſſe mediocres inter has: & maxime cum ipſarũ animal eſt ſanũ in tempore tẽperato, & paſcius affluentibus, & domeſticũ, utens motu tẽperato, et motu a loco paſcuoꝝ ſuoꝝ per ſeipſum reuertatur ad eundẽ. Ex quo cõuincitur, ꝙ non ſint herbæ illic necantes. Homo eñ nouit quæ ſunt cõuenientes aĩalibus herbæ. Et poſſibile eſt,

alias, humidiores.

alias, temperatiores.

Stomachi caliditas.

Lege, Domini per Moſen.

Carnes porcinæ.

ꝙ alicuius natura, alterius naturę cōueniat, & alterius sit probatrix. Sicut Elleborus est conueniens coturnici, Iusquianus passerib. crocus bobus, & hominibus tēperatus panis, & carnes bene coctæ. Nisi famescāt in stomacho ipsorū: quibus tunc cōuenientes carnes Camelinæ, & panis azimus: et hoc propter uehementiā caliditatis ipsius. Quod si acescant in eo, erit propter debilitatem, et frigiditatē ipsius. Sicut accidit Prædicatori cuidam, de quo narrauit G. Ego tamen dico, ꝙ hoc accidit, quod orificium stomachi sit uehementis frigiditatis, & fundus ipsius in ultimo caliditatis naturalis, inducit appetitum magnum, & digestionem bonam, & maxime, cum appetitiua, & digestiua fortes fuerint, & corpus magnum, & ferculorum foramina inter ipsum & fel exeuntia, fuerint larga, et tempus hyemale, & regio septentrionalis: & econuerso.

CANON DECIMVS OCTAuus, De Carnibus syluestrium animalium, grossis, & subtilibus. Ad Tacuinum 15.

DE CARNIbus uenationū quadrupedū, syluestres sunt grossæ multū, et sunt de cibis utentium exercitio. De carnibus uero auium, subtiles ex eis sunt, sicut phasianorum, & sunt de cibis conualescentium & quiescentium. Nec sunt cōuenientes utentibus exercitio, neqꝫ sanis, neqꝫ etiam habentibus stomachum calidum, & maxime habentibus corpora rara. eo quod corpra rara indigent cibo ad densandum: & densa econtra cibis subtilibus ad transeundum: et stomachi calidi indigent grossa substantia, ut non conbinetur in ipsis. Et caussa quare stomachus cum debilitate caliditatis, digerit corpora, quæ mollis, digerere non potest, sicut ossa & cartilagines, est: quia illa non habent digestiuæ proprietatē, cuius caussa corpus cibi per grossiciem eius subijciatur corpori stomachi * debilis, & humidi existentis. Sicut corpus hoīs subijcit̄ uelocius puncturæ scorpionis, ꝙ̄ subtilib. perforatorijs: & sicut subijciunt̄ corpora animaliū puncturæ uesparꝝ, muscarꝝ, et cimicū, cum nutriunt̄ ex eis: sicut locustæ, seu galli operant̄, ut cauda lapidē perforent, ubi semen initiatū conseruandū sit a frigore. Et huius uirtutis nutritiuæ reperitur instrumētum in quibusdam bene completū, taliter, ꝙ unus potest digerere, quantum plures non possunt comedere. sicut dicitur de filio Alleph, & alijs, quorꝝ stomachus subijcit̄ cibis, & mollescit in eis: sicut mollescit Adamas plumbo mediante sub mortello. Et operatur istorꝝ nutritiua in cibis multum, sicut operatur ignis ex lignis multis, modicū cinerem, quia digerit uelociter. Et quædam partes in uapores soluuntur, exeuntes per mediū pororum: & partes aliæ educuntur per aliquē modum aliū purgationis.

alias, lenis

*

CANON DECIMVS NOnus, De Piscium natura, & digestione. Ad Tac. 17.

GALENVS dicit, ꝙ Pisces sunt generaliter difficilis digestionis, generantes plurimum flegmatis, & sanguinem malum, & maxime illis, qui eis non utuntur, nisi calefactis, & illis qui uino non semper utuntur.

Pisciū natura

Diuersantur tamen secundū ipsorum genera, loca, quantitatem & ipsorū cibum, & præparationem ipsorum: & plurimum de his diximus in ipsorum Tacuinorū capitulis. Meliores uero ex piscibus sunt saporosiores, & boni odoris, et modicæ uiscositatis, nutrimenti boni, pulchri coloris, et de quibus pluries reperiuntur in aquis currentibus supra terram lapidosam, quarum motus sunt uersus septentrionem: peiores uero econtrario. Et melius est, non potens eos digerere, ut quo comeduntur die, procuretur uomitus: & peius, cum comeduntur, & deinde potatur aqua niuosa. Et utilius quod fit, ad sitim mitigandam ex ipsorum comestione inductam, quæ fit ex eorum unctuositate uiscosa poris stomachi inuiscata, hoc est, quod studeat bibere antea modicum uinum purum: ut ad fundum stomachi descendant: deinde multoties utatur potu ipsius, ut uelox sit eorum descensio. Et illis qui non adhærent huic curæ, est utile peludith mellitum: post quorum comestionem non debet dormire, nisi digerantur. Et dixerunt quidam, ꝙ caussa, quare pisces sitim faciant, est, quia frigidi sunt & humidi: & omne simile, simile adpetit: & propter hoc aquam adpetit, unde prouenit sitis. Quia si res taliter se habet, ꝙ scilicet frigidum & humidum appetunt sibi simile, sicut aqua niuem, & lactuca res abscindentes naturaliter sitim, erunt naturaliter prouocantes sitim, & nulli erit in hoc appetitus stomacha ratio, nec prodesset uinum in huiusmodi siti mitiganda.

Piscium delectus.

*

CANON VICESIMVS,
De Carnnibus membrorum Animalium, exteriorum & interiorum. Ad Tacuinum 18. 19.

MEMBRA Animalium, assimilantur animalibus, quorum sunt membra, & diuersantur iuxta diuersitates animalium ipsorum, & specierum earū. Et propterea capita arietum, humidiora sunt capitibus caprarum: & capita caprarum, humidiora sunt cerebris capreolorum. Et sic diuersant̄, secundū plus & minus, unūquodq; tamen conuenit suo generi, Quia etiā corda diuersantur: quę generaliter calida sunt & sicca: eo quod sunt radix caloris naturalis in animalibus. Propter quod omnia membra propinqua cordi, sunt temperatiora, leuiora, digestibiliora alijs quæ elongantur ab eo: quia nutriunt sanguinē quem cor & hepar decoxerunt. Et econuerso, membra quæ sunt a medietate umbilici, usq; ad caudam. Et secundum hoc proportio erit. Quia membra quæ sunt dextri lateris, sunt meliora sinistris: eo quod sunt propinquiora hepati. Et mēbra quæ sunt propinquiora dorso, per ipsorum motum, sunt meliora propinquis uentri, propter quietem ipsorum. Et membra, quæ sunt propinquiora superficiei corporis, quia proxima sunt aperturæ pororum, meliora sunt propinquis parti interioris corporis. Et carnes quæ adhærent ossibus, sunt saporosiores carnibus elongatis ab eis. Et medietas cartilaginum, melior est ipsarum extremitatibus. Ruffus dixit. Laudo sanitatem illius

Membrorum qualitates.

corporis, cuius sensus nouit discernere inter hæc membra bonũ a malo.

Coci distinguunt inter hæc membra: licet ignorent caput esse locatum ad hoc, ut sit custos corporis: eo quod in ipso sunt quinqꝫ sensus, quibus per intellectum deliberatur inter bonum & malum. Et cor locatum est in medio corporis, ut aërem adtrahat sibi propinquiorem, obtemperans frigiditate ipsius caliditatem propriam, faciens eius subtilem spiritum, per quem distinguat quinqꝫ sensus, & ex eius grosso actus loquelæ, & uocis. Instrumenta uero nutrimenti locata sunt sub eo, ut sua caliditate iuuet ea ad digerendum, & festinet digestionem, & adiuuet gignitiuam, & ad educendum fœtum, & ad expellendum superfluitates. Manus autem & pedes sunt instrumenta ad adquirendum, & ad fugiendum, & sunt arma ad pugnandum. Dentes uero deputati sunt ad incidendum cibos, molares ad molandum, lingua ad loquendum, isophagus ad descendendum, uenter ad digerendum, intestina ad stercus. Meseraycæ uero sunt uiæ, ad deferendum hepati substantiam a stomacho ad hepar. Postquam autem decoquitur, conuertitur in quatuor substantias, sanguinem uidelicet, humorem aquosum, choleram, & melancholiam: ex qua Fel attrahit spumosum ipsius: Splen melancholiam residentem: Renes trahunt aquositatem cum ea commixtam. Demum remanet sanguis purus, qui reseruatur, ut corpus nutriat: cuius melius assimilant sibi testiculi. Benedicatur ergo DEVS, qui glorificauit hominem, statuens animalia uiua ad seruiendum ei, & mortua ad nutrimentum, & exaltauit illum inter alias creaturas, propter rationem ipsius: & ex pluribus non secuti sunt mandata DEI, nisi pauci, qui inspicientes mundum nihil esse, dimiserunt ipsum, & secuti sunt alium.

Ministeria membrorũ hominis.

CANON VICESIMVS primus, De officio Coci, & ferculorum uaria præparatione, totiusqꝫ Culinæ, cura. Ad Tacuinum 20.

ORDINATIONES, quas ordinauerũt Coci, dixerunt, quod salita & stiptica, debent prius elixari cum aqua dulci, & deinde præparentur. Amara uero, & acuta præparantur cum aceto: & acetosa cum salitis, & econuerso. Et insipida præparentur cũ speciebus calidis & sale. Et carnes macræ cum unctuosis: quæ carnes macræ debẽt prius elixari, ꝙ præparari ad usum. Et assandas carnes ungere debes prius: quibus in assatione submitti debet uas, continens aquã recentem. Et si humidæ fuerint carnes, sic assentur, ꝙ humiditates propriæ remaneant in eis: ꝙ si siccæ fuerint, tamdiu assentur donec desiccentur. Sit tamẽ cautela, quod uasa non cooperiantur, quibus præparãtur carnes syluestres. Nec occidenda sunt animalia ipso die, quo comederint allia, siue cepas: & si ferculum præparatum seruari debet in olla, lutetur creta coopertorium cum orificio ollæ. Debent etiã mundificari carnes a suis superfluitatibus antequã coquantur. Magni gladij taliter præparentur, ꝙ in rumpẽdis ossibus frusta non

Assata.

fiant minuta: parui uero acuantur, ut incidendo carnes non deuaſtentur. Tabulæ uero ubi carnes & herbæ inciduntur, bene radantur. Habeatur etiam cultellus ſingularis, quo cepæ incidantur: nec cum cultello ipſo, quo çepæ inciduntur, ſed cum alio pulchro, & mundo panem incidas minutim, qui ponendus eſt in brodium. Quælibet etiam olla habere debet ſuum coclear, & coopertorium ſuum: & ſpumetur olla iugiter, & mundificentur labia ſeu latera ollæ ipſius, nec in eis fiat aliqua combuſtio: & ſi aliquid in eadem olla combuſtum appareat, charta bombicina madefacta applicetur loco prædicto. Et ſi oportuerit aquam addere, in ipſam ollã aſpergatur, & non ſubito infundatur. Madefiant etiã labia ollæ aſſidue. Species, & Amigdalæ non piſtentur in mortario unctuoſo. Herbæ etiam non piſtentur in ruginoſo mortario, a quibus debet haberi ſuccus: & non ponantur in ſcutella. Fercula, niſi poſtquam ſedabitur feruor ebullitionis ipſorum. Et lauet miniſter manus ſuas, priuſquã ſcutellet cibum ipſum, fumigans manus ſuas poſt ablutionem cum fumo ſandalorum: ut remoueatur odor ceparum. Nec obliuiſcatur, ante decoctionem ferculorum ſuffrixare carnes, cum ſpeciebus & cepis. Et in hoc eſt totum negocium coquinę. Dimittas etiam carnes groſſas una nocte manere ante decoctionem: deinde elixa eas cum aqua & ſale, ad ſubtiliandum eas. Nec decoquas carnes poſt occiſionem ſtatim, niſi prius infrigidentur. Prohibetur etiam ferculorum decoctio cum lignis uiridibus: & eſt conueniens ignem efficere ex lignis, quæ non ſunt malæ qualitatis. Et ſi uolueris celeriter excoqui carnes, Boracem in earum coctu ram apponas, & in illis cera mittatur: ponantur in hæc uirgæ ficuum, & cortices melonum.

Lotio manuũ coci.

Ligna.

CANON VICESIMVS SECUNDUS, Qua cura cibus ſumendus, & quæ fercula, quibusq; de cauſſis fugienda. Ad Tacuinum 21.

Prohibita ferculorum mixtio.

ORDINAtiones meliorũ de meliorib. rebus, eſt non cõmiſcere in comeſtione unius diei duo fercula calida, ſicut pullos colũbinos aſſos, & allia. Nec duo fercula frigida, ſicut madira. i. carnes præparatas cum lacte acetoſo, & maſlia. i. carnes p̃paratas cũ ſero. Nec etiã duo fercula uiſcoſa, ſicut caſeum, & piſces recentes. Nec duo cibaria cõuertibilia, ſicut griſomala, & melones. Nec duo cibaria inflatiua, ſicut ſunt olera & fructus. Nec duo fercula ſtiptica, ſicut agreſtia & fumachia. Nec duo cibaria groſſa, ſicut carnes ſalitas, & caſeum ueterem. Nec etiam duo fluxibilia, ſicut pinguedinem, & medullam. cuncta eñ quæ diximus mala ſunt, maxime quando non ſucceſſiue comedunt̃, eadem comeſtione, & ſimul miſcent̃. Nec acetũ ſumatur poſt cibaria confecta de granozizo. Nec lac cum aceto, ſiue cum radicibus. Nec cepæ cum allijs. Nec carnes gallinæ præparatæ cum lacte acetoſo. Nec granata poſt frumentũ paratum cũ carnibus. Nec aqua dulcis, ſeu calida ſumenda eſt poſt ſtidibog, id eſt, carnes præparatas cum ouis, ſpeciebus & aqua, aut ſalſa cibaria. Nec aqua frigida.

post fructus, sed cibaria calida, & chalde, nec carnes assatę cũ lignis laud'. & assatæ cum lignis ficuum, & similib. Prohibetur etiam comestio aceti uel olei, quę reposita fuerint in uase æneo. Nec cibus calidus repositus nocte una sub uase æneo comedendus est: nec in loco seu camera humecta: & præcipue si sunt pisces assati cum oleo, uel aliquod assum, & in mantili calidum inuolutũ. Nec cibus, nec uinum, in quibus ceciderint formicæ, maltæ, seu alij uermes. Abstinendũ est etiam a corruptis fructibus. Nec cibus qui amisit suũ saporem & odorẽ, comedendus est. Et uniuersaliter abstinendũ est a quolibet cibo, in quo humanus non delectatur animus, nec sensus. Nec bibas in comestione, nec comedas supra potũ. Cœna etiã minuenda est, si uis leuis * mane consurgere. Dimoueas etiã mensam, appetitu remanente comedendi. Prohibeas etiam cibos stipticos, colicam patientibus & senibus: & cõualescentibus grossas carnes: quas concedes iuuenibus & exercitantibus. Scire etiã conuenit, ꝙ licet ex omnib. cibis prædictis, protinus non sentiatur læsio, sentietur tamen in futuro: et præcipue si senes, aut alij frigidæ complexionis existentes, utantur his cibis frigidis: & econuerso. Nam uidi quosdam, qui comederunt miscentes duo diuersa stiptica, quibus accidit colica in hora comestionis. Et * Ra. dixit, quod uidit quosdã comedentes allia, & cepas, & accidit in oculis eorum debilitas uisus. Et alius dixit, quod inter nos sunt duo fercula, quibus utimur, quæ non est hominum consuetudo miscere. nam si miscerentur, interficerent comedentes. Propter ipsa duo cibaria uoluit hoc docere filium suum.

" " alias, manere. alias, Ru.

CANON VICESIMVS TERtius, De Ciborũ diuersitate, & uaria eorũ operatione. Ad Tac. 11.

CIBORVM partitio diuersificatur, Aut ratione sui. Et hoc est, aut ratione substantiæ suæ, quæ est cõueniens ad digerendum. sicut sunt carnes agnorꝝ animaliũ. Aut inconueniens. ut fungi. Et si ratione suæ quantitatis, non multũ replet, et modicum desiccat. Et si ratione qualitatis, aut per oppositũ, ut si calidus sit, replet cerebrum uaporibus, & stomachum humiditatibus: si frigidus, calorem extinguit. Aut per uirtutem, & operationẽ. ut sit cibus morbis contrarius, & sanitati consimilis. Si ratione temporis: ut tardetur ciborum assumptio, donec choleræ fundantur ad stomachum: nec festinetur prius ꝙ̃ cibis stomachus mundificetur, sed assumatur primo cibo digesto, & stomacho mũdificato. Aut prolixitate temporis comestionis. et tunc primus cibus descendet primum, prius ꝙ̃ compleatur digestio. Et in his cibi stiptici primo sunt assumendi. Aut ratione ordinis, cum subtiles cibos, grossi præcedunt. Aut rõne mixtionis ipsorum. ut non sint diuersarum substantiarum, et saporum: tunc enim ab eis stomachus fatigatur. Et si est ratione appetitus: appetitiuum magis est * delectabile non appetitiuo. Cæterum si sit non appetitiuũ, minus iuuatiuũ est, tanꝙ̃ abominabile. Et si fuerit ratione stomachi. sicut stomachus prauus (alias, paruus) impotens erit in digestione: et frigidus efficit

alias, diligibile.

humorem crudum: & calidus stomachus cibum comburit. Et si ratione potus: qui paulatim assumendus sit: eo quod multus potus cibum crudificat, & paruus comburit. Et si ratione comedentis: ante cibum consyderet ipsum ratione complexionis, curationis, ætatis, figuræ, regionis, officij, & consuetudinis. Nam cibi iuuenum habentium complexiones calidas, habentium membra magna, & poros apertos, laboriosi officij, in hyeme & regionibus frigidis omnes esse debent spissi & grossi: & econuerso. Et si post cibum: si ratione motus comedentis. Qui motus est duplex. Aut uitalis, ut ira, & timor: quæ duo cibum corrumpunt. Vel animalis, sicut obuiatio maris & fœminæ: unde accidit arthetica. Et motus, & deambulatio post cibum, cibum crudificant, & descendere faciunt. Quies uero, sicut est dormire super lectum calidum, carbunculos accidere facit: & si in cameris calidis, sitim accidere facit: & si in locis claris, & mali odoris, & multi clamoris, impedit dormitationem.

CANON VICESIMVS quartus, De signis Digestionis bonæ & malæ, & Ciborum temperamento. Ad Tac. 23.

Digestionis signa.

SIGNA Digestionis sunt, quando sentiuntur utraque latera leuia, & umbilicus. Et quando dormitur supino corpore, stomachus manet depositus, & eructuatio accidit absque sapore, & appetitus cibi festinat, et ardere non desinit, & pulsus minuitur, et urina citrinatur, & aromatizatur sensus odoratus, somnus sedatur, saliua minuitur, et sitis efficitur: et quando hæc erunt, completæ sunt digestiones tres. Et si hæc memorata in diebus æstiuis acciderint mane, & in hyemalibus diebus in meridie, erit bonum. Alioqui ingenietur quod sit. Si uero hominis ingenio permutatio hæc ex toto fieri non possit, saltem fiat secundum similitudinem aliquam conuersio æstatis in hyemem, infrigidando locum, & alterando aërem, cum pannis raris & madefactis aqua frigida, & uentilatis uentilando, & alijs similibus. Per hæc enim confortabitur stomachus senum & decrepitorum, in tantum, quod fiet in digestione similis stomacho iuuenum: & cum huiusmodi rebus, & sibi similibus, poterunt senes digerere grossos cibos, in regionibus meridionalibus, & temporibus calidis. Et per Canonem patet, quod cibi temperati sunt, in duobus temporibus temperatis, hominibus temperatis. In hyeme sunt grossi, propter occultationem caliditatis ipsius: et sunt calidi, propter frigiditatem contrariam temporis. Et in æstate sunt subtiles, propter debilitatem caliditatis: et sunt frigidi, propter contrarietatem caliditatis temporis. eo quod aër dominans corpori tẽperato in hyeme, facit quod digeritur uirtute caliditatis flegmaticum: et in æstate debilitate ipsius caliditatis, et effusione caloris exterius, facit quod digertiur cholericũ. Nam aër caliditate sua in æstate, non sufficit cor infrigidare: nec aqua calida sufficit uires sedare sitis. Et caussa in hoc est: quod iuuamentum, quod in hoc aër præstat, est ex ea frigiditate unde est sua substantia. Terræ enim caliditate,

Stomachi Senum fortificatio.

ſicut Aethiopiæ, homines calidi ſunt, apti nati ad frigiditatem interiorum: nec eſt aliqua uia rectificatoribus, id eſt, curatoribus, ad auertendum eos ab illa natura, nec hyems ipſorum habet potentiam permutandi eos ab illa natura: unde cibum calidum recipiunt loco medicinæ in eorum ſtomacho. Et etiam ad mundificandum ſtomachum ipſorũ, Sclaui recipiunt res calidas in cibis; eo quod ſimiles ſunt in eorum complexionibus.

CANON VICESIMVS quintus, De naturis Aſsatorum, & Elixatorum. Ad Tacuinum 24.

IN ASSATO duplex eſt modus conſiderationis. Vnus in compoſitione ſuiipſius. & huiuſmodi Aſſum nutrit nutrimento forti, & tardo. Alius modus eſt in comparatione ad Elixatum. et ſecundum hunc modum eſt humidius elixato. quia elixati diſſoluta eſt humiditas naturalis in brodio: et illud cuius humiditas naturalis eſt diſſoluta, eſt ſiccum: Aſſatorum uero in igne humiditas, non poteſt diſſolui, ſpiſſitudine ſuperficiei ſuæ: & illud cuius humiditas remanet, magis eſt humidum, ꝙ illud cuius humiditas reſoluitur. Vnde ſi duo membra inter ſe ſimilia tollantur, quorũ unum exiſtens elixum, et illud eadem hora ſublatum de brodio, et aliud etiam aſſatum illa eadem hora ſublatum ab igne, reponantur ambo nocte una: mane ſequenti inuenies colorem aſſati ſplendidũ: cuius ſplendor eſt ex ſuperfluitate caliditatis & humiditatis, & aëreitatis. ſicut accidit iuuenibus in comparatione decrepitorũ. Saporem cuius etiã aſſati reperies delectabiliorem: delectatio enim in ſenſu guſtus eſt ab humido: et elixatum inuenies deſiccatum, & denigratum, et diminutũ a ſapore ſuo delectabili: eo quod in eo non exiſtit ſua humiditas naturalis: et brodium ipſius, et ex quo fit res ſe habet in eis. Aſſum ergo humidius eſt Elixo. Dixit. PP. Medicus. Pulli aſſati ethicis largiuntur, ut conſeruetur ipſorum humiditas, cum ſuperflua humiditate pullorum ipſorum. Nec eſt dicendum ab aliquo, ꝙ elixata habent humiditatem ab humiditate aquæ, loco naturalis humiditatis, ab eo per elixaturam ſublatæ: quia cum ſit accidentalis, non debet denominari ab ea: illa uero, humiditas quæ eſt ab ea per elixaturam ſublata, eſt ſua forma. Et nullus debet credere, ꝙ forma elixatorum ſit brodium: imo brodium eſt forma elixationis, & non elixatorum. ſicut ſunt carnes. Diuiſio enim eſt inter elixum, et elixaturam, et Aſſatum & Aſſaturam, et hoc propter diuerſitatem ſimplicium ipſarum: quarum noticia, in tertio Canone eſt, quem diximus.

Aſſata. Elixata. Aſſatum humidius elixato. Elixum. Elixatura. Aſſatum. Aſſatura.

CANON VICESIMVS sextus, De Chalde cibo dulci, ſimplici & compoſito. Ad Tacuinum 25.

CHALDE eſt cibus, ſeu materia dulcis: & mundificat os a ciborum unctuoſitate: & recipitur ab hepate & uiſceribus, & per membra diffunditur, quæ multum nutrit, opilationem faciens. Et Chalde huiuſmodi di-

Chalde quis cibus.

uiditur. Nam alia ex eis fit artificialiter, & alia naturaliter. Et quæ a natura fit, si simplex est, est illa quæ fit ex elementis. Si composita, est illa quæ fit ex animalibus. Et si mediocris fuerit inter istas, est ex terrænascētibus. Illa uero quæ fit ex operatione elementorum, est, utpote Terregenbim, Sirusuk, & Manna. Illa denique quæ fit ex animalium naturis, est sicut mel. Illa uero quæ fit mediantibus terrænascentibus, est sicut Rucab, & canna mellis. Et illa quæ fit artificialiter, est simplex, uel composita. Simplex, est sicut zaccharum & Rob. Composita uero sunt, sicut omnes modi qui fiunt artificialiter. Et Terręgenbim est ros, qui descendit in Chorasam, super arbores cadens, & dragantum: cuius complexio est subtilior zaccharo, & maioris mundificationis, & dulcedinis, & ipsa est humiditas qua fit laxatio. Sirusuk est ros qui cadit in Chora, de regiōe Chorasæ, super arbores salicū, & draganti: & est plurium uirtutum, q̄ꝑ sit Terręgenbim. Manna uero cadit super arbores landri, et glandium, in regione Sagiuar, & Dyarbether. Et ex Chalde melior est, quæ cum pane conficitur: & peior est ex ea uiscosa, præparata cum oleo & amilo. Et caussa propter quam utimur cibis unctuosis & dulcibus, qui præparati sunt ex eis utentibus, hęc est: quia sumus distemperati, contrario indigētes. Nam utimur cibis acetosis prius pro cholericis, ad temperandam complexionem ipsorum. Nam postquā temperantiam consequuntur, nutrimus similibus, & præparata utimur chalde, seu dulcibus in fine comestionis. Et alia caussa est, quia dulce similius est hepati, q̄ꝑ omnibus alijs membris: quæ dulcia hepar recipit ad sui nutrimentum de cibis alijs, quæ ad alia membra nutrienda mittuntur. Et caussa ꝙ temperatū repertum inter sapores sit dulce, est, quia omnes alij sapores sunt ab extremitatibus qualitatum, & dulce est mediocre inter ipsos temperatū: eo quod sit in medio ipsorum sicut centrum: qualiter autē possibile esset, ꝙ centrum, quod est medium locatū, reperiretᷣ in circūferentijs, seu extremitatibus? hoc certe impossibile.

Terręgenbim.

Sirusuk.

Manna.

CANON VICESIMVS SEptimus, De Præparatorijs, & mundificatione, & conseruatione Dentium. Ad Tac. 26.

PRAEPARATorijs Dentiū indigent, qui mundificare uolunt dentes, & expellere id quod remanet ex cibis inter eos. Nam quando aliquid remanet inter eos de residuo cibi, incipiet caliditas naturalis corrumpere ipsum, quod nocebit postea dentibus, & gingiuis, & maxime illorū, quorum corpora calida sunt. Et signum corruptionis eius est, ex odore illius quod remanet, quando interuallo temporis non mundificantur. Propter quod mundificantia offeruntur, Citonia masticari ante alios cibos, ut repleātur interstitia dentium, qua de caussa residuum ciborum intrare non potest, unde corruptio ipsorum non fiet. Et hęc sunt præparatoria iuuantia dentes. Et præcipue si misceantur eis res dentes confortātes, cum aromaticitate, & stipticitate. sicut sunt præparatoria magis conferentia. Sunt autem multum nociua, si conuertantur in usum & consuetudinem: tunc

Citonia pro Dentibus.

enim ſunt non iuuatiua: eo quod dentes mobilitant, & ætates minuunt. Ad abſtergendũ uero unctuoſitates ciborum, neceſſariæ ſunt res abſterſionem habentes. ſicut ſunt uſuen, zaccharum, et fabæ. Horobi uero farina eſt multũ iuuatiua ad abſcindendum horribilem odorem piſcium ſalitorum, & ſibi ſimiliũ. Et lac dulce abſcindit odorem, qui fit ex cibo, qui dicitur Dakerirata, & ſibi ſimilibus. Et hæc omnia obſunt dentibus, & laxant gingiuas: niſi abſcidatur eorum nocumentum cum rebus aromaticis & ſtipticis, ſicut ſunt ciperi, et ſandali. Et operatio cum oleis: ſicut lauatio facta cum eis quæ ſunt boni odoris, prodeſt ante cibũ: quia non permittit res mali odoris poros ſubintrare, quos iã impleuit. Et lauatio poſt cibũ cum aliquo oleo, ſicut amigdalarũ, prodeſt: eo quod ipſum oleũ poros ſubintrat, & ſuperfluitates contentas expellit, & aër circumſtans diſſoluit horribilem odorem factum ex putredine corruptionis. Dentibus nociua. *

CANON VICESIMVS octauus, De Aquarũ delectu & frugi potu. Ad Tac. 27.

AQVAE ſunt delatrices ciborum: eo quod per eas feruntur cibi per extrema corporis. Meliores tamen ex eis ſunt, quæ fluunt uehemẽter uerſus auſtrum, in oppoſitum ſeptentrionis, ſuper lapillos, non incedentes per loca plana, & ſunt dulces, lucidæ, claræ, & leues pondere, nullum habentes odorem, nec ſaporem, & calefiunt uelociter oriente ſole, & infrigidantur uelociter occidente ſole. Deſcendẽtes ad ſtomachũ uelociter leuigant groſſos cibos in ſtomacho: & quantitas moderata ex eis, cibum ſubtiliat, deferens ipſum per membra: per quam aquam cõſeruatur humiditas membrorum radicalium, & acquiſita, ſeu rationalis: & cõſeruatur etiam caliditas innata, & acquiſita, ſeu influens. Nimiũ potata, corporis putredinem efficit, & carnis molliciem. & teneritatem: & multiplicatus potus ipſius, facit tremorem, ſtuporem & obliuionem, et ſitis debilitat appetitum, & corpus deſiccat, uiſum obtenebrat. Aquæ uero diuidunt. Quædam eſt frigida: quę appetitum confortat, coloris pulchritudinem efficit: digerit accidentaliter: quia aggregat partem ſtomachi ſupra digeſtionem cibi: modicũ tamen ex ea ſufficit ad ſitim ſedandam: prohibet ſanguinem a corpore, & uapores adſcendere ad cerebrum: ſanitatẽ conſeruat, & præſeruat a febribus, maxime in corporibus & complexionibus calidis: & obeſt catarris, reumatibus & apoſtematibus non digeſtis. Quædã eſt calida: quæ ſitim non mitigat, nec a membris recipitur: propter quod non oportet, ut multoties utantur potu. nam aſſumpta multoties complexionem corrumpit, molles inflatiões efficiens: cerebrum uaporibus implet, qui fluentes ad ſtomachũ mediantibus neruis, laxant eum, propter quod non digerit. Vnde plures uidimus de gentibus aquam bibentibus calidam, colorem habentes compoſitum ex uiridi & citrino, & ſplenem, & hepar habentes inflata, et lepram patientes. Nec cadit in nos reprehenſio ſuper eo, ꝙ Chriſtiani utentes ea, non offenduntur ab ea, nec accidũt ,, eis incõmoda ſuper dicta: cum ipſi bibant eam uino commixtam. & tunc ,,

Aquæ meliores.

Aqua frigida.

Calida.

non operatur in membris, nisi infrigidationem, & humectationem. A-
Aqua salsa. qua salsa sitim prouocat, calefacit, & desiccat. Aufertur uero salsedo ipsius per sublimationem cum cucurbitis, & alijs uasis conuenientibus. uelut cum fit uas cæreum, & ponitur in aqua salsa, & per subtiliationem, & resudationem aqua subintrat ab exteriori, & efficitur dulcis: & aquæ bullire debent, usque ad consumationem tertiæ partis: deinde potentur. Nec sit aqua in uasis orificiorum strictorum. nam hæc aqua, replet corpus uentositatibus cum sugitur. sicut est operatio uasorum, in
* quibus reponitur foca. Nam hæc uasa quando cum eis bibitur, replent corpus uentositate. Et de melioribus uasis ad bibendum, sunt uasa de
Niualis. corio Tayf. Et aqua niui admixta, creditur inducere sitim: eo quod cum maxima auiditate recipitur, propter frigiditatem ipsius, & maxime habentibus complexiones calidas. Et quando aquam bibere uolueris, bibas medietatem quantitatis totius quam existimas sufficere ad sitim mitigandam, quam habes. Nam ex hoc aqua efficitur magis sana corpori, & fortior stomacho, & urinam non multiplicat, & est magis cibi digestiua.

CANON VICESIMVS nonus, De Vini natura, quæ meliora, quomodo, & quibus cōmode bibenda. Ad Tacuinum 25.

Vini uirtus. VINVM CALEFACIT corpus, digestionem meliorat, membra humectat, syncopim & sitim aufert, quando lymphatum fuerit, urinam prouocat, uentrem laxat, animum lætificat, solatium, libertatem, & prudentiam efficit, maxime corporibus temperatis. Et hæ sunt operationes suæ, quando bibitur moderate. Cum uero immoderate bibitur, uigilias facit, & inflationes hepatis: appetitum, coitum & nutrimentum minuit. Lethargiam, malum odorem oris, tremorem corporis, agitationem, epilepsiam, debilitatem neruorum, & uisus inducit: febres efficit, & sensus permixtionem, malum intellectum, paralysim oris, & subitaneam mortem inducit. eo quod uinum cerebrum replet, & calorem suffocat: sicut oleum abundans, lucernæ flammam extinguit. Et si aliquis inquirere uoluerit, inueniet decem uini iuuamenta: quinque ex parte corporis, & quinque ex parte animæ. Nam digestionem efficit meliorem, prouocat urinam, pulchrum reddit colorem, bonum odorem efficit, roborat coitum, animum lætificat, bene sperare facit, & audaciam reddit; & pulchrificat dispositiones corporis, et auariciam compescit. Et melius inter uina ad generandum sanguinem temperatū in complexioni
Vinum rubeum. bus temperatis, est uinum rubicundum, bene lymphatum, odoriferum, mediocre inter nouitatem, et uetustatem. Et habentes complexiones calidas, bibant uinum lymphatum, infundentes in eo panem similaceum, & frusta citoniorum, et poma. Quandoque bibatur etiam post comestionem
Vinum clarum. amigdalinum. Quod si uinum clarum quis uoluerit facere, terat amigdalas, & linguam bouinam misceat, et colat. Hoc etiam taliter præpara-

tum cor confortat. Recipiatur tamẽ post hoc sorbitio una aquæ frigidæ. Habentes uero complexiones frigidas, non indigent. Vinum etiam non est bibendum a famelico, & repleto cibis salsis, acutis, & acetosis: nec post assumptionem lactis, nec post cibum: ne forte opilationem & hydropisim incurrat: sed post duas horas uel tres bibendum est uinum. Cauendum est etiam, ne in bibendo diuersa uina misceantur. Nec bibendum est post balneum, nec post exercitium: nec per diuersas uices unius potus diuidatur in potionibus. Conueniens est, suffumigationibus uti. A colloquio duro, uel taciturnitate est abstinendum, a somno, ebrietate, & a potu supra nauim quæ uelociter uehatur, a nimio motu, & ab aspectu uini quod uasa continent: nam hæc omnia potum minuunt, & ebrietatem faciunt. Si uero sit numerus uasorum continentium libram unam, secundum numerum quatuor humorum, hoc appetitum inducit, & somnum tranquillum facit, et cibi digestionem.

Vinum quo modo, & a quibus bibendum.

CANON TRICESIMVS,

De Odoriferis, & eorum usu per singulos anni menses. Ad Tacuinum 29.

AROMATICA, & alia redolentia in cameris reposita, aerem rectificant, et cerebrũ confortant, adeo, ꝙ uapores uini non recipiũt, ipsum corrumpentes: et hoc fit cum aromaticis frigidis. Faciunt etiam redolentia prædicta, delectationem sensus odoratus, et complent delectationem sensuum reliquorũ. Et hæc aromata diuersantur, secundum diuersitatem temporũ. Nam quædam reperiuntur mense Septembri: sicut sunt limones, lemoncelli, uiolæ, narcissi, maiorana: in Nouembri, sicut arangia, & sodula: in Decẽbri, sicut residui fructus: in Ianuario, sicut nabech: in Februario incipiunt apparere rosæ, & omnes arborum flores: in Martio, sicut Bahar, et eodem mense frondescunt arbores: in Aprili, sicut sambuci, et flores mandragoræ: in Maio sunt melones aliquantulum redolentes odore fructus, & nenufar: in Iunio sunt mala, & melones bene redolentes: in Iulio sunt citonia, & persica: in Augusto sunt citra immatura, & omnes alij fructus. Verum omnes hi fructus festinant in regionibus calidis, et retardant in frigidis. Et sermo noster in hoc non est, ut comedantur, sed ut odorentur. Caussa tamen diuersitatis inter colorem, & odorem ipsorum, est propter diuersitatem complexionis ipsorum in calido, frigido, sicco, & humido. Et caussa quare quidam conseruant fructus, quos alij non conseruant, est assimilatio, quæ est in complexione inter fructus, & illos qui ipsos conseruant: eo quod simile delectetur simili: & ob hoc habentes temperatas complexiones, delectantur in uiridi complexione: quia res uiridis coloris sunt temperatæ: & habentes melancholiam, libenter uolunt morari in locis obscuris: & plures sunt qui gaudent in contrarijs: eo quod cœperunt deuiare a sanitate modicum. sicut calefacti gaudent in frigiditate, & habentes in cerebro grossos uapores, in odoribus calidis, sicut in naphta, et pice. Nec est mirandum

Quibus aromaticis per singulos menses utendum.

de hac diuersitate: quia plures sunt qui gaudentes submittunt se musicæ melodijs, & plures alij, qui recedunt ab ea, audire nolentes: et simile his reperitur in saporibus. nam quidam appetunt aliquem saporem, quem alij abhorrent.

CANON TRICESIMVS primus, Quæ secundæ mensæ conueniant, uel disconueniant. Ad Tacuinum 30.

OPERATIONES rerum, quæ ueniunt in secunda mensa, id est, in fine prandij, uel cœnæ, sunt uel ad reprimendũ, uel ad sedandum uapores ex uino, & mitigandum abominationes: sicut operatur calefactis rabes, mala, lactuca, papauera. Vel ad prohibendum anxietates, quæ accidunt ex potu uini: sicut operantur limoncelli, cum suguntur post uinum, & caules præparati cum speciebus. Vel ad conseruandum uocem: sicut Canna mellis, uel Candi. Vel propter fastidium stomachi: sicut cum recipitur bolus, & res salitæ. Vel propter frigiditatem, & debilitatem stomachi: sicut Ciperi, teneritates palmarum, id est, Cephaliones palmarum. Vel propter coitum: sicut decrepiti, cum assumunt zinziber, seu citrum conditum, & * cannam mellis elixam. Vel propter stomachũ dissipantẽ caliditate sua in eo contenta: sicut cum assumitur bismagnard., & ramalæ factæ cum carnibus. Ista tamen prohibentur habentibus stomachum frigidum. Et de melioribus secundæ mensæ, sunt illæ, quarum assumptione non fatigatur anhelitus, nec stomachus dissensionem sentit ipsarum: contrariæ uero corrumperent cibos prius assumptos, & exirent indigesti cum uino tunc assumpto: propter quod assumentes hæc & bibentes, efficiuntur propinquiores ebrietati, cõmorantes diu in anxietatibus & stupore ipsius ebrietatis: & efficiunt lassitudinem, & turbationem in sensibus. Et de deterioribus secundæ mensæ, est comedere infra potus, & maxime Chalde. Nec debet quis decipi super consuetudine, quod non offendatur ab his, qui usus fuerit prædictis. Nam uirtus prohibet quidem quantum potest aliquo tempore, uel ætate, demum autem desistet, seu fatigabitur aliquo tempore, & apparebit postmodum nocumentum, consuetudine non obstante. Et de melioribus rebus secundæ mensæ, sunt omnes res mundificantes, & uelociter transeuntes, & quæ uapores ascendentes prohibent: sicut papauera, & zaccharum cum aqua rosarum, et sorbere aquam frigidam, sicut fit in secunda mensa.

alias, grana mellis elixa.

Meliora secundæ mẽsæ.

CANON TRICESIMVS secundus, De Musicæ usu & operatione, animæque accidentibus. Ad Tacuinum 31.

Musicæ operatio.

MVSICAE INSTRVMENTA sunt iuuatiua ad conseruandam sanitatem, & restituendam amissam, iuxta diuersitates complexionum hominum. Nam & antiquitus ordinata erat hæc ars, ad retrahendum animos ad salutiferos mores: & deinde Medici exercitati, uel

ſciſcitati ſunt ad curandũ per ea corpora ægra. Igitur ſic ſe habent toni ad ægros, ſicut medicinæ ad corpora ægra. Et operatio muſicæ ad animos, eſt manifeſta in inceſſu camelorum, quando ductores ducunt eos oneratos, & cantant: quia confortantur ex hoc: et in pueris, qui etiam delectantur in cantu. Et cantus etiam habilitatem operatur & delectationẽ, et confert ad orationes prorogandas, et locutiones: & medici utuntur eo, ad mitigandũ dolores: eodẽ modo faciunt ferentes grauia onera, qui ut facilia, & leuia uideantur, cantant. Et de Cantibus melior eſt, qui ſe habet in æquali proportione, ad ſonos inſtrumentorũ, ad chordas, & ipſorum intenſiones, & ad ſonitum fiſtulæ aptatum, iuxta ordinationem proportionis uocis. Vnde pulſatio, eſt motus uocis, temporibus proporcionatis. Et melior inter ipſas, magis adæquata in ſe ipſa: & ſi egredietur ab hac uia, ordinandũ eſt, quod iterum redeat ad eam: & ſi naturaliter non poteſt ad uiam ipſam redire, ingeniandum eſt ut redeat. Et accidentium Animæ ſunt quinq; ordines, ſcilicet Ira, Gaudium, Verecundia, Anguſtia, & Timor. Et cauſſa in hoc eſt: quia cor aut mouetur uerſus partes pectoris, aut uerſus partes dorſi, aut utrobiq;. In quolibet iſtorum modorum mouetur cor, uel impetuoſe, & repente, uel paulatim, & ſucceſſiue. Si impetuoſe, uerſus pectus, operatur Iram: ſi paulatim, Gaudium. Si impetuoſe uerſus dorſum, Timorẽ operatur: ſi paulatim, Anguſtiam: ſi utrobiq;, operatur Verecundiam, & Triſticiam. Et hæc uocantur accidentia Animæ. Sunt & uitales cauſſæ deferentes, qui ſunt Senſus, & Cogitatio. Senſus uidelicet deferunt ad cor delectabilia, & non delectabilia: & Cogitatio etiam eodem modo. Et Anguſtiæ ſunt de rebus præteritis, et Triſticiæ de rebus compoſitis ex ſpe & deſperatione.

Cantus muſicus.

Accidentia Aniæ quinq;

CANON TRICESIMUSTERTIUS, De Somni operationibus & cauſſis. Ad Tacuinum 32.

SOMNVS NATVRALIS, fit ex uaporibus humidis reſolutis ex cibis, cerebrum aſcendentibus, & replentibus, faciens quieſcere ſenſus ab exercitio uigiliarum: & facit etiam corpus quieſcere a labore, & ſollicitudinibus, præparans cogitationes & rationes, humectans corpus, cibum digerens, ex reditu caloris naturalis ad interiora: exteriora tamen corporis infrigidat, propter quod dormientes cöoperimento indigent: & ideo digeſtiones quæ fiunt in hyeme, ſunt meliores, quamuis cibus ſit multus: eo quod caliditas * adurat interius, & noctes ſunt prolixiores & frigidiores. Et ſi forte cibus digeri non ualeat, ſed corrumpitur, uapores calidi ab eo reſoluti, cerebrum aſcendunt, propter quod uigiliæ accidunt. Indiget enim propter hoc confabulationibus, quibus ſomnus prouocetur. eo quod non dormire, corpus deſiccat, membris & cerebro nocet, ſenſus permiſcet, acutas ægritudines commouet: qua de cauſſa præcipiunt Medici, habentibus corda frigida, recitare coram eis, hiſtorias iracundiam prouocantes: & habenti-

Somni operatio.

* alias, adunatur.

Vigiliæ.

bus corda calida, historias misericordiam continentes: ut obtemperen- tur complexiones ipsorum. Et caussa in hoc est, quod confabulationes somnum prouocant: eo quod auditus recipit absque motu naturali quali- tates sensibilium, & quia auditus recipit delectabilius ipsorum, uel eo- rum quæ audit, & imaginationi transmittit: imaginatio uero rationi: ra- tio uero admiratur de præsentatis, donec fatigetur ex admiratione præ- dicta, ita quod ex multiplicata admiratione imaginabilium receptorum, quibus intenta est, uirtus ipsa audibilis, audibilia non præsentat: pro- pter quod quiescit instrumẽtum auditus ab apprehensione sensibilium, cum alijs sensibus: unde prouocatur somnus, ipsis sensibus quiescenti- bus ab apprehensionibus in uigilijs factis: licet cogitatio seu ratio rema- neat, distinguens sensus a sensibus præsentatis eidem: propter quod ac- cidit, quod plurimi dormientium uident in somnis, quæ in uigilijs uide- bant. Sermones ergo qui recitantur, delectabiles debent esse ornatu uer- borum, ut somni prolixi fiant, & dormientes non uideant somnia timo- rosa. Nam timorosa somnia male digerere faciunt, conturbant sensus, spiritus, & sanguinem. Somnus uero fit, quando cerebrum repletur ua- poribus resolutis ex cibis. Fit etiam ex diminutione spirituum, facta ex nutrimenti defectu: quod mediantibus sensibus percipitur. Fit etiam ex motu: eo quod per ipsum motum uapores humiditatũ cerebrum ascen- dunt, somnum prouocantes. sicut accidit infantibus cum nauiculis de- ducuntur. Et aliquoties ex motu uapores calidi ascendunt, timores faci- entes. sicut accidit decrepitis a somno expergefactis. Et consilium est ad hoc, ut somnus prouocetur, & deambuletur post comestionem aliqui- bus passibus, ut cibus descendat ad fundum stomachi. Deinde, quod dormire studeat, primo super latus dextrum, ultimo super sinistrum, postmodum uero assurgere a somno ipso. Leuitas uero, alacritas, & ma- gnanimitas, quæ accidit in expergefactis, accidit ex bona digestione, & mundificatione spirituum, a uaporibus malis: & econuerso.

Somniorum caussæ. *Somnia timorosa.*

CANON TRICESIMVS quartus, De uarijs Purgationibus, & Coitu. Ad Tac. 33.

Minutio.

PVRGATIO est uaria. Nam quædam est per Minutionem: & hæc fieri debet, quando leuitas corporis est diminuta, & multiplicatur constipatio, seu extensio corporis, cumque rubescit facies, urina & pulsus magnificabitur, & uenæ ingrossabuntur: & possibile est, quod sentiatur aliquis pruritus in loco minutionis, & dolor in renibus: uel sentiatur sa- por sanguinis in gustu eius: quando hæc signa apparuerint, in phlebo- tomatione uenæ Cephalicæ trahatur sanguis ex capite, & collo. Et phle- botomatio Basilicæ, & Titillaris est conueniens ægritudinibus quæ acci- dunt a renibus usque ad pedes: phlebotomatio uero superioris fit ad opus uentris & hepatis. Et uena Mediana, seu Purpurea, seu Antimonialis, a- peritur generaliter ad totius corporis opus. Aperiatur attamen uena ictu phlebotomi facientis foramen amplum, a quo sanguis cum intermissio-

nibus permittatur exire, multoties digitum superponendo loco minuto, consyderantes, ætatem, uirtutem, consuetudinem, & aëris complexionem. Et quædam per Purgationem uentris, seu membrorum urinalium. Quæ si medicinæ beneficio fieri debeat, fiat, cum signa repletionis humorum apparuerunt: quod si non appareant signa prædicta, caueas, ne laxes, seu constipes, sano sic corpore existente: eo quod ex purgatione tali accidit dysenteria. Et ex retentione superfluitatis accidit ruptura, & colica: ex urinæ retentione, accidit apostema, & syncopis: ex urinæ fluxu, sitis accidit & desiccatio: & ex longa mora & premitu in cella, accidunt hemorrhoidę. Si uero purgatio beneficio Medicinæ fieri debeat decem attendenda sunt præcepta. Nam fieri debet ante somnum, non post, & ante exercitium, coitum, et balneum, ante minutionem, ante scarificationem, ante cibum, & potum, ante nauigationem, & equitationem. Quod si purgatio per Coitum fieri debeat, uel sibi simile, sicut diximus in libro nostro de coitu: uel per res multiplicantes sperma ab interioribus sumptas: uel per res exteriores. sicut per rem conuenientem, & appetitum, Coitum prouocantem. Sperma enim multiplicatur, aut natura, aut arte. Medicinæ uero Coitus sunt duorum modorum. Aliæ sunt calidæ, & humidæ, sperma generantes, sicut Oua, mediocriter semiassa, & sorbilia, & Testiculi gallorum. Aut inflationes generantes, & uirilia extendentes, sicut cepæ, & erucæ syluestres. Et habentibus complexiones calidas, & siccas, si coëant, nocet eis uinum, & iuuantur per frigida & humida, sicut pisces recentes, lac dulce, & lactucas. Et habentibus complexiones frigidas & humidas, conferunt pisces, qui dicuntur sicca racori: & carnes assatæ, cum synapio supra tegulam: & secatia, & semina heleni. Non est tamen coëundum, nisi uentre leuigato: nam hoc erit salubrius, & certius ad generandum. Non etiam coëundum, nisi primo cum muliere ludatur, & fricando plantas manus ipsius mulieris, & capiendo & stringendo leniter capita mammillarum: ut ambo prouocati, simul spermata emittant, ad hoc quod misceantur. Cognoscitur tamen appetitus mulieris in oculis ipsius. Et inclinetur ad latus dextrum, ut masculus generetur. Deinde post coitum bibatur Dauit prumæ. Cauendum, ne masculus conuertatur ad iterum coëundum, nisi præcedat lauatio, & urinæ emissio: eo quod nisi talia obseruentur, oculi natorum erunt nisi coloris cœlestis.

Purgatio Medicinalis.

Coitus.

*

*

*

CANON TRICESIMVS QVINTUS; De Exercitio & Motu corporis multiplici: & Quiete. Ad Tacuinum 34.

FINIS EXERCITII est in principio lassitudinis, & frequentia anhelitus, & sudor fluens * consuetis: & principium corporis exercitij, est post digestionem completam, longum somnum, & urinæ tincturam. Et motus ante cibum est ualde utilis, & post cibum ualde nociuus. Nisi cibus propter delectationem stomachi, natet in orificio stomachi: &

alias, consuetus.

tunc utendum est exercitio moderato: ad hoc, quod cibus descendens resideat in stomachi fundo. Et quicunque a somno grauis & piger surrexerit, iterum ad somnum redeat, faciens tangi, & fricari corpus suum, quousque urina citrinetur, & egrediantur superfluitates secessus & urinæ, et alleuiabitur uenter. Deinde exercitetur paululum ieiunus. Cauendum est etiam in utendo exercitio, ne membrum patiens exercitetur: sicut podagra laborantes insideant sellis equitando, & non laborando pedibus.

Exercitia uaria.

Exercitium autem diuiditur. Nam aliud est cõmouens totum corpus. Et huiusmodi, Aut conuenit corporibus fortibus, continentibus superfluitates. sicut exercitium luctationis & saltationis supra scaphas, et etiam supra pilas. Aut conuenit corporibus debilibus. sicut equitatio equorum. Aut partim corporibus mediocribus. sicut ambulatio. Aut est particularis, pertinens particularibus membris. Si manibus: sicut plaudere cum eis, aut mouere chordas lutinæ. Si pedibus: sicut calcatio in torcularibus. Si in pectore: sicut cantus, et fistulatio. Et si est infantum, sicut pueri motu cunarum: & si adulescentum, sicut saltus in planicie, exercitium cum instrumento pilæ. Et hæc diuersificantur ad se inuicem ratione quantitatis: nam quædam sunt diuturna, & quædam breuia. Aut ratione qualitatis: nam aut fortia sunt, aut debilia, aut mediocria. Aut ratione motus: & erunt, aut uelocia, aut tarda, aut mediocria. Et quando hæc combinaueris, fient. 17. combinationes. Et si bene imaginaueris, inuenies aliquod membrum prædictæ diuisionis æquipollere alteri: sicut motum uelocis operationis, efficit motus fortis. Et hæ sunt diuisiones motus exercitationis.

Quies.

Et ex quiete superflua, accidit opilatio, & repletio corporis, ex humoribus: cum corrupti fuerint: propter quorũ corruptionem febris accidit.

CANON TRICESIMVS sextus, De Balnei iuuamentis & nocumentis. Ad Tacuinum 55.

Balnei operationes.

IVVAMENTA Balnei sunt hæc. Nam Balneum aperit poros, educit superfluitates, uentositates dissoluit, urinã fluere facit, stringit uentrem ex indigestiõe, et abstergit sordes sudoris, delet pruritũ & scabiem, aufert lassitudinem, corpus humectat, uentris digestionem prouocat, corpus preparat ad recipiendum nutrimentũ, membra desiccata ex paralysi lenit, digerit reuma cerebri, et catarrum, cõferens febri ephimeræ, & ethicæ, quartanę, et quotidianæ, post digestionem. Et hæc omnia probantur a probis Medicis. Nocumenta uero Balnei sunt hæc. Nam ex eo leniter fluunt superfluitates ad membra debilia, corporis lassitudinem efficit, debilitat calorẽ naturalem, & membra neruosa, aufert cibi appetitum, coitum minuit. Et tempus introitus ad balneum, est post exercitium moderatum, et ante cibum. Nisi corpora sint habentia poros apertos, aut laxa fuerint, aut multorũ cholericorum humorũ, aut fuerint impinguari uolentia. Amplius, Balneum corpus permutat tribus de caussis, ratione aëris, aquæ, et operatiõis ipsius. Aër uidelicet iuxta camerarũ naturam. A-

qua uel dulcis, uel non dulcis. Et si dulcis, calida, uel frigida: non dulcis, salsa, uel non salsa, uel aluminosa, & ferrea, et similes. Similiter ab operatione ipsius. Nam aut fit balneatio cum fricatione, aut sine fricatione: fricatio uero, aut fit cum inunctione olei, aut sine: et inunctio olei etiã quandoq; fit cum flamine, quandoq; sine: et hæ oẽs fricationes, aut leues sunt, aut fortes. Ie. dixit. Caueas ne ingrediaris balneũ, et egrediaris calefactus, sed in unaquaq; camera modicum cõmoreris. Laua etiã caput tuũ, qualibet septimana, si uolueris, q̃ pili barbæ nõ cadant. Absterge etiã capillos a sudore in eo, cum modico salis; et pectina multoties caput. quia uisionem confortat, corpus alleuiat. Faciem uero laua cũ farina fabarꝫ septem diebus in uentre melonũ, et sepius permutata per eos. Deinde reponatur in lacte: quod sæpius permutet: quæ farina sic imbibita, postmodũ desiccetur, & misceatur cũ radicib. croci, alcannæ, et boraginis, & de quolibet ana, partẽ unam. Deinde balneatus gradatim cameras egrediatur, et induat camisiam suffumigatã. Abstinens a mulieribus die una & nocte. Lotio, abstersio, & pectinatio capitis.

CANON TRICESIMUS septimus, De figuris Balneorum, deq; uaria Pilorum artificio. Ad Tacuinum 36.

INVENIANTVR in Balneo figuræ, quæ commoueant appetitiuam, seu desyderatiuam uirtutem. sicut figurę conuiuij, seu nuptiarum: at figuræ quæ cõmouent, uirtutem irascibilem, sicut figuræ præliorum, uel declarantes prælia, non inueniantur, sed figuræ quę commouent uirtutem sensitiuam, sicut figuræ laudabilium philosophorum. Et hæc caussa est, quod appetitus, & ira sequuntur complexiones, quæ sunt latrices uirtutum: & cum tales debilitentur in balneo, aspectus istarum duarum figurarum, remouebit nocumentum prædictum. Et quando pulchrius egit humana discretio iuxta huiusmodi proportiones, inuenies artes scacorum, & taxillorum: & facies has res similes euenientibus in hoc mundo, scilicet euentum, et præuisionem. Nam Scaci assimilantur rebus, quæ sunt iuxta discretiuam pręuisionem: et Taxilli assimilantur rebus prouenientibus a casu, et fortuna. Et Alfarabius dicit, quod figuræ & statuæ fuerunt magnæ artis: quibus non utuntur moderni. Iam locuti fuimus de diuisionibus Balneorꝫ, remansit nobis loqui de Pilis. Augent pilos hæc. Accipe emblici, & draganti, & gumi, æquali pondere, uitrioli dimidiam partem boracis, & hæc omnia misceantur, & informentur succo bletæ, et felle uno uaccino, & utatur. Et medicinæ quæ crescere faciunt ipsos, oleum de Alchanna, & oleum de Myrtha. Secundo de his, quæ nigrificant. Accipe Litargyrium asperũ, æris combusti, & partem calcis, luti uiridis partes duas, & formẽtur cum aqua saporis. & utatur. Aut nuces combustæ cum corticibus suis, tingunt ipsos per se. Papaueres rubei, quando mittũtur in ampullã, et sub eis, & super eos aureum unũ æris combusti, & deinde ponat̃ sub fimo recenti. 20. diebus, tingent eos eadẽ hora. Aut lima eos cũ folijs indici, et post limatione alchannę. Tertio de his qui uo-

Scaci. Taxilli. Pilorum tinctura.

Capilli albi. sunt dealbare capillos. Suffumigentur cum sulphure, uel stercore hyrundinum; uel assumantur uermes coruorũ, seu cornicum, iugulatarum, & positarum sub fimo recenti, tribus diebus: & ponantur in cacula, & cooperiantur oleo, tantum dimittens bullire, quousque liquefiant, aut dissoluant. Deinde inungas ex hoc quatuor uicibus pilos, & fiunt albi. Quarto de prohibentibus ipsorum ortum uniuersaliter, & fit hoc modo. Depiletur locus: deinde madefiat farinę fabarum aqua: ex qua locus emplastetur. Et eodem modo fit de phaseolis, maxime quando decoquuntur, & postea desiccantur. Quinto de facientibus ipsos oriri, hoc modo. Accipiantur ungulæ nigrę pecudum, combustæ, mixtę cum oleo, cum quibus locus emplastetur. * Obendri, cufri, modus quidam ambræ, operatur hoc modo ad tincturam pilorum.

Ne pili crescant.

Vt pili crescant.

alias, elindri.

CANON TRICESIMVS octauus, De suffumigationibus aromaticis, Syrupis, & uaria eorũ confectione. Ad Tacuinum 37.

RES AROMATicæ boni odoris, sunt nutrimẽtum spirituum, quæ latores sunt uirtutum, deferentes ipsas: & habent se sicut aër præparatus ad recipiendam & deferendam lucem. Qui odores diuiduntur in multos simplices. Nam quidam est ex arboribus & floribus, sicut lignum Aloës, aromaticę species, sandalus, et camphora. Et quidam ex animalibus. sicut Muscus, & Sirbeth. Et quidã ex fontibus scaturientibus, sicut Ambra. Et in multos compositos. sicut Neda: quæ fit diuersis modis. Nam quædam dicitur Neda trina: quæ fit hoc modo. Reci. ligni aloës triti subtiliter, & educti per pannum de seda partem. 1. musci triti partem. 1. ambræ partem. 1. Deinde dissoluatur ambra, & misceatur cum aliis, et confice: & fac ex eis scucetra, & operare ex eis suffumigationes. Et Neda dualis, seu media, fit hoc modo. Reci. medietatẽ musci, et ambrę medietatem. Et quidam confectores miscent cum eis camphoram, ab una carata usque Dauit. Fit etiam Neda ex duabus partibus musci, & tertia ambræ. Fit etiam alia confectio ex ligno Aloës hoc modo. Recipe ligni aloës frustatim diuisi, & lima ipsum. Deinde accipe musci ana partem. 1. ambræ aurum medium, & camphoræ modicũ: in liquefacta ambra & camphora, inungantur frusta ligni aloës, & desiccentur in umbra, et reseruẽtur. Aut recipe ligni aloës triti, et cribellati, et misce cũ musco & camphora, & confice cum syrupo lulep, & fac trociscos: quos desine siccari: et suffumiga ex eis. Et qui nouerit eos conficere cum camphora resoluta, non curet cum syrupo conficere. Et de syrupis, quidam sunt simplices, quidã compositi. Si compositi, uel ex floribus. sicut qui fiunt de nenufare, & rosis. Vel de fructibus acetosis. sicut aceto. Aut stipticis. sicut poma, & citonia. Aut de radicibus & seminib. sicut semina feniculi, et radices capparis. Et Canon iuuamenti Syruporũ est talis. Cum aggregantur in syrupo acetosa & stiptica, infrigidat syrupus ille, et uincit choleram. sicut est syrupus acetosus de citoniis, quem composuit G. Et cum aggregantur in eo res dulces &

Odorum partitio.

Neda.

*

Syrupi.

Canon de Syrupis.

acetosæ, syrupus ille incidit, & subtiliat moderate. sicut syrupus acetosus simplex. Et cum conficitur ex amaris stipticis, aperit opilationes, & subtiliat. sicut syrupus qui fit de radicibus feniculi, & capparis. Et cum aggregatur ex rebus uiscosis stipticis, et dulcibus, laxat. sicut est syrupus de uiolis, & rosis confectus. Et syrupi stiptici, & aromatici confortant cerebrum & hepar. sicut syrupus de sandalis.

CANON TRICESIMVS NONVS,

De Syruporũ administratiõe, & Habitaculi præparatiõe. Ad Tac. 38.

DE NECESSITATE prohiberi debent acetosa, stiptica in syrupis illorũ, qui patiuntur pectoris ægritudines, & tussim. Prohibent̃ et dulces res patientibus dysenteriã & lienteriam. Imo assidue exhiberi debent stiptica, ad stringendũ, et dulcia, ad lubricandũ, et acetosa ad subtiliandum, aperiendũ, et incidendum, et frigida ad ingrossandũ. In confectione uero stipticorũ non conficiat̃ syrupus cum stipticis, nisi in uase lapideo, despumãdo ipsum cũ cocleari ligneo: ut extrahat̃ succus fructuũ ipsorum post contritionẽ ipsorum in mortario ligneo, uel lapideo: et non trahat̃ succus post collectiõem fructuũ incontinenti, imo dimittant̃ prius per noctem unã. Et de uiolis auferant̃ stipites, et capita, seu botri. Et de rosis auferãtur capita seu botri, et semĩa. Nenufaris solũ flores et folia: teneant̃ ad usum. Radices uero, et oẽs res siccæ, infundant̃ in aqua, & diu morent̃, prius q̃ decoquant̃. Recentes tamẽ, hora qua colligunt̃ in decoctionẽ mittantur. Res quæ transmutari debent, sicut rosæ, mittantur in aquã, de quibus fit aqua rosarũ rubea: transmutent̃ reuoluendo, tritis prius: & syrupi decoquant̃, adeo despumãdo ipsos, donec mundificent̃, et clarescant. Syrupi uero, qui cum acetosis conficiunt̃, decoquant̃ adeo, donec ad quãtitatem zacchari reducant̃. Syrupi qui fiunt cũ dulcibus, adeo decoquant̃, donec a corruptione seruent̃. Albugines uero ouorũ cum aqua & zaccharo ductæ, cõmisce ante cocturã syrupo℞. Quod si necesse fuerit, aquam & spẽs miscere syrupis, non misceant̃, nisi prope finẽ decoctionis ipso℞. Ignis uero, quo decoqui debent, sit suauis circa latus unũ rosis submissus, ad hoc, quod spuma cadat circa latus idem. Narratio uero quã de Cameris fecimus, fuit, quia loca sunt cõuenientia spiritui animali, et uitali, quarũ inspiratus aẽr sit uacuus omnibus malis, & corruptis humoribus & qualitatibus, præparatus cum odorib. aromaticis. Et æstate pateant ostia, & fenestræ uentis septentrionalibus, ad alterandas corruptiones ipsarũ. In hyeme uero pateant, ut solis disponãtur ingressui, qui subtiliet aerem, & uapores ipsa℞. Quãplures uero affectant, ut Cameræ depictę sint, de picturis, figuris, et statuis: quod sensus odoratus, & uisus delectationẽ percipiant. Nam propter assiduũ ad figuras aspectũ, prouocabitur somnus, sicut prouocatur cum historiæ audiuntur, in quibus animus delectatur.

Syruporum confectiones uariæ.

Præparatio Cameræ.

CANON QVADRAGESIMVS,

De Aẽre temperato, & distemperato. Ad Tacuinum 39.

AER ALIVS temperatus, alius distemperatus. Temperatus est,

Aër temperatus. 1 qui est subtilis, de uaporibus, delectabilis odoris, quo nec sudant corpora, nec frigescunt, uelocis mutationis ad caliditatem & frigiditatem. In solis ortu & occasu confortat uirtutes, obtemperans complexiones, & mundificans humores, & clarificans spiritus, et meliorans digestionem. Distemperatus. Distemperatus uero, in tota substantia sua est sicut aër epidimitus. Qui accidit duobus modis. Vno, ex mixtione uaporum corrumpentium aërem inspiratum, resolutorum ex lacubus circumiacentibus ciuitatibus, uel ex cadaueribus accidentibus ex interitu bestiarũ, uel occisione in prælijs accidente: propter quæ accidunt periculosę ægritudines. Alio, ex mutatione aëris ex anni temporibus accidente. sicut hyems cum fuerit calida, & non pluuiosa: & æstas econtrario. Et si in qualitate sua: scilicet cum erit calidior, aut frigidior tẽperato: & hoc quinq; modis. Primo caussa temporum anni. Secundo ex ortu, & occasu magnarum stellarum, & elongatione seu appropinquatione ipsarũ ad solem. sicut Alhabor, et Cauda ursi. Ventorum operatio. Tertio caussa uentorũ. Nam Septentrio prolongat uitam, et decorat corpora, sicut est uidere in Sclauis. Meridionalis uero econuerso, Orientalis est tẽperatus, similis ueri, Occidentalis uariatur, sicut Autumnus. Quarto caussa regionum: quæ diuiditur quinq; modis. Primo ratione uentorum, sicut diximus. Secundo ex situ ciuitatum, uel terrarum. Nam terrarum altarum, aër & aqua sunt clari, & colores incolarũ pulchri: imarum uero econtrario. Tertio ex uicinitate montiũ: quia quędam regiones sunt habentes montes interpositos, & obstantes uentis meridionalibus, sicut incolę regionum septentrionalium. Quarto ex uicinitate Marium. Nam quando fuerint maria ex parte meridionali, erit meridionalis. Quinto ex mobili superficie terræ. Nam terra saxosa est frigida, & sicca, & aqua eius frigidior aquæ terræ limosæ & lutosæ, lapillosa, calida. Quinto ex permutatione in qualitate aëris proueniente ex ascensione uaporum, & non in substantia eius: sicut diximus de aëre epidimito. Et est possibile, quod regio sit duarum naturarum, uel trium: quæ permutabunt dispositiones, figuras, & anni tempora secundum se.

CANON QVADRAGESIMVS primus, De habitatoribus Conuallium, & discrimine Aëris. Ad Tacuinum 40.

QVANDO acciderit, q; in montanis regionibus, habitationes fuerint in conuallibus, pluuiæ hyemales suffocant eas, et caliditas æstiualis eas comburit. Quorum habitantium corpora, propter siccitatem sunt subtilia, et artifices subtiliũ artium: & figuræ & dispositiones eorum pulchræ: et propter humiditatẽ assuescunt habere ægritudines autumnales: et remissio in his est manifesta, & intensio et remissio horum apparebit propter effectus prædictos, scd'm q; quodlibet ex eis simplicium naturam habet manifestam. Aër calidus. Nam aer calidus efficit corpus macilentum, et citrinum: sitim prouocat, famem debilitat, cor calefacit, sanguinem corrumpit, febrem inducit, sanguinem de naribus prouocat, et menstrua: debili-

tat uirtutes, poros aperit, laxat corpus, & digestionem impedit. Prodest uero habentibus catarrũ, & reuma, paralysi uniuersaliter, & particulariter, quæ fit ex humiditate. Aër uero frigidus econuerso. Sed Aër humidus, conseruat corpus humiditate, & prodest macilentis, & humectat corium & carnẽ, præstans corpori aquositatẽ, & pulchrũ colorem. Et aër siccus econtrario. Obuiatur tñ his quæ fiunt ex aëre calido, præparãdo hoc modo. Inueniunt Criptæ, uel Domus subterraneæ, in quibus morandũ est: quæ domus uel criptæ, sunt inuestitæ, seu incortinatæ pãnis, seu cortinis subtilibus, & raris: & aqua frigida potanda est. Aëri uero frigido obstatur, morando in locis calidis, & induendo bonas uestes, & calefaciendo per ignem. Aëri uero Sicco, morando in loco delectabili, bibendo aquam frigidam. Aeri uero humido, morando in domibus altis, quas sol ortu suo repercutiat. Et sciendum est, quod iuuamentum accidens ex aëre, & ex sua frigiditate, non est ex sua substãtia: & propter hoc suffocari uidemur in aere balnei. Aere uerumtamen egemus magis aqua: eo quod famelicus, & siticulosus, si strangulari iubeatur, eo disso luto, uel liberato prius quam per strangulationem pereat, uelocius currit, ad aerem recipiendum, quam ad aquam, uel ad cibum. Est etiam possibile, quod homo longiori tẽpore uiuat, præter potũ aquæ, quam præter aeris attractionem. Et aer est unũ ex elementis: & aqua est uapor resolutus ex terra rorida, propter solis incessum per zenith loci illius: & natura uaporis, est sicut natura terræ a qua resoluitur. Et hoc est ultimum de narratione sex Rerum non naturalium. Remanet tamen dicere caussam, quare sint sex. Et diximus, quod caussa in hoc est, quia huiusmodi uirtutes sequuntur, quæ sunt tres: scilicet Naturalis: quam sequuntur Cibi & Potus, Purgationes, & Constipationes. Vitalis: quam consequũtur accidentia Animæ, et Aer circũstans. Animalis: quam sequuntur Motus, & Quies, Somnus & Vigiliæ.

Aër frigidus.
Humidus.
Siccus.
Quare sex res nõ naturales.

De Fructibus recentibus & Speciebus [illegible]. — Iuuamenta Rationabilia.

	Numerus	Nomina	Naturæ	Gradus	Melius ex re ipsa quam quæris	Iuuamentum eius	Nocumentum eius	Remotio Nocumenti eius	Quid gñatur	Cõplexiones	Aetates	Tempora	Regiones
A	1	Ficus.	G.cal.et f.Archi. cali. & hu.	Ca.in [illegible] & hu.	Albæ, excorticatæ, et a putrido mundatæ.	Mi[illegible] are nā [illegible], et subtiliant, præseruant a ro[illegible].	Faciunt inflationem.	Cum muri, & syrupo acetoso.	Nutrimẽ.laud.	Frigidis.	Senectuti.	Autumno.	Temperatis.
B	2	Vuæ.	[illegible] temperatæ C.	[illegible]	Maturæ, aquosæ, subtiliam corticum.	Laxant uentrem, & accelerant pinguedinem.	Sitim inducunt, & nocent uesicæ.	Cum Grana to aceto so.	Sang. bonus	Frigidis.	Decrepitis.	Autumno.	Septentriona.
C	3	Persica.	G. & lo.frigi. & humida.	Fri.in 1.hu.in 2.	Odorifera.	Febribus adurentibus.	Humorem corrumpunt.	Cum uino odorifero.	Nutrim.[illegible]bilis.	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Meridionalib.
D	4	Pruna.	G.fr.lo.fr.& h. Ma.si.et mal.h.	Fri.in [illegible]	Damascena dulcia.	Educunt cholerum.	Impedimẽto sunt stomacho.	Cum zaccharo ros.	Humor acutus.	Cholericis.	Iuuenibus.	Aestati.	Calidis.
E	5	Pira.	G.fr.lo.frigida & sicca.	Fri.in 1.h.in 1.	Dulcia, matura, & non lapidosa.	Stomachis debilibus.	Colicæ.	Cum uijs primo ipsa comesta.	Sang.frigi.	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Meridionalib.
F	6	Granata dulcia.	Mal.cal.& hu. cũ tẽperantia.	Ca.in 1.hu.in 2.	Grossa, & ex corticabilia leuiter.	Tussi, & coitui.	Faciũt inflationem.	Cum Grana tis aceto sis.	Nutri.laudabi.	Tempe.in cali.	Senectuti.	Autumno.	Temperatis.
G	7	Gran.acetosa.	Mal.fr.subtilis, stipticitatis.	Frin.in 2.	Multæ succositatis.	Epati calido.	Pectori, & uoci.	Cum chalce mellito.	Chimus modi.	Flegmaticis.	Iuuenibus.	Aestati.	Cali. & humi.
H	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid gñatur.	Cõplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Ra. Ficus. Eligunt albæ, magis nigris: ꝑpter earū subtilitatē, & tēperantiā caliditatis earū: & diffi
G. cultatē corruptionis ipsarū. Et Ficus uniuersaliter expellunt sordiciem sub cute generantē pe-
D. diculos. Verum quia ipsaꝝ naturæ expellūt superfluitates ad cutem propter q̊d fiunt pediculi
sordes, hic pes grauidosus febris & sudoris qñ corrūpunt. Conferunt attamen pectori, dorso,
maciei, renibus, et coitui, & malo odoratui, accidēte ex caliditate stomachi. Delet grossiciē sple-
nis. Et qñ miscent̄ cū aceto, & cū emplastat̄ ex eis splen, dissoluūt eū. Et R. dixit, ꝙ sunt subtilia-
tiuæ sua cali. & ingrossatiuæ sua uiscositate. Cū aceto bibitę tpate, remouet̄ eaꝝ nocumentū.

Eligitur usus Cibariorum, quando ascendens, & signū nutrimentū ad augentur.

H. Vuæ. Eliguntur interiora uuarum magis granis, & corticibus: eo quod indigestibilia sunt
grana & cortices. Et prohibetur potus aquæ, in qua dissoluta est nix, post ipsas: quia facit in-
flationem stomachi, & maxime patientibus Colicam. Albæ ex eis, laxant magis nigris: &
G. quanto dulciores fuerint, tanto calidiores. G. Sunt iuuamento pectori, & pulmoni, & no-
Ie. ciuæ epati & spleni. Ie. Cortices ipsarum frigidi sunt, & sicci, & medullæ cali.
& humi. & aquositas ipsarum cali. & humi. in primo, & grana
ipsarum frigid. & sicc. in secundo.

G. Persica. Eliguntur magis chrysomelis: propter minorem conuersionem & corruptionem
D. ipsorum: & quia grosiora sunt, ideo inducunt febres tardius, uidelicet post mensem uel u-
Io. num, uel duos: & sunt conuenientiora stomacho, & saporosiora chrysomelis. Aliæ uero dis-
positiones ipsorum sunt similes dispositionibus ipsorum. Et meliora, & di-
gestibiliora ex Persicis sunt ea ex quibus facilius egre-
diuntur ossa. Alia uero contra.

G. Pruna. Eliguntur in febribus: eo quod extinguunt sitim, & educunt choleram. Prohiben-
D. tur decrepitis, nisi biberint uinum uetus post ipsa. Sicca ex eis remouent appetitum
M. cibi. Gal. Cum decoquitur aqua ipsarum cum melle, & abstine-
Io. bit a cibo, post hæc erit magis laxatiuum. Dio. Dul-
cia recentia sunt nociua stomacho, & mul-
tæ laxationis: & stiptica uete-
ra econtrario.

Io. Pira. Eliguntur ad remouendum abhominationem, per stipticitatem, & aromaticitatem
ipsorum: & prohibentur decrepitis, nisi comedant post ipsa zinziber conditum. Et im-
G. matura sunt difficilis digestionis. Gal. Sunt nutribiliora inter alios fructus. H. Im-
H. matura infrigidant uentrem, & stringunt: & matura dulcia econtrario. Dios-
D. cori. Si pira decoquantur cum fungis, aufertur nocu-
mentum a fungis. Et grana pirorum
interficiunt uermes.

Mas. Granata dulcia. Eliguntur contra asperitatem pectoris, & tusim (in alio, grosiciem) & nō
Io. cent propterea, quia generant colicam (in alio, prohibentur: quia generant choleram) Et nu-
clei ipsorum bulliti (in alio, torrefacti) uentrem stringunt: & in uza conferunt pulsatio-
ni cordis. Et cum granata comprimuntur, succus per compresionē educit chole-
Tha. ram, & sunt confortatiua stomachi, & epatis calidi. Tha. Vidi enim di-
xit, quod si quis comederit tres summitates malorum grana-
torum, præseruabitur uno anno ab ophthalmia.

Mas. Granata acetosa. Prohibentur post cibum, quia faciunt descendere cibum indigestum. Præ-
Mas. ter quam in complexionibus calidis. Et est de melioribus cibis secundæ mensæ, quibus utē
H. bantur calefacti post uinum. Et si decrepiti eis indiguerint, post eorum comestionem
accipiatur dyacitron: & sunt iuuamenta doloris orificij stomachi. H. Quæ-
dam mulier patiebatur hanc ægritudinem, & curata est cum sauich &
succo granatorum. Nam sedabat uomitum & dolorem cum
extinctione & humectatione.

Apta huc que supra Canone. 7. fol. 9. & . 10.

Ficus. Vuæ. Persica. Pruna. Pira. Granata dulcia. Gran. acetosa.

	Numerus.	Nomina.	Natura.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam queris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generant.	Cōplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	8	Cydonea.	G.a.r.g. & hu.	Fri. & sic. in 1.	Completa, et grossa.	Lætificant, & prouocāt appetitum.	Colicam.	Dactyli mellitu.	Humor frigi.	Cholericis.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.
B	9	Mala dulcia.	Theo. æqualia in cal. & humi.	Cal. & hu. in 1.	A Sichem Hierosolymitanæ regionis.	Confortant cor.	Neruis.	Cum zuccha ro rosa. aut melle rosa.	Sang. modice.	Calidis.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.
C	10	Mala acetosa.	Theo. pauce ca. & multæ sicci.	Fri. & sicc. in 1.	Quæ nō sunt ponticæ.	Syncopi.	Articulis.	Cum uino citrino.	Sang. flegma.	Flegmaticis.	Adulescentib.	Aestati.	Meridianis.
D	11	Chrysomela.	G. Io. fri. & hu.	Fri. & hu. in 1.	Arrani, & Arui.	Prouocant uomitum.	Multum inflant stomachum, & facile corrumpuntur.	Cum uomitu.	Sang. cholari.	Temperatis.	Iuuenibus.	Princi. æstatis.	Orientalibus.
E	12	Sycomori.	Arch. G. cali. & humi.	Fri. & sicc. in 1.	Magni, & nigri.	Apostemati gutturis.	Faciunt dolere stomachū, & conuertuntur cito ad malum.	Cum trifera minori.	Sang. incōpletus, imundus.	Sanguineis.	Adulescentib.	Veri.	Calidis.
F	13	Galbraira.	Io. frig. & sic.	Fri. & sicc. in 1.	Multarū carnium.	Præseruāt ab Ebrietate.	Stomacho. et digestioni.	Cum penidijs.	Chimus siccus.	Calid. & humi.	Pueris.	Aestati.	Meridianis.
G	14	Nabach.	Io. Frig. & Sec.	Fri. in 1. sic. in 3.	Maiores, & odoriferi.	Fluxui Cholerico.	Tardant digestionem.	Cum fauo mellis.	Humor melancholicus.	Cholericis.	Iuuenibus.	Princi. Autūni.	Septentrionali.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Eligitur horũ comestio Luna existente in signo terræna scentiũ, & iuncta Fortunæ.

G. Io. Ioh. Cydonea. Eliguntur contra fluxum sanguinis, ante cibum: quia stiptica sunt: & constipatis, post cibum: quia comprimunt. Nocent neruis: nisi post comestionem ipsorum inungantur oleo in balneo. Et sua proprietate prouocant urinæ fluxum. G. Sedant uomitum succo, & odore suo, nec corrumpuntur in stomachis ægrorum, quanto minus sanorum. B. Et succus eius magis conseruatur, quam succus pomorum: eo quod succus pomorum acescit citius, aquositate sua & subtilitate.

Plinius lib. 23. cap. 6.

Ioh. Theo. G. H. D. Mala dulcia. Eliguntur poma Hierosolymitana dulcia ad faciendum Rob, & syrupos: propterea quod temperatiora sunt omnibus alijs pomis. Et post hæc poma Sehestem. Et post hæc Fotani, & Malni. Et poma confortant cor, & aromatizant stomachum, & meliorant digestionem, & lætificant animum, & decorant continentiam. Et delent syncopin, quando masticantur infusa aqua rosacea: quorum syrupus confert fluxui, & colicæ. Sed digeruntur grauiter.

Mala Acetosa. Syrupus qui fit de pomis immaturis, est iuuamentum Toxicatis toxico animalium quæ uocantur Caruc (in alio, Carruc) & maxime contra alios modos toxicorum. Et hunc syrupum inuenerunt nouiter homines Indysabarion, id est, de regione illa: eo quod illi inuenerunt de eis in exercitu Mutten. Et est utilis contra choleram, & contra ægritudinem quæ dicitur Meschier, & Chite, & omnibus inflationibus (in alio, inflammationibus) & corpus eius facit uentositatem, & dolorem stomachi, & stringit uentrem, & nocet neruis.

Ra. G. Io. Chrysomela. Prohibentur habentibus stomachum calidum: quia succus eorum conuertitur cum recentia sunt: & cum antiquantur, conuertuntur in medicinam. quia succus eorum desiccatur: & ualet contra choleram. sicut thamarindi, & sibi similia. Et corpus ipsorum est generaliter pessimum, & eorum succus uelocioris conuersionis. Et si comeduntur post cibum, corrumpuntur, & supernatant in orificio stomachi.

G. Io. Ioh. D. G. Sycomori. Prohibentur de eis immatura, quia inflationem faciunt: & Rob. qui fit ex eis, dicemus in capi. de Rob. G. Matura ex eis laxant cum frigiditate sua, & immatura constipant: & conueniens est, ut antequam comedantur, lauentur, ut assumentes efficiantur securi a nocumento, quod efficiunt in stomacho & capite: & bibatur post comestionem ipsorum syrupus acetosus. Et immaturorum prohibetur malicia, cum quibusdam rebus subtiliatiuis, sicut trifera, & sibi similia. Alia non nominauit G. quia non inueniuntur in regione sua. Et dulcia ex eis sunt calida, & acetosa frigida.

G. R. G. Io. Gulbraira. G. Gulbraira omnia saporosiora sunt Zarolis, quæ sunt similiora medicinis quam cibis, & ob hoc non debet plurimum ex eis comedi. Ruffus dixit, quia sedant uomitum, & stringunt uentrem, & urinam multiplicant. Et zarolæ sunt stipticiores Gulbrairis, & conuenientiores uentri, licet Gulbrairæ sint saporosiores. Et Gulbraira est cibus conueniens, plus con temperans naturas ipsorum, quando exhibentur eis ad comedendum cum lacte.

Io. G. D. H. Nabach. Est magis odoriferum Gulbraira. Et sauich quod fit ex eo, confortat stomachum, & est iuuamentum fluxui. Et Darriæ, Zarolæ sicut species Gulbrairæ. Et quando ponuntur contusæ in aqua, ingrossant aquam, ex uiscositate sua: & decoctio ipsarum commixta aceto, fortificat ipsum: & cerasa alterant choleram acetositate sua: & grana mirtillorum stringunt uentrem frigiditate, & stipticitate ipsorum.

Nabach. Gulbraira. Sycomori. Chrysomela. Mala acetosa. Mala dulcia. Cydonea.

A	[illegible]	Melones dul.	Io.c.& h.le.f.h.	Fri.in 2.et h.in 2.	Samaracandi.	Frangunt lapidem, mundificant cutem.	Laxant uentrem.	Cum syrupo acetoso permixto.	Sang. modicum.	Flegmaticis.	Senectuti.	Autumno.	Temperatis.
B	16	Melones insulsi, & insipidi.	G.fri.& hu.ni.	Fri.& hu.in 2.	Maturi.	Prouocant urinam.	Faciunt dolorem in uentre.	Cū post ipsas assumuntur cibus.	Modicū nutrimentum.	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Septentriona.
C	17	Melo. Indi, id est, Palestini.	G.fri.& hu.ni.	Fri.& hu.in 2.	Dulces, aquosi.	In ægritudinibus acutis.	Digestioni.	Cum Penidys zuccharinis.	Sang. aquosus.	Cholericis.	Iuuenibus.	Aestati.	Meridionalib.
D	18	Dactyli syluestres.	Io.fri.& sicc.	Fri.in 2.sicc.in 2. in alio, fri.et hu	Dulces, recentes.	Confortant uiscera.	Pectori, & gutturi.	Cum dactylis, & fauo mellis.	Humor gross.	Cali.& humi.	Iuuenibus.	In prin. æstatis.	Septentriona.
E	19	Bussuri, dactyli cū incipi. dulcesc.	C.et h.cū stipti.	Calid.sicc.in 1.	Quod nō est stipticum.	Lubricat ægestiones.	Dentibus, & ori.	Cum syrupo acetoso simplici.	Sang. moderatæ quantitatis.	Temperatis.	Omnibus.	Autū.et hyeme.	Temperatis.
F	20	Musæ, poma paradisi.	Ie.c.& h.lo.f.h.	Cal.humi.in 1.	Magnæ, maturæ, dulces.	Cōmouent coitum.	In stomacho.	Cum zuccharo.	Sang. flegmaticus.	Calidis.	Iuuenibus.	In quolibet.	Meridionalib.
G	21	Nux Indiæ.	Calid.[illegible]	Cal.humi.in 2.	Recens, dulcis.	Cōfert stranguriæ, et acuit intellectū.	Tarde descendit.	Cum Penidys zuccharinis.	Sang. multus, & acutus.	Frigi.& sicc.	Senectuti.	In autumno.	Meridionalib.
H	Numerus.	Nomina.	Natura.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generatur.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
1	2	3		4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

G. Melones. Prohibentur ualde maturi & dulces, propter caliditatem ipsorum, & uelocem
Ie. conuersionem in uenis: & propterea, quia generant febres adurentes. Et non est hæc species
Io. Melonum, quam dixit G. frigidæ naturæ, cuius opinionem in hoc secutum est uulgus: quia
R. non inueniebantur in regionibus suis. Et Io. etiam in hoc peccauit, dicens post comestionem illorum Melonum debere potari uinum, ad alterandum eos, et remouendum maliciam eorũ. Et tunc maius nocumentũ affertur, cũ comeditur a multũ famelico, et maxime cũ post assumptionẽ dormiť super latus dextrũ. Post quoq; assumptionẽ deambulatio bona est.

Eligitur ipsorum comestio existẽte ascendẽte in signo igneo, uel aqueo.

G. Melones musi, et insipidi. Eliguntur hæ duæ species temperatis complexionibus: quia diu-
M. reticæ sunt: uenas mundificant, & renes, frangentes lapidem. Et quia in eis est abstersio, in-
Ie. frigidationes cutis abstergunt, & Morpheam. Et semina sunt fortiora in substantia ipsorum. G. Cum corrumpuntur, fiunt similes toxico. Et propter hoc si tales assumantur, uomendi. Melones qui sunt de Cucumeribus, assimilantur his, deficientes ab eis modicum: qui comedi debent infra duo fercula, uel mixti cum alio cibo. Verumtamen Filius Mes. dixit, quod sunt calidi (in alio, acuti) licet minoris dulcedinis.

R. Melones Indi, id est, Palestini. Eliguntur in febribus adurentibus, & ægritudinibus, &
G. complexionibus calidis. Et cum assumitur aqua eius cum zuccharo, uel aliquo acetoso; prouocat urinam & uesicam, & renes lauat: & sunt nociui decrepitis: & humores crudificant (in alio, mundificant.) Nocent hepati & spleni, et stomacho, quando in eis est apostema (in alio, inflammatio) & multiplicatio assiduitatis eius, facit fluxum, & male digerere.

G. Cassalationes. Eliguntur ad confortandum stomachum debilem, et ad curandam dysenteriam intestinorum. Et sunt dactyli uiridis coloris, immaturi. Et similiter operantur Bussu-
Filius ri, id est, dactyli aliquantulum dulces, recentes. Et syrupus eius est iuuatiuus ad sistendum mo-
Mes. tum choleræ, et sanguinis G. Dixit, quod capsula, quæ paruos dactylos clausos continet inclusos in ea, totaliter composita est ex duabus substantijs. Vna substantia est frigida, et aquosa, et dulcis. Et altera stiptica & grossa. Et cum uincit aquosa in ea, digeritur: et quando uincit grossa, non digeritur.

G. Bussuri. Omne quod est de fructibus dactylorũ maturum, sicut Rutal, est calidũ & humi-
Io. dum, generatiuũ opilationum, et est uelocis conuersionis (in alio, corruptionis) mollificans
R. uentrem, et addit in spermate. Et illud quod est ex eis stipticũ, sicut Bussuri, ad frigiditatem, et siccitatẽ declinat: & cum sit tardæ digestionis, abscindit fluxũ, confortat stomachũ, et generat uentositatẽ (in alio, uiscositatem) Et secundũ quod declinat ad caliditatẽ, minuitur operatio ipsius. Elfast, id est, dactyli sicci, sunt temperatæ caliditatis, stringunt uentrẽ: et Rutal sunt maioris nocumẽti ꝙ dactyli cõpleti et maturi. Rutal, id est, dactyli propinqui maturati.

Musæ. Prohibetur multitudo assumptionis eorum, cum indigestionem faciant: et sunt nutritiuæ magis alijs fructibus, et minoris superfluitatis: et habent se in omnibus operationibus suis sicut Melones, qui sunt temperatæ dulcedinis. Et quando comeduntur cum zaccharo, uel fauo mellis, iuuant digestionem: maxime quando sunt maturæ, et bene mundatæ a corticibus: et bibatur post comestionem ipsius uinum odoriferum: quia aufert nocumentum, et maliciam eius.

Si indigeatur huius comestione, existente infortunata coniũctione, inuestiget quãdo Luna sit remota ab ea 12. grad.

Ma. Nux Indiæ. Eliguntur maturæ ex eis: quia addunt in spermate, et iuuant dolorem an-
Io. tiquum dorsi. Et senibus non oportet auferre nocumentum ipsorum, sed iuuenibus, cum quibusdam rebus sanguinem extinguentibus. Et antiquæ ex eis, sunt fortioris caliditatis et siccitatis: & naturam stringunt: et cum corrumpuntur, nocent dentibus.

Nux Indiæ. Musæ. Bussuri. Cassalationes. Melones Palestini. Musi, & Insipidi. Melones.

De Fructibus, & Rebus auferentibus stupefactionem Dentium. Iuuamenta rationabilia.

H	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam queris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	22	Rural, id est, dactyli maturi.	Fil. diuersarũ natrarum. Ior. cali. & humi.	Cal. & hu. in 1.	Ex omnibus speciebus Rural.	Stomachis frigidis.	Gutturi, & uoci.	Cum fauich de papauere.	Sang. cholericus.	Frigi. & humi.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentriona.
B	23	Palsulæ.	Carnes eius cal. & hum. regenerata econtrario.	Io. ca. et h. in 1.	Corasenę, magnæ.	Dolori intestinorum.	Comburit sanguinem.	Cum curulis recentibus.	Sang. acutus.	Frigidis.	Senectuti.	Hyemi.	Frigidis.
C	24	Ficus siccæ.	Arch. sunt cali. subtilitatẽ proferũt. ca. sic. in 1.	Cali. sicc. in 1.	Gartarosæ, rotundæ.	Pectori, et pseruant a toxico.	Opilationem faciunt uiscribus.	Cũ nucibus, & amigdalis dulcibus.	Medio. nutri.	Frigidis.	Senectuti.	Veri.	Temperatis.
D	25	Karrubu.	G. frigi. & sicc. Io. cali. et sicc.	Cal. & sicc. in 1.	Recens, dulce.	Sæpe surgenti ad sellam.	Tarde digeruntur.	Cum penidijs.	Medio. nutri.	Calidis.	Iuuentuti.	Hyemi.	Frigidis.
E	26	Glandes.	G. sicc. et modicæ calid. Macer. fr. sic. The. ẽ sic.	Fri. in 2. sic. in 3.	Recentes, magnæ, et completæ.	Confortant recentamen.	Abscindunt menstrua.	Cum assatæ comeduntur cũ zucch.	Medicũ Nutri.	Cali. & humi.	Iuuentuti.	Hyemi.	Septentriona.
F	27	Iuiubæ.	Io. calid. & humi.	Cali. humi. in 1.	Iurianæ, non corrosæ.	Extinguũt acuitatem sanguinis.	Generant inflationem.	Cum passulis enucleatis, propter subtilitatem eius.	Sang. flegma.	Calid. et sicc.	Adulescentib.	Aestati.	Calidis.
G	28	Nuces.	Ori. cali. et sicc. Theo. cal. & hu.	Theo. ca. h. in 2.	Quæ uelociter enucleantur.	Stupefactioni dẽtium, & toxico.	Generãt bothor in ore & gutture, et linguam aggrauant.	Cum feminibus (ali. papaueris,) & amigdalis.	Sang. calidus.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Montuosis.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietas.

Iudæus. Dactyl. Cum antiquum est, minus humidum est: quando uero est recens, plus caliditatis habet, & magis generatiuum spermatis: & inducit sodam. Et quando decoquitur cum melle, & croco, multiplicatur caliditas, & siccitas eius, & additur malicia: quæ remouetur cum oleo. Loco nuclei eius ponuntur amigdalæ, & comeduntur cum papauere, & aqua rosa. & etiam post eas comeduntur lactucæ cum aceto.

Repudiatur hic Cibus, Luna in signo existente igneo, uel aqueo, & maxime cum Fortunæ fuerint in angulis.

Ie. Io. G. R. Pasulæ. Eliguntur carnosæ & puræ dulcedinis, ratione suæ caliditatis, & multi nutrimenti ipsius: & quia mundificant humiditates, & laxant: & maxime cum remouentur nuclei. Et si accipiuntur ex aqua earum cocta, laxabunt sicut uuæ. Et stipticæ ex eis, quæ sunt minus carnosæ, sunt minoris caliditatis, confortant stomachum, stringunt uentrem. Et illæ quæ naturaliter carent nucleis, sunt subtiliores, quam carnes uuarum dulcium.

G. Pau. Io. Ficus siccæ. Prohibentur, quia nocent spleni, & hepati sua grossicie: quia hæc duo membra naturaliter appetunt dulcia, quæ attrahunt stomacho, & quæ sunt sibi similia in natura: quæ attractione opilant uias, & sic addunt in grossicie ipsorum. G. Signum autem in hoc est, quia uidemus grossiciem in hepatibus animalium, quæ solent comedere Ficus. Et bonus sapor ipsarum & grossicies est, quia sunt multum nutritiuæ. Ipsæ etiam mundificant pectus, & pulchrum efficiunt colorem.

G. Io. D. H. Karrubli. G. Vtinam non ducerentur ad nos de Hierosolymitanis regionibus: quia eorum nocumentum est nobis apparens, & magis quam in locis unde portantur: eo quod facit fluxum recens. Et quando desiccatur, stringit: quia deperditur humiditas eius, & remanet substantia terrestris. D. Recens est mala stomacho, & laxat uentrem: & sicca econtrario. quæ diuretica sunt, & maxime quando bulliuntur in musto, & fit condimentum ex eis. Et ex immaturis, quando fricantur uerrucæ, delet eas.

The. G. Ma. Glandes. Frigidæ sunt in primo, & siccæ in tertio, grossæ, stipticæ, difficilis digestionis, Naturam stringunt, & sanguinem menstruorum: & cum digeruntur, plurimum nutriunt. Et Castaneæ sunt meliores & dulciores, minoris siccitatis & stipticitatis. Et nutrimentum ipsarum, melius nutrimento Glandium. Et complexio ipsarum temperata, inter caliditatem & siccitatem: tamen dicitur, quod sunt calidæ in primo gradu.

Io. G. Iuiubæ. G. dicit, quod non inuenitur in eis operatio magna in conseruatione sanitatis, sed inuenit ipsas difficilis digestionis, generantes flegma, & modici nutrimenti, & malas stomacho. Et miror de ijs, qui contendunt quod sint dulces cum acumine: cum extinguunt acuitatem sanguinis. Et utuntur eis ad prouocanda menstrua. Et nisi attribuatur dictæ proprietati earum, manerent grossæ. unde
Ma. hic sermo earum attribuitur proprietati. Ma. dicit, quod sunt temperatæ.

H. Mes. Gal. Nuces. Multociens accidit ex comestione ciborum acetosorum immaturorum stupefactio dentium: propter quod non permittuntur masticari cibi, unde digestio corrumpitur. Et curatio stupefactionum dentium fit cum rebus uiscosis, quæ inducunt, quod absterserunt acetosa, de uiscositate dentium. sicut portulaca, nuces, & farina sesamina, & pheludichi, & omnia unctuosa, uiscosa, & calida: etiam aptans frigiditatem complexionis neruorum dentium, per acetosa inductam. sicut sal.

Dactyli maturi. Pasulæ. Ficus siccæ. Karrubli. Glandes. Iuiubæ. Nuces.

De Granis, & Victualibus, quae ex eis fiunt. Iuuamenta rationabilia.

Numerus	Nomina	Natura	Gradus	Melius ex re ipsa quam eligeris	Iuuamentum eius	Nocumentum eius	Remotio nocumenti eius	Quid generat	Complexiones	Aetates	Tempora	Regiones
A 29	Frumentum.	Tē. Cal. & hu.	Cali. & hu. in 1.	Pinguae, ponderosum.	Aperit apostemata.	Facit opilationes.	Quando bene operatur.	Sang. bonum.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Temperatis.
B 30	Amylum.	Tē. Frig. sic.	Frig. & hu. in 2.	Album, frangibile.	Pituitam sedat cholerae.	Tardae digestionis.	Cum rebus dulcibus.	Melancholia.	Cali. & humi.	Iuuentuti.	Hyemi.	Septentriona.
C 31	Sauich Tritici.	Te. cal. & sic.	Cali. sicc. in 1.	Temperate torrefactum.	Visceribus humidis.	Exasperat pectus.	Cum lauatura aqua calida.	Sang. temperat.	Temperatis.	Senectuti.	Vere, (ali. Hyemi)	Calidis.
D 32	Hordeum.	Mul. sic. in 2. fri.	Frig. sicc. in 2.	Nouum, magnum, & album.	Confortat expulsiuam, & descendit uelociter.	Dolorem inducit debilem.	Torrefactum.	Humor laud.	Calidis.	Iuuentuti.	Aestati.	Calidis.
E 33	Sauich eius, & Sauich frumenti.	Frigi. & sic.	Frigi. sic. in 1.	Temperate torrefactum.	Fluxui cholerico.	Generat inflationem.	Cum Zaccharosa.	Nutri. bonum.	Calidis.	Iuuentuti.	Aestati.	Calidis.
F 34	Aqua eius.	Fri. mod. sic. in fin.	Frig. & sic. in 2.	Complete cocta, leuis.	Epati calido.	Visceribus frigidis.	Cum Zaccharo.	Sang. tempe.	Cali. & sicc.	Iuuentuti.	Aestati.	Meridiona.
G 35	Triticum.	H. cal. & humi.	Cali. hu. in 2.	Complete operatum.	Pectori, & gutturi.	Visceribus debilibus.	Cum penidijs.	Pluri. nutri.	Stomach. cal.	Iuuentuti.	Hyemi.	Meridiona.
H	Nomina.	Natura.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam egeris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Ie. Io. K. **Frumentum.** Eligitur rubeum, uiscosum, ponderosum, & quod dentibus facile frangitur, eo quod est multum nutritiuum, & est magis conueniens inter alia grana corpori temperato. Et quidam de Aethiopibus nutriuntur cum alijs: sicut nutriuntur Indi cum grano Rizon, & Turcæ cum Milio. Vel quia distant a locis temperatis, uel quia non temperatur in illis partibus frumentum. Et frumenti maneries diuersatur secundum diuersa genera ipsorum, terras, & complexiones anni, & ætates, & recentiam seu uetustatem ipsius.

Repudiat pro nutrimēto, q̄ŭ est ascēdēs Domus ægritudinis illius, [illegible] eligit, licet sit legumen terræ nascentium. Plinius lib. 18. cap. 7. prope finem.

G. H. Theo. **Amylum.** Eligitur, quando solum decoquitur, uel cum lacte patientibus fluxum choleri-cum & dysenteriam. Quia quando præparatur cum Zacch. & oleo amigdalino, est iuuamentum tussi, asperitati pectoris, & reumati. L. Debent tamen apponi pro qualibet ; Amyli, tria rotula aquæ. & decoquatur donec redeat sicut succus, & postmodum recipiatur. Hoc tamen est minoris nutrimenti inter omnia quæ fiunt de frumento; facit tamen opilationem uiscositate sua.

Io. Ma. Ra. **Sauich Tritici.** Illud quod fit ex infusione sauich frumenti infrigidat, caliditatem extinguit, & sitim mitigat, quando bibitur cum aqua frigida, postquam lotum fuerit multoties cum aqua calida, ad remouendum ex eo uentositates, & inflationes. Et quod fit ex frumento elixo, est minoris uentositatis, & pluris caliditatis & nutrimenti, q̄ quod ex infusione sauich non elixi. Rasis tamen dicit, q̄ magis infrigidat, q̄ sauich Hordei: eo quod plus aquæ imbibit.

Io. Ma. Ie. **Hordeum.** Eligitur ex eo, q̄d est subtilioris corticis, & multæ medullæ, nouū, spissum, uiscosum, & ponderosum. Et hoc est de quo mādauit Hippocrates, fieri succum Kiski Hordei. i. e farina Hordei, cum lacte: & q̄d est generatū in corpore ex eo, fortificat, & mundificat. Et diuersat secundum diuersos modos confectionum ipsius. Quoniam quando ex eo fit sauich, desiccat: & quando decoquitur cum aqua, humectat: & quando panis ex eo efficitur, neq; humectat, neq; desiccat. Et nouum ex eo, est minoris frigiditatis. Vetus & excorticatum, est ualde nutritiuum: cuius proprietas est, cito descendere ad stomachum.

Kiski, uel Kischar.

R. H. G. **Sauich hordei.** Eligitur ex eo, quod est temperate torrefactum, modici furfuris, & multæ medullæ, & lotum cum aqua dulci frigida: quod bibitur, ad infrigidandum, ante introitum balnei duabus horis, in Aestate cum Zacch. & stringit naturam cum syrupo constrictiuo. Hippocra. Si bibitur hora qua cum aqua frigida infunditur, stringit: post aliquod tempus laxat, humiditate aquæ. Et est de cibis quiescentium, & calefactorum: sed nutrimentū eius, est minus nutrimēto sauich frumenti.

H. G. D. **Aqua ordei.** Eligitur, quæ fit ex Hordeo nouo, pingui, & ponderoso. Cum infunditur, excorticatur, & teritur: & ponunt pro qualibet mensura Hordei. 14. aquæ: deinde decoquitur, deducitur, & despumatur. Et tunc laxat naturam, sua uiscositate, & urinam prouocat, & sedat sitim sua humiditate, & aperit opilationes sua abstersione, & nutrit sua substantia, & uincit caliditatem febris sua qualitate. Et si immisceatur cum constipatiua, uel subtiliatiua, erit subtilians, uel constipans.

H. Schi. Sidis. **Triticum.** Prohibetur quando fit ex azymo: propter hoc, quia est difficilis ad digerendum. Et cum supponitur ei Zucch. uel oleum Amigdalinum, confert ægritudinibus pectoris. Et quando decoquitur cum portulaca, & lingua arietis, confert sputo sanguinis. Et cum digeritur, plurimum nutrimentum generatur. Et quando sanus uult sibi cauere a nocumento ipsius, accipit post ipsum uinum antiquum, & miscet cum eo piper: & ex hoc expellitur eius nocumentum.

Apta huc q̄ supra fol. 10. in Canone Octauo.

Triticum. Aqua hordei. Sauich hordei. Hordeum. Sauich Tritici. Amylum. Frumentum.

De Leguminibus & Naturis ipsorum. | Iuuamenta rationabilia.

A	36	Rizon.	le,c,sic.G,sic.	cali.& sicc.in 2.	Margaritinũ, quod crescit in coctura.	Ardori stomachi.	Patientibus Colicam.	Cum oleo & lacte.	Lauda. Nutri.	Calidis & hu.	Omnibus.	Hyemi.	Omnibus.
B	37	Fabæ.	le.frig.& sicc.	fri.in 1.sicc.in 2.	Clara, munda & integra.	Vigilijs, & sodæ.	Hebetat sensus.	Cum sale & origano.	Sang. nõ mal.	Calid. & sicc.	[illegible]	Aestati.	[illegible]
C	38	[illegible]	[illegible]	fri.in 2.tpa.h.	Recentes, grandes.	Tussientibus cum febri.	Debilitati dentium.	Cum decoquitur cum oleo Amigdalino.	Bonũ Nutri.	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
D	39	[illegible]aseol.	[illegible]	cali.& hu.[illegible]	Rebel, non corrosi.	Prouocãt urinam, & impinguant corpus.	Faciunt nauseam, & somnia mala.	Cum oleo, muri, & synapi.	[illegible]	Frig. & [illegible]	[illegible]	Hyemi.	Frigidis.
E	40	Lentic.	[illegible]	[illegible]	Quæ in aqua mersæ, cito tamen siccantur.	Sedant acuitatem sanguinis, & confortãt stomachũ.	Melancholis, coitui, & uisui.	Cum bletis, & atriplicibus.	Sang. gros.	Sanguineis.	[illegible]	[illegible]	[illegible]
F	41	[illegible]	[illegible]	[illegible]	Albi, & ponderosi.	Lũbricos pellunt, purgant a scabie et malis humorib.	Difficile digeritur & descendit.	Qñ dimittitur in eo amaritudo, & comeditur cũ aceto & muri.	Melior san. [illegible]	Flegmaticis.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentrio.
G	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible] plenum & squallens.	Corporibus laxis.	Tarde digestionis, generãs humores uiscosos.	Cum multo sale.	Lac & [illegible]	Cali. & sicc.	Iuuenibus.	Hyemi.	Frigidis.
K	[illegible]	[illegible]	[illegible]ræ	[illegible]us	MELIVS EX EO ipsa quam queris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexionibus.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Io. G. Ie. G. Rizon. Est cibus temperatus, leuis ad digerendũ, & conuertens naturam ad constipationẽ: maxime, quod ex eo est rubeum: & albũ, quando decoquitur cũ oleo amigdalino, uel sesamino, aut butyro cocto, non stringit uentrẽ, & mitigat morsurã stomachi & intestinorum. Et quãdo fit cum lacte recenter mulso, generat opilationes. Verũtamen aufert siccitatem eius, & impinguat corpus. Et quando præparat cum oleo de carcamo, non generat opilationes, & laxat. Et dixerunt quidam, quod in ipso est aliqua caliditas. G. dixit, quod addat in sperma-te, & minuit urinam, egestionem, & uentositatem.

G. Hi. D. Ie. G. Faba. Prohibetur, quia facit inflationẽ, & molliciem carniũ, & somnum, & lassitudinem. Et siccæ sunt minoris nutrimẽti ꝙ recentes. Et excorticatæ coctæ cũ oleo amigdalino, sunt minoris nocumẽti (in alio, nutrimẽti) ꝙ coctæ non excorticatæ. Et medulla earum abstergit. Et cortices earũ sunt stipticæ: & ideo quidã Medici, temperatã fabam cũ aceto decoxerunt, & dederunt ad comedendũ patientib. apostema intestinorum et fluxũ. Et melius est, ꝙ decoquant, uel torrefiant cũ oleo amigdalino, postquã elixant multotiens: qa tunc erũt iuuamentũ pectori (in alio, exscreantibus) Aufert maliciã earum Origanũ, & sal. G. dixit, ꝙ conseruãt sanitatẽ.

G. Io. Ra. Ma. Mesch. In complexione sua propinqua est fabæ, & propterea in comparatione est propinqua. Et est tardæ digestionis in stomacho: sed cum digeritur, generat humorem laudabilem. Et est bona febricitantibus. Et laxat, cum miscentur cum ea quædam olera, sicut spinachiæ. Et prodest cordi (alias pectori) quando præparatur cum oleo amigdalino.

R. Ma. Io. G. Phasioli. Quidam Phasiolorum sunt albi, frigidi & sicci: & quidam rubei, caliditatem habentes, & inflationem: modicum tamen inflant, & plurimum nutriunt. Est & minoris inflationis faba, cuius humiditas est excedens. Et rubei ex eis habent subtilitatem, per quam descendunt menstrua. Et debent comedi præparati cum oleo, muri, & sinapi, & carui, & origano: & per hæc expellitur eorum malicia.

Ra. Ma. Io. G. Lentes. Prohibentur habentibus complexiones melancholicas: quia inducunt in eis alienationes, & febres quartanas, & lepram. Et quæ ex eis non sunt excorticatæ, lubricant egestiones. Et quandoq; in decoctione, prima aqua ejicitur, postmodum stringit. Et quando ex aqua earum fit garus, prodest squinantiæ, & lubricat uentrem. Et sunt iuuatiuæ magis quando comeduntur cum spinachijs, bletis, cum multo oleo: & peiores sunt, quando comeduntur cum Themesich, id est, carnibus siccis, salitis. Ma. Habent in cortice suo acuitatem, cum qua laxant. Et earum medullæ stringunt.

G. Hi. D. Io. Lupini. Quando coquuntur donec truncat amaritudo ipsorum, fiunt difficilis digestionis, & non laxant uentrem: & amaritudo earum facit eos uelocis descensionis, cum qua interficiunt uermes, & digeruntur, & nutriunt nutrimento conuenienti hepati. Et uniuersaliter urinam prouocant amaritudine, & sanguinem menstruosum, & fœtum educunt, & aperiunt opilationem splenis, hepatis, & pulmonis. Quorum aqua melius operatur, ꝙ eorum substantia. G. Sanguis generatus ex eis, non est malus. Io. Generant humorẽ grossum, & malũ.

Ma. Di. D. Frumentum elixum. Est tardæ digestionis & descensionis, generans humores uiscosos, si non descenderit. Et generat lumbricos, & cucurbitinos. Et succus qui fit ex farina eius, & aqua Kaski, quæ fit ex eo, prosunt tussi, & ægritudini pectoris, & apostemati pulmonis. Et cum debet decoqui, cooperiatur bene hyeme cum pasta, quæ sit inter coopertorium, & ollam: & decoquatur lento igne bene: nec discooperiatur, donec perfecte sit coctum: post eius perfectam decoctionem agitetur.

Adde quæ supra fol. 1. de Canone. 10.

E

Rizon. Faba. Mesch. Phasioli. Lentes. Lupini. Frumentum elixum.

De [illegible]ibus, & modis ipsorum. Iuuamenta rationabilia.

Numerus.		Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam queris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid gñatur.	Cõplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	43	Panis de Simula.	H. temperate calidus.	Calid. in 1.	Bene coctus, citrinus.	Impinguat corpus.	Opilat.	Cum cõpleta fermentatione.	Nutrimentum plurimum.	Temperatis.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.
B	44	Panis Opurus.	Ma. calidus.	Calid. in 1.	Qui minꝰ habet furfuris. In alio, uel steterit una nocte anteq̄ comedatur.	Obtemperat uentrem.	Inducit pruritum, & scabiem.	Cum compagnagio iunctuoso.	Nutrimentum bonum.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Habitatis.
C	45	Panis Azymus.	H. grossus, & humidus.	Tempe. fri. in 2.	Salsus multum, & bene coctus.	Corporibus laxis, & fessis.	Generat inflationẽ, & uentositatem.	Cum uino ueteri, & bono.	Flegma uiscosum, & multũ.	Cal. exercitatis.	Iuuentuti.	Hyemi.	Frigidis.
D	46	Panis Rizon.	[illegible] frigidus, & siccus.	Fri. & sic. in 1.	Qui fit ex Rizon margaritino.	Purgat interius intestina, & stringit.	Difficilis descensionis.	Cum exercitio, et balneo.	Moderatã melancholia.	Temperatis.	Iuuentuti.	Frigidis.	Septentrionali.
E	47	Panis de Furno.	Melior inter panes ex eo ẽ mollior.	Tempe. fri. in 2.	Bene temperatus, et bene coctus.	Corporibus siccis.	Malæ digestionis.	Cũ rebus deponentibus, sicut chaice.	Sang. [illegible]	Calidis.	Iuuentuti.	Hyemi.	Septentrionali.
F	48	Pa. factꝰ i testis.	Io. minoris mali ei pane gastell.	Tempe. sic. in 2.	Fermentatus, & subtilis.	Corporibus exercitantibus.	Fatigat stomachum, & generat lapidem.	Cum carnibus subtilibus, & brodijs.	Sang. crudus.	Multũ exercitatis.	Iuuentuti.	Hyemi.	Septentrionali.
G	49	Pa. de Gastellis.	G. lo. hu. gross. us, & malus.	Tẽpe. hu. in 2.	Coctus, et intermixtus cicere.	Corporibus laxis.	Malę descensionis, faciens dolorem diuturnum.	Cum uino ueteri [illegible]	Sang. malus.	Calidis, lassis.	Iuuentuti.	Hyemi.	Frigidis.
H													

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Ra. Hip. G. **Panis de Simila.** Detestatur: quia propter generationē uiscositatis opilat, & inducit dolores articulorum, & lapidem: & hoc sua uiscositate, & quia tarde digeritur. Et est nutribilior inter alios panes. Et ut amoueatur malicia eius, comedatur brodium quod fit cum carnibus, ouis, et speciebus, et aqua compositum: et Tobeget, id est, cibus frixatus de carnib9 & speciebus, ubi sint salita cum Prehidebergit, & Raberigit. Et qui fit ex farina proximo molita stringit uentrē, et habet in se de ignea caliditate. Et panis ex longinquo molitus econtrario. Et panes magni & grossi, sunt meliores uel nutribiliores, & ualociores ad descendendum.

R. G **Panis Opirus.** Eligitur habentibus colicam, & frigidis complexionibus: quia est uelocis descensionis (alias nutrimenti) & habet aliquid de furfure: quia abstergit intestina, & ob hoc est minoris nutrimenti. Et desiccat: & ad remouendum eius siccitatem, et ad augendum eius nutrimentum, ualet, si comedatur cum unctuosis, & cibis coctis cum lacte dulci. Et calidus ex eo est pluris nutrimenti, & uelocioris descensionis (alias nutrimenti) quam frigidus: & ille qui fit e grossa farina, sicut tarde mollescit infusus aqua cum conficitur, sic se habet huius esse in stomacho.

Ra. Ra. Io. **Panis Azymus.** Azymi nutrimentum uiscosum, tardum, grossum: & nutrimentum eius multum, quando descendit a stomacho. Verumtamen generat lapidem, opilat splenem, et hepar. Et est de cibis utentium labore graui. Et cum necessarium fuerit comedere ipsum, accipiatur post zinziber, seu trifera. Deinde bibatur aqua mellis. Et addatur his post hoc exercitium, balneum, fricationes cum eis, et longus somnus. Et multi inter eos qui comedunt, incidunt in pessimas ægritudines, & moriuntur ante senium.

Ga. Io. ... **Panis Rizon,** Detestatur, propter siccitatem eius adquisitam per ignem, quæ additur siccitati naturali: ob quam est tardæ digestionis, faciens uentositatē, et colicam, quæ propterea præparatur cum quibusdam rebus subtiliatiuis. Et modus quo melius comeditur ad mollificandum pectus, est brodium rumicis, cum oleo amigdalino, et cum Rahib, id est, lacte acetoso, facto ad mitigandam caliditatem, & cum aliјs stipticis stringentibus. Et Rizon colorem faciei efficit bonum, et uidere bona somnia facit, et impinguat corpus.

Io. Ie. Ga. **Panis de furno, uel focalario.** Detestatur, propter combustionem superficiei, & semiplenam cocturam profundi. Et diximus multotiens, quod panis Azymus, & non coctus, est de cibis exercitantium, & fatigantium: et quiescentibus multum obest: & utentes eo sentiunt de nocumento ipsius tractu temporis. Sed ad remouendum nocumentum eius, desiccetur & torrefiat, & misceatur cum aqua & zuccharo.

Ga. Hip. Ia. **Panis in testis factus.** Panis qui coquitur in testa, est malus: maxime, quando miscetur cum oleo. quia naturam stringit, generat opilationes, & humores malos, crudos in corpore. Et qui indiget comestione ipsius, multiplicet eum, frumentando salem (in aliјs, bene fermentando salem) & faciat eum bene decoqui. Et licet oleum opilet poros, & prohibeat ingressum ignis decoquentis in eum, ideo companagium melius cum quo sumitur, est cibus qui fit ex speciebus aromaticis (in alio, acutis.) &c.

G. H. R. Io. **Panis de gastellis.** Panis gastellaceus est, qui fit super paruis lapillis igneis: sicut fit in uillis. In quo pane hæc tria sunt mala: quia combustus in superficie, semicrudus interius, & mixtus cineri: propter quod est peior pane decocto in furno. Et quando comeditur cum carnibus unctuosis coctis, abscinditur aliquid maliciæ ipsius. Et melius quod fit post comestionem ipsius est, cum bibitur uinum purum: & consequenter moueatur motu laborioso: quia ex hoc remouetur nocumentum eius.

Apta huc quę supra fol. 11. Canone. 11.

Panis de Simila. Opirus. Azymus. Panis Rizon. De Furno. In testa coctus. Gastellaceus.

De Herbis, siue Oleribus, & proprietatibus ipsorum. Iuuamenta rationabilia.

H	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam queris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generatur.	Cõplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	50	Lactucæ.	Io. In. & humi.	Fri. & hu. in 2.	Amplæ, & citrinæ.	Vigilias, & gomorreas sedant.	Coitui, & uisui.	Cum miscen sui cum apijs.	Nutr. aplio alijs.	Calid. & frigid.	Iuuentuti.	Omnibus.	Calidis.
B	51	Scariola.	Ori. et G. ir. et h.	Fri. in 1. sic. in 2.	Recens, & dulcis.	Infrigidat hepar calidum.	Retardat digestionem.	Cum nasturcie.	Nutri. modicu.	Calidis.	Iuuentuti.	Aestati.	Calidis.
C	52	Apium.	G. cali. & sicc.	Cali. & sic. fine	Hortulanum.	Aperit opilationes.	Efficit sodam.	Cum lactucis: & econuerso.	Nutri. modicu.	Frigidis.	Senectuti.	Hyemi.	Frigidis.
D	53	Inacon, id est, herba Pinetri.	Ior. cali. & sic.	Cali. & hu. in 1.	Hortulanũ, recens, & tenerum.	Saporat frigida fercula.	Sitim facit, & moraturdiu.	Cum apijs.	Nutri. [illegible]	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Frigidis.
E	54	Eruca, & Nasturcium.	Ior. cali. & hu.	Ca. in 3. hu. in 1.	Quod minoris est acuitatis.	Addit in spermate, & coitu.	Nocet hemigraneæ.	Cum scariolis, & aceto.	Humor acutus.	Frigidis.	Senectuti.	Hyemi.	Septentriona.
F	55	Asdaturudh.	Ori. Theo. Io. cali. & humi.	Ca. in 2. sic. in 1.	Odoriferum.	Substãtia stringit, siccus laxat.	Obtenebrat uisum.	Cum folio fatuo, id est, Portulaca.	Nutri. mitiũ	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentriona.
G	56	Portulaca. Citraria.	Frigi. & humi.	Fri. in 3. hu. in 2.	Amplior foliorum, & tenerorum.	Stupefactioni dentiũ, & delet porros.	Spermati, & coitui.	Cum Erucis syluestribus.	Nutri. modicũ.	Calidis.	Iuuentuti.	Aestati.	Meridionalib.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

I. Ior. Ma. O. i. Io. Lactucæ. Ior. G. Sanguis generatus ex Lactucis, est melior generato ex alijs oleribus, & amplioris nutrimenti, & melioris descensionis, & neq; stringit, neq; laxat: quia in ea non est stipticitas, neq; salsedo. Et eligitur ex eis illa, quæ non habet lac: quia frigidior alijs: & est conueniens puncturæ stomachi. Quando autem abluitur aqua, debilitat uisum, & mitigat sitim. Io. Frigida & humida in primo, prodest pectori, & nocet stomacho.

Ma. Io. H. Scariola. Licet sit frigida & humida temperate, nihilominus præstatur sibi de aliorum naturis. quia fit in æstate calida accidentaliter, cum fiat amara: & in autumno sicca, & propterea ingrossat & exasperat: & sec'm hoc in hyeme & uere, cum amaritudine sua aperit opilationes splenis & hepatis. Et ex eis syluestris fortior est in hac operatione, & confortat stomachum. Et succus eius confert inflammationibus calidis. Et elixata bene, stringit uentrem, præparata cum speciebus.

G. R. Io. Apium. Eligitur ad prouocanda menstrua, & urinam, expellit uentositates, aperit opilationes, & confert stomacho. Crudum & coctum tarde digeritur, & propterea debet eum præcedere cibus, cum quo misceatur. Et folia ipsius purgant urinam, magis quam laxant: & radices suæ econuerso. Ru. Dicit, quod prouocat urinam, & stringit uentrem. Et consulendum est, quod non comedatur tempore, quo mouentur animalia uenenosa: eo quod aperit uias, & iuuat ad transeundũ uenena interius. Et est duorũ modorum, Napticum, & Romanũ.

H. G. Ys. Thachon. Moris est Medicorum præcipere, ut masticetur ante potum medicinarũ. Horribilis saporis: quia stupefacit instrumentum gustus. Et modico ex eo assumpto, confert ad digerendum & descendendum. Mentha G. calida & sicca in tertio gradu, conferens nauseæ. Et generat uentositatẽ. Et modicum ex ea, digerit sua caliditate naturali: & multum ex ea, crudificat humiditate superflua, quæ est in ea. Et aromatizat stomachum, digerit, & appetere facit. Et quando sola comeditur, inducit pruritum in cute. Et addit in coitu, & appetitu ciborum, & necat uermes.

Io. H. G. Eruca, & Nasturcium. Eligitur utentibus coitu: quia emittit uentositatem facientem uirgam erigere, & generat sperma, & laxat uentrem, & urinam prouocat. Et calefacit calefactione manifesta, & subtiliat: & propterea debet misceri cum aliquo prohibente fumositatem ascendere ad cerebrum. Et Nasturcium calidum & siccum, necat uermes, obest stomacho, & uesicæ, & inducit stranguriam, resoluit uentositates, & incidit flegma.

Badharochi, id est, Ocimum. Prohibetur a stomacho: quia est tardæ digestionis, & conuertitur in choleram, & commouet uentositatem. Et ingreditur numerum ciborum subtiliatiuorum, mundificat humiditatem pectoris, & stringit, & laxat uentrem. Et non mirentur de hoc sermone nostro, cum dixerimus de una re, quia stringit & laxat: eo quod possibile est habere in se duas uirtutes diuersas, sicut caulis: quarum altera fortificata secundum naturam materiæ conuenienter operatur. Et possibile est, quod ipse cibus sit siccus naturaliter, & humidus accidentaliter.

Portulaca, & Citraria. Dissonum uidetur, quod res acetosa remouet stupefactionem dentium: nisi accideret ex uiscositate sua: & quia stiptica est, confert excoriationi intestinorum, & dysenteriæ, & fluxui sanguinis mulierum, & sputo sanguinis. Et sedat uomitum, & cum sua frigiditate extinguit choleram, & abscindit appetitum coitus, & mitigat arsuram uesicæ, & renum, & delet porros. Citraria, seu herba Apum, calida & sicca in primo, confortat cor, & hepar, & lætificat animam, & purificat (in alio, uiuificat) mentem, & dissoluit melancholiam.

Apta huc quę supra fol. 12. Canone. 12. notantur.

Lactuca. Scariola. Apium. Thachon. Eruca, & Nasturtium. Ocimum. Portulaca.

De Herbis. Iuuamenta rationabilia.

		Numerus.	[illegible]	[illegible]	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam queris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generatur.	Cōplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
H														
A	57	Cicera.		Ori. fo. cal. & h. in alii. cal. & sic.	Cal. & hu. in 1. in al. li. & h. in 2.	Grossa, non coriosa.	Addunt in spermate.	Apostemati renum, & uesicae.	Cum seminib. papauer[illegible]	Sperm[illegible] & lac.	Frigi. & sicis.	Sen[illegible]	Autumno.	Septentriona.
B	58	Sinapis.		Omnes calid. & sicc.	Ca. & sic. in 3. in al. ca. in 4. si in 3.	Recens, rubea, & hortulana.	Podagrae, & dissoluit duriciem.	Cerebro.	Praeparatum cum amigdalis, & aceto.	Hu. dor. acutus.	Frigi. & humi.	Decrepitis.	Hyemi.	Montuosis.
C	60	Aneum.		The. c. cal. recēs mē est mino. calr.	Cali. & sic. in 2. Ori. in 1.	Viride, recens, & tenerum.	Prodest stomacho cum succo suo.	Renib. & abominatiōi stomachi, sua substantia.	Cum lemoncellis.	Sangui. modicū.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Frigidis.
D	59	Porri naptici.		Omnes calid. & sic.	Cal. in 3. sic. in 2.	Napitium acutum.	Prouocat urinam, & addit in coitu.	Cerebro, & senibus.	Cū oleo sesamino, sesaminis nō excorticatis.	Choleram acută.	Frigidis.	Senectuti.	Autumno.	Septentriona.
E	[illegible]	Galanga.		fo. cal. & sicc.	Cal. in 3. sic. in 2.	Grossum ex [illegible]is.	Venae sciaticae, & coitui, & odorē aromatizat oris.	Cordi.	Cum ferculis unctuosis.	Hu[illegible]	Humidis.	Decrepitus.	Hyemi.	Frigidis.
F	62	O[illegible] ungula.		fo. Temperatū.	Temperatū in 2. humid. in 1.	Recens, dulce.	Pectori, tussi, & stomacho.	Visceribus debilibus.	Cum mastice.	Hu[illegible] temp.	Temperatus.	Adolescentib.	Veri.	Orientalibus.
G	63	Agresti[illegible].		Fam. fo. lung. & sicc.	Fri. in 3. hu. in 2.	Recens, & purus.	Visceribus cholericis.	Pectori, & neruis.	Cum unctuosis, & dulcibus.	Nutri. modicū.	Calidis.	Iuuentuti.	Aestati.	Meridionalib.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Opiniones Philoſophorum. Electiones, & Proprietates.

G. H. Io. Cicera. Ru. dicit, quod operatur in carne, ſicut fermentum in paſta, & acetum in terra. Et nigrum ex eis frangit lapidem, & prouocat urinam, & menſtrua, & embrionem eijcere facit. Et album ex eis habet in ſe abſterſionem: quia mundificat ſplenem, renes, & hepar. Sunt in eis etiam ſubſtantiæ duæ, ſalſa, & dulcis. Salſa laxat uentrem, & dulcis urinam prouocat. Semen Naſturcij deficit à Sinapi modicum.

G. R. Io. Sinapis. Piper, calid. & ſicc. in quarto gradu, calefacit interiora frigida, & ſubtiliat cibos groſsos, & modicum ex eo prouocat urinam, & multum laxat. De Cimino nigro, melius eſt ponderoſius, & eſt calid. & ſicc. in tertio gradu, ſubtiliatiuum, & reſolutiuum uentoſitatum frigidarum. Semen Papaueris albi frigid. eſt in tertio gradu, & ſomnoriferum. Oleum Seſaminum calid. in primo, humid. in ſecundo, & faſtidiens. Carui ſiccum in totum, reſoluit uentoſitates, prouocat urinam, interficit uermes, Ciminum commune, & Napticum, id eſt, montanũ, eſt ſiccum ſicut Carui: quó cum iniungitᷣ cutis, facit citrinũ colorem.

G. D. Io. Aberelim. (in alio, Kelite) Aberelim, id eſt, ſemen Ferulæ, eſt ſicut Ciminũ: & melius ex eo eſt citrinum quod aſsimulatur folijs Alue. Et ex Altie melior ſurculus, paruorum foliorum, eſt & calid. & ſicc. & acutum. Origani duo ſunt modi. Vnus ex eo eſt longorum foliorum, & eſt certioris operationis. Et aliud rotundorum foliorum, & eſt calid. & ſicc. facit digerere, & adpetere cibum, & reſoluit uentoſitatem. Sumach, melius ex eo eſt rubeum, retinens fluxum cholericum. Ruta G. calid. & ſicc. in tertio gradu. Dio. Confert toxicatis, prodeſt uiſui, & nocet coitui. Origanum.

H. G. Io. Porri. Minoris ſunt operationis, quam Napticum, id eſt, Montanum: minoris uero eis ſunt in ſubtiliatione & mundificatione: & conferũt ſanguini Hemorrhoidarum. Ruta uiridis calid. & ſicc. in tertio gradu, conferens Epilentiæ. Coriandrum, Hip. dicit, quod eſt calid. cum ſtipticitate: & generaliter, aliqui frigidum dicunt. Crocus calid. & ſicc. confortans membra interiora, & aperit opilationes, & facit tranſire cibum, cor lætificat. Flos Cartami calid. & ſicc. inducens bonum ſaporem in cibis, & facit excoqui carnes groſsas: & in eo eſt ſtipticitas.

Ra. D. G. Folij Aſæ. Calida & ſicca, conferunt digeſtioni. Ex Aſa melior eſt, quæ eſt boni saporis. Melior eſt Carmeni, quæ eſt calid. & ſicc. in quarto gradu, fortis ſubtiliationis & diſsolutionis. Digerit, & appetere facit cibum, augens fœtorem ſeceſsus. Piper longum calid. & ſicc. eſt, impinguat ſtomachum, & mundificat ipſum, & caput. Spica aromatica, calid. eſt & ſic. Zinziber, calid. & humid. (in alio, ſicc.) Darſini calid. eſt in ſecundo gradu, ſicc. in tertio: de quo melius eſt odoriferum, leue. Prouocat urinam, & menſtrua, & nocet ueſicæ.

G. H. Io. Ma. Oleum Seſaminũ. Confert groſſiciei pectoris, & pulmõis, gutturis & gulæ, obtpans uentrẽ, contrariũ toxicis, laxat ſtomachũ, auferẽs malũ ſaporem ciboꝝ, qñ ex eo condiunt. Oleum de nucibus, fortis eſt caliditatis, diſſolutiuũ, & iuuamentũ complexionib. frigidis. Oleum recens, quod fit ex cõtuſione oliuaꝝ uiridiũ, eſt frigi. et quod fit ex nigris antiquatis cal. eſt. Et Reblebi dicit oleum, quod defertur ſub bardis camelorũ. Oleum Omphacinũ, quod fit de oliuis recentibus, quo utuntur ſeruitores in negocijs ſuis. Oleum Cartaminum calid. eſt, et faſtidioſum. Et Sabutinũ (in alio, & Raſu.) cali. eſt & humi. groſſum, & faſtidioſum.

Agreſtæ ſuccus. Eligitur ex ea, & ex ſucco uuæ, quod uindemiat tempore ſuo, & terit non cum cortice. Et eligit de lemoncelloꝝ ſucco, qui fit ex decorticatis, et cuius auferunt grana: deinde premunt. Et de ſucco Sumach eligit, quod decolat per terebellũ, manibus nõ cõtuſum. Et de ſucco granatoꝝ eligit, q̃d tritũ fuerit in mortario uitreo, uel marmoreo. Et inter ſuccos fructuum melius eſt clarũ, odoriferum, non horribilis uel mali ſaporis: et quę non permutant, nec in malis uaſis reconduntur, imo uaſa uitrea, quibus recondi debent, lauentur cum uitro trito, & folijs Scariolæ, uel folijs Perſicorum, ſeu cum harena, ſale, & cinere.

Apta huc quę ſupra fol. 12. Canone. 11. & fol. 13. notantur.

E 2

Succus Agreſtæ. Olea uaria. Galanga. Porri. Anetum. Sinapis. Cicera.

Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A 64	Acetum, & Acetata.	G. copulatiue s cal. & sic. subtili bus, uinea sui fri et sic. H. fri. & sic.	Fri. [illegible] sic. in 2.	Quod fit ex uino.	Choleræ, & gingiuis, & appetitui.	Neruis.	Cum aqua, & zuccharo.	Nutri. modicũ.	Cholericis.	Iuuenibus.	Aestati.	Semper calidis.
B 6,	Sergara, radix asæ, uel ferulæ.	Od. cal. & sic.	Cal. & sic. in 3.	Recens & alba, et non perforata.	Abstergit stomachũ, & prouocat uomitũ, & quartanã ex adusto flegmate pellit.	Cerebro, & neruis.	Cum aceto.	Humor melãc.	Frigidis.	Senio.	Hyemi.	Septentriona.
C 66	Cucumeres, & Citrulli.	Io. fri. & humi.	Fri. & hu. in 2	Nisaburus completi.	Febribus adurentibus, & urinam prouocant.	Faciunt Iliorum dolorẽ, & stomachi.	Cum melle, & oleo.	Sang. laudab.	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Frigidis.
D 67	Melongiana.	Calid. & sicc. grosse. (alias frigidæ & siccæ.	Cal. in . sic. in 2.	Recẽs, cuius dulce interius.	Hemorrhoisagiæ, stõacho, sanguini, uomitui, & unicuilibet accidẽti ex debilitate stõachi.	Vaporib. melancho. capiti, et efficit Bochor in ore.	Cum unctuosis, & multitudine aceti.	Melancholia.	Frigidis.	Senectuti.	Autumno.	Frigidis.
E 68	Kalen, idest, Enula.	Al. calida & humida, et generat calidum & siccum.	Cal. in 3. sic. in 2.	Tenera, recens.	Minuit urinam.	Minuit sanguinem, & sperma multum.	Cum aceto.	Nutri. malum.	Frigidis.	Senio.	Hyemi.	Frigidis.
F 69	Cepæ.	Kal. calida & sicca. uniuersaliter calida, & humida.	Cal. in 4. h. in 3.	Albũ, aquaticum, sucosum.	Addũt in coitu eo q̃d auferãt nocumentũ q̃d fieri posset ex permutatione aquarum.	Facit dolã in capite.	Cum aceto, & lacte.	Sperma, & lac.	Frigidis.	Senio.	Hyemi.	Septentriona.
G 70	Alia.	Generaliter calida & sicca.	Cal. in 4. sic. in 3.	Nodosa bulbis.	Toxicis.	Expulsiuæ, cerebro, & uisui.	Cum acetosis, & oleis.	Humor grol. et ac.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Montanis.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

G. D. Ior. Ioh. G. Acetum, & Acetata. G. Opiniones Philosophorum conueniunt in siccitate ipsius, & discrepant in caliditate & frigiditate. Nam quidam dixerunt, quod est frigidũ: eo quod cholerã mitigat. Et alij dixerunt, quod est calidũ: eo quod super petram sparsum bullit, & frangit lapidem. Et melius quod de eo dicitur, est quod sit calidũ potentia, & frigidum actu: & iudicare rem per actũ, seu per formã, est rationabilius ꝙ per potentiã G. Licet forte habeat aliquã caliditatem, tamẽ stringit cũ sua siccitate naturã: et cum melle est incisiuũ, et subtiliatiuũ, conferens tussi flegmaticæ. Et quidã medici consueuerũt cum eo curare sputũ sanguinis.

Io. Ma. Radix plantæ Asæ, seu Stringar: & est radix Amadchon. Eligitur ad faciendum compositum cum aceto: quia generat acuitatem in eo, per quam humores subtiliat, & superflua incidit, appetitum conferens, ad transeundum, & digerendum cibaria grossa; utpote capita, hepata, renes, & his similia. Et quando præparatur cum brodio, uel salsamento, frigidis cum aceto forti, erit cibus fortis: & dicitur acutus.

G. D. Cucumeres. Eliguntur longi, ut Citrulli: quia urinam prouocant, & naturam mollificant, & mitigant sitim. Sed Citrulli sunt frigidiores, & subtiliores: propter quandam amaritudinẽ, quæ in eis est. Et in eis est etiam modicum stipticitatis. Et accidit comedentibus ipsos recentes sitis, maxime in quorum stomacho est cholera: eo quod cõuertuntur. Rapæ calidæ sunt & humidæ, nutrientes multum, & generãtes sperma. Vrinam prouocant, & neq; laxant, neq; stringunt, & faciunt appetere cibos. G. Quando elixantur bis in aqua, & postmodum pręparantur cum aceto & sinapi, aqua ipsaꝝ confert Surnæ (in alio, Surriæ.)

Melongianæ. Diuersantur in complexione, propter uetustatem, & recentiam, dulcedinem, & amaritudinem. Nam ueteres amaræ, calidæ sunt & siccæ, facientes bothor oris. Et recentes dulces, frigidæ & siccæ sunt: quæ crudæ existentes, sunt difficiles ad digerendum: & coctæ econtrario. Sed temperatæ cum aceto & carne, addunt in appetitu ciborum: quia confortant orificium stomachi. Verum elixari debent antequam præparantur, cum aqua & sale, & sunt cibi assueti, nec earum nocumentum adparet uelociter: & peiori modo quo comeduntur, sunt assatæ.

G. D. Io. Ior. Rasen. Eligitur, eo quod cibos digerit, & aperit opilationes splenis, & hepatis, conferens stomacho, & transitui per intestina, & mitigat uentositates, frangens maliciam aceti, & acuitatem ipsius. Cappares calidi sunt & sicci in tertio gradu. Qui præparati cum aceto, aperiunt opilationes splenis & hepatis, mollificantes duriciem ipsorum: & extenuant humorem melancholicum; uentrem mollificant, & abstergunt flegma stomachi. H. Capparis est cibus medicinalis. G. dicit, quod est iuuatiuus spleni, iuuamento quo Absinthium hepati confert.

H. G. D. Ior. Cepæ. Eliguntur, ut humores subtilient, appetitum reparent. Ventrem mollificant, urinam prouocant, sed uisum hebetant, bonum efficientes colorem. Tamen prohibetur comestio ipsorum, ab illis, quorum corpus est fluxile, aut temperatum, sed comedant ipsum habentes dura corpora. Et longum, rubeum ex eis plus habet acuitatis, quam rotundum, album & siccum. Crudum melius est molli cocto. Et generaliter omnes uentositatem faciunt, & chimum malum: & nocet infirmis, cum multiplicatur eorum comestio.

Allia. Eliguntur, quia humores incidunt, corpus laxant, urinam prouocant, aperiunt opilationes, & educunt uermes cucurbitiuos: clarificant uocem, & auferunt tussim, ex frigiditate. Et prohibentur, quia nocent oculis, capiti, renibus, & pulmoni, & siti: & quia uelociter retrahunt temperatas complexiones, a temperatura. Et cum decoquuntur, quousq; remoueatur eius acuitas, frangitur uirtus eius: & maxime, quando infunduntur in aceto, & comeduntur cum lacte & piscibus. Et ipsum est magis Medicinæ simile, ꝙ cibo. Apta huc qu supra fol. 13. Canone. 34.

Allia. Cepæ. Rasen. Melongianæ. Cucumeres. Radix plantæ. Acetum.

	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam queris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	71	Spargus.	G.tpat.Ru.cal. tpa.lo.ca.&h.	Cali.in 1.	Recens, & cuius sumitates decliues respiciunt terram.	Addit in coitu., & aperit opilationes.	Villis stomachi.	Elixatus, deinde præparatus cũ Muri.	Nutri.bonum.	Frig.& sicc.	Decrepitus.	Veri.	Quib.repiunt.
B	72	Spinachiæ.	Io.fri.Ori.cali. & humi.tpate.	Frigid.in 1.	Pluuia infusæ.	Tussi, & pectori.	Digestionem impediunt.	Suffrixatæ cum Muri.	Nutri.modicũ.	Cholericis.	Iuuenibus.	Qñ reperiunt.	Omnibus.
C	73	Bletæ.	Ori.ca.& hu.& acute.Io.c.et sic.	Cali.& sic.in 1.	Quę sunt dulcis saporis.	Succus earũ aufert furfures.	Comburunt sanguinem.	Cum aceto, & sinapi.	Humor acutus.	Visceribus sicc.	Senio.	Hyemi.	Siccis.
D	74	Pastinacæ.	[illegible] calidæ & humi.	Ca.in 2.hu.in 1.in alio,c.et h.in 1.	Rubeæ, dulces, & hyemales.	Excitant coitum.	Retardant digestionem.	Cum multa decoctione.	Sag.et sperma.	Frigi.& humi.	Senectuti.	Hyemi.	Omnibus.
E	75	Terratufali.	Frey.& C.frig. & humi.multũ.	Fri.& hu.in 2.	Melongiani, & magni.ali. Calangæ magni.	Quia recipiũt omnes sapores.	Morbis melancholicis.	Cum pipere, oleo, & sale.	Fleg.grossum.	Cõplex.inflam.	Iuuenibus.	Hyemi.	Calidis.
F	76	Cucurbitæ.	C.frigi.& humi.lo.cal.hu.	Fri.& hu.in 2.	Recentes, uirides.	Sitim mitigant.	Conuertunt, descendentes uelociter.	Cum Muri, & sinapi.	Nut.modi.hu.	Cholericis.	Iuuenibus.	Aestati.	Omnibus.
G	77	Caules ouati.	Assimilant caulib.sed st diffici. [illegible] a stõa.ca.& sic.	Ca.in 1.sic.in 2.	Recentes, citrini.	Aperiũt opilationes.	Visceribus.	Cum multo oleo.	Sang.malus.	Cerebro calido.	Iuuenibus.	Qñ reperiũtur.	Omnibus.
H													
1	2		4	5	6	7	8		9	10	11	12	13

Opiniones Philosophorum. Electiones. & Proprietates.

G. Ra. Ior. Ru. Spargus. Eligitur, quia est conueniens stomacho: & quia inter olera multum nutrit: maxime hortulanus, quia humidior est syluestri. Et qui oritur infra lapides, mundificat absq; forti calefactione, & infrigidatione: & decoctus, mollificat uentrem. & prouocat urinam. Et syluestris cum terra in principio ueris aduritur. Nascitur in principio autumni. Et Cardones Lactatili calidi sunt & humidi: quia addentes in coitu, sudorem faciunt redolere. Nocent cerebro. Et Cardones Asinini assimilatur spargit in natura.

Ior. Io. Ru. Spinachia. Eliguntur ad mollificandum uentrem, propter uelocitatem suæ descensionis. Et qui est frigidæ complexionis, comedat ipsas cum Muri, Darsini, & Pipere: & qui est calidæ, cum Coriandro, & oleo Amigdalino. Et Atriplices deponunt choleram, & mollificant uentrem: quia in se humiditatem habent. Et Atriplices. & Bletæ paruæ, frigidæ sunt, & propterea conferunt adurenti febri, & ictericiæ. Neq; stringunt, neq; laxant, nisi præparentur cum oleo, & muri: quia tunc laxant & prosunt stomacho.

G. Ior. Oni. Bleta. Prohibentur ratione stomachi, propter humiditatem, quæ est in eis: per quam humiditatem laxant in colica, & exopilant, & resoluunt grossiciem splenis. Et radix eius generat flegma. Et succus eius laxat. Et substantia eius constipat. Verumtamen radix eius magis laxat. Porri minus alliis, & cepis habent caliditatis, & siccitatis, & acuitatis: & sunt iuuatiuæ uentositatibus, quæ sunt in intestinis, & hemorrhoidibus præparati cum oleo, & etiam crudi: & acetosi frigi. & sicc. confortant uiscera, & uentrem stringunt.

G. D. Pastinacæ. Comeduntur crudæ & coctæ: quarum nutrimentum est minus nutrimento raparum, uerum ipsæ calefaciunt, laxant, & subtiliant, & urinam prouocant, et inflant, & commouent coitum, et generant sanguinem habentem aliquantulum corruptionis & maliciæ. Et in quibusdam regionibus inueniuntur boni odoris. Et sunt difficilis digestionis, et maxime quando recentes, seu inueteratæ fuerint in terris earum. Et prohibitio prædictæ maliciæ, fit cum Aceto, Muri, & Sinapi.

G. Io. Ru. Terratufuli. G. Non est in Terratufuli sapor apparens, propter quod recipiunt omnes sapores. Vnde cum commiscentur cum eis species calidæ, efficiuntur calidi: et econuerso. Et sanguis generatus ex eis, est grossior temperato. Et ipsi generant ægritudines melancholicas, & anhelitum oris corrumpunt. Et melior modus quo comeduntur, est cum multo oleo, & carnibus pinguibus. Fungi sunt eiusdem speciei: et sunt interficientes: propter quod nolumus narrationem facere de eis. Terratufuli diuersificantur secundum diuersitatem terrarum ipsarum.

D. G. Ie. Cucurbitæ. Eliguntur pro cibis contra tussim, & febrem: quia si reperiantur (in alio, retinentur) in stomacho, humores conuertuntur ad eas: et propterea debent præparari cum acetosis. G. Corruptio accidit eis ratione decoctionis ipsarum: itē accidit eis ex permutatione ipsarum ad humorem quem inueniunt, uel propter moram longam ipsarum in stomacho: & sunt propter insipiditatem ipsarum mora recipientes omnes sapores ciborum, qui præparandi sunt cum rebus conuenientibus unicuiq; complexioni. Et laxant uentrem, & prouocant urinam. Et quando fit ex eis Chabis, conferunt habentibus complexionem calidam, Chabis, est cibus, qui fit cū Cucurbitis prius coctis, et postea præparatis cū farina & melle.

H. Ie. G. Caules ouati. Similantur Caulibus, tamen sunt minoris desiccationis. Qui elixari & præparari debent cum oleo multo, & muri: quia ipsorum elixatio cum aqua & sale obest stomacho: & ipsi prouocant urinam, & maxime oua ipsorum, quando sunt recentia: & præseruant ab ebrietate, & ebrios curant.

Apta huc qu supra fol. 11. Canone. 11.

Spargus. Spinachia. Bleta. Pastinaca. Tubera. Cucurbitæ. Caules ouati.

De Lacte, & Condimentis alijs. De Ferculis suffrixatis, & postmodum infrigidatis, & Lacte acetoso, & Caseo, & Oliua. Iuuamenta rationabilia.

		Nomina.	Natura.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam queris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexion.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	78	Suffrixata.	Calid. & delic-cata.	0	Bene cocta, et humida.	Subtiliāt flegma.	Sitim exci-tant.	Cum fit ex eis prius mussus.	Sang. acutus.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentriona.
B	79	Galatina.	Frigi. & sicc.	0	Præparatā cū pullis columbarum.	Choleræ.	Neruis, et melancholiæ.	Cum uino ueteri, & odorifero.	Sang. frigidior temperato.	Cali. & humi.	Iuuenibus.	Aestati.	Meridionalib.
C	80	Lac dulce.	Tempe. & Cal.	0	Pecudum iuuenum.	Pectori, & pulmoni.	Febribus.	Cum passulis, siue nucleis.	Nutrimentum bonum.	Temperatis.	Adulescentib.	Aestiui. al. Veri	Meridionalib. in alio, spatis.
D	81	Lac acetosum.	Frigi. & humi.	0	Quod est multi butyri.	Mitigat sitim.	Gingiuis, & dentibus.	Cum gargarismo hydromellis.	Humor laudabilis.	Temperatis.	Adulescentib.	Aestati	Meridionalib.
E	82	Caseus recens.	Frigi. & humi.	0	Temperati lactis, et alijs cō uenientibus.	Mollificat corpus, & impinguat.	Opilat.	Cum nucib9 amigdalis, & melle.	Nut. multi. gros. nōn malum.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Frigidis.
F	83	Caseus uetus.	Gal. cali. et sicc.	0	Vnctuosi saporis (alias, unctuosus, sa porosus.)	Sedat fluxū assus.	Lapidi, et renibus.	Cum comeditur inter duo fercula.	Multiplicat nutrimentum.	Exercitantibus.	Iuuenibus.	Hyemi.	Frigidis.
G	84	Oliuæ, aliæ, [illegible]	G. ca. tēp. cū modica siccitate.	0	Quæ sunt de Coqui, id est, de regiōe illa.	Excitat appetitum.	Sodæ, & uigilijs.	Cum comeduntur infra fercula.	Humor melancholicus.	Frigidis.	Senibus.	Hyemi.	Frigidis.

1 5 6 7 8 9 10 11 12 13

læ-us. Suffrixata. (alias, Suffrixa.) Eliguntur habentibus flegma in stomacho: eo quod ignis consumpsit humiditatem eorum. Quapropter siccitate ipsorum desiccantur humiditates stomachi, & stringunt orificium fundi ipsius stomachi, & nutriunt corpus nutrimento calido & sicco. Et quod ex eis fit cum speciebus calidis, erit duræ digestionis: & propter hoc species non debent adponi in ferculis his infrigidatis.

Ra. Gelatina, & Sulcius. Eliguntur habentibus complexiones flegmaticas, (alias, inflammatas) & prohibentur frigidis. Conferunt coitui. Nocent autem podagræ, & neruis: nisi consequatur comestionem ipsorum, comestio chalce mellis. Et hi cibi de extremitatibus gressibilium, sunt meliores, quam facti de piscibus, uel carnibus albis, & teneris, & carnibus Vaccinis. Et coci procurant, ut geletur acetum, ad faciendum Gelatinam, cum modis zarolarum, amylo, & extremitatibus Hedorum lactentium. Helem est brodium Askipicij infrigidatum, et colatum ab unctuositate ipsius: quod est simile Gelatinæ & Sulcio.

H. G. D. Lac. Compositum est ex tribus substantijs. Ex Sero, quod est calidum & acutum, subtilians humores: & laxat. Et ex caseo, qui est factus constipans, & generans humores grossos, & opilationes, & lapides in renibus. Et ex unctuoso, seu butyro, quod est calidum & humidum. Et diuersantur partes istæ. Nam quædam ipsarum augentur: & quædam minuuntur, iuxta animalium diuersitates. Et lac Asininum confert consumptis. Et lac Camelinum confert Hydropicis, quando miscetur cum urina ipsorum.

G. D. Ru. Lac acetosum. Eligitur post quadragesimum diem partus, & diuersatur secundum modos præparationis. Nam coctum cum rizo, uel frumento, est tardæ digestionis. Et illud cui amotum est butyrum, et factum est acre, propter ductionem, conueniens est habentibus complexiones calidas. Et illud cui ablatũ est butyrum, & serum, & dicitur Daug (in alijs Dausum) confert stomacho calido. Et cum lapides torrefacti ponuntur in eo, et dimittuntur donec consumatur aquositas eius, cõfert fluxui. Et illud, a quo separatum est grossum per coagulum, cum syrupo acetoso (alias, sinapi) sumptum, confert prurituі.

G. D. Ior. Caseus recens. Qui est propinquior caseus nouitati, est melior: & quanto longinquior, est pluris sitis, & difficilioris digestionis. Qui diuersatur secundũ animalia quorum est. Et Colustrum est frigidum & humidum, & impinguat corpus: & aqua eius mundificat uenas, & confert cõplexionibus hepatis calidi, & corporibus temperatæ caliditatis. Saufi. (alias, Laui,) id est, Floricum, quod fit de sero bullito cum lacte, est mediocre inter caseum recentem, & colustrum. Et aqua lactis acetosi, frigida est & sicca in secundo gradu. & lac non multum acetosum cum speciebus, est cali. & sicc.

H. D. Ie. Caseus uetus. Detestatur, quia est difficilis digestionis, faciens sitim, & malum nutrimẽtum: & quanto est acutior, & asperior, tanto peior: eo quod coagulum præstat sibi acuitatem. Et consumptio aquositatis ipsius, præstat sibi desiccationem. Et propter uiscositatem etiam ipsius generat lapidem, & maxime in corporibus inflammatis. Et elixatus prius, et postmodum expressus, et assatus, stringit: et cum comeditur cum rebus calidis & siccis, sicut sale, & oliuis, est maioris desiccationis.

G. H. D. Io. Oliuæ. Sunt Oliuæ duobus modis. Oleaginæ: quę sunt multi nutrimenti. Et unctuosæ, in aqua seruatæ: quæ sunt stipticæ, & ex stipticitate sua confortant appetitum, & stomachum, & maxime quando comeduntur cum aceto. Et maturæ ex eis calidæ, & immaturæ frigidæ. Et de rubeis generatur humor uitellinus. Et Oliuæ nigræ sunt pluris olei, quam cæterorum modi oliuarum: & sunt magis propinquæ ad generandum choleram: ita quod possibile est, quod fiat propterea fluxus. Acetum tamen frangit maliciam ipsarum.

Apta huc quę supra fol. 14. Canone. 16.

F

Suffrixata. Gelatina, Sulcius. Lac dulce. Lac acetosum. Caseus recens. Caseus uetus. Oliuæ.

De Lacte, & his quæ sunt ex lacte, et modis ipsoru, et condimetis, et ouis. Iuuamenta rationabilia.

A	85	Butyrū recens.	Ior. cali. & hu.	o	De lacte pecorino.	Educit supfluitates pulmonis, gn̄atas p frigiditaté, & siccitatem.	Humectat stomachū.	Cum rebus stipticis.	Sang. optimus.	Siccis.	Decrepitis.	Hyemi.	Meridianis.
B	86	Kemarit.	Hēt cōplexiōes eorū ex qbus fit.	o	Temperata in acuitate, & uehementi caliditate.	Prouocat ructū, et appetitū, mūdificat stomachum.	Sitim excitat.	Cum acetosis, unctuosis.	Flegma salsum.	Frigidis.	Senectuti.	Hyemi.	Frigidis.
C	87	Chures cum oleribus.	Hēt cōplexiōes eorū ex qbus fit.	o	Quod fit cū multo uino, & sinapi, & lacte.	Appetitum excitat.	Digestioni.	Cum comeditur cū multis cibis bonis.	Humor acutus.	Frigidis.	Senectuti.	Veri.	Temperatis.
D	88	Oua cum hepatibus.	Calida, & humida.	o	De Iohanischor regione sic dicta.	Exercitantibus.	Ructuositatem fumosam.	Cum uino ueteri.	Nutri. ualidum	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Septentriona.
E	89	Oua Gallinacea.	Albugo fri. et hu. Citrinū ca. et h.	o	Recentia, magna.	Addunt in coitu.	Retardant digestionē, generant lentigines.	Comedatur solum citrinum.	Humor laudab.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Septentriona.
F	90	Oua Perdicum.	Subtiliora ouis Gallinarum.	o	Frixa, rotunda.	Conualescentibus.	Exercitantibus.	Cum uino rubeo.	Nutri. modicū.	Temperatis.	Adol. et decrep.	Veri.	Temperatis.
G	91	Oua Anserum.	Tpata in caliditate, & grossa.	o	Semiassa.	Exercitantibus.	Colicæ, uentositati, et uertigini.	Cum origano, & sale.	Sang. multus.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Septentriona.
H	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid gn̄atur.	Cōplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Opiniones Philosophorum, Electiones, & Proprietates.

G. D. Io. Butyrum. Effectus Butyri recentis, est sicut olei recentis, conferens habentibus superfluitates in pectore & pulmone, & indigentibus maturatione & mundificatione ipsorum: & maxime cum comeduntur cum melle, uel zuccharo. Et natura Butyri cocti, sicut natura recentis Butyri. Verumtamen est uelocioris caliditatis, propter salis admixtionem. Quod etiam quanto plus antiquatur, tanto uehementius calidum, & mundificatum est.

Ra. Kemach, id est, compositum. Immutata & integra, per se ipsa non dentur pro companagio: imo comedantur, cum cibaria grossa & unctuosa multiplicantur in prandijs, ad remouendum fastidia ipsorum. Et ipsa faciunt descendere cibum uelociter, & sitim concitant: & splenem ingrossant, & maxime in complexionibus calidis: & diliguntur ad comedendum cum assatis super carbones, & cardigene: & cum cibis infrigiditatis. Nam & ipsorum comestione, sentitur permutatio melior saporis unius cibi, ad saporem alterius. Kemach, condimentum.

Io. Iudæus. Chures cum oleribus. Præparatum cum Origano, expellit uentositates generatas ex lacte. Et præparatum cum sinapi, subtiliat grossiciem ipsius. Et cum præparatur cum Apio, & Mentha & cum herba Charione, id est, piretri (alias Chaidos, id est, piretro) efficitur boni saporis. Et cucurbitæ præparatæ cum lacte, sunt iuuatiuæ stomachi calidi: & frangit maliciam ipsorum sinapis, & ciminum magnum cum oleo.

Filius Mūd. Oua cum Hepatibus. Dicam naturas quoque & Hepatis uniuscuiusque per se. Nam cum fuerint permixta, sunt grossæ substantiæ, & difficilis digestionis: & postquam digeruntur, corpori multum nutrimentum præstant. Et sanguis generatus ex eis, laudabilis est. Hepata etiam in seipsa sunt saporita, & præcipue cum fuerint hepata anserum, uel gallinarum pinguium: quæ non debent multiplicari in cibis, & maxime quadrupedum.

H. G. Oua Gallinarum. Meliora ex Ouis, sunt Oua Gallinarum, & calidiora, cum sunt recentia. Et calefacta, & complete decocta, eo quod dura, uel fastidiunt, uel uelociter non descendunt: uerum cum digeruntur, multum nutriunt. Et semiassata nutriunt uelociter nutrimento multo. Et elixa in aceto, uentrem stringunt. Et quæ sorbentur ex eis, cum rebus subtiliatiuis, eijciunt reuma e pulmone & pectore. Et cum sorbentur simplicites, conferunt calefactioni hysophagi, stomacho, uesicæ, & sputo sanguinis, & uocem clarificant. Et magis iuuatiua ex elixis sunt, quæ proijciuntur in aqua bulliente ad coquendum.

G. R. Io. Oua Perdicū. Sūt subtiliora Ouis gallinarum, & minoris nutrimēti. Et melior pparatio Ouorū est uniuersaliter. Ponanť ad elixandū in aqua bulliente cū sale & aceto, sic ut cū aqua proportionenť couenicter, ita quod supficies aquę, æqueť extremæ superficiei Ouorū. Et similis pparatio pdictis in bonitate, est, qn̄ agitanť cū oleo, muri, & modico uino: & ponunť in uase, qd uas suspendať in caldario continente aquā calidam: deinde cooperiať, et accendať ignis de subtus, usque ad decoctionem perfectam. Et frixa & suffrixa in oleo sunt mala. generant enim lapidem, & faciunt fastidium, & Colicam. Et præparata in aquis, sunt digestibiliora.

Oua Anserū, & Anatum, et Struthionū. Sunt hæc uniuersaliter grossa, & tardæ digestionis: diligens tn̄ comedere ea, comedat citrinū ipsorum. Et scias, quod citrinū ouorū omniū subtilius est albo, & albū est humidius citrino. Et nutribiliora ex ouis, & subtiliora, sunt oua habentia duo uitellia. Minoris nutrimenti sunt oua gallinarū sine gallo. Ex quibus duobus prædictis non generanť animalia. Et similiter nec oua generata in defectu Lunæ. Sed plurimū sunt generantia: eo quod oua a nouilunio usque ad pleniluniū, & replentur, & humectanť, & sunt laudabilia ad generationem. Et econuerso, quæ generantur a plenilunio usque ad nouilunium. Apta huc quę supra Canone.18.fol.17.

F 2

Butyrum. Condimentum. Chures cū oleribus. Oua cū hepatib. Oua Gallinarū, Perdicū, Anserū, Anatū, &c.

De Carnibus Animaliū, & naturis ipsarū, & de recentibus, & salsis. Iuuamenta rationabilia.

H	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid gñatur.	Cōplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	92	Car. Arietum.	Ie. cali. & hu. id cōparatione Caprarum.	Cal. & hu. in 1.	Animales, pingues.	Stomacho tēperato.	Cōsuetis pati nauseam, & abominationem.	Cum brodijs stipticis.	Flegma.	ppinqs ꝗ̄pantię.	In fine iuuētutis.	Veri.	Orientalibus.
B	93	Capra. Hedorū.	Io. minoris cali. in humi. quā carnes agnoꝝ, et iā cilioris digestio.	Tpate cal. in 1.	Hedorū rubeoꝝ, ad brunū tendētes, a sex mēsib. infra, ppīgores natiuitati.	Velocis descensiōis, seu digestionis.	Colicæ, quādo sunt salitę.	Cum chalce mellino.	Nutri. deficiens a temperato.	Temperatis.	Iuuenibus.	Veri.	Temperatis.
C	94	Vitulorum.	G. Meliores sunt carnib. Arietū, & Vaccarum.	Tempe. cal. in 2.	Propinquiores natiuitati.	Vētibus exercitio.	Spleneticis.	Cum motu, & balneo.	Nutrimentum multum.	Calidis.	Iuuenibus.	Veri.	Meridianis.
D	95	Vaccinę Carne.	Ie. frig. & sicc. in comparatione Caprarum.	Cal. & sic. in 2.	Iuuenes exercitantes.	Exercitantib. & fluxū cholericum patientibus.	Aegritudinibus multis.	Cum zinzibere, & pipere.	Nutri. flegmaticum.	Choleris.	Iuuenibus.	Hyemi.	Septentriona.
E	96	Sal.	Ca. in 2. sic. in 3. ali. cal. & si. in 3. Io. calidum, & siccum.		Adriatici maris.	Cibum digere facit, & descendere.	Cerebro, & uisui.	Lotus, & torrefactus.	Pruritum in cute.	Frigi. & humi.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentriona.
F	[illegible]	Car. salitæ, sic.	Cali. & sicc.	Ca. in 2. sic. in 3.	Pingues, humidæ.	Luctantibus	Colicæ.	Cum decoquūtur cum oleo, & lacte.	Sang. Melancholicus.	Calid. & humi.	Iuuenibus.	Hyemi.	Septentrioni.
G	98	Mistse.	Minoris sunt caliditatis, q̄ carnes siccæ.	Cal. temp. in 3.	De animalibus humidis.	Corporibus præstāt uires.	Faciunt pruritum.	Cum speciebus frigidis, & humidis.	Melancholia.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Septentriona.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Ori. Carnes Arietum. Prohibentur carnes pecudum, quia malum sanguinem generant. Et Agni faciunt nutrimentum multum, calidum & humidum. Verum flegma generant. Et Arietes annales temperatiores sunt minoribus se. Et istæ carnes sunt in uere meliores, quam in aliis temporibus: quæ præparantur indigentibus infrigidatione cum aceto, & indigentibus descensione cum muri: post quas bibitur uinum album subtile: deinde accipitur Calche zuccarinum.

H. Io. R. Carnes Capraru, & proprie Hedorum. Eliguntur carnes Hedinæ, propter bonũ nutrimentum quod præstant: & prohibentur ex eis carnes fœminarum, seu mariũ plurium annorum: quia sunt difficilis digestionis, & mali chimi. Et carnes Caprinæ uniuersaliter, conferunt pustulas patientibus & Bothor: & præparandæ sunt in uino rubeo, dulci. Et Hedinæ carnes in hyeme malæ sunt, in æstate bonæ, & in aliis temporibus mediocres. Vocantur uero Hedi, usque ad sex menses, & annales post annum, & duorum annorum post duos annos. quia quanto antiquiores, tanto peiores.

G. Ma. R. Carnes Vitulorum. Quorumlibet siccorum animalium carnes iuniores, temperatiores sunt in humiditate & siccitate: propter additionem humiditatis nutrimentalis, & siccitatis naturalis. sicut Vitulus. Et carnes quorumlibet animalium humidorum seniores, sunt temperatiores iunioribus. sicut Arietes, qui sunt conuenientiores corpori temperato, carnibus Vaccinis. Et ab autumno, usque ad medietatem ueris, sunt mali: & in æstate tota boni.

R. G. Carnes Vaccinæ, & Camelinæ. Eligitur brodium Asfipicii infrigidatum, & colatum, & uocatur Helem, habentibus epar calidum, & ictericis, & his similibus. Verum habentes frigidas complexiones, comedant cum alliis, pipere, Darsim & Mentha (in alio, Ruta.) Et carnes Camelinæ, sunt conferentes patientibus ueram sciaticam, & molestiam febris quartanæ. Expellitur autem nocumentum ab eis, cum extenuantibus ipsorum grossiciem. sicut zinziber conditum, & siccum (in alio, sal.)

Io. Ra. Sal. Eligitur ad præparandos cibos insipidos, & faciendum ipsos transire per membra: & est desiccatiuum corporum: rectificatur tamen cum sisamo: eo quod humectat eius acuitatem, unctuositate sua, & impinguat corpus sua substantia. Et semina papaueris temperant caliditatem Salis, cum frigiditate ipsorum: & semen Canabis, licet sit calidum. & desiccatiuum spermatis, est tamen subtiliatiuum, & prouocatiuum urinæ. Et Origanum expellit unctuositates, uentositates, uenenositates. Et herba Asæ facit adpetere cibum. Et diximus de residuis speciebus, quando locuti fuimus de Speciebus. Vide supra fol. 15. can.

Iudæus. Carnes salitæ, Siccatæ, & Misiske. Comparantur carnibus recentibus ex quibus fiunt. Sal tamen addit in eis caliditatem, & siccitatem, & minuit nutrimentum eius: propterea debent præparari cum lacte, uel brodio facto cum ouis, butyro, uel oleo sisamino, & cum pinguedinibus recentibus. Et meliores quæ saliuntur de carnibus sunt quæ duræ, & pingues, quibus conueniet desiccatio salis. Et sunt conferentes flegmaticis, & humidis, quando ex eis recipitur modicum.

Ys. Misiske. Id est, carnes incisæ, subtiles & longæ, salitæ, & desiccatæ in sole, quod & Machamar dicitur. Recipiunt qualitates specierum, quæ ponuntur in eis. sicut ameos, piperis, cardamomi, & coriandri. quæ bonæ sunt Hydropicis, & inflatis: & maxime quæ positæ fuerunt in aceto: eo quod minus sunt siticulosæ. Auferunt etiam fastidium factum ex cibis unctuosis, & sedant sitim quæ accidit Ebriis. Huc apta canonem. 17. supra fol. 16.

Carnes Misiske. Salitæ, & siccatæ. Sal. Vaccinæ, & Camelinæ. Vitulorum. Caprarũ, & Hedorũ. Arietũ.

De Carnibus animalium, sylueſtrium, quadrupedum & auium. Iuuamenta rationabilia.

A	99	Car. Gazelorũ	Ra.ca.et ſi.ſunt. meliores iter carnes uenationũ.	Cal.& ſic.in 2.	Iuniores.	Colicæ, & paralyſi, & corporibus multæ ſuperfluitatum.	Neruos deſiccant.	Cum oleis, & acetoſis.	Sang. acutus.	Frigidis.	Seneɫtuti.	Hyemi.	Frigidis.
B	100	Leporina.	H.ca.& ſic.uen. nõ ſtringẽtes, & urinã puocãtes.	Cal.& ſic.in 2.	Capti per uenatores canes.	Superatis a pinguedine.	Vigilare faciunt.	Cum ſpeciebus [illegible]	Melancholia.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Frigidis.
C	101	Grues.	Th.fri.& ſic.lo. calid.& ſicc.ue unɫtuoſit.	Cal.& ſic.in 2.	Capræ cum falcone aucupatione.	Vrentibus exercitio.	Faciunt male digerere.	Cum præparantur cũ ſpeciebus calidis bonis, & bene coctis.	Sang.groſsus.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Frigidis.
D	102	Biſtardi.	[illegible] & h.multũ. M.ſ.inter gallinas uel anſeres, et anates igroſſicie.	Cal.& hu.in 2.	Remanẽtes in nido, & fatigatæ ante interfectionem.	Mitigat uentoſitates.	Artèticæ, & Colicæ.	Cum [illegible] oleo, & aceto.	Sang. flegma.	Frigidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Septentriona.
E	103	Pauones.	lo. diffic. digeſtu. G.aſſimilãt corticib. ceſalis lo. male cõplexiõis.	Cal.& hu.in 2.	Iuuenes.	Stomachis calidis.	Difficilis digeſtionis.	Cum inſperſione [illegible] & [illegible] ad pedes.	Chimus groſſus.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Septentriona.
F	104	Anates, [illegible]	lo. multæ caliditatis, et humidi. H.humidiores [illegible] bus domeſticis.	Cal.& hu.in 2.	Remanẽtes in nido, poſt alios pullos in bonitate.	Impinguant macilentum.	Replent corpus ſuperfluitate.	Cum inſufflatione boracis in gula ipſorũ ante interfectionem.	Humor fleg.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Septentriona.
G	105	Sturnæ.	lo. tempe. calidæ.	Fri calí. in 1.	Pingues, humidæ.	Conualeſcentibus.	Ventribus frigidis pondera groſsa.	Cum præparantur cũ fermento.	Sang. tẽperata.	Temperatis.	Pueris.	Veri.	Orientalibus.
H	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipſa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generant.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Opiniones Philosophorum. — Electiones & Proprietates.

Ior. **Carnes Gazelorum.** Carnes syluestres omnes malæ sunt. generant enim sanguinem grossum, & melancholicum. Gazelorum tamen minoris sunt maliciæ inter alias. Post quas Leporinæ sunt iuuatiuæ decrepitis, & habentibus complexiones frigidas, & maxime senes ex eis. Iuuenibus tamen non sunt conuenientes: qui si comedere appetant ex eis, reponant ipsas una nocte in succo Granatorum, & aceto. Lactentes uero, & exeuntes a lacte, dum dicimus, intelliguntur adolescentuli Gazelorum.
Ra.

H. G. Ori. sa. **Carnes Leporinæ.** Eligitur cerebrum ipsorum assum, contra tremorem, cum comeditur cum pipere: quod confert indigentibus cura desiccatiua, nec est bonum indigentibus cura subtiliatiua. Ipsum etiam stringit naturam, & urinam prouocat: & quia pascua sua in campis assumit, factum est siccæ naturæ. Nam omnia, quæ pascuntur in campis, sunt licciora pascentibus in domo. Et carnes Ceruorum & Arietum montanorum sunt omnes malæ & nociuæ.

Ior. Io. **Grues.** Eliguntur ita, ut assumatur post comestionem ipsarum chalce mellitum, & uinum bibatur croceum, citrinum, & res quæ procurent exitum ipsarum uelociter: eo quod sunt neruosæ, & grossæ pinguedinis, & propterea comedi debent post interfectionem ipsarum, cum dimittuntur uno die, uel duobus; & ligatis lapidibus in pedibus suspendātur: ut teneræ fiant carnes ipsarum: & decoquantur bene in earum decoctione, ut facilius digerantur cum comeduntur. Et taliter fit omnibus, quæ sunt de huius natura.

Gar. Filius. Mĕd. **Bistardi.** Prohibentur, quia grossæ sunt carnes, & duræ ad digerendum: & meliores sunt ad comedendum, postquam interfectæ steterunt uno die. Infigantur pectoribus & coxis ipsarum alliorum frusta multa, cum pipere, & etiam cum speciebus. Et quando digeruntur, nutriunt multum, & quæ reperiuntur in nidis, laudabiliores sunt senibus. Verumtamen accipiatur post eas chalce mellitum, & uinum bonum uetus, cum zinzibere conditum.

G. Ior. **Pauonum carnes.** Odiuntur, quia sunt magis lactosæ carnibus aliarum auium, & magis difficiles ad digerendum, & magis similes corticibus cephalionum. Debent autem ipsi Pauones post interfectionem morando per unam noctem, suspensi cum pondere, bene decoqui. Prohibetur autem comestio illorum hijs, qui utuntur quiete & statu: eo quod sunt de cibis exercitantium, & motu utentium. Vinum tamen uetus bonum, facit eos digerere.

H. Io. **Anates, & Anseres.** Eliguntur cum assantur, & inunguntur cum oleo, ad auferendum horribilem odorem ipsarum. Et in præparatione ipsarum, ponantur multæ species calidæ, ad remouendum ipsarum grossiciem, & odorem prædictum: eo quod carnes ipsarum malæ sunt, duræ, & non conuenientes stomacho, propter difficultatem digestionis ipsarum. H. Humidiores inter carnes auium domesticarum, sunt carnes Anserum: & humidiores inter carnes auium lacualium, sunt carnes Anatum: quæ quia superfluitates multiplicant, febres generant cum uelocitate.

The. G. M. **Perdices paruæ, seu Sturnæ.** Sturni, Phasianis sunt in natura propinqui. Et secundum ordinem se habent in temperantia & subtilitate. Nam Sturni principaliter: consequenter Phasiani: ultimo Perdices, propter desiccationem ipsorum. Qui non sunt cibi quibus uti debet sanus, & maxime motu utentes. Et meliores inter carnes Phasianorum, Coturnicum, & Turturum sunt, cum comeduntur in autumno.

Apta huc quæ supra fol. ... Cano. 13.

F 2

Car. Gazelorum. Leporinæ. Gruum. Bistardorum. Pauonum. Anserum, Anatum. Sturnorū.

	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Aetates.	Veri.	Regiones.
A	106	Coturnices.	Ind. cal. & sicc.	cali. & sicc. in 2.	Nidasij, & humidi.	Arterice, & frigidis.	Epati calido.	Cum coriandro, & aceto.	Sang. calidus.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Montanis.
B	107	Auic. de Cizar.	G.a. & si. lo. duriores carne gallinarum.	cal. & sicc. in 2.	Assatæ, & pingues.	Addunt in spermate, & coitu.	Humiditatibus primis.	Cum oleo amigdalino.	Humor choler.	Frigidis.	Decrepitis.	Frigidis.	Septentriona.
C	108	Nigreci, Merule	Fe. cal. & sic. & malæ, & maxime macilenti.	cal. & sicc. in 2.	Captæ cum laqueis.	Addunt in erectione uirgæ.	Cerebro.	Cum brodijs humidis.	Humor acutus.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Frigidis.
D	109	Gallinæ.	Mel. temperate calid.	Tēpare cali. in 2.	Pascētes de India: in regione nostra, uiridibus, & libero campo.	Addunt in cerebro, & spermate.	Vtentibus motu.	Cum bono uino, odorifero.	Nutri. temperat.	Temperatis.	Pueris.	Veri.	Temperatis.
E	110	Galli.	Mel. cal. & sicc. cum temperamento.	cal. & sicc. in 2.	Quæ sunt tēperatę uocis.	Patientibus colicam.	Stomachis.	Cum fatigatione ante interfectionem.	Nutri. laudab.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentrional.
F	111	Pulli columbi.	G. cal. & multæ hu. lo. hu. eorum superflua.	cali. & hu. in 2.	Adquirentes iam sibi cibū bissarti.	Paralysi ex frigiditate.	Cerebro, & uigilijs.	Cum aceto, & coriandro.	Sang. fortis cali.	Frigi. & humi.	Decrepitis.	Hyemi.	Niuosis.
G	112	Castrata ex aial.	Frigidiora sunt multo castrato; non castratis.	Diuersantur.	Annale, hyrcinum.	Velocis digestionis.	Laxant stomachum.	Cum succo fructuum.	Sang. tēperat.	Temera. in cali.	Iuuenibus.	Hyemi.	Occidentalib.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Ru. Ra. **Coturnices.** Odiuntur asſatæ: quia ſiccæ ſunt, & maxime nutritæ cum elleboro. Et Turtures calidæ ſunt, & ſiccæ. Verumtamen earum ſiccitas eſt fortis: propter quod non comedantur ex eis niſi pulli ipſarum, & ultimo remanentes in nidis. Et Sturni, & Alchata habent in ſe ſuperfluitates, & ſunt malæ digeſtionis, & mali nutrimenti: & ſanguis ex eis generatus, calidus eſt, & ſiccus. Et Alchata eſt ſiccior, & unctuoſa ualde, obtemperans eas.

G. Ie. Io. **Auiculæ, & Cuzardi.** Prohibentur: quia dum modicum ex oſsibus eorum commiſcetur comedendo ipſos; accidit hyſophago, & in inteſtinis excoriatio. Et quando fit ex pullis eorum froſa cum ouis, & cepis, addunt in coitu. Et ipſorum brodia laxant, & carnes ſtringunt, maxime quando macri ſunt. Et peiores ex eis ſunt, qui impinguantur in domibus. Et Cuzardi ſiſtunt uentrem, & ipſorum brodium confert Colicæ.

G. Mu. Ru. **Nigreci, ſiue Merulæ.** Odiuntur: quia comedunt uermes, & locuſtas: propter quod habent carnium acuitatem, & odores horribiles, & non bonos colores, & ſunt peiores carnibus Cuzardorum. Rufus ponit in auibus tres ordines dicens. Quod meliores ex auibus ſylueſtribus ſunt Calandrellæ, & Sachar (in alio, Sathur pingues.) Deinde ſturni, phaſiani, perdices, turtures, pulli columbini, palumbæ ſylueſtres, & filacotonæ. Et poſt has coturnices, & Cuzardi: licet Cuzardi magis attribuitur medicinæ, quam cibo. Auium ſylueſtrium ordines.

G. Ra. Io. **Gallinæ.** Sunt cibus temperatus: quia nec ſunt calidæ, conuertibiles ad choleram: nec frigidæ, generatiuæ flegmatis. Et ignoramus qualiter uulgus, & quidam Medici dixerunt, quod ſint malæ podagricis, inducentes podagram. Et dicentes hoc, non credimus habere aliquam aliam probationem, niſi proprietatem tantum: nec hoc inuenitur notatum in libris. Verum ipſæ pulchrum efficiunt colorem. Et ipſarum cerebella addunt in cerebro, & ſenſibus. Et ſunt de cibis conualeſcentium, & quieſcentium, & maxime priuſquam ouerint.

G. Ru. Ioh. **Galli.** Ex Gallis ueteribus reſultat uirtus borachia in coctura, qua laxatur uenter: & confert Arteticis, tremori, & febri diuturnæ, peryodali: & maxime quando præparantur cum aqua, ſale, & caulibus; & medulla cartami; & polypodio. Et Gallicellorum nutrimentum, conueniens eſt cum uociferare incipiunt, cunctis hominibus: & gallinarum, prius quam ouent: quibus uti debetur ad comedendum quotidie, uel in maiori parte.

G. Theo. H. **Pulli Columbini, Turtures, & Filacotonæ.** Sunt propinquæ in naturis ſuis: Verum pulli Columbini ſunt nocituri cerebro, & oculis, & maxime, quando fuerint aſsati. Et ſunt multarum ſuperfluitatum. Et ſanguis ipſorum eſt uelocis corruptionis, generans ægritudines ſanguineas: & cibi facti cum diſtillatione humidatum horum pullorum aſsatorum. In quibus etiam ſi apponeretur pinguedo inuenta in eis, adderent in coitu, & renibus prodeſsent. Turtures uero comedi debent, reſidentes poſt interfectionē ipſarū uno die. Verūtamen poſtquā annū tranſierint, non debent comedi.

M. Io. **Caſtrata Animalia.** Cum pinguia fuerint, ſunt boni ſaporis, & humida naturam laxantia & tarde deſcendentia. Macra uero, econtrario ſunt: quia ſunt uelocis deſcenſionis. Et meliores ex earum carnibus ſunt illæ, quæ ſunt mediocres inter maciem & pinguedinem, conuenientes iuuenibus exercitantibus. Et meliores etiam ex earum carnibus ſunt Arietinæ ultimæ iuuentutis; & Vaccinæ non peruenientes ad ultimum iuuentutis: & caſtrati Capuli. Et illis qui modico motu utuntur, carnes Vitulinæ, & Hedinæ ſunt meliores.

Coturnix. Auiculæ, & Cuzardi. Nigreti, & Merulæ. Gallina. Gallus. Pulli colūbini, & Turtures. Capo.

De Piscibus recentibus, & Salitis. Iuuamenta rationabilla.

	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generatur.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	113	Pisces.	Frigi. & humi.	Fri. et hu. in 3. al. 2.	Petrosi, subtilis corporis, & parui.	Ingrossant corpora.	Faciunt sitim.	Cum uino, & passulis.	Humor flegma.	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Calidis.
B	114	Præparati in Aschipitio.	Fri. & hu. inhumi. temperata.	Frig. & hu. in 2.	Quorum magnitudo est a brachio usque ad palmum.	Hepati cholerico.	Visui.	Cum pheludichi.	Fleg. acetosum.	Calidis.	Iuuenibus.	Incẽntuæ æstati.	Maritimis.
C	115	Saliti.	Cal. & sicc.	Cal. et sic. in 2.	Saliti ex longinquo.	Liquefaciunt flegma.	Faciunt Morphæam nigram.	Cum uino rubeo mellito.	Impetigo, & scabies.	Frigid. & hu.	Senectuti.	Hyemi.	Meridianis.
D	[illegible]	[illegible] aceto, et herbis.	Frigi. & sicc.	Fri. & sicc. in 2.	Humidi, pingues.	Excitant appetitum.	Sciaticæ.	Cum dyatitron.	Sang. Melancholicus.	Humidis.	Decrepitis.	Veri.	Maritimis.
E	117	Illaretih.	Calid. & sicc.	Cal. & sicc. in 2.	Nõ diu in sale stantes.	Laxant uentrem.	Spleni, & stomacho.	Cũ frosa ouorum tremula.	Nutri. malum.	Frigi. & humi.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentriona.
F	118	Sachne.	Calid. & sicc.	C. in 2. et si. in 2.	Boni odoris.	Malo odori oris, proueniente a stomacho.	Sitim inducunt.	Cum medullis lactucarum.	Sang. malæ qualitatis.	Frigi. & humi.	Decrepitis.	Hyemi.	Frigidis.
G	119	Vrbien.	Calid. & sicc.	Cal. & sic. in 1.	Citrini, recentes.	Addunt in coitu.	Dormitioni.	Cum frosa de oleo amigdalino.	Sang. grossus.	Frigidis.	Senectuti.	Veri.	Septentriona.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

H. Pisces. Species Piscium multæ sunt. Odiuntur tamen ex omnibus magni, & lacuales, & qui
G. nutriuntur ex limo: quia sunt nociui stomacho, & laxantes uentrem. Et Pisces fluuiales sunt
D. multarum spinarum subtilium, & multarum humiditatum: & marini econuerso. Et Anguillæ sunt multi nutrimenti, lubricantes uentrem, & mundificantes cannam pulmonis; & uocem clarificant, & addunt in spermate: & fastidiuntur, illæ tamen quæ sunt magni corporis, & multi nutrimenti: & multarum superfluitatum.

Ior. Asfipicium Piscium unius palmi usque ad brachium, qui dicuntur Esoche (alias, Escele.) Iu-
G. uamentum est Ictericiæ, & febrium cholericarum. Et brodium piscium in quo apponitur ui-
Ru. num, laxat uentrem. Et Alfipicium ex piscibus, est melius frixis, & maxime cum farina inuolutis. Et præparati in aceto, sunt meliores ipsis: prius tamen bullienda est aqua, deinde sunt decoquendi pisces in ea, ut remaneat sapor eorum, & delectabilis fiant saporositatis: & taliter non deuastabuntur in coquendo. Sunt autem decoquendi aliquanto spacio post piscationem, quo corrumpi non possint.

G. Saliti. Eliguntur ad saliendum pisces, illi qui sunt duriorum carnium, & iuniores; & illi qui
St. sunt tenerarum carnium maiores, etiam in ætate prouecti. Caueri autem debet, ne sint de a-
Ru. quis quibus fimus est mixtus, uel limus positus ad calidum, uel de illis quibus miscentur aquæ balneorũ, coquinarũ, uel alueorum qui discurrunt a ciuitatibus magnis ad flumina modicũ fluentia. Quod si oportet ipsis uti, piscentur eos in superiori loco fluminis, antequã ad ciuitatẽ perueniant: deinde saliant: et comedant postquã in sale desiccent, cũ multo oleo. Et cum hoc toto pisces illi sunt conferẽtes, et consentientes actionibus, quas longũ esset enarrare.

Di. Frixi, cocti, & in aceto depositi. Sunt sitim minus inducentes, quam saliti, & recentes cum
Ior. oleo frixi: propter alterationem, quam recipiunt ex frigiditate aceti. Et sunt uelocioris digestionis & subtiliationis, propter admixtionem rerum & specierum in ipsis. Et sunt mali patientibus melancholiam: quia sanguinem melancholicum generant. Et est sciendum, quod cauda piscium, propter motum ipsius, est melior dorso eius, & dorsum melius uentre ipsius. Et oua Piscium sunt difficiliora ad digerendum ipsorum carnibus.

Ra. Tharet. Eligitur modicum ex eo: quia est medicina subtiliatiua melancholiæ, & febris quar-
Ie. tanæ. G. Narrauit in Epistola ad Glauconem. Non tamen est bibendum post assumptionem ipsius uinum, nec aliæ res calidæ assumendæ: & similiter in piscibus salitis: eo quod adderent cum eis corpori caliditatem & siccitatem. Et sunt mali stomacho: uerum sunt subtiliatiui, & corpus laxantes calide. Et Curchach similis est ei in omnibus modis suis.

G. Sachne. Eligitur pro illo, cui accidit malus odor ex flegmate corrupto in stomacho: & ad
The. stomachum fastiditum ex humiditatibus: eo quod in ipsa est incisio, subtiliatio, &
Ra. mundificatio. & hoc propter salem qui reperitur in ea: propter quod sitim inducit, & facit sodam: & corpus desiccat. Et confecta ex propinquo, & liquida præprata cum piscibus pinguibus, est minoris nocumenti.

Ru. Vrbien, & Bubulichi, & Cancri saliti. Sunt difficilis digestionis, uentrem laxantes. Et o-
Io. mnes qui sunt paucæ salsedinis, sunt difficilioris digestionis. Marini, sicci, saliti in sale conseruati, & carnes Cancrorum fluuialium in brodio præparatorum, conferunt Ethicæ: & sputo sanguinis. Et quando comburuntur in uase terreo, lutato luto sapientiæ, in fornace continente lentum ignem, & bibitur cinis ipsorum cum syrupo facto de papaueribus, confert sputo sanguis. Gambari calidiores sunt Vrbien.

Apta huc quę supra fol. 17. Canone. 19.

Pisces. Asfipicium. Pisces saliti. Frixi, cocti in aceto. Tharet. Sachne. Vrbien.

De Carnibus membrorum Animalium, & naturis ipsorum: & de recentibus, & salsis. Iuuamenta rationabilia.

H	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	120	Capita.	Cal. grossa, et h.	Cali. et hu. in 2.	Quæ sunt ex animali temperato.	Ventrem laxant, et prouocant urinam.	Leuia faciunt ponderosa.	Cum darsini, & pipere.	Humor cõposi.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Montanis.
B	121	Cerebra.	Frigi. & humi.	Fri. & hu. in 2.	Ex animali completo.	Addunt in cerebro, prouocant uomitũ cum oleo.	Corpus grauant.	Cum sale, sinapi, & origano.	Sang. flegmati.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyẽi, uel autũ.	Frigidis.
C	122	Oculi.	Cal. & humi.	Cali. & hu. in 2.	Mediocriter eminentes.	Addunt in spermate.	Abominationem faciunt.	Cum herba asæ, & origano.	Sang. flegma.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyẽi, uel autũ.	Frigidis.
D	123	Pedes, cũ tibijs.	Temperati.	Tẽpe. cali. in 2.	Agnorum, et Hedorum.	Consolidant ossa fracta.	Colicæ.	Cum aceto, & croco.	Nutri. bonum.	Temperatis.	Pueris seni. maciẽ in ol. cõual.	Veri, et Aestati.	Temperatis.
E	124	Corda.	Cali. & humi.	Cal. & hu. in 2.	Animalis lactantis.	Exercitantibus conueniunt.	Organis digestionis.	Cum aceto, & herba Asæ.	Nutri ualidum.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Septentrionali.
F	125	Vbera.	Cali. & humi.	Cal. & hu. in 2.	De animali temperato.	Multiplicant lac.	Tarde descensionis.	Cum origano, & aceto.	Sãg. melã. et lac.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Montanis.
G	126	Testiculi.	Cali. et humi.	Cal. et hu. in 2.	Pinguium Gallorum.	Addunt in spermate.	Difficilis digestionis.	Cũ Pulegio montano, & sale.	Sang. et sperma.	Frigidis.	Senibus.	Hyemi.	Frigidis.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

H. Io. Ru. Capita. Carnes Capitum multi sunt nutrimenti, addentes in spermate, & digestionem retardantes. Nocent stomacho: eo quod laborat in digerendis ipsis: cum sint naturarum diuersarum, & mali teansitus: unde ructuat recipiens de sapore ipsorum longo tempore post comestionem. Quæ ructuatio sedatur, si prius eis comedatur Cortana. Et sunt de cibis exercitantium. Quorum proprietas est, inducere fœtorem in urina: quæ remouetur ex masticatione Masticis, & ex mistione in brodio ipsorum. Cuius Masticis propriũ est, facere redolere urinã, sicut redolet oleum rosaceum.

G. F. Ie. Cerebra. Cuiuslibet Cerebri nutrimentum est flegmaticum, tardæ descensionis, & difficilis digestionis, habens in se causam fastidij, & uiscositatis, quibus etiam festinat corruptio. Et est stomachi nocitiuum, procurans fastidium, & uomitum: maxime quando comeduntur post cibum cum multo oleo: & magis nocitiuum, non potentibus ipsum digerere, & habentibus defectum appetitus in cibis. Propter quod præparandum est cum sale, aceto, origano, pulegio montano, & cum alijs speciebus calefactiuis, & subtiliatiuis.

Io. Ru. Oculi. Eliguntur Oculi, quia sunt naturæ & substantiæ diuersarum. Debent tamen comedi ex eis, musculi, & pinguedo: musculi tamen sunt uelocioris descensionis inter omnia quæ comeduntur ex animalibus, & pinguedo natat in orificio stomachi: & ex membris animalium musculi sunt laudabiliores. Ex eis tamen melius est ipsius medium: eo quod extremitates ipsorum musculorum sunt neruosæ. Et linguarum carnes sunt temperatæ, quarum nutrimentum mediocre in quantitate. Aures uero sunt cartilaginosæ: quarum extremitates sunt comedendæ.

H. ius. ũd. Pedes cum Tibijs. Eliguntur ex tibijs anteriores: eo quod digestibiliores sunt posterioribus. Et ex eis partes domesticæ sunt digestibiliores partibus extrinsecis: quia motus in ipsis tibijs est a parte domestica, seu intrinseca magis: quæ sunt pauci nutrimenti, propter earum maciem: & sunt uelocioris descensionis, propter uiscositatem eorum. Sanguis uero qui generatur ex eis, est laudabilis qualitatis. Colla tamen parum ab his deficiunt in bonitate, propter cerebri superfluitatem, & destillationem tibiarum. Et carnes prædictæ meliores sun rostris, siue maxillis animalium. Rostra uero, seu labia, meliora sunt auribus.

D. Io. Ru. Corda. Sunt ualde difficilis digestionis. Et illa quæ sunt temperati animalis, comedun-tur cum muri, pipere, & cimino: post recipiatur zinziber conditum: quæ cum digesta fuerint, nutriunt nutrimento multo. Pulmones calidi sunt & sicci. Qui sunt iuuatiui lente febricitantibus, & adulescentibus: quia sunt leuis, & facilis digestionis. Et sunt nocitiui exercitantibus: quoniam ipsorum nutrimentum est modicum, flegmaticum, constipans uentrem.

Io. Ru. Vbera. Carnes horum membrorum, similes sunt carnibus glandulosis, quarum sapor est dulcis, & sapidus: & complexio ipsarum humida est, declinans ad frigiditatem: & hoc est propter similitudinem ipsarum cum substantia spermatis. Et sanguis generatus ex eis, est bonus: & cum digeruntur, nutriunt, nutrimento multo. Et cum sunt ex animalibus iunioribus sunt meliores, quam quæ sunt ex senibus: quarum bonitas, & malicia est secundum bonitatem, & maliciam animalis cuius sunt. Et dicunt quidam, quod bene decoctæ & comestæ, conferunt ad generandum sperma.

Testiculorum. Substantiæ & complexiones, similes sunt substantijs, & complexionibus Mammillarum: sed declinant magis mammillis ad caliditatem: quia sperma generant. Et sanguis generatus ex eis, est minoris bonitatis, quam sanguis generatus ex mammillis: & sunt insipidi. Et qui sunt ex animalibus decrepitis, sunt tardæ digestionis. Et Testiculi inter cibaria uniuersa sunt, quorum quantitas modica, multum nutrit. Debent autem comedi cum sale, origano, & salsamentis digestiuis.

Apta huc quę supra fol. 19. Canone. 21. notantur.

G

Capita. Cerebra. Oculi. Pedes cum Tibijs. Corda. Vbera. Testiculi.

De Membris animaliū interioribus, & eorū partibus extremis. Iuuamenta rationabilia.

	Numerus.	Nomina.	Natura.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam queris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generatur.	Cōplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	128	Hepata.	Cali. & humi.	Cal. & hu. in 1.	Anserum pinguium.	Non uidentibus de nocte: & præcipue hepar Caprarum.	Stomachum fatigant.	Cum oleo, & sale.	Sang. mundus.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Septentriona.
B	128	Splenes.	Calid. & sicc.	Cal. [illegible]	Ex pinguibus animalibus.	Ad ingrossandum complexionem.	Patientibus melancholiam.	Cum pinguedine, & oleo multo.	Melancholia.	Calid. & humi.	Iuuenibus.	Hyemi.	Montanis.
C	[illegible]	Viscera, etiteft.	Fri. & neruosa.	Fri. & sicc. in 2.	Animalium Arietum.	Quibus cib. feruescit (ali. fumescit) in stomacho.	Varicibus.	Cū Asfipitio præparato cū galanga & pipere.	Flegma.	Calid & sicis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Montanis.
D	[illegible]	Adeps, Pingue.	Cali. & humi.	Cal. & hu. in 2.	De aniāli temperato (alias, perfecto.)	Coitui.	Vertuntur in fumū, sanant & laxant abominationē.	Cum usuen; aceto, & zinzibere.	[illegible]	Frig. & sic.	Senibus.	Hyemi.	Septentriona.
E	[illegible]	Alæ & Colla.	Temperate cali.	Tempe. cal. in 2.	De optimis gallinis.	Conualescentibus.	Corporibus fortibus.	Bene coctæ cum oleo.	Sang. modicus.	Temperatis.	Pueris.	Veri.	Temperatis.
F	[illegible]	Coria. Cutes.	Fri. sic. in pportione carnium.	Frig. sicc. in 2.	Corium auis humidæ, seu lactantis animalis.	Quibus cholera fluit ad stomachum.	Generat opilationem, & malam digestionem.	Cum aceto, & speciebus, & bona coctura.	Sag. modi. ctir.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Septentriona.
G	133	Ventres.	Grossæ substantiæ.	0.	Cum Anseribus pinguibus, iuuenibus.	Exercitantibus.	Tardæ digestionis.	Si bene coquantur cum sale.	Nut. mediocre.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Frigidis.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

G. Ru. Ior. Hepata. Eligitur hepar Caprarum assatum, patientibus debilitatem uisus. Et hepar est difficilis digestionis, generans grossum sanguinem. Hepar Asininum, quando assatum comeditur ieiuno stomacho, confert patientibus Epilentiam. Et si hepar Caprinum assatum comederit patiens Epilentiam, capietur ab ea: & maxime hepar Hyrcinum. Sapidius inter hepata est hepar Anserum pinguium impinguatorum cum pasta, & lacte. Et hepar pinguium Gallinarum. Deinde hepar Porcorum impinguatorum cum ficubus.

G. Ru. Ior. Splenes. Splen non est sapidus: eo quod continet quantitatem aliquam stipticitatis. Et sanguis qui generatur ex eo, est uehementis maliciæ: quia decliuis est ad melancholiam. Sed qui est pecorum & animalium humidorum, recentium, & tenerorũ, econtra. Renes uero sunt calidi, & difficilis digestionis, & mali nutrimenti: eo quod aliquid de qualitate urinæ patet in eis: stringentes naturam. Et præparari debent cum muri & aceto: ut sint facilis digestionis, & uelocis descensionis.

G. Io. Ru. Viscera, & Intestina. Odiuntur, quia neruosa sunt, & difficilis digestionis: & licet bene cocta fuerint, sanguis tamen generatus ex eis, est modicus ualde. Et etiam uasa sunt superfluitatum, quas natura expellit, & sunt remota a corde, & non sunt in motu continuo, nec aliquid ex eis resoluitur. Et si quis ea comedere uoluerit, faciat ipsa elixari prius: deinde præparari & decoqui cum aceto, & speciebus, ad hoc ut sint digestionis facilioris.

G. Ior. Paulo. Adeps, et Pinguedo. Adeps est minoris caliditatis & humiditatis Pinguedine: & propterea post liquefactionem ipsorum ciborum, coagulatur adeps: & hoc hebetat stomachum. Pinguedo uero uertitur in choleram. Et diuersatur secundum diuersitatem animalium quorum est. Adeps igitur Vaccarum est siccior. Et secundum ætates etiam. quia iuuenum est humidior adeps. Secundum recentiam, & uetustatem: & sexum masculi, seu fœminæ. Sunt tamen hæc utilia ad præparationem carnium. Quando uero solæ comeduntur: generant flegma, & opilationes, & corrumpunt cibum: & maxime dulcem.

Ie. Io. Alæ, & Collum. Eliguntur Alæ conualescentibus, propter debilitatem caliditatis ipsarum: & quia sunt uelocioris digestionis inter membra auium, & paucarum superfluitatum, & nutrimenti pauci, propter motum ipsarum. Et laudabiliores ex eis sunt Alæ paruarum auium impinguatarum. Et similiter se habent Colla. Et quæ sunt ex auibus procedentibus in ætate, tam Colla, quam Alæ ipsarum sunt tardæ digestionis, & malæ, nec aliquid boni existit in eis.

G. Iudæus. Coria, & Cutes. Auium sunt laudabiliores cibi inter omnia Coria aliorum animalium, & sunt subtiliora, & uelocioris digestionis in proportione aliorum animalium. Et in comparatione auium, membra ipsarum sunt meliora & deteriora secundum modos auium quarum sunt membra: & secundum genus ipsarum, grossiciem, ætatem, pascua, loca, tempora, & secundum alios modos, quos de auibus diximus. Et scias, quod natura non statuit Coria animalibus, ut digerantur, seu non digerantur, sed statuit ea ad expellendum superfluitates, & ad defensionem corporis, & ad sentiendum.

G. Iudæus. Giserii, seu Ventres. Sunt grossi. Et meliores ex eis sunt Giserĳ Anserum pinguium: deinde Gallinarum pinguium. Et hepata auium calida sunt & humida, saporosa. Et sanguis generatus ex eis laudabilis. Et saporosiora inter hepata auium, sunt hepata Anserum pinguium: deinde hepata Gallinarum iuuenum pinguium: maxime quando nutriuntur ex fructibus maturis & dulcibus.

Hepata. Splenes. Viscera, & Intestina. Adeps, et Pinguedo. Alæ, & Colla. Coria, & Cutis. Ventres.

De Ferculis, & diuersis maneriebus ipsorum. Iuuamenta rationabilia.

	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam queris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid gñatur.	Cōplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	134	Sicleis.	Temper. in cal.	Cal. & tpa. in 2.	Operatum in compositione.	Hepati cholerico.	Facit dysenteriam, & corpus macerat.	Cum dulcoratur lauo meli.	Sag. laudabilis.	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Calidis.
B	135	Sabadia, & Sindibeth.	Cali. & humi.	Cal. & hu. in 2.	Temperatæ salsedinis.	Colicæ.	Fastidit, & sitim efficit.	Cum cibo facto ex succo lemoncellorum.	Humor lauda.	Frigidis.	Senectuti.	Veri.	Frigidis.
C	136	Madua, & Masdia.	Frig. & tpa. hu.	Frig. tēper. in 2.	Cuius acetositas teperata cum succo lemoncellorū.	Vincit choleram.	Complexionibus frigidis.	Cum chalce mellito.	Nutri. flegma.	Calidis.	Iuuenibus.	Veri.	Calidis.
D	137	Brodium Ciceruum.	Cali. & humi.	Cali. & hu. in 2.	Præparatum cū ciceribus, fabis, et lacte dulci.	Paralysi.	Cholericis.	Cum Sikbegi.	Lac, & sperma.	Frigidis.	Senectuti.	Veri.	Septentriona.
E	138	Sumachera, & Rucmania.	Frigi. & sicc.	Fri. & sicc. in 2.	Cum sumacho recenti.	Debilitati corporis.	Pectori.	Cum Madhalebia.	Sang. melanch.	Cali. & humi.	Iuuentuti.	Aestati.	Meridionalib.
F	139	Habantia, & Sicinsia.	Cali. et humi.	Cali. et sicc. in 2.	Cum subtilibus carnibꝰ, & frumento mundo.	Coitui, & spermati.	Stomacho debili.	Cum muri, & cimino.	Nutri. multum.	Calidis.	Iuuenibus.	Veri.	Septentriona.
G	140	Zirbes.	Tempera. cali.	Tpat. cali. in 1.	Cum syrupo acetoso.	Hepati.	Intestinis.	Cum chalce zuccarino.	Sang. tēperatus.	Tpate calidis.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Ioadi. Sicheis. Autores librorum coquinarum dixerunt, quod melius inter modos sit Sikibes: eo quod istud est temperatũ complexione componentiũ: & quod sit ex subtilioribus carnibus: & quod fit de bonis speciebus, & bonis seminibus: et coctũ igne, supposito, et superposito. Cum enim taliter præparatur, prodest cholericis, & sanguineis, confortat appetitum, & stringit uentrem, propter qualitatem, quã recipiunt carnes ex frigiditate & siccitate. Nisi sit multæ dulcedinis, et pinguedinis: et cũ carnibus uaccinis præparatũ. et est magis iuuatiuũ illis quibus descendũt ad stomachũ humores multi, et cholera ꝑpter amplitudinẽ meatuũ, q̃ sunt inter ip̃m & fel.

Filius. Albes. Salhadia, et Stndibeis. Eliguntur hæc duo Fercula pro illis, quorum complexiones declinant ad frigiditatem, declinatione modica (alias, moderatione colica) eo quod subtiliant, expellentes ipsam a stomacho. Et conferunt habentibus uentositates grossas, & patientibus de consuetudine colicam. Et præcipue quando ponitur in huiusmodi ferculis polypodium, & quando etiam ponitur in huiusmodi brodijs uinum uetus & purum, & bonum, operatur operationem consimilem.

Ie. lor. Madua. Id est, carnes coctæ cum lacte acetoso. Maskia, id est, carnes præparatæ cum sero. Madua nutrit nutrimento multo, frigidæ complexionis, generans flegma, & conferens habentibus calidam complexionem: & nocet habentibus frigidam: propter quod præparanda est cum bonis seminibus, & speciebus calidis. sicut piper, galanga, darsim: & dulcoratum postmodum cum chaloe mellito. Et bibatur uinum citrinum. Et in secunda mensa sumantur penidiæ, & dactyli melliti. Secunda mensa. i. post cœnam, uel prandium.

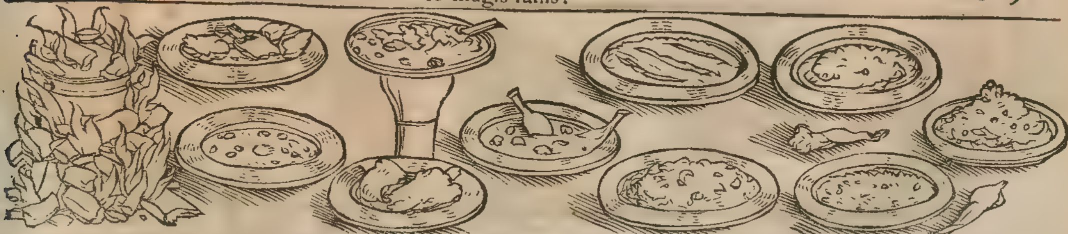
Iudæus. Brodium Cicerum. Qualitas uincens in hoc ferculo est complexio Cicerum: quod est diureticum urinæ, & prouocatio menstruorum, & lactis: & extrahit fœtum, pulchrum reddit colorem: & nocet renibus & uesicæ, habentibus corruptionem: quorum inflatio debilior est inflatione fabarum. Sunt tamen nutribiliores ipsis. Et quando miscentur cũ eis oua pulli, & cepæ, multiplicant sperma: & impinguant corpus, et humectant siccitates.

Filius. Alb. Sumacheria, & Rumania. Eliguntur duo fercula, quia stomachis sunt conuenientia: & uentrem solubilem constipant: & sunt iuuatiua fluxui sanguinis, & complexionibus sanguineis, propter proprietatem quæ est in eis. Et qui uolunt constringere naturam ipsorum, miscent in præparatione Spinachiam, & Bletam: & qui constringere uolunt ipsam, miscent in præparatione ipsarum herbam acetosam, & stipites portulacæ. Verum Rumania est minor ista in operatione, qnando non est permixtione aliqua dulcorata.

Filius, Mes. Habarisia, et Sirinkia. Hæc duo fercula sunt nutribiliora inter alia fercula humanis corporibus: quia sunt eorũ qualitatibus cõuenientia. Verũtamen requirunt stomachũ bonum, ipsa bene digerentem: quæ postquã bene digesta fuerint, & incesserint per uias cordis (in alio, per uenas cordis) bene nutriunt, & impinguãt, & roborant uirtutes: efficientes bonũ colorem. Sunt tamen tardæ digestionis, opilationẽ generantia, & lapidẽ, propter multã superfluitatem ipsorum: & præcipue quãdo præparanẽ cum lacte. Et sunt cibi exercitantiũ. Et præparata cũ specieb. calidis, sunt minoris nutrimẽti, & stabilioris digestionis (in alio, facilioris.) Et hæc fercula qñ fiũt cũ phasiolis & lentib. naturã retinẽt granorum ipsorũ: et q̃ fiũt ex frumẽto uiridi, sunt hũidiora.

Ra. Ziribes. Eliguntur habentibus complexiones temperatas: eo quod eius nutrimentum est temperatum, nec nocet habentibus alias complexiones: præcipue quando est temperate composita, & præparata. Et uentrem rectificat, repugnans acuitati humorum, & depurans naturam, addens in uirtutibus. Cor lætificat, conferens ægris, quanto magis sanis.

Apta huc quæ supra fol. 19. Canone. 21.

Sicheis. Salhadia, & Stindibeis. Madua, & Maskia. Brodium Cicerum. Sumacheria, & Rumania. Habarisia, & Sirinkia. Ziribes.

A	141	Homadia.	Frig. & siccum.	Fri. & sicc. in 2.	Ex citris fusarijs.	Extinguit feruorem cholerae.	Neruis.	Cum Gallinis pinguibus.	Nutri. bonum.	Calidis.	Iuuentuti.	Aestati.	Meridionalib.
B	142	Tamura.	Cali. et humi.	Cal. & hu. in 2.	Ex carnibus uitulinis.	Impinguat extenuatos.	Abominationem facit.	Cum acetosis post eam assumptis.	Sang. grossus.	Calidis.	Iuuentuti.	Hyemi.	Montuosis.
C	143	Berberchia.	Frig. et siccum.	Fri. & sicc. in 2.	Ex berberis recentibus.	Inflammationi hepatis.	Constipatis.	Cum chalot zuccarino.	Nutrimentum temperatum.	Calidis.	Iuuentuti.	Aestati.	Meridianis.
D	144	Corumbria.	Calida.	Cal. et sicc. in 2.	Ex pinguedine Gallinarum.	Retardat ebrietatē, & prohibet uaporē uini ascēdere.	Desiccat corpus.	Cum uino recenti.	Nutrimen. illaudabile.	Calidis.	Iuuentuti.	Hyemi.	Septentriona.
E	145	Mamuria.	Tpa. in ca. et sic.	Cal. et sic. in 1.	Ex speciebus cali. & digestiuis.	Ructuationē, & appetitum prouocat.	Dysentericis.	Cum cibis frigidis ex lagagis, uel nebulis, seu medullis pinguib9.	Sang. acutus.	Frigi. & humi	Senectuti.	Hyemi, et Veri	Occidentalib.
F	146	Torolia, & Ceralia.	Cali. & humi.	Cal. & hu. in 1.	Quae fit ex multis ouis.	Addit in coitu.	Cholerae.	Cum acetosis succis.	Nutrimentum multum.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentriona.
G	147	Agrestia, uel Choformia.	Frigi. & sicc.	Cali. tpat. in 2.	Ex agresto puro, & recenti.	Vincit choleram.	Pectoribus debilibus.	Cū amigdalis tritis, et nutritis cum lacte.	Ventositates in uentre.	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Meridianis.
H	Numerus.	Nomina.	Naturae.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generatur.	Cōplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Filius. Mun. Homadia fit de aceto. Eligitur in ebrijs, & habentibus calidas complexiones, & consuetis pati mechite, & habentibus scire: & detestatur habentibus complexiones frigidas, & decrepitis. Nec comedant póst hunc cibum dactylos mellitos, sed bibant bonum uinum, purum. Cibus tamen hic exasperat guttur, & obest pulmoni, tussi, & pectori: & obtemperat humores prauos.

Filius. Alb. Tamutia. Id'est, carnes præparatæ cum furnest, & sunt digestibiliores, quam coctæ supra tripodes. Eliguntur, quia addunt in coitu, & corpus impinguant: generant sanguinem, & uentrem obtemperant, expellentes uentositates, & dolores corporis ex frigiditate. Et detestatur stomachis debilibus, & consuetis pati nauseam, uel abominationem; & illis quorum cibi conuertuntur in choleram.

Ior. Berberesia. Id est, carnes præparatæ cum Berberis. Eliguntur habentibus complexiones calidas, & habentibus hepar inflammatum, & consuetis pati fluxum cholericum. Et hic cibus est saporosior inter omnia cibaria stiptica, & plurium iuuamentorum: & quod in hoc cibo continetur sapor bonus, & medicinale iuuamentum: & maxime, quando fuerit recens, & præparatur cum eo carnes Phasianorum, Perdicum, & Pullorum columbinorum (alias, pullorum tantum) & cum fuerint bene præparatæ.

Ar. Corumbria. Id est, carnes præparatæ cum Berberis caulibus. Eligitur brodium caulium ad laxandum uentrem: eo quod mundificat: & eligitur substantia ipsorum ad stringendum, eo quod desiccat, & est iuuatiua ebrijs. Verumtamen debilitat ipsum, sicut lentes: & præcipue oculos siccæ complexionis. Sed conferunt oculis humidis, & specialiter caules æstiui. Sunt tamen mali stomacho, & boni tremori, & uisceribus: & maxime spleni. Et soluunt maliciam uenarum, & menstrua prouocant.

Mas. Muneuria. Id est, carnes frixæ, & præparatæ cum aceto & speciebus. Brodia huius ferculi habent uirtutem subtiliatiuam humorum, & incisiuam flegmatis: & hoc propter admixtionem acetositatis & salsedinis ipsorum. Habet tamen ferculum hoc, quantitatem aliquam difficilis digestionis: propter uarias caussas & species, quæ miscentur in eis. Et non est nociuum habentibus complexiones frigidas & calidas: uerum tamen nociuum neruis, & melancholiæ.

Filius. Mes. Torosia. Id est, carnes coctæ cum ouis: & Cerasia, id est, carnes coctæ cum lacte acetoso. Detestabilis est illis qui consueuerunt pati nauseam, & habentibus stomachum calidum & inflammatum: propter sitim quam efficiunt, & propter multam aquam quæ bibitur postea, ut auxilietur exitum ipsius ferculi. Et est cibus uernalis; conferens robustis, & exercitantibus: & cum huiusmodi ferculum digeritur, nutrit multum. Fereulum uero dictum Cerasia, debilius est in operatione.

Hali. Filius. Alb. Agrestia, uel Choformia. Id est, carnes præparatæ cum agrestia. Eligitur huiusmodi ferculum, cum præparatur cum bono succo agrestiæ, quam decoxerit æstas quantitate aliqua decoctionis. Et quando præparatur cum succo recenti agrestiæ, est fortior in infrigidando, & magis conferens cholericis & sanguineis. Generat tamen uentositatem in stomacho, & in intestinis: eo quod est succus immaturus & indigestus, nec tempus habuit, seu spacium ad coquendum ipsum. Cum stipticitate stringit uentrem.

Apta huc quæ supra fol. 20. Canone. 22.

Homadia. Tamutia. Berberesia. Corumbria. Muneuria. Torosia, Cerasia. Agrestia.

De diuersitate Ferculorum. Iuuamenta rationabilia.

A	148	Michelbria.	Temperat. cali. & humi.	Temp. sic. in 2.	Præparatum cū pinguedine Gallinarū, & q̄d non est derū multū.	Conseruat sanitatem.	Cholericis.	Quando prius comeduntur agrestia.	Nutrimentum temperatum.	Temperatis.	Omnibus.	Hyemi.	Temperatis.
B	149	Puman, & Cibesia.	Frigid. & sicc.	Fri. & sicc. in 2.	Muza, & speciata.	Fluxui cholerico.	Tussi.	Cum Gallinis pinguibus.	Frigi. temperatum.	Cholericis.	Iuuenibus.	Aestati.	Meridianis.
C	150	Rapata, & Cumabitia.	Cali. & multæ uentositatis.	Tēper. cal. in 1.	De ouis Cabusu recentibus.	Vrinam prouocant.	Visum obtenebrant.	Cum uino recenti.	Sang. subtilis, aquosus.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Frigidis.
D	151	Dibikera.	Temperat. calid. & sicc.	Tēper. cal. in 2.	Quod est tēperatæ acetositatis, & salsedinis.	Malę digestioni, occasione frigiditatis.	Melancholiæ.	Cum condito de cucurbus.	Sang. melancholicus.	Calidis.	Iuuenibus.	Veri.	Meridianis.
E	152	Rizon, et milliū cum lacte.	Calid. temperat. humi.	Cal. & hu. in 2.	Cū lacte caprino, puro.	Vlcerata intestina glutinat.	Opilationi.	Cum zuccaro Taberzet.	Nutri. bonum.	Temperatis.	Omnibus.	Veri.	Temperatis.
F	153	Maguminie.	Inclinās ad sicc. tempera. cali.	Tēper. sic. in 2.	Ex temperatis in complexionibus.	Stomachis flegmaticis.	Pectori, et intestinis.	Cum mechelebria.	Sang. melancholicus.	Tempera. in cal.	Senectuti.	Aestati.	Calidis.
G	154	Masfinbe.	Cali. & humi.	Cali. & hu. in 1.	Bene cocta, habens aliquā humiditatem.	Exercitantibus.	Fastidit.	Cum uino subtili.	Nutri. multū.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Frigidis.
H	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Filius. Ma. Mechelebria. Id est, ferculum, quod fit ex carnibus, rizo, & lacte, & speciebus calidis. Est cibus temperatus, bonus temperatis complexionibus. Temperantia uero sua est in eo, quod caliditas conuertitur ex frigiditate rizon, & obtemperatur siccitas rizon, æquata lactis humiditati. Et est de cibis quiescentium, & exercitantium moderate, & maxime temporibus temperatis. Qui cibus nec constrictiuus, nec laxatiuus existens, purificat intellectum, & delectabilia somnia efficit.

Filius. Alb. Pumata, & Kibesia. Eliguntur hæc duo fercula habentibus complexiones cholericas, & habentibus stomachum debilem, & habentibus hepar calidum, uel inflammatum, & habentibus diuturnum fluxum choleri cum: & communicantur patientibus asperitatem pectoris & pulmonis: & colicis, habentibus complexiones frigidas. Et sunt nociua neruis. Sunt etiam offendentes sperma & coitum, minuentes appetitum.

Ma. Rapata, & Cumabitia. Eliguntur huiusmodi fercula caulium, habentibus complexiones frigidas. Gumebet est maneries caulis, cuius flos magnus & grossus, sicut unum uas magnum. Et odiuntur, quia flegma generant, faciunt uentositates, & dolores fortes. Et bona sunt ad prouocandam urinam, & maxime quando præparantur oua caulium ipsorum tantum: & quando elixantur cum aqua & sale huiusmodi caules, sunt nocui stomacho. Rapata uero calida est & humida, addens in coitu, quia uentositatum est generatiua: quæ cum bene digeritur, nutrit nutrimento multo & bono.

Filius. Ma. Dirifcera. Est ferculum acetosum, factum de carnibus, & succo acetoso, & muri. Eliguntur Dirifcera habentibus humidum stomachum, & plenum flegmate. Verumtamen est nociuum melancholiæ, & habentibus complexiones frigidas & siccas, & macilentis. Et hic cibus conficit ex Askipitio muri, seu uini: & generaliter uini est confectio, facta ex farina grossa (quæ nominatur polina) sale, origano, & aqua: quæ conseruatur ad usum. Hic cibus habet multas diuersas operationes: eo quod in eo sunt plures & diuersi sapores, uidelicet, dulcedo, acetositas, et salsedo: et secundũ hanc rationẽ complexio eius dicit a complexione uincẽtis.

Ra. Rizon, et Milium præparatum cum lacte. Eligitur hic cibus factus ex Rizon, uel ex Milio cum lacte, eo quod lac humectat siccitatem ipsorum: & fit propterea cibus temperatus in humiditate & siccitate, inclinans ad frigiditatem: quæ nutrit corpus multum: & quando comeditur cum zuccaro, uel melle, uelocius digeritur. Verumtamen est cibus inconueniens habentibus opilationem renum & hepatis, & illis in quorum renibus generatur lapis. Verum Milium, & Panicium, & Rizon sunt frigidiora, licet sint æqualia in siccitate. Quidam tamen dixerunt, quod Rizon calefacit calefactos.

Iudæus. Magumimæ. Sunt carnes præparatæ cum aceto in uase fictili, cuius orificium fit obturatum cum cæra, seu pasta. De proprietate huius ferculi, est incidere flegma cum salsedine & acetositate, quæ sunt in eo: & est humorum subtiliatiuum, & nutrit abundanter quando digeritur. Verum replet caput acutis uaporibus, & obest cerebro & neruis. Est malum habentibus stomachos debiles. Et post hunc cibum diliguntur a quibusdam Melones comech: quod est de rebus magis offendentibus digestionem ipsius.

Io. Maskinbe. Id est, carnes assæ in loco quem ignis inflammauit. Aduersantur conualescentibus, & utentibus quiete, & statu, & stomachum habentibus debilem: maxime quando comeditur cum subtilibus cibis, uel post comestionem ipsius, assumatur cibus stipticus: eo quod fumescit cibus iste in stomacho ipsorum & corrumpitur. Attamen bonus est exercitantibus fortiter, & illis, quorum corpus est calidum, & pori aperti.

Apta huc quæ supra fol. 21. Canone. 33.

Maskinbe. Magumimæ. Rizon & Miliũ cum lacte. Dirifcera. Rapata, & Cumabitia. Pumata, & Kibesia. Mechelebria.

De Ferculis infrigidatis; seu trixis, & assis supra carbones, & assis in ueru, pinguedineque unctis. Iuuamenta rationabilia.

	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam queris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	155	Bisinagnard.	Cali.et grossū.	Tpate cali.in 1.	Præparatum cum succo acetosorū fructuum.	Fortificat uirtutes.	Digestioni.	Cum uino odorifero.	Sang. plurimus temperatus.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Septentriona.
B	156	Mudacaratæ.	Cali. & humi.	Cali.& hu.in 2.	Ex carnibus animaliū subtilium.	Corpus impinguat.	Fastidit.	Cum succo Sumach.	Sang. temperatus.	Temperatis.	Senectuti.	Veri.	Temperatis.
C	157	Thabeget.	Temperatum in caliditate.	Tpate cali.in 1.	Cum aceto, & succo Lemoncellorū.	Stomachis cholericis.	Neruis, et ægritudinibus.	Cum chalee zuccarino.	Nutri. bonum.	Calidis.	Iuuenibus.	Veri.	Occidentalib.
D	158	Suffixa.	Cali. temperate, sicc.	Tp.te cali.in 2.	Humorosum, dulce.	Memoriā meliorat.	Orificio stomachi.	Cum acetosis.	Sang. declinans ad siccitatem.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentriona.
E	159	Suffixa salsa.	Calida.	Cal.& sicc.in 2.	Vnctuosum, dulce.	Confortat, et sanitatē conseruat.	Pectori, & sitim inducit.	Cū zinzibere dulci, uel condimēto de cucurbita.	Nutrimen. sicc. temperatū.	Flegmaticis.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentriona.
F	160	Assū sup carbo	Cali. & humi.	Cali.& hu.in 2.	Coctum, humorosum, & molle.	Minutionem celebrantibus.	Patiētibus in stomacho.	Cum trifera minori.	Nutri. multum si digeritur.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Septentriona.
G	161	Assum in ueru.	Cal. naturaliter, hu. accidentaliter.	Cali.et hu.in 2.	Humorosum ualde, & coctum (alias, acutum.)	Spiritum uitalem auget.	Stomachis debilibus.	Cū uino odorifero.	Sicut assa supra carbones.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Montuosis.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Filius. Mūd. Bismagnard, & Sembusuch. Bismagnard, id est, cibus factus cum aqua rof. & fuccis acetosis. Eligitur utentibus motu laboriofo, bene digerentibus, & ftomachū calidum habētibus: eo quod eft compofitū ex fubftantijs diuerfis. Et licet diuerfæ fubftantiæ fatigent, tamen ftomachus reducet eas in naturā confimilem. Et hic cibus nutrit nutrimento multo, forti, & bono, cum digeritur. Et Sembufuch, id eft, Calizon panis: quorum pafta non digeritur, quando non bene decoquuntur cum fiunt. Et Sembufuch eft cibus, qui dicitur Ramoli, factus de carnibus minutim incifis, & ouis, & herbis: & impedit digeftionē eorundē unctuofum eo℞.

Hali. Filius. Alb. Mudacatatæ. Eliguntur carnes concifæ, feu minutim incifæ, pro illis quibus laxatio multiplicatur caufsa coitus: uel pro exercitantibus exercitio forti: uel quibus fuperueniunt accidentia animæ retardantia digeftionem, quæ faciunt languorem & timorem. Pars fubftantiæ carnium in brodium conuertatur: unde digeftiua poteft leuiter conuertere ipfas in fanguinem, & corpus ex hoc recipiet iuuamentum. Mundacatatæ, eft cibus qui fit de carnibus minutim incifis cum fpeciebus.

Filius. Mef. Thabeget. Eft cibus cum carnibus frixis, poftmodum præparatis cum acetofis. Eligitur Thabeget acetofa pro illis, in quorum ftomacho generatur Flegma cum Cholera: eo quod ipfa fua ficcitate deficcant flegma, & acetofitate choleram. Et hij cibi nutriunt corpus nutrimento multo, inclinante ad ficcitatem. Et ex eis quæ præparata fuerint cum Sumach, confortant ftomachum, & retinent naturā. Et præparata cū fucco Limocello℞, prouocant appetitū.

Eliten. Di. Suffrixa. Eliguntur Suffrixa fine brodio, pro illis, in quorum ftomachis flegma multiplicatur: eo quod ipfum incidunt: maxime, cum præparantur cum calidis fpeciebus. Species enim retardant digeftionem ipforum. Et hic cibus generat nutrimentum ficcum: propter quod eft de cibis illorum, qui utuntur exercitio forti, & maxime cum fuerint ex carnibus inclinantibus ad grofsiciem.

Ioh. Io. Suffrixa falfa. Eliguntur pro habentibus ftomachum humidum, & quibus accidit obliuio, & habentibus ægritudines flegmaticas, & utentibus exercitio, & motu: eo quod carnes, quæ recipiuntur fic præparatæ, non cito diffoluuntur, propter ficcitatem, & ipforum refiftentiam. Verumtamen hic cibus debiles ftomachos fatigat, poftquam accidit abominatio fitis, & dolor debilis, leuis in corpore.

Filius. Alb. Afsum fupra carbones. Eliguntur carnes afsatæ fupra carbones, eo quod multum nutriunt: & odiuntur propter tarditatem defcenfionis ipfarum. Et afsaturæ huiufmodi carnium agnorum paruorum efficiunt conuenientius & melius nutrimentum: maxime illis, qui per minutionem euacuati fuerint: eo quod humorofitas ipfarum conuertitur in fanguinem uelociter, & confortat uirtutem uitalem.

D. Filius. Iol. Afsum in ueru. Eliguntur carnes afsatæ in ueru illæ, quæ funt iuuenum Gallinarum, Perdicum, & Phafianorum, quarum afsationi carbones fuppofiti, non fuerint malæ qualitatis: & infundatur fæpe ipfi afsaturæ oleum amigdalinum: propter quod afsata accipient humiditatem alteram ab humiditate fua. Et iftæ afsaturæ funt de cibis habentium ftomachū calidum, & habentium poros largos, & exercitantium exercitio multo.

Apta huc quę fupra fol. 22. Canone. 24. notantur.

Bifmagnard, Mudacatatæ, Thabeget, Suffrixa, Suffrixa falfa, Affum fup carb, Affum in ueru.

De Assatis, & his quæ auferunt odorem allecium. Iuuamenta rationabilia.

A 162	Assum.	Calid. & humi.	Cal. & hu. in 1.	Assum supra aquam.	Carnes efficit cartilaginosas.	Stomachum offendit.	Cum exercitio forti.	Nutri. multū.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Frigidis.
B 163	Iudep de pane.	Calid. & humi.	Cal. & hu. in 2.	Cum pane fermentato.	Macilentis, et gracilibus.	Visceribus humidis.	Cum stipticis post ipsas commestis.	Sang. ualde hu.	Frigi. & siccis.	Senectuti.	Autumno.	Septentriona.
C 164	Iudep Cathay.	Calid. & sicc.	Cal. & sic. in 2.	Carens nucibus, & melle.	Vrētibus uenatione semper.	Corrumpitur, & replet.	Cum citrullis dulcibus.	Sāg. ualde acu.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Montuosis.
D 165	Iudep de pauere.	Tēpe. cal. & hu.	Tēper. cal. in 1.	Cum zuccaro, oleo amigdal. & gallis.	Vigiliis, & Tussi.	Visceribus debilibus.	Cum stipticis: sicut cydoniis.	Sang. tempera.	Temperatis.	Omnibus.	Veri.	Occidentalibus.
E 166	Iudep de melōn et medul. amig.	Tēpe. cal. & hū.	Tēpe. c. et h. in 2.	Zuccarū temperatæ dulcedinis.	Prouocant sperma, & urinam.	Corrumpūt sanguinem.	Cum cibis acetosis.	Sāg. uelocis cor.	Siccis.	Decrepitis.	Autumno.	Septentriona.
F 167	Iudep de dactylis.	Calid. & sicc.	Cal. & sicc. in 2.	Cum dactyl. recentibus.	Coitui.	Sanguinem calidum efficit.	Cum granatis muzis.	Sang. turbidus.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentriona.
G 168	Coriandrum.	Ori. f. et h. Hip. tepidū. Io. f. et s.	Fri. & sicc. in 2.	Hortulanū, recens.	Extinguit calorem sanguinis.	Cordi.	Cum syrupo acetoso de cydoniis, seu gallis.	Nutri. modicū.	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Meridiona.
H Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generant.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Asſum. Antiqui Medicorum conſyderauerunt cocta Aſsata, & Frixa in comparatione corporis humani: dicentes, quod ex Aſsis & Frixis nutrimentum quod recipit corpus, eſt ſiccum: eo quod Aſsum non habet in ſe humiditatis quantitatem qua poſsit humectare corpus, licet diu moretur in ſtomacho. Et Frixum eodem modo. Et carnes omnes elixæ in aqua, ſe habent econtrario: eo quod recipiunt humiditatem ab aqua: & aqua humidiſsimum eſt Elementorum, ſicut Medici dicunt.

Iudep de pane. Id eſt, offa. Eligitur pro macilentis, & uolentibus corpus impinguare: eo quod multum nutrit, & uelociter deſcendit: cuius nutrimentum eſt laudabile. Sanguis generatus ex ipſa eſt fortis, & bonus: & maxime, quando conficitur cum pane fermentato cocto: quæ laxatiua eſt uentris, conferens habentibus tuſsim, & aſperitatem cannæ pulmonis. Et eſt generatiua lapidum, & opilationum.

Iudep Chatay. Id eſt, offa. Hic cibus eſt multi nutrimenti, & tardæ digeſtionis: & cum præparatur cum nucibus, uel oleo ipſarum, eſt fortis caliditatis: & cum amigdalis & oleo ipſarum, ſeu Seſamino, uel pinguedine Gallinarum, eſt temperatæ caliditatis. Et Iudep de Muſis, eſt difficilioris deſcenſionis a ſtomacho. Et quando præparatur cum zaccharo, addit in ſpermate, & urinam prouocat, & laxat uentrem, aſperitati pectoris conferens.

Iudep de papauere. Eligitur cum zaccharo, præparatum ad infrigidandum corpus: & ad prouocandum ſomnum: propter frigiditatem papaueris: & quia multum moratur in ſtomacho: & confert tuſsi, & aſperitati pectoris, & pulmonis, & quibus reumatizat caput. Deſcendens ab eo humor, ſubtilis, calidus. Et eſt tardæ digeſtionis: maxime quando eſt cum multo oleo. Et quando præparatur hic cibus cum papaueribus recentibus eſt fortioris præparationis.

Iudep de Melonibus, & medullis Amigdalarum. Deteſtatur: eo quod ſit de Melonibus multæ dulcedinis: & quia ſunt uelociter conuertibiles, corrumpunt humores exiſtentes in uenis: propter quod febris accidit iuxta uelocem humorum corruptionem, ſeu tarditatem ipſorum. Remotio uero nocumenti ipſorum fit, cum comeduntur prius ipſis acetoſa, & poſt fructus pontici, ſicut Citonia. Cibus uero qui fit de medullis amigdalarum & nobulis, eſt ſimilis cibo qui fit cum zaccharo & ſuis maneriebus, & operationibus: tamen omnes huiuſmodi cibi ſunt tardæ digeſtionis.

Iudep de dactylis. Cibus qui fit ex Dactylis, eſt Rutal, eſt multi nutrimenti, & uelocis deſcenſionis, & digeſtionis. Laxat uentrem, opilationem generat, & nocet ægritudinibus ſplenis, & hepatis: corpus impinguat, conferens uentoſitatibus groſsis, & ægritudinibus frigidis, & maxime quando in præparatione admiſcetur fauus mellis, & crocus.

Coriandrum. Contingit, quod plures diligunt comedere allia recentia, & cepas cum ſultio uel lacte: quæ odiuntur, propter odorem ipſorum. Et facit ſedare odorem ipſorum maſticatio Coriandri uiridis, uel ſicci, rutæ, pulegij, corticis citri, & foliorum ipſorum, & lauatio oris cum uino odorifero & bono, ſeu maſticatio ſtipticorum aromaticorum, ſicut Citonia, & Poma, & his ſimilia: & etiam maſticatio ciperi, gariofili, ligni alces, & mentaſtrum.

Apta huc quę ſupra fol. 33. Canone. 25.

H

Aſsum. Iudep de pane. Iudep de Chatay. Iudep de papauere. Iudep de Melonibus. Iudep de dactylis. Coriandrum.

	Numerus.	Nomina.	Natura.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam queris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generatur.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	169	Zuccharum.	Est c. secūdū Ori. Ioh. uero est cal. for. cali. & hu.	Ca. in 2. hu. in 1.	Album, clarum.	Mundificat corpus, & prodest renibus.	Sitim efficit, et commouet choleram.	Cum granatis musis.	Sang. non malus.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Habitabilibus.
B	170	Mel.	Gal. Ori. calid. & sicc.	Cali. & sic. in 2.	Quod est infans.	Mūdificat, laxat, et ꝓhibet corrup. iōem carniū, et aliorū, et hūectat.	Sitim efficit.	Cum pomis musis.	Sang. calidus.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Mō anis. alias, frigidis.
C	171	Feludichi.	Gal. calidum.	Cal. tēper. in 2.	Zuccarinum.	Pectori, & pulmoni.	Opilat splenem, & hepar.	Cum modico amido, & multo Zucharo.	Nutrimentum calidum.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Frigidis.
D	172	Canaf̄cū nuch.	Calidum.	Cali. & hu. in 2.	Bene coctum & fermentatum, sicut panis quadratus.	Vtētibus exercitio.	Efficit bothor in ore, & opilat hepar.	Cum granatis bonis.	Sang. non coctus.	Frigidis.	Senectuti.	Hyemi.	Frigidis.
E	173	[illegible]	Valde calid. & minor feludichi in uiscositate.	Cali. tēperat. in 2.	Cum micis panis, bene coctus.	Meliores feludichi cerebro.	Hepati grosso.	Cum citrullis recentibus.	Nutrimentum multum.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Frigidis.
F	174	Chaloe cū nuce.	Fortis caliditatis.	Cal. & sicc. in 2.	Quod est puræ albedinis.	Stomacho flegmatico, & renibus.	Facit grauedinem capitis.	Cum lactucis, et papaueribus.	Ipa. multū, ali. nutri. multū, uel sperma multū.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentrionali.
G	175	Cusfubene.	Temperate calidum.	Cali. in 1.	Bene cocti, & modici olei.	Syntheticis (alias, dysentericis.	Fastidit.	Cum uino lymphato.	Nutrimentum multum.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Frigidis.

2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Zuccharum. Melius ex zaccharo est Calaxzec: & laudabilius & subtilius ex eo, quod est bene colatum. Est tamen zaccharũ temperatæ complexionis, sed inclinat ad humiditatem (alias, caliditatem) quod est in omnibus suis modis simile melli: sed sitim ualde non efficit sicut mel, attamen nutrimentum eius est maius nutrimento mellis. Sed si coquatur & despumetur, sedat sitim: & tussim, & ægritudinem stomachi, & renum, & uesicæ, & caliditatem extinguit. Manna calida est in primo gradu, utilis pectori, & pulmoni. Verum illa quæ cadit super arbores glandiũ est sicca: sed illa quæ cadit supra arborem landri, est calida & sicca.

Mel. Vrinam prouocat, & uomitum commouet. Et quando cum aqua decoquitur, & despumatur, perditur acuitas eius, & minuitur dulcedo & inflammatio eius (in alio, inflatio) & nutrimentum eius augetur, & urinæ prouocatio, & uentris laxatio. Et melius ex eo est acutum, puræ dulcedinis, spissum, & uernale, declinans ad rubedinem. Et Deps, id est, mel dactylorum, calidum est & humidum, complexionis temperatæ. Quod uero ex eo in sole decoquitur, est minoris humiditatis, & multæ dulcedinis, & caliditatis. Rob uero calidum est & siccum, sanguinem comburens. Musum uero ex eo, est minoris caliditatis.

Feludichi. Est multi nutrimenti, & difficilis digestionis. Leusunichi subtilius est Catayf, & est minoris nutrimenti, & difficilioris digestionis. Fingi uero sunt leuiores prædictis ad digerendum. Omnibus uero dictis cibis, quiescentes uti non debent: eo quod sunt magis conuenientes exercitantibus. Remouetur autem nocumentum ipsorum cum optimo uino assumpto, post quatuor horas finita comestione prædictorum. Prædictos uero cibos comedere non debent habentes hepatis seu splenis opilationem. Sunt tamen hĳ iuuatiui pectoris.

Catayf cum nucibus. Detestantur illis, qui timent generationem lapidis fieri in uesicis eorum: & præcipue habentibus renes calidos, & opilationem patientibus in hepate: propter uiscositatem ipsorum: & sunt conferentes patientibus apostema pectoris, seu pulmonis. Et quando præparantur cum zaccharo, amigdalis, & nucibus, habentibus stomachum temperatum. Qui dicitur Quadratum: pro eo, quod quarta pars est mica panis: alia ex rebus, quibus farcitur: alia ex pasta circũstante: & reliqua ex aceto. Res uero replentes ex quibus farcitur, sicut sunt Leusimcheri, cuius tertia pars sunt amigdalæ, & duæ tertiæ sunt zaccharum: & species debent esse ea proportione, qua recipiantur delectabiliter a gustu.

Chabis. Hippocrates dicit, quod milla quæ fiunt ex farina frumenti, melle, oleo oliuarum, uel alĳs oleis, sunt uelocis descensionis, & corrumpuntur uelociter in stomacho: eo quod farina, & oleum sunt uelocis descensionis: & mellis etiam descensionis uelocitas sedatur, cum igne decoquitur: & uelocitas corruptionis ipsius est, quia cum bene decoquitur cibus ipse, acuitur mel & oleum: et cum non decoquitur, remanet farina cruda.

Chaloe cum nucibus. Omnes modi & naturæ, seu cubaiæ, qui fiunt cum nucibus & melle, sunt generatiui choleræ: & qui fiunt cum amigdalis, sunt conferentes tussi quæ fit ex humiditate. Et qui ex eis præparantur cum festicis & melle, sunt conferentes habentibus in pectore & pulmone opilationẽ, & humorem flegmaticum. Et qui præparantur cum papaueribus & zaccharo, sunt conferentes fluxui reumatis, & tussi quæ fit ex caliditate. Et præparati cum Sisamino, fastidiunt, licet sint multi nutrimenti. Verumtamen permutatur complexio cuiuslibet Chaloe ex rebus quæ miscentur cum melle.

Cuskabenchi. Nutriunt magis quam aliqui modi Chaloe, quando digeruntur: eo quod in se partem panis continent: & est difficilis descensionis, eo quod oleum resistit cocturæ panis ipsius. Et frixum ex eis est difficilioris digestionis, quam aliter coctum: propter nimiam unctuositatem ipsius. Et hĳ sunt ex cibis exercitantium. Et ex Chaloe sicca & uiscosa, est difficilis digestionis: eo quod ignis propter admixtionem ouorum, præstat eis uiscositatem: & quæ ex eis liquefit sub lingua, econuerso.

Apta huc quæ supra fol. 23. Canone. 26.

H 2

Zuccharum. Mel. Feludichi. Catayf cũ nucibus. Chabis. Chaloe cũ nucib. Cuskabenchi.

K	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Cõplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	176	Præpar. dentiũ.	Cal.& sicc.cum stipticitate.	2	Quod est odoratum.	Dolori dentium ex frigiditate.	Renibus.	Cum lauantur ex aqua rosacea.	o	Frigidis.	Decrepitis.	Frigidis.	Frigidis.
B	177	Mahaleb.	Ch.b.et Theo. fri.& sic. for.ca. et hu. Mus.temperate cali.	Fri.& sicc.in 1.	Recens, magnũ, & ponderosum.	Gingiuis, & urinã prouocat, ex frigiditate retentã.	Cerebro calido.	Cum tempератur cũ oleo refrigeratiuo.	o	Frigidis.	Senectuti.	Frigidis.	Septentriona.
C	178	Aqua cãphoræ.	Filius Ab.calida, & sicca.	Cali.et sic.in 2.	Quod assimilat in colore, & citrinitate oleo sallami.	Mundificat sordes.	Ex caliditate sodæ.	Mixtũ cum oleo uiolarum.	o	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Oib.pter Sept.
D	179	Vsuen.	Ior.& Mal.cali. & acutũ lurnachium, & siccũ.	Cal.in 3.sic.in 1.	Kerriferr mũdum. alias, berbin mundum.	Educit fœtũ, & dentes a sordibus mũdificat.	Gutturi obest, & dentes adurit.	Cũ medullis seminis melonum, & oleo uiolaceo.	o	Frigidis.	Senectuti.	Omnibus.	Omnibus.
E	180	Ciperi.	Ral.cali.& sicc.	Cal.& sicc.in 2.	Hortulanum album.	Vesicæ frigidæ, & gingiuas stringit.	Gutturi, & tussi.	Cum miscetur zuccarũ, uel sandalũ.	o	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Frigidis.
F	181	Saudalũ albũ.	Mal.et Mus.sãt. est.odoriferũ: rubeũ uero fortioris frigidita.	Fri.in 3.cal.in 2.	Macastri.	Ori, & hepati calidis.	Voci obest.	Cum candi.	o	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Calidis.
G	182	Rosæ.	Dio.fr.et si.for. fr.et sic.G.diuersas uirtutẽ: eũ dãt frigidi.eis.	Fri.in 1.sic.in 2. ali.c.in 3.si.in 2.	Desuri, rubeæ.	Dẽtes, et gingiuas confortant.	Coitui cum comeditur.	Cum granis zelun secunda mensa comestis.	o	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Calidis.

1 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Operationes [illegible]phorum. Electiones, & Proprietates.

Alb. Præparatoria Dentium secundum Maymonem. Eligitur ex eo recens, ponderosum, cuius natura est calida & sicca: uerum siccitas est fortior caliditate. Hæc enim sua stipticitate confortant gingiuas, & dentes: & sua caliditate inflationes ipsorum soluuntur. Quod quia uentositatem generat, addit in coitu, & appetitu combinationis: & maxime quando miscetur in medicinis eorum compositum simile.

Ra. Ior. Ioh. Ie. Maheleb. Ex laudabilioribus lauacris, accipitur tantum ex uirgis & ramis melioris odoris: & quod ex ligno eius melius est, album, plenum, saporitum, Margaritaceum, & delatum de partibus Aldrabingen & Vehemit. Et dicitur, quod sit temperatum in caliditate, auferens sua mundificatione odores horribiles, qui fiunt ex carnibus pinguibus. Dissolutione etiam, & aromaticitate (alias, attractione) frangit lapidem, & mollificat duros tumores. Abstergit lentigines, aperiens opilationem, necans lumbricos: & aufert reumata, quæ sunt in pectore, & pulmone.

Aqua Camphoræ. Dixerunt ueteres cōfectionarij, quod sit aqua destillans ex cortice arboris Camphoræ Carassace: unde ab ipsa egreditur. Et dixerūt, qui hoc uiderūt, quod ex Camphora quoddam est, quod reperitur in corticibus arborum suarū, clarum: & aliud est de Camphora. Et quoddam est, quod reperitur inter cortices arborum, & lippos ipsorum: quod decoquitur, & colatur, post cuius cocturam (alias, colaturā) separatur aquositas ipsius. Et eius proprietas est, quando ponitur in cibis, muscæ elongabunt se ab eis. Item Origanum pulverizatum, & sparsum, super pisces, uel carnes, uel alia cibaria, fugat muscas ab eis.

Ior. Maf. Vsuem, siue Stercus passerum. Berbim locus regionis Castrie. ubi eligitur habens grana grossa & alba: quæ debent poni in aqua rosacea, & siccari in umbra: deinde redigantᵉ in pulverem, & in uasellis reponantur uitreis: postmodum ducatur super plano lapide, et reseruetur: quo utimur ad suffumigandum, contra toxica. Gal. dixit, quod lauant intestina, prosunt dysenterijs ipsorum, nocent uesicæ. Aufertur tamen eius nocumentum cum melle. Et uisus fuit quidam, qui utebatur comestione ipsius, & incurrit hydropisim. Et sapor eius est multæ mundificationis, nocens oculis, & ori.

Ra. Filius. Mun. Ciperi. Eliguntur de partibus Cussi, parui, quorum herba breuis, & unctuosa grana ipsius, & quæ colliguntur ex pratis, & locis modicarum aquarum. Et post ipsos eliguntur qui sunt de partibus Bausari. Et post istos de partibus Rassi. Rassis ciuitas. Et omnes isti modi conferunt apostematibus oris, habentes in se uirtutem incisiuam, qua frangunt lapidem, & urinam, & menstrua prouocant: & confortant stomachum, qui est debilis digestionis: & calefaciunt & desiccant sine mordicatione.

Maf. Mef. G. Sandalus albus. Eligitur ad confortandum dentes, & gingiuas: & aromatizant oris odorem, conferentes sodæ accidenti ex caliditate. Confecti tamen cum medicinis hepatis & stomachi, confortabunt eos. Et liniri super inflationes calidas, in principio prodest, & maxime inflammationibus hepatis & stomachi. Rubei tamen ex eis frigidiores sunt albis, quorum iuuamentum æquale est iuuamento alborum. Sandali uero cum confricantur, ex fricatione caliditatē acquirunt, sicut acquirit farina ex molitura, & ferculū ab igne.

Di. G. Ori. Io. Rosæ. Sunt diuersarum partium. Nam in quibusdam ex eis uincit amaritudo: & sunt partes calidæ, subtiles. Et in quibusdam stipticitas: quæ sunt frigidæ, & grossæ. Et in quibusdam aquositas: quæ sunt saporis insipidi. In quibusdam totaliter uincit frigiditas: quæ sunt mediocres inter grossiciem & subtilitatem, & sunt confortantes cerebrum calidum.

Apta huc quę supra fol. 24. & 25. Canone 27.

Præparatoria Dentium. Maheleb. Aqua Camphoræ. Vsuem. Ciperi. Sandalus albus, & rubeus. Rosæ.

De Aquis pluuialibus, & Fontium. Iuuamenta rationabilia.

A	183	Aqua fontium.	Frigida, & humida.	Fri. & hu. in 4.	Ex fontibus orientalibus.	Hepati calido, & digestioni.	Infrigidāt, & efficiunt inflationes humidas.	Cum balneo, & exercitio moderato.	Vrinam prouocat.	Calidis, & sicc.	Calidis, & sicc.	Aestati.	Calidis.
B	184	Aqua pluuialis.	Habens aliquid caliditatis.	Fri. & hu. in 4.	Ex bona terra recepta.	Tussi.	Raucitati, si corrupta fuerit.	Cum calefit, (aliās, quādo colligit inesse Ianuarij.)	Sudorem prouocat.	Temperatis.	Temperatis.	Omnibus.	Omnibus.
C	185	Nix, et glacies.	Fri. naturaliter, sic. accidētaliter.	F. et h. in 3. ali. 2.	Ex aqua dulci existente.	Digestionem meliorat.	Tussim commouet.	Bibenda antea modicum.	Delicationē nu- ſuras, paralysi	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Meridianis.
D	186	Aq. niui mixta.	Fri. naturaliter, & accidētaliter.	Fri. & sicc. in 2.	Cum miscetur cum aqua.	Digestioni, & præseruat ab inflatione humida.	Pectori, & gutturi.	Cum balneo, & debili motu.	Frigiditatem, & humiditatem.	Calidis, & sicc.	Iuuenibus.	Aestati.	Calidis.
E	187	Aqua calida.	Cali. accidentaliter.	Fri. & hu. in 1.	Tepida, dulcis.	Mundificat uillos stomachi.	Laxat instrumenta digestionis.	Cum miscetur aqua rosacea.	Inflationes humiditates.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Frigidis.
F	188	Aqua salsa.	Cali. & sicc.	Cal. & sicc. in 1.	Non amara, & fluens.	Soluit corpus.	Pruritum efficit.	Cū miscetur cū bono luto, et itur post eius potū ad balneum.	Situm expellit.	Frigi. & humi.	Decrepitis.	Hyemi.	Frigidis.
G	189	Aqua alūnosa.	Frigi. & sicca.	Fri. & sicc. in 3.	Quæ potest potari, & est modicæ stipticitatis.	Hemorrhoidibus, & fluxui uentris.	Desiccat corpus.	Cum rebus humidis, & dulci uino.	Colicam.	Cali. & humi.	Iuuenibus.	Veri.	Meridianis.
H	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiōes.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Hip. G. Aqua fontium. Ordiuntur Aquæ fontium quæ multæ sunt frigiditatis: & aquæ locorum arenosorum, quando a ieiunis bibuntur: quia obsunt stomacho, dentibus, inflationi, neruis, ossibus, & cerebro: eo quod sunt frigidæ complexionis. Sunt etiam malæ quæ dantur in balneis, & post coitum, & in exercitio forti, & siti quæ de nocte accidit in somno. eo quod calorem naturalem extinguit. Nisi sitis fuerit occasione febris, cibi saliti, aut rerum calidarum & siccarum.

Hip. G. Ori. Aqua pluuialis Hipp. dicit, quod Aqua pluuialis est melior inter aquas, leuior, & dulcior: eo quod subtilius est quod sol ex aquis extraxit: quæ licet corrumpitur, sua subtilitate, & non malicia corrumpitur. Nam omne leuiter corruptibile est subtile. Et cum corrumpitur aqua, raucitatem facit, (alias, siccitatem) & febres: & cum non corrumpitur, est bona. Melior tamen ex aquis, est, quæ pluit suauiter, & paulatim, & cum tonitruis: prima causa, propter ipsius subtilitatem, quæ in ea existit: & secunda, propter motũ nubium ipsam subtiliantem.

G. Mas. Ioh. Nix & Glacies. Nix quædam est glacies, & quædã gelu. Et de Glacie melius est, & peius secũdum maneriem loci in quo reperitur. Et de glaciebus melius est quod ceciderit super saxis, terris duris, et bonis arenis. Et cum acciderit non nisi malã aquam habere, tempera eam cum hac niue. Et de niuibus peius est, quod super mineras ceciderit. Et Nix licet sit frigida, & sicca in substantia, iudicat tamen Medicus in ea secundum opinionem (in alio, operationem) secundum quam est humida.

Mas. Io. Ari. Aqua Niui mixta. Qui usus fuerit potu aquarum fluentium de fontibus, & infrigidatarum in aëre, & conseruatarum in arena, in domibus, non indiget niue: quia si niuis nocumentum non appareat iuuenibus incontinenti, tamen accrescens antea modicum apparebit decrepitis, & præcipue illis, qui consueti sunt pati podagram, seu ægritudines neruorum. Et ꝙ aqua non nutriat, signum est, quod non inspissatur dum coquitur, & famelicum non satiat, nec digesta dicitur, nec prouocat appetitum.

G. Ra. Ioh. Aqua calida. Eligitur ieiunis: quia stomachum lauat a ciborum superfluitate. Et possibile est, quod uentrem laxet, maxime cum Zaccharo mixta, & melle: cuius usus destruit digestionem, laxat stomachum & corpus, & prouocat fluxum sanguinis de naribus. Sed illa quæ nec est frigida, nec tepida, corpus inflat, & appetitum debilitat, & uisum: & sitim nõ sedat. Scias, quod eam subtiliat ignis, quando caussa grossiciei ipsius fuerit frigiditas: & ingrossat, quando caussa grossiciei fuerit caliditas. sicut in Nilo, in terra Aegypti.

Aqua salsa. Primo laxat corpus, deinde stringit & desiccat. Sulphurea uero, & picea, & de Naphtha prosunt scabiei, apostematibus ueteribus, & hydropicis. Aqua uero æris, urinam constipat: & aqua quæ egreditur ex mineris argenteis infrigidat, & desiccat temperate. Aqua siquidem terrea, prodest stomacho, & inflationi splenis, & calefacit & desiccat. Aqua tamen salsa, cum miscetur cum Sanich in uasis nouis creteis: deinde perforatur fundus uasis subtili foramine: aqua destillans exinde potata super pingues cibos, aufert nocumentũ ipsoꝝ.

Aqua Aluminosa. Aquæ oẽs hmõi sunt cõuenientes ad curandum ab exterius corpus, non ad potãdũ. Tñ si potare aliquis indigeat, misceat cũ eis de luto suæ regionis: uel bulliat prius, & misceat̃ cũ eis uinũ stipticũ, si assumẽtes fuerint frig. cõplexionis. Si uero fuerint cal. dent̃ cepæ ꝑparatæ cũ aceto in comestione, et in potu syrupus acetosus. Et in aqs q̃ sunt malę q̃litatis, coquat̃ cicera, et colatæ dent̃ ad bibendũ: post q̃s etiã cõuenient̃ dant̃ cepæ ꝑparatæ cũ aceto: et añ eas comedat̃ de pastinacis syluestrib. piscib. salitis, uel cucurbitis. Etiã aqua turbida clara efficit, qñ ponunt̃ in ea alumẽ, uel medulla nucleoꝝ chrysomeloꝝ. i. ꝑsicoꝝ, seu carbões accensi. Apta huic quę supra fol. 52. Canone. 28.

H 2

Aqua fontium. Aqua pluuialis. Nix & Glacies. Aqua Niui mixta. Aqua calida. Aqua salsa. Aqua fluminosa.

De Vinis fructuum uuarum, & de cautela ad ebrietatem, & Anxietatibus. Iuuamenta rationabilia.

Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generat.	Cõplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
190 A	Vinum.	Ioh. cali. sicc.	Cal. et sic. in 2.	Citrinum, odoriferum.	Famem sedat.	Bibitum immoderate.	Cũ rebus fecundæ mẽsæ, & cum aqua mixtum.	Sang. cũ [illegible]	Frigidis.	Decrepitis.	[illegible]ibis pter æsta.	Frigi. Mundo[illegible] calib. cal. cibis.
191 B	Vinum odoriferum.	Ioh. fortis ca. et igneitatis.	Cal. in 2. sic in 1.	Vnctuosum, odoriferum.	Curat ophthalmiam.	Sensibus, & memoriæ puerorum.	Cum pomis muzis, & medullis lactucarum.	Sang. subtilis, acutus.	Frigidis.	Senectuti.	Hyemi.	Frigidis.
192 C	Vinum rubeum grossum.	[illegible] ditate, & siccit.	Cal. & sicc. in 2.	Splendidum.	Sedat syncopim. (alias, sitim.)	Spleni, & hepati debilibus.	Cum granatis acetosis.	Cholera rubea.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Frigidis.
193 D	Vinum citrinum, acutum.	[illegible] plus inter uina in caliditate.	Cal. & sicc. in 2.	Annalæ, et lucidum.	Aufert nocumentum toxicorum.	Sedat coitus appetitum.	Cum Cidoniis muzis.	Cholera [illegible]	Frigidis.	Decrepitis.	Veri lymphatici.	Septentrionalibus.
194 E	Vi. incipiẽs neri acetosum.	Paulo caliditatis, & siccitatis.	Cal. & sic. in 2.	Quod fit de uinea quę diffunditur.	Cholericis.	Neruis, & ulceribus.	Cum chalõe secũdæ mensæ.	Sang. [illegible]dus.	Temperatis.	Iuuenibus.	Veri.	Orientalibus.
195 F	Vinum de dactylis.	Grossum & abominabile.	Cal. & sic. in 2.	Factum ex rutab melle ipsius.	Impiguat corpus, & laxat.	Opilat.	Cum granatis dulcibus.	Sang. rubicundus.	Frig. & sicc.	Decrepitis.	Autumno.	Maritimis.
196 G	Amygdalæ, amaræ.	O. et Io. c. et sic. cũ corticib. c. ĩ 1.	Cal. et sicc. in 2.	Magne, dulces, & unctuosæ.	Comestę ante potũ pſeruãt ab ebrietate, & anxietatib. abstergũt lentigines.	Intestinis.	Cum feritur cũ amigdalis dulcibus, papauerib. seu zuccharo.	Humor indigestus.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentrionalibus (alias, fri.)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Hip. G. D. Vinum. Diuersificatur in colore, odore, & sapore, ordine, potu, & tempore. Vinum album est modicæ caliditatis, & modici nutrimenti, uelox ad digerendum: nigrum uero econuerso. Odoriferum uero bonum sanguinem facit. Horribilis uero odoris, econtrario. Dulce est uelocis digestionis, fluere facit uentrem minus quam urinam: stipticum uero econtrario, Grossum est multi nutrimenti, & difficilis descensionis: subtile uero econtrario. Vinum nouum est inflatiuum: uetus uero alleuians.

Eligitur potꝰ uini Luna existente in signis aquaticis: præter scorpionẽ. Deinde aërea Luna coniuncta cum Venere, & Ioue.

G. Hip. Vinum uetus odoriferum. In ultimitate est calidum in tertio gradu. Nouum uero in primo. Medium inter hæc est calidũ in secundo. Habentibus uero complexiones calidas, nocet uinum citrinũ, & rubeum, splendidum, uetus, amarũ, & purum: eo quod inducit Sodam, anxietates, & uigilias, maxime habentibus hepar & cerebrũ calidum. nam somnus & uigiliæ sunt iuxta caliditatem, & frigiditatem cerebri & uini. Habentibus uero cxmplexiones contemperatas, prodest uinum rosaceum, non antiquum, moderatum in quantitate & lymphatione.

G. R. Ioh. Vinum rubeum grossum. Vinum grossum, nouum & dulce, est plurimi nutrimenti, & maxime nociuum stomacho: deterius uero est eo, nigrum, grossum, & dulce: hoc uero deterius est, nigrum, grossum & stipticum: eo quod est difficilis descensionis. Album uero inter omnia uina est minoris caliditatis: cuius nutrimentũ est magis iuuatiuum calefactis, & ad prouocandũ urinam: & præcipue subtile ex eo: eo quod omne uinũ album est stipticũ, grossum, uel aquaticum subtile: dulce uero nunquam. Omne uero uinum nigrum dulce est.

Eligitur existẽte ascendente in quinta domo illius, pro quo eligitur, et Luna existẽte in eo: & repudiatur si fuerit in octaua.

Vinũ citrinum acutũ. Quare uinũ citrinum acutũ, noceat cõualescentibꝰ & debilia hñtibus corpora, est, ꝑpter siccitatẽ & acuitatẽ ipsius. Et quare etiã sedat coitũ, est: qa caliditas, qua cõplet cõbinatio & digestio spermatis, extrahit̃ ad supficiẽ corporis ex gaudio, et uini subtilitate. Et caussa quare hñtes cal. cõplexiones inebriant̃ citius potãdo ex scyathis paruis, q̃ in magnis, est: qa modicũ uinũ paruo scyatho cõtentũ, uelocius digerit̃, cerebrũ ascendẽs, cuius uapores uelocius in cerebrũ ascendũt, unde citius inebriãt, & uelocius multo. Et quare accidat occasiõe potatõis uini tremor, & nutabilitas, q̃uis ipm sit calidũ, est: qa tremor accidit occasiõe flegmatũ generatorꝝ ex mala digestione: & frigiditas accidit, qa aer ingredit̃ poros, q̃s uinũ aperit.

G. O. M. R. et glosatorꝝ. Vinũ acetosum. Qñ colat̃ uinũ q̃d acescit a domo sua, uel fece, & pmutãdo miscet̃ cũ fece alterius boni uini, annullat̃ acetositas eius. Cinis uitis albarꝝ uuarũ, et passulæ dissolutæ, et cicera trita, & myrtus, q̃dlibet ipsorꝝ in uino q̃d acescere cœperit impositũ, abscindit acetositatẽ. Et qñ uindemiant̃ uuæ, quæ cœperũt aliquantulũ desiccari in umbra, Luna existẽte diminuta lumine, q̃d exprimit̃ & decoquit̃ usq; ad consumptionẽ aquositatis ipsarꝝ, et reponunt̃ in uasis, orificia quorꝝ sunt cooperta lamina ferrea, applicetur tempore coruscationũ, & tonitruorꝝ, auferatur tempore boreali, assecuratur hoc uinum, quod ab acetositate præseruabitur.

Repudiat̃ Saturno existẽte in ascendente, propter impedimẽta ipsiꝰ: & Marte, propter excessus, quos facit in potatiõibus: et cauda, ne tediosi superueniant.

Ra. Ior. Mas. Vinum de dactylis. Eligunt̃ ad potandũ in quolibet uino cocto nuces tritæ, ad auferendum fumũ, si quis per ignẽ remanserit. Et ad faciendũ ipsum clarũ & mundũ, sal adponendũ est. Vinum uero de dactylis grossius est inter alia uina, & minoris caliditatis. Et uinũ quod fit ex melle dactylorꝝ, grossius est aliis uinis, & debilioris caliditatis, tardioris descensionis, & pluriũ uentositatũ, inter alia uina prædicta. Opilationẽ faciunt, maxime postquã ueterascũt. Vinũ tamen mellitũ fortioris est caliditatis inter alia uina, et magis operatur stuporẽ. Et uinum passularꝝ est debilioris operationis, quã uinum grossum, nigrũ. Vinum uero temperatũ dicitur esse de numero electorꝝ. Et uinũ in q̃ ponit̃ teda, est frigi. et stipticũ, et dicit̃ a qbusdã, q̃d est calidũ & sic.

D. Orf. Ioh. Amigdalæ, maximæ amaræ. Si ex succo foliorꝝ uitis uuarꝝ albarꝝ accipiant̃ ℥.2. & ex forti aceto ℥.1. & rob agrestæ ℥.1. & seminis caulis ℥.2. et misceant̃: ex ipso confecto inter potationes quãtitates aliquæ bibant̃: p̃seruat ab ebrietate, & ebrietatis stupore. Et si adsumant̃ ex semĩe caulis ℥.2. & miscent̃ cũ rob agrestæ añ uini potatiões, ab ebrietate p̃seruat. Et si uoluerit aliqs bibere abundãter, cibũ minuat. Et si assumat̃ de brodio caulis pingui, & comedat̃ de feludichi zaccharino, uel bibat̃ de uino dulci qualibet uice ter, & odoret̃ camphora, & nenufar, et nõ multiplicetur motus, uel loquela, p̃seruãt ab ebrietate. Processus uero & principiũ potationis inantea debet esse a modico ad multũ. Si datur in potu diligenti uinũ aqua fruticũ uitis, mixta uino inscio potare, uinũ horrebit. Similiter si detur ante potũ myrtus, seu ruta ad potandũ, horrebit.

Apta huc quæ supra fol. 26. & 27. Canone 39. notantur.

Vinum. Vinũ uetus. Vinũ rubeum grossum. Vinũ citrinum. Vinũ acetosum. Vinum de dactylis. Vinum Amigdalinum.

De Odoribus, & Floribus. Iuuamenta rationabilia.

	Numerus.	Nomina.	Natura.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	197	Myrtus.	Ioh. et Iohanni- cius frig. sicc.	Fri. in 1. sic. in 2.	Casruhuben, id est, contracta.	Hepati caloris emplastrata.	Vigilijs.	Cum uiolis recentibus.	o	Cali. et humi.	Iuuenibus.	Calidis.	Calidis.
B	198	Rosa.	Ori. frigi. & subtilis. Ioh. ... præcipue G. diuersarum uirtutũ. Ior. frigi. sicc.	Fri. in 1. sic. in 2.	De Iuri in Persia, recentes.	Cerebro calido.	Efficit quibusdam mesthus.	Cum camphora.	o	Calidis.	Iuuenibus.	Calidis.	Meridianis.
C	199	Ocimũ origana.	Filius Ab. spatę cali. filius Mun. ca. in 1. M. fri. & sic. Ior. ca. et sic.	Cal. in 1. sic in 2.	Origanatũ, ppter suã frigiditatẽ ratione uiscositatis.	Dissoluit superfluitates cerebri.	Replet cerebrum frigidũ superfluitatibus.	Cum nenufar.	o	Temperatis.	Omnibus.	Cuiuscũq; iuuẽ.	Orientalibus.
D	200	Violæ.	Ior. frigi. & humi. hñtes quiddam caliditatis.	Fri. in 1. hu. in 2.	Azichnę multiplicium foliorum.	Odorata ad birsem, et eius potus laxat choleram.	Catarrum ex frigiditate.	Cum Cayri, & Samsuco.	o	Temperatis.	Iuuenibus.	Cuiuscũq; iuuẽ.	Meridianis.
E	201	Lilia.	G. debilis cal. & spate humi. cũ superfluitate. Ior. cali. & sicc.	Cal. in 1. si. in 1.	Cœlestia.	Dissoluũt superfluitates cerebri, & purgant aquam citrinam.	Sodam, ex caliditate.	Cum camphora.	o	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentriona.
F	202	Citra.	Cortex eius cal. & sic. similit. grana Caro fri. et h. acetosũ fr. et sic.	Cal. et sic. in 1.	De Fasisfigna, id est, regia.	Cũ odore sto connię, cõtra toxicũ cũ medicina: & cortex eius digerit cibum.	Cerebro calido, & est difficilis digestionis.	Cũ uiolis odorãdis recẽtibus cũ comedunt ps cibũ.	o	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Frigidis.
G	203	Fructus mãdrag.	G. fri. ueritamẽ est in eo hu. etc. Ior. fr. & sic. acetosũ ipsius f. et si.	Fri. in 3. sic. in 2.	Magni, & odoriferi.	Odorãdi contra sodã, prodest elephantię, & magnis infrigidationibus cutis.	Hebetant sensus, & somnium prouocant.	Cum fructu hiederæ.	o	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Calidis.
H													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Ie. G. Io. Myrtus. Propter suam stipticitatem, est frigid. & sicc. & propter amaritudinem habet aliquid cali. & humi. (in alio, subtilitatis.) Et Sanibucus est fortis caloris, & siccitatis. Et Sanibucus credo, prodest habentibus torturam oris, & paralysim sola ex frigiditate. Rosæ gariofilatæ, nominatæ arabice uisirim, propinquæ sunt Sambuco in uirtute: uerumtamē debiliores sunt eis, & delectabiliores. Narcissus temperatus in cali. & sicc. subtiliatiuus, & dissolutiuus humiditatum. Syluestris tamen fortior est, & calidior hortulano. Et campestris Narcisi si cepe accipiatur, & aliquantulū scindatur in crucem, plantetur postmodū in uiridario, duplicabit flos eius.

G. R. Mem. Rosa. Rosæ sunt diuersorum modorum. Nam ex eis sunt quædam rubeæ, splendidæ. Quædam albæ. Et quædā citrinæ. Et quædam in exteriori superficie citrinæ, & in interiori sunt nigræ. Et earum naturæ sunt diuersarum uirtutum: uerumtamen omnes ad frigiditatem declinant: unde cerebrum infrigidant, & desiccant, & sedant caliditatem ipsius. Tamen habentibus frigidum cerebrum, catarrum faciunt. Et moschire, Cheri citrinum habet aliquid caliditatis. Nigrum tamen est temperatum. Ior. tamen dicit quod sit calidum & siccum in secundo.

G. Io. Mem. Ocimum origanatum. Habet in se caliditatem, qua dissoluit superfluitatem cerebri moderate. Quod si aspergatur aqua, seu infundatur, infrigidat, & humectat magis. Mentastrum calidum & siccum est in tertio gradu, dissolutiuum uehementer humiditatum cerebri. Cuius succus prodest singultui facto ex repletione. Samsucus calidus & siccus in secundo dissolutiuus, & subtiliatiuus. nam dissoluit uentositates cerebri, & exopilat ipsum, & subtiliat humiditates eius. Cuius oleū prodest doloribus auriū, qui fiunt ex uentositate grossa. Et qn̄ ponitur succus eius in uentosa apposita locis sacrificatis, operatͣ, ꝙ cicatrices dictoꝝ locoꝝ deleantͣ.

Io. Ie. Violæ. Eliguntur contra cerebrum calidum propter suam frigiditatem: contra uigilias, quia odoratę faciunt uelociter dormire. Et si ponatur exterius supra caput recentes, faciunt urinam redolere sicut redolēt ipsæ, sicut accidit cum Alcanna unctis: eo quod urina eodem colore tingatur. Et Nenufar simile est uiolis in uirtute, et iuuamento: uerūtamen frigidius est eis, propter quod abscindit sodam contingentē ex caliditate. Et ipsum est duorū modoꝝ, citrinū syluestre, & cœleste hortulanū: uerum cœleste delectabilius est, et humidius. Flos Panis porcini calidus est & siccus: qui si uino infundatur, et postmodū uinum ipsum bibatur, inebriat.

G. D. Mem. Lilium. Est diuersorum modorum: uerumtamen quodlibet calidum est, dissolutiuum cerebri. Et Cheri citrinum est calidum, subtiliatiuum, & dissolutiuum temperatum: licet omnes aliæ maneries eius sint temperatæ in caliditate & frigiditate. Ocimi gariofilati uirtus propinqua est in operatione Samsuco. Rachacaromos sunt temperatæ complexionis, & delectabilis odoris, conferentes leuibus uentositatibus cerebri. Fructus Hederæ sunt eiusdem uirtutis. Baschiæ uirtus est sicut uirtus fructus Hederæ.

G. D. Io. Citra. Multæ prægnantiū comedunt ex eo, quando habent appetitus accidentales. Et ipsum est contrariū mortalibus toxicis. Cuius cortex est calidus & siccus, et acutus. Et acetosum ipsius frigi. & sicc. in tertio. Et caro ipsius inter hæc ex sua acuitate & aromaticitate confortat stomachum, & confert digestioni: cuius caliditas propinqua est temperantiæ. Et acetosum ipsius incidit & subtiliat: & caro eius mediocris est inter corticem, & acetosum ipsius. Bacheschon dixit in libro quem fecit in Maymonem, & filius Embrahi dixit, quod si comedatur de nocte, strombosilitatem facit (in alio, stribosilitatem.)

G. D. Io. Fructus Mandragoræ. Hi infrigidant cerebrum, & humectant, & illud insensibile reddunt. Arangi dissoluunt uentositates frigidas, & sunt Citris subtiliores. Limoncelli similes sunt eis in odore, & operatione ad cerebrum. Citoniorum uero odor est infrigidans, & confortans cerebrum, & animam: tamen odor Citoniorum abscindit abominationes, & uomitus.

Apta huc quæ supra fol. 27. Canone. 30.

Myrtus. Rosa. Ocimū origanatū. Violæ. Lilia. Citra. Fructꝰ Mādragoræ.

Iuuamentũ, & nocumentũ eorum quæ appropriantur secundæ mensæ. Iuuamenta rationabilia.

Numerus.		Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	204	Canna mellis.	Ior. ca. & hu. D, hñtes in se stipti.	Cali. & hu. in 1.	Mult e succositatis, & dulcedinis.	Pectori, & tussi.	Generat uentositatem.	Cum lauantur cum aqua calida.	Sang. tẽperato.	Frigidis.	Senectuti.	Quibus reperiuntur.	Quib9 repiunt.
B	205	Candi.	Temperatum in caliditate.	Cal. in 1. h. in 2.	Purũ, transparens, & leue.	Cannæ pulmonis.	Stomachis cholericis.	Cum muzis fructibus.	Humor laudabilis.	Temperatis.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.
C	206	Lani coralceni.	Ca. sua falsedie. q̃taliter fr. et si.	Fri. ipa. sic. in 2.	Leue, & fragile.	Abscindit uomitum.	Generat lapidem in renibus.	Cum fructibus muzis, syrupo acetoso de seminibus.	Nutrimentum siccum.	Cali. & humi.	Decrepitis, calidis in uirtute.	Hyemi; quia digerere facit.	Cali. & flegma.
D	207	Fetuc. al. alm.	Ori. cal. et sicc. Ior. cali. & hu.	Cal. & sicc. in 3.	Antiquæ, & magnæ.	Morsui serpentum.	Facit uertigines.	Cum chrysomelis siccis.	Sang. declinans ad siccitatem.	Frigidis.	Senectuti.	Hyemi.	Frigidis.
E	208	Nucellæ.	M. c. et h. minus q̃ nuces, R. c. h.	Ca. in 3. hu. in 1.	Grossæ, humorosæ.	Addit in cerebro.	Offendit stomachum.	Cum Penidijs.	Sang. non bonus.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentriona.
F	209	A.iugd cũ aie.	Ior. torrefactę cũ corticib. c. & si.	Cali. et sic. in 2.	Cuius cortices fricando separantur.	Retardant ebrietatem.	Fastidium.	Cum uino citrino.	Flegma. salsum.	Calidis.	Iuuenibus.	Hyemi.	Meridionalib.
G	210	Rebes.	Cal. & sicc. in 2.	o	Conseruatum in m. uc.	Variolis, & morbillis.	Pectori, & colicæ.	Cum citris conditis.	Humor immũdus.	Calidis.	Iuuenibus.	Veri.	In qbus repiunt.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

D. Io. R. Cannæ Mellis. Sunt temperatæ caliditatis, conferentes asperitati pectoris, gulæ, & cannæ pulmonis, mundificantes humiditatem existentem in eis: & urinam prouocant. Quarum uentositates sedantur per excoriationem, & ablutionem aquæ calidæ. Penidiæ uero calidæ & humidæ sunt: conferentes pectori, & tussi: lubricant uentrem, generant sanguinem temperatum, & ex eis meliores sunt, quæ conficiũtur ex puriori zaccharo.

Io. Isa. Candi. Clarificant guttur, ad quod fluunt humiditates capitis, propter clamorem, & cantum, tussim & raucitatem, soluentes & conferentes pectori & pulmoni. Et quando præparantur cum succo Coriandi recentis, et papaueribus, erunt magis conuenientes habentibus complexiones calidas. Et tincti, seu infusi cum azurio, conferunt melancholiæ, & subtiliant ipsam.

Io. Ie. G. Lutum corascenum. Eligitur ut comedatur post cibum ad meliorandũ digestionem, & roborandum, seu cõstringendũ orificium stomachi, & maxime post assumptionẽ unctuosorũ: et est desiccatiuũ humiditatis stomachi. Et quantitas ex eis conferens, est ab una dragma usq; ad aureum: & si hanc quantitatem excesserit, operatur inflationem, opilationem, & citrinitatem. Et habentibus uenas largas, minus obstat q̃ alijs. Habet etiam in se aliquid caloris, propter salsedinem, & nutrit nonnulla de animalibus: eo quod est terra munda. Proprietas tamen luti prædicti, diuersatur secundum diuersitatem speciei ipsius.

Ori. Io. Gal. Festucæ, uel Festicæ. Eliguntur habentes in se stipticitatem, & aromaticitatem, ad conferendum stomacho, & expellendum humores pectoris, hepatis, & pulmonis, & mundificandum renes. Verum stipticitatem non habentes parum conferunt, aut nocent stomacho, & parum laxant, imo nutriunt modico nutrimento, sunt tamen comedendæ post cibum. Agricolæ autem dicunt, quod fiunt ex insertione amigdalarum, in lentiscis, seu faucis hortulanis.

Theo. Mal. Nucellæ. Hipp. dicit, quod Nucellæ magis nutriunt nucibus, & sunt difficilioris digestionis, nisi corticibus mundatæ fuerint. Quarum cortices sunt stipticæ, uentrem stringentes, & habentes multum uentositatis: & uentositatem generant. Dixerunt uero quidam de antiquis, quando comeduntur cum ruta ante cibum, non læduntur comedentes a morsu reptilium. Fertur etiam, quod scorpiones fugiunt eas. Et quando comeduntur cum ficubus, conferunt morsis ab eis.

G. D. R. Cor. Amigdalæ cum sale. Amigdalæ cum uino odiuntur, nisi ab eis, qui habent in stomacho flegma: quæ boni sunt saporis, præparatæ cum sale: & sunt conferentes mundificationi pectoris, & pulmonis, & faciunt uentrem laxum: eo quod habent in se absterſionem. Amaræ tamen ex eis sunt magis absterſiuæ pectoris, & pulmonis, & exopilatiuę opilationum splenis, hepatis, renum & uesicæ. Sunt etiam utiles ad prouocandum urinam: & cum fuerint uehementioris amaritudinis, erunt fortiores in huiusmodi operationibus.

Io. Ie. Isa. Rabes. Eligitur pro stomacho debili, & cholerico, ut confortet orificium suum, & sedet abominationes eius. Et prohibet uapores uini ascendentes ad cerebrum, & confortat uentrem debilem. Naturam stringit, & rectificat pectus. Verum nocet decrepitis, & habentibus complexiones frigidas.

[illegible]

I

Canna mellis. Candi. Lutũ corascenũ. Festuca. Nucellæ. Amigdalæ cũ sale. Rabes.

De Musica, & Accidentibus Animæ, & medicinis mundificantibus Corpus. [illegible] habitabilia.

Numerus		Nomina.	Gradus. Natura.	MELIVS EX RE ipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiões.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
[illegible]	211	Cantus.	Cõcordari uoces instrumẽtorũ sonis, quorũ naturæ sit usus.	Qui allicit aues.	Liberat ab ægritudinibus.	Quãdo assuescunt propter delectationẽ.	Cũ uritur per iuuamentum tantum.	o	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Habitatis.
B	212	Organũ, Fistu.	Vox quædã mutata, uel cantus uiolentus.	Quod est proportionatum concorditer cum uoce.	Quando cantatur suauiter.	Qũ discorditer cantat, q̃d ipsorũ alterũ uix audit.	Cũ pportionabiliter concordatur.	o	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Habitatis.
C	213	Sonare, latrare.	Mouere pedes, & personã proportionare ad sonum.	Qũ proportionabiliter adæquat intentio cantus, & actus psonæ.	Participatio uidendi, et audiendi delectationem consonantiæ.	Cum receditur a consonantia notarum.	Festinus ad notari consonantiam.	o	Pluribus.	Omnibus.	Omnibus.	Habitatis.
[illegible]	214	Gaudia.	Exitus uirtutis uitalis, & caliditatis successiuẽ.	Quod ducit ad prosperitatem.	Periclitantibus, & tristibus.	Eo q̃d multiplicatũ mortem inducit.	Cum inhabitatione sapientũ, et discretione.	o	Frigid. et prie.	Decrepit. et prie.	Frigidis.	Frigidis.
[illegible]	215	Verecundia.	Motus cordis ad interius, & exterius.	Absq; certa causa.	Occultare uerecundiam.	Ex malo furore uitalis.	Cũ reformatione discretionis.	o	Temperatis.	Adulescentu.	Omnibus.	Omnibus.
F	216	Ira.	Ebullitio sanguinis in corde.	Impinguans, & colorẽ trãsmutatum restituens.	Paralysi, & torturæ oris.	Consentientibus illicitę uoluntati.	Ratificanda cum curialitate philosophica.	o	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Frigidis.
G	217	Litargyrum.	G. temperatum in caliditate, & desiccatiuum.	Ex Pohem lucidum.	Desiccat apostema, cũ carnem generat.	Facit redire superfluitates ad cor.	Cum oleo rosaceo.	o	Frigidis.	Senibus.	Frigidis.	Septentriona.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

G. Nico. Mac. Cantus. Vox debilis & submissa, seu semitonia, est quæ nullam habet proportionẽ ad acuitatem, seu grauitatem, sed est solum, ut sit tonorũ principium. Verũtamen uox illa submissa, seu semitonia, se habet ad tonũ, sicut literæ se habent ad loquelam. nam ex eis componuntur, & ad eas resoluuntur. Et pulsatio instrumẽtorum se habet ad Cantum, sicut Ars uersificatoria ad uersus. Et numerus tonorum est secundum numerum complexionum: propter quod prosunt ægritudinibus quæ fiunt propter accidentia animæ. Nam quidam Medicorꝝ consueuerũt etiã curare cum eis uenã sciaticam. Et Musica, sicut diximus, operaẽ ad animos.

Eligitur in cãtu & pulsatione, & musica, q̃d sit Luna in signis aëreis, & secundo igneis, coniuncta cum Venere, & Mercurio.

Is. Oës. Vniuersaliter. Organare. Vtilitas Organi, Cantus, & Pulsationis est, quod Cantor, seu Explicator tonorũ aliquoties non potest uocem exaltare quantũ conuenit, nec potest etiã complere quod uellet in chordis, & supplet illud organo, seu fistula mediante. sicut cantus qui fit supra Bemi, id est, species chordarũ, est fortior q̃ qui fit supra Zir: et debet esse quasi sonus fistulæ mediocris inter relatorem, qui Cantor est, & inter non loquentẽ: qui sunt chordæ: propter q̃d diffiniuimus fistulationẽ, & diximus eam esse cantũ in alio mutũ. Et electi fuerũt ad fistulandũ illi de Signa. quia habuerũt amplas maxillas, ad recipiendũ aërem, et grossa labia, ad retinendũ cãnulas fistularꝝ, & cor frigidũ ad muniẽdas sufflationes (in alio, ad imitãdas) & nõ sunt expediti ad cantandũ.

Labis. Saltare. Sonus Musicorꝝ instrumentorꝝ, est genus saltationis, & modus motus localis. Qui diuidiẽ in grauem primũ, & leuem secundũ ipsius: & in mediocrẽ, & leuem ipsius: & in sonũ tonitrualẽ, & leuem. Et quilibet istorꝝ habet sex modos ordinatos Cantuũ, scilicet Cantũ planũ, cantũ in modum Auium, cantũ altum, cantum suauem, strictum cantũ, plurium notarũ elongatarũ a uersibus, & cantũ multiplicium notarũ, cantum diuersarũ notarum recedentiũ a uoce, & recedentiũ ad primũ cantum. Et saltatio quædam fit cum instrumẽtis: & quædam sine. Et Saltator debet esse leuis in sua natura, in arte cõmendandus, in corpore & statura tẽperatus.

G. Hip. R. Gaudiũ. Gaudium impinguat corpora macilenta, & gracilia: propter afflictiones, adæquando humores, & trahendo calorem naturalem exterius. Verũ cum repente accidit, interimit: eo quod subito calorem naturalem exterius educit, propter quod gaudentibus sæpe oportet uti alijs cogitationibus. Angustiæ enim sunt oppositæ Gaudijs: & sunt nocitiuæ omnibus corporibus frigidis & siccis. Quæ si continuæ fuerint, interimunt: nisi quis utatur bona dieta, & animam regat bono regimine.

Hip. G. R. Verecundia. In Verecundia mouetur calor naturalis interius, fugiendo ab eo quod Verecundia induxit: propter quod color eius fit pallidus: deinde per cogitationem mouetur exterius, & efficitur color ipsius rubeus: & similiter in tristicia. Verum multi opinantur, quod in cogitatu tristiciæ, & uerecundiæ, calor reuocatur interius: & quando aliquis sperat obtinerẽ de aliquo, calor reuocatur exterius. Et hæc species desiccat corpus: propter quod apparet, quod quidam propter desperationem & spem patiuntur. Et colores sperantium sunt apparibiles, & desperantes sunt pallidi.

Ordineẽ, q̃d duæ infortunæ non sint in Ascendente, nec coniũctæ Veneri, Mercurio, & Lunæ.

Hip. G. Ori. M. Ira. Ex Ira multiplicata prouenit color citrinus, tremor, anxietas, & febris destructiua: nisi discretio naturalis expellat, & refrẽnet ipsam, & propterea obtemperetur. Contra confert timidis, & habentibus complexiones frigidas: eo quod sanguinem ad exteriora transmittit, ruborem efficiens, & replet uenas: & sudorem prouucat. Timor uero est his oppositus: eo quod calor reuocatur interius: de quo possibile est, quod interimat Melancholicos, timentes ex re modica, et suspicantes suspicionibus mendacibus.

Caueas ne Luna sit in tempore electionis in 7. & 2.

R. Schir. Litargyrum. Tuchia, & semen Tamarisci cum teruntur, & miscentur cum aquis ros. sedant malum odorem sudoris titillarium & genitalium. Et succus foliorum liliorum, quando præparantur in uase terreo, & dimittitur quousq; desiccetur, deinde teritur cum corpore uasis ipsius, prodest eisdem. Et si uoluerit aliquis quod pili titillariũ pueri non nascantur, depilentur, & inungantur loca cum sanguine ranarũ, uel testudinum, mixto cum ouis formicarũ, seu cum oleo stellionis, id est, lacerta inhabitãte domos: & rubor cum grossicie qui accidit in palpebris cum aqua rosa. in qua ponitur sumach, cum succo agrestæ ueteri. Et cum sudor hominis multiplicabitur, ungatur corpus cum alchanna mixta cum succo foliorum liliorum.

Apta huc quę supra fol. 28. & 29. Canone 32.

I 2

Cantus. Organum. Saltus. Gaudium. Verecundia. Ira. Litargyrum.

	Num·erus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiões.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	[illegible]	Ebrietas.	Agitatio instrumētorum sensuū.	o	Quę delectationem nōn abscindit.	Grauibus doloribus.	Generationi, & cerebro.	Cum confortantibus cerebrū, et deinde cum uomitu.	o	Frigidis.	Decrepitus.	Frigidis.	Septentriona.
B	39	Vomitus.	Exitus humorum, uię cibi cōtrarius.	o	Qui est facilis habētibus pectora ampla.	Stomacho, et inferioribus extremitatib. corporis.	Cerebro, & stricto pectori.	Cum ligatura oculorum, & attactu.	o	Flegmaticis.	Senibus, decrepitis.	Quādo prouenit a labore.	Calidis.
C	210	Raptan, et stimilis.	Cal. et sol. cal. et sic.	Cal. in 2. si. in 2.	Hortulani recentes.	Ante cibū ad uomendū, post ad humādū, & ad purgandū aquā citrinā.	Commouendo cibum, & humores.	Cum uomitu.	[illegible] malus	Cal. & humi.	Decrepitus.	Frigidis.	Septentriona.
D	211	Somnus.	Immobilitas sensuum.	o	Dormire 8. horis, medijs inter duas primas noctis, & duas ultimas noctis.	Ad quiescendum, & digerendum.	Quādo multiplicatur, desiccat corpus.	Cū cibis humectantibus.	o	Flegmaticis.	Decrepitis.	Omnibus.	Omnibus.
E	212	Confabulator.	Est una causa somni.	o	Conueniens naturæ nolenti dormire.	Delectātibus in ipsis.	Si noluerit nisi unius cōfabulatorib. uti, et sunt plures confabulatores.	Nō audire, nisi ab uno singulariter.	o	Omnibus.	Omnibus, præter pueris.	Omnibus.	Habitatis.
F	213	Confabulatiões in somnis.	Rumores ueri, seu falsi.	o	Conuenientiores ad audiendum.	Inducit somnium.	Quādo sunt rumores mali.	Cōmutando ingrata, ad grata.	o	Omnibus.	Vnicuique secūdum ætatem suam.	Omnibus, sed hyeme magis.	Omnibus.
G	214	Vigiliæ.	Excitatium sensuum.	o	Quibus completur digestio.	Ad adquisitionem corū quæ sunt ad uitam.	Tedium sensuum quādo excedunt.	Cum somno.	o	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Habitatis.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Ebrietas. Vini potus, eſt res extra naturam: eo quod ſpiritus animalis uini uaporibus conturbatur, & ſenſus, uirtutes, & operationes ipſorum concurrunt horribili curſu precipites: ita quod uinum oſtendit ea quæ in ſobrietate erant horribilia, in ebrietate grata. Et iſtorum aliqui naturaliter prouocantur ad iram, propter ebrietatem. Quidam ſtultizant abſq; ratione, & cauſa. Et quidam exuberant in lætitia. Et aliqui reputant ſe habere ſapientiam, & non ebrietatē: et poſsibile eſt accidere, ut diſputent in Legibus.

Vomitus. Aliquis de neceſsitate contingit: & aliquis eſt uoluntarius. Voluntarius eſt, ſicut accidit utentibus uomitu ad mundificationem corporis. Aut per medicinam, ſicut per Anetum. Aut abſq; medicina, ſicut accidit ipſa non utentibus. Qui uero accidit ex neceſsitate, accidit ex nocumento expulſiuæ uirtutis exiſtentis in ſtomacho, Aut in ſanitate, ſicut accidit ebrijs, Aut in ægritudine, ſicut accidit in criſibus, & diebus Canicularibus.

Eligitur Vomitu Luna exiſtēte in māſionibus Septentrionalib. coniūcta planetæ retrogrado.

Raphani, & ſibi ſimilia. Eligitur uomitus poſt exercitiū, balneum, & poſt potum ſyrupi acetoſi facti cum ſeminibus, poſt comeſtionē piſcium ſalitorum cum ſinapi, & ferculorū, quæ dicuntur Strydebeng, melonum, raphanorū, ſeu radicum: & poſt comeſtionē de duabus horis, debet prouocari uomitus, iſtis aſſumptis, potando aquam aneti, aquā mellis, ſeu aquam calidam cum oleo ſiſamino: & bibendo uina diuerſa, dulcia uidelicet & acetoſa multoties. Deinde aſsumatur penna infuſa in oleo, qua in gutture poſita euomatur. Poſt uomitum uero lauetur os cum uino, & aqua roſacea. Deinde recipiatur doſis una de ſyrupo de pomis: & abſtineat a cibo uſq; ad conſimilem horam alterius diei: deinde comedatur, & uomatur.

Somnus. Prolixus Somnus debilitat uirtutē & calorē naturalē. Et Sōnus breuis tpis, flegmā gn̄at, et corpus extenuat. Mediocris uero excitat uirtutes, et calorē naturalē, et efficit cogitationes bonas. Somnus attamē diuerſificaī ſecundū diuerſitates aſſumptoꝝ. Quia ſi fuerint in corpore uirtutē ſeparantes, erit poſsibile, q̄d uirtus pereat: ꝓpter q̄d iniungaī poſt ciboꝝ aſſumptionē, multiplicantib. et ſiſtentibus in principio paraxiſmoꝝ febriū, q̄d non dormiant, donec aſsumpti cibi plenitudo reſoluatur, & alleuietur ſubſequenter. Quod ſi uacuū fuerit corpus, ſomnus infrigidat ipſum, & deſiccabit, & uirtutem ipſius debilitat.

Confabulator. Debet recitator fabularꝝ boni eſſe intellectus, in ſcientijs ipſius generis fabularū, in quibus delectaī animus, potens abbreuiare, et ꝓlongare cum uoluerit, Fabularꝝ ſermones ipſos ornare, cōtinuare, & ordinare, ut cōuenit. Nec mutet ſuā effigiem in ipſa confabulatione, nec ꝓlixitate ſermonū uarieī confabulatoris intentio. Sit uero cōfabulator ipſe boni mo di, et bonæ curialitatis, potēs ſuſtinere uigilias, ſcrutator ſermonū, hoſtoriarꝝ Regū, & ſermonū delectabiliū, et riſum ꝓuocantiū: & uerſuū, et Rithmorꝝ cōſcius: ut propter ea Rex aſſumat plenitudinē gaudiorꝝ. Nam propter hæc melioraī digeſtio eius, & mūdificabiī ſp̄us, et ſanguis ip̄orꝝ, et uacabit a uarijs cogitatōib. et efficiī bonę maneriei in rūorib. et euētib. ſupeminētib. ei.

Confabulationes in ſomnijs. Sermones confabulationum ut plurimum ſunt de præteritis: qui aut ſunt ueri, aut falſi, aut ſimiles eis. Et diuerſantur, aut iuxta deſyderia intendentis. ſicut ſunt hiſtoræ Amatorum, ſicut Triſtrandi, & Iſaldæ, & Paridis, & Helenæ. Aut iuxta delectationem, aut iuxta deſyderia intellectus. ſicut in ſcientijs, curialitatibus & hiſtorijs Alexandri, & ſimilibus. Aut de pertinentibus iracundiæ. ſicut bella, & prælia, & expugnationes caſtrorum, ciuitatum, & his ſimilia confabulationes ſunt de genere accidentium animæ.

Vigiliæ. Hæ naturaliter laxant corpus, & uirtutes naturales, animales, calorem naturalem, & cordis caliditatem ad exteriora mouentes, per quos uigorantur ſenſus, & motus uoluntarius, unde interius cor infrigidabitur, exterius calefiet. Cum uero uigiliæ prolongantur, & ſomnus minuitur, addit deſiccationem corpori & caliditatem, & corrumpit humiditatem corporis, & facit oculos concauos apparere.

Apta huc quę ſupra fol. 29. Canone. 33.

Ebrietas. Vomitus. Raphani. Somnus. Confabulator. Loquēs in ſomnis Vigiliæ.

De Purgatione, & Constipatione, & mundificatione Dentium, & cura Ebriorum.

Iuuamenta notorabilia.

A	225	Purgatio.	Dominiũ uirtutis expulsiuæ.	Expellens humorem super fluum tantum.	Virtuti retentiuæ quiescenti.	In purgatione excedens.	Cum stipticis.		Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.
B	226	Constipatio.	Victoria uirtutis retentiuæ.	Retinere uirtutem, donec prosit.	Cõseruat humorum radices.	Retentioni superfluitatum.	Cum medicinis laxatiuis.	o	Omnibus.	Omnibus.	Hyemi.	Habitatis.
C	227	Coitus.	Est duorũ cõbinatio cõparium ad imittẽdũ sperma.	Qui fit donec cõplere spermatizetur.	Ad conseruationem speciei.	Hãribus anhelitos frigidos, et siccos.	Cum cibis generantibus sperma.	o	Cali. & humi.	Iuue. et adolesc.	Veris mũdificatione menstru.	Temperatis.
D	228	Sperma.	Materiæ generatiuæ cali. & humi.	Tpatũ quantitate, & qualitate in aqua, descendẽs ad fundum.	Generationi.	Cum in generatione fuerit delectus.	Cum cautela spermatis, & loci recipientis.	Animal aliqd.	Oib. et Scĩ. c.h.	Iuuenibus.	Temperatis.	Temperatis.
E	229	Mũdificatoria, et lauat. dentiũ.	Mundificatio, & confortatio.	Non offendentes gingiuas.	Locis grossis, & concauis.	Cõmouentia dentes, & deturpantia gingiuas, & excoriantia.	Cum non frequenter utitur eis.	o	Interiorib. calĩ.	Dẽtibus fortib.	Omnibus.	Omnibus.
F	230	Ebrietas.	o Vini fastidium.	Quæ nunquam est bonum.	Nullum.	Cerebro, & uirtutibus.	Cum odorationibus frigidis.	o	Nullis ipsarum.	Nullis ipsarũ.	In quibuslibet mala.	Non habitatis.
G	231	Foca ordeacea. (alias, ceruisia.)	Io. c. & h. exopilans G. f. & hu. imodica calidit.	Acutum, speciatum.	Extinguit caliditaté acuitatis, & ebrietatis.	Neruos inflat, & facit lassitudium.	Cũ miscet cũ succo limoncellorũ, et acẽtositatẽ citri.	Humor malus.	Calidis.	Iuuenibus.	Calidis.	Calidis.
H	Numerus.	Nomina.	Gradus. Natu- ra. 12.	MELIVS EX RE ipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiões.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Hip. G. **Purgatio.** De rebus necessarijs est iuuare naturam, ad expellenda superflua. Hoc tamen uidendum est, quod si constipatio fuerit defectu cibi, & siccitatis caussa, ordinetur quod cibus multiplicet, & humectetur cũ brodijs pinguibus: & offis infusis in liquoribus humidis. Quod si fuerit ex assumptione cibi stiptici præcedentis, qui constipauit, abstineat ab eo. Quod si fuerit ex abundantia cibi, elongetur. Quod si fuerit ex mala complexione, rectificetur mala complexio. Quod si fuerit ex retentiõe urinæ in renibus & uesica, sed ex caliditate acciderit, curetur cũ seminibus cõibus, melonibus Indis, & Iudep. Si ex frigiditate, cũ seminibus apij, & feniculi.

Eligitur in minutione mannæ, cũ sit Luna in mansionibus igneis: deinde in mansionibus aëreis. Nulla

Hip. G. Ru. **Constipatio.** Si ex frigiditate acciderit, intret balneũ, et fricet ibidẽ. Si ex caliditate, solũ cum aqua tepida balneet, et oleo uiol. Quod si uoluerit q̃d egrediat de Branchos, id est, de aqua ubi fit Branchos, fiat cum aqua mellis gargarisiua, abstergens dentes, & cum Masticis masticatiõe. Et expulsio rancositatis fit cũ sternutatiõe, & positione faciei supra uapores aquæ calidæ. Et q̃d in stomacho est, trahendũ est cũ uomitu: & q̃d in pectore, cũ decoctione ficuũ, & radicũ lilij, & capillorum Veneris, & cum comestione Butyri. Et si corpus fuerit plectoricum, trahatur humor uincens, cum medicina mundificante & euacuante cum phlebotomia.

naluerit ĩ Geminis: & semilunijs melius, q̃ plenilunio.

G. Ru. **Coitus.** Natura in generatiõe delectationẽ fieri uoluit subitam, ducentem ad finem nobilem generati: ex qua delectatione quãplurima mouentur: quemadmodũ anima rationalis. Et hoc accidit, quando fit pruritus qdam & titillatio: et præcipue cum uidetur operari: & etiã cum qs cogitauerit super eo, in somno, seu uigilijs. Et illud q̃d maxime moderatũ ex eo dicitur, est post cuius complementũ accidit leuitas, et gaudium. Agens uero, seu coiens, non sit repletus cibo, neq; famelicus: quia accidit opilatio, & desiccatio. Sit & tempus moderatum, & aër non epidimitus, & corpus non paratum ad ægritudinem.

Eligunt ad generationẽ masculorũ, mansiones masculinæ, ex q̃bus meliores sunt Libra, & Sagittarius: fœminarũ uero Pisces, & Virgo: cureẽ etiã si sit Virgo.

Hip. G. Ari. **Sperma.** Est ex superfluitatibus corporis nobilius: propter quod cum eius fit multa eductio, prosternitur uirtus, & accidit inde paralysis, tremor, & ægritudo iuncturarum, pulsatio cordis, sudor, apostema pectoris, & pulmonis, defectus appetitus ciborum, obscuritas uisus, & maxime decrepitis, & illis qui sunt frigidæ complexionis. Non coeuntibus uero, sed coire somniantibus, accidit animi peruersitas, testiculorũ inflatio, uniuersaliter ægritudines repletionum in corpore, & cerebro.

Ra. Ior. Bog. Iehu. **Mundificatoria.** Dentes uero offendit potus aquæ fri. post cibũ cal. et Chalõe, et comestio lactis, et ciborũ acutorũ, et obstupefactio Dentiũ, medicinæ uomitiuæ masticatio, regulariter dentes frãgẽtes, & supflua mũdificatio dentiũ. Qui mũdandi sunt cũ fustibus botrorũ dactylorũ, et maxie illorũ de Metha. Et corrosio dentiũ, lota, cũ frustis ramorũ persici mũdificetur. Debent etiã abstergi dentes cũ panno linteo madefacto aqua ros. q̃bus apponendus est puluis confortatiuus, confectus ex ciperis, squinanto, rosis. Et de rebus etiã mundificãtibus dentes, sunt carbones nouiter facti ex lignis, & puluis terreus uasorum quæ ueniunt de Seni.

Maf. G. **Ebrietas.** Est eleuatio uaporũ calidorũ ex uino ad cerebra debilia. Cuius cura fit cũ exercitio leui, & balneatione aquæ tẽperatæ, chalõe, potione syruporũ calorem extinguentiũ. Et abstinentia cibi curat ebrius, cum fuerit multa ebrietate grauatus: cuius etiã pedes fricentur, & cerebrũ confortetur, & ingeniet, ut somnus inducat: ad quod operatio uini circa stomachũ, & cerebrum sedat. Deinde cibetur cum cibo facto de caulibus, & cibo de lentibus præparatis cum liquore muzi saporis, & cum rebus acetosis, & etiã pullis gallinaceis præparatis cum liquore acetoso. Et hæc omnia fieri debent post usum muzorum fructuum.

Iudæus Giptianus. **Foca, &c.** Iuuamentum Ebrietatis est illud, quod conficitur cum succo granatorum. Sed hordeaceum inflat, & speciatum calefacit & desiccat. Quod conficitur de pane, & herbis, est minus inflatiuum hordeaceo: uerum præseruat ab Ebrietate, si syrupo de limonibus, succo agresti, & Rob, mirtillorum bibens, ante potum uini utatur, & potus duorum dauit cineris sarmentorum, cum uilleo, & aqua niuis, et potus uini lymphati, & clarefacti paulotenus in camera Septentrionali. Et de proprietate Focæ est, mollificare, & abstergere ebur cum infusum fuerit in eo.

[illegible]

Purgatio. Constipatio. Coitus. Sperma. Mundificatiua. Ebrietas. Foca.

De Motu, Quiete, exercitio moderato, & speciebus ipsorum. Iuuamenta rationabilia.

Numerus.	Nomen.	Natura.	Gradus.	MELIVS EX R. E ipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Cōplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A 232	Motus.	Prou[illegible] uirtutis ad di- [illegible]	o	Quod prouenit ad nobiliorem finem.	Complementū motoris, & motu.	Quando fuerit superfluus.	Prohibendo impedimenta.	o	Fri. & hu. [illegible] contra.	Iuuenibus.	Aestiu. uere fortis, et cōtrario.	Existenti extra temperantiā.
B 233	Quies.	Finis motus.	o	Conseruans finem motus.	Structurę pectoris.	Flegma generat.	Cum motu.	o	Cali. & sic. [illegible]	Decrepitis, & pueris.	Aestiui, al. extra [illegible] degentib.	Calidis.
C 234	Exercitiū leue.	Motus animalis uoluntarius.	o	Tempatis in quātitate, & qualitate.	Superfluitates expellit.	Macilētis habentibus poros apertos.	Cum quiete moderata.	o	Calidis, et humidis.	Vniuersis, sed pueris parūm.	Distemperatis.	Habitatis.
D 235	Equitatio.	Quidam motus moderatus.	o	Prouocāt sudorem.	In tribus, quę dicemus.	Cum extenditur in ea.	Cum humidis.	o	Calidis.	Perfectis.	Temperatis.	Planis, expeditis.
E 236	Venatio terre.	Ad uenandum animalia syluestria.	o	Qui est facilis uenationis.	Humores subtiliat.	Corpora desiccat.	Cum iunctione in balneis facta.	o	Temperatis.	Vniuersis, excepto pueris.	Temperatis.	Vniuersis.
F 237	Exercitiū pilę.	Est impulsio cū instrumento ad hoc deputato.	o	Cum pila mediocri.	Delectatio animę, & exercitiū moderatū corporis.	Iuncturis debilibus.	Cum suauitate utendo.	o	Temperatis.	Adolescentibus.	Tpe cuiuslib. et circūstantib.	Omnibus.
G 238	Luctatio.	Est moderatum exercitium inter duos.	o	Post cuius finem sentiat ieiunus.	Corporibus fortibus.	Pectoribus.	Cum somno post balneū.	o	Calidis, & humidis.	Iuuenibus.	Veri, et circumstantib. ipsis.	Omnibus.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

G. Hip. Ru. Motus. Species Motus sunt sex, scilicet, Generatio, Corruptio, Augmentum, Diminutio, Alteratio, & loci Mutatio. Et caussa in hoc est: quia motus, aut est in substantia, aut in accidente. Si in substantia: Generatio, & Corruptio: Si in accidente, aut interiori, aut superficietenus. Si in interiori, aut secundum qualitatem: & est Alteratio. Aut secundum quantitatem, & est Augmentum, & Diminutio. Si exteriori seu superficietenus, est Motus localis.

Eligitur Luna existēte in tertia domo, scilicet gaudij, cō iuncta fortunis, & ascendens & dominus sint fortunati a dn̄o terræ, hoc est, quartæ.

Hip. G. Ori. Quies. Per Quietem accidit corpori frigiditas, & humiditas, & artetica, carnositas, caro superflua a natura derelicta, & turpitudo effigiei, mala digestio ciborum: & hæc omnia, quia superflua resolui non possunt ex motu. Quies autem est bona habentibus in suis corporibus uapores fumosos: quia dum quiescunt, non resoluuntur uapores ipsi nociui. nam resoluti miscentes se humoribus forte febres inducerent.

Hip. G. Ru. Exercitium moderatum. Temperatius inter tempora est Ver: deinde Autumnus. Et temperatius dierum, est mane dierum æstatis, & meridies dierum hyemis. Exercitium uero temperatum eget tempore, & loco conuenienti. Et generaliter Exercitium moderatum, diuersatur iuxta diuersitatem elementorum: quia exercitium moderatum iuuenilis ætatis, & corporum depressorum, in regionibus frigidis, & temporibus hyemalibus, quodlibet forte: & econuerso.

G. Ie. Gab. Equitatio. Est exercitium moderatum: quæ diuersatur secundū diuersificationem, quantitatis, equitantis, & equitaturæ. Et suauis equitatio, est exercitium, quando non equitatur motu totius corporis. Et uniuersaliter iuuamenta exercitiorum moderatorum sunt tria. Primum, excitatio caloris naturalis: & est augmentum; ad meliorandum digestionem, & subtiliandas superfluitates. Secundum, pororum apertio, & meatuum mundificatio cum sudore, resiccantibus uaporibus. Tertium, duritia membrorum, & uirtus ipsorū ex confricatione membrorum.

Eligitur equitatio in signis mobilib9 Luna existēte in trino Martis, & aspectu Iouis.

Iudæus. Ari. Venatio terrestris. Venatio in campis infrigidat & desiccat: quia est modus excedens quātitatē temperatā, ex desyderio obtinēdi, qui circūfluxerat, dissoluens humiditatē, quæ est caloris sustentamentū: propter q̊d infrigidat corpus, & desiccat. Et hoc exercitiū est detestandū, maxime insuetis: quia homo morās in quiete, deinde multo motu utens, & multoties cū hoc comedens uenationū carnes, descendūt prius ꝙ digerant. Et laborantes in uenationibus, siue sint assueti exercitio, & uelint eo uti, siue sint plures uenatorū qui non regunt, & uiuunt carnibus uenationū, & laborātes in suis uenationibus, utētes hoc cibo, non digesti cibi a stomacho descendūt, ꝓpter q̊d gn̄ant corpori ægritudines. Sed uenatio pisciū & similiū infrigidat, & humectat.

Eligitur Luna existēte in signo, q̊d non aspicit dominus eius, & aquaticū exercitiū in signis aq̄ticis, aëreum in aëreis, & terreum in terreis.

Buc. Ie. [illegible] Melius int̄ exercitia, q̊d annexū est solatijs, & lęticijs aī, et est minoris laboris: non tm̄ sicut uenatio, quæ tantos labores exigit: nec sicut delatio armoꝝ, nec sicut laboriosa militia. nam hæc exercitia continuanda sunt. Sed solatia pilarū continuari possunt. Nam exercitiū paruæ pilæ, est de moderatis exercitijs, & iuuatorijs in omnibus ætatibus. Pilæ uero solatium fit multis modiæ. Nam aliquando ludendo cum uirga ducitur, aliquādo cum lata tabula, aliquando cum lanceola, & aliquando inmediate cum manu. In huiusmodi uero solatio, inferiora corporis quiescunt, & superiora mouentur: in alijs econuerso.

Eligitur hm̄oi solatiū, cū Luna fuerit in signis mobilib. cauendum tm̄ ne participet cū Saturno.

G. Ru. Io. Ori. Luctatio. Vniuersaliter existens exercitiū habentibus corpora carnositate repleta, est periculosa: eo quod talis luctatio cōmouet in huiusmodi corporibus humores in eorum quietibus, quibus accidere poterit exinde ruptura, & uenire febris, caro superflua, ante derelicta, & mors subitanea, & alia iuxta naturam humorum, & membrorum recipientium ipsorum influentiam. Et exercitium est nociuum habentibus complexiones frigidas & siccas, & habentibus pectora stricta, macilentis, habentibus poros apertos, consuetis pati tussim, & stricturam anhelitus, & illis qui consueti sunt seruire in balneis, & similibus.

[illegible] supra fol. 32. Canone. 35. notantur.

Motus. Quies. Exercitium. Equitatio. Venatio. Ludus pilæ. Luctatio.

De operationibus Balneorum, & partibus ipsorum. Iuuamenta rationabilia.

H	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX REipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	Remotio Nocumenti eius.	Quid generat.	Cōplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
A	239	Balneum.	Quattuor qualitates.	o	Vetus, altū, & aquæ dulcis.	Vniuersis hominibus.	Aegritudinibus acutis.	Cū rebus uehementis frigiditatis.	o	Omnibus.	Vniuersis.	Omnibus.	Habitatis.
B	240	Cameræ, & aër ipsius.	Cal. humi. & sicc.	o	Temperatæ, ratione aëris, & aquæ.	Sanis cōsimiles, et ægris, & econuerso.	Syncopizantibus, & pulsatione cordis.	Cū receptione uenti Septētrionalis.	[illegible]	Sanis cōsimiles, et ægris ecōuer.	Siccis in complexionibus.	Oibus similiter.	Habitans similiter.
C	241	Aqua delectabilis calidi.	Tepida.	Cali. et hu. in 2.	Aperiens poros temperate.	Corporibus hñtibus poros apertos, et febri tertianæ declinātibus.	Fluxui uentris.	Cum potu stiptico.	o	Temperatis.	Adulescentib.	Veri.	Orientalibus.
D	242	Aqua caliditatis nimiæ.	Cal. accidentaliter calorē faciens naturaliter.	Cal. tpa. & hu.	Quæ non est uehemētis caliditatis.	Subtiliat flegma.	Virtutibus rationabilibus.	Cum aqua frigida.	o	Frigidis, & humidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentrionalibus.
E	243	Aqua frigida.	Infrigidat naturaliter, calefacit accidentaliter.	Dulcis fri. in 2.	Dulcis, delectabilis.	Meliorat digestionem.	Infrigidatis fortiter.	Cum introitu ad calidam.	o	Calidis, & siccis.	Iuuenibus.	Aestati.	Calidis.
F	244	Aqua excellentis frigiditatis.	Frigida, & humida.	Fri. & hu. in 2.	Non habentibus qualitates malas.	Paralysi ex repletione.	Nimium purgat.	Cum uino citrino.	o	Calidis, & siccis.	Iuuenibus.	Aestati.	Occidentalib.
G	245	Pylothrū colatū ex calce extinctā.	G. so. c. sic. et qd fit ex calce nō extincta cōburēs.	Cal. & sicc. in 2.	Album, uelocis depilatiōis.	Trahit quod est sub cute, cum resolutione.	Macilentis, non carnosis.	Cū aqua Rosarū, & oleo uiolarum.	o	Frigidis, & humidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Terræ uehementis frigiditatis.

Io. Balneum. Aquæ frigidæ infrigidat naturaliter, & per accidens calefacit. Balneum uero aquæ calidæ econuerſo. Verumtamen utrunq; humectat. Balneum uero aëris calidum, deſiccat: propter quod ſanitas conſeruatur. Et conferunt febribus ethicis, hydropicis, & paralyſi prouenienti ex euacuatione & repletione. Cum uero uolueris balneo humectari, aſpergatur balneum ipſum aquá multa, & ſedeatur multum in concha, ſeu fonte. Quod ſi deſiccari uolueris, euacua & deſicca multum balneum ab aqua ipſius, & ſedeatur in fonte illo, donec inſpiſſetur anhelitus & augeatur.

Eligi[illegible] in [illegible] Balnei, [illegible] fuerit domus [illegible] Luna aſpicit Venerẽ, uel fuerit in angulis.

G. Io. Cameræ. Aër balnei diuerſatur ſecundum diuerſitates Camerarum ipſius. Nam prima eſt tepida, ſecunda mediocris, tertia in uoluntate caliditatis & ſiccitatis: in qua ſi moretur aliquis modicum, calefacit corpus & humectat: ſi diu, infrigidat & deſiccat: propter multam diſtemperantiam humiditatis, & caloris naturalis diſſolutionem: & infrigidat accidentaliter, extrahendo a corpore humorem cholericum, ſicut accidit hoc in febribus tertianis.

Hip. G. Hyp. Aqua delectabilis, &c. Hæc poros aperit, & attrahit humorem cholericum, infrigidans accidentaliter, & humectans naturaliter: & dolorem mitigat, & digerit reumata, & humores: prouocat ſomnum: ſedat nocumentum rigoris, diſſoluens grauitates, & dolores capitis: & remouet ardorem prouenientem ex ſole, conferens paralyſi, impinguans corpus, ingrediens ipſum poſt modicam comeſtionem.

Hip. G. Aqua calida, &c. Aqua fortiter calida, multum calefacit, & parum humectat. Dixit Hip. Si quis intrauerit frequenter balneum, liquefiet pinguedo ipſius, mentem corrumpens, & syncopim facit. Et idem dicit in alio loco, quod nocet illis, quorum uenter eſt ſtrictus: niſi forte balnei aqua fuerit infrigidata. Et illis etiam, quorum uenter eſt humidus per craſim: eo quod balneum ſtringit. Nocet etiam illis, quorum uirtus eſt debilis, & uomitum patientibus, & in quorum ſtomacho ſunt humores cholerici, & quibus facile manat fluxus ſanguinis de naribus.

Hip. G. Io. Aqua frigida. Iuuamentum balnei aquæ frigidæ eſt, quia infrigidat & humectat: & calefacit accidentaliter, propter clauſuram pororum: facit etiam retineri uapores interius, propter quam cauſſam balneatio in eis poſt cibum meliorat digeſtionem. Diuerſatur tamen operatio eius ratione habitudinis, & temporis præſentis: eo quod iuuenis denſi corporis, cum balneatur in aqua frigida tempore æſtiuo, augetur caliditas, & uirtus ipſius, & melioratur ipſius digeſtio: & aufert paralyſim ex repletione, ex copia caliditatis interius profundatæ.

Hip. G. Io. Aqua, &c. Nocumentum accidens ex balneo aquæ frigidæ eſt, cum balneatur poſt exercitium, coitum, uigilias, uomitũ, medicinam laxatiuam, & uentris fluxum ex indigeſtione: & ſi bibita fuerit etiam nocet. Obeſt etiam ægritudinibus iuncturarum, & tumoribus frigidis, & abſcindit fluxum ſanguinis ex naribus, & ex aliis locis fluentem. cum circa ea loca non manat, embrocatur: eo quod aqua cōagulat ſanguinem. Et accidit decrepitis ex aquæ frigidæ balneo, ſicut accidit ſerpentibus ex frigiditate hyemis. Et de iuuamento aquarum fontium, ſicut diximus in capitulo de aquis potabilibus.

De. Glo. Mac. Pſilothrum, &c. Præcedit intinctionẽ Pſilothri ad hoc ut non exurat locũ, inunctio cũ malua: deinde lauetˀ cũ aqua fri. locus inũctus & deſiccatꝰ: poſtmodũ locus inũgatˀ pſilothro, ita tñ q̊d inũgatˀ prius pſilothro ꝓprius digitꝰ, & ſcribatˀ in cruce dextra dicẽdo, Miſerere Deus Salomonis filij Dauid. Huius uero pſilothri inunctio fieri debet poſtq̃ ſudauerit in balneo, & ſudoris ipſiꝰ facta fuerit abſterſio, et deſiccatio. Cũ uero abradere cœperit, morandũ eſt in camera cali. balnei, donec pſilothrũ liquefiat: poſtmodũ fricetˀ locus cũ cartamo trito, cũ ſemine melonũ, & farina rizon, tẽperatis cũ aqua myrthi, & prunorũ, et fumigatis in uaſe aliquo, & reſeruatis: de quo diſſoluto cum aqua roſ. quoties neceſſe fuerit recipitur, & inungitur, ſeu lauatur locus.

[illegible] in nata[illegible] & [illegible] frigida, cũ Luna [illegible] Cancro, uel in Piſce, nec ſit iun[illegible] Saturno, & [illegible] Luna exiſtere in Capricorno, uel Aquario; [illegible] cũ Luna fuerit minuta lumine, [illegible] ſole [illegible]

Balneũ aquæ frigidæ, & Cameræ. Aqua delectabilis. Aqua calida. Aqua frigida. Aqua in balneis frigi. bibita. Pſilothrũ.

De ordinatione Balnei, & uariatione uestimentorum post balneum, & conseruatione sanitatis unguium

Iuuamenta rationabilia.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
[illegible]	[illegible]	[illegible]	Cal. & hu. [illegible]	[illegible] & hu. in 2.	Quod est de laminis deauratis, leuibus.	Abradit pilos, & trahit humores cū sudore.	Colorat cutem nigro colore.	Cum succo rizon, & carcartani.	[illegible]	Frig. & humi.	Senectuti.	Hyemi.	Habitatis.
[illegible]	[illegible]	[illegible] fiat cum oleo [illegible]	Frig. et sicca.	Frig. sic. in 2.	Post balneum.	Hūectat corpus, & preseruat ab apostematibus.	Habitudinē lenit.	Cum sandalo, aqua ros.	Habitu tinem in [illegible]	Siccis.	Decrepitis.	Aestati.	Eurolis, et nō- tiolis.
[illegible]	[illegible]	Frictio alia cū olei inunctioē.	Calefactiua, & desiccatiua.	o	Leuis.	Aperit, & resoluit uapores.	Facit Bothor.	Cum balneo temperato.	Membrorum duriciem.	Humidis.	Iuueni. et Senib.	Hyemi.	Septentriona- libus.
[illegible]	[illegible]	Ex [illegible]	Theo. calid. temperate.	Cali. spac. in 2.	Montana, tenera.	Mūdificat & lenit uentrē, & dissoluit apostemata orificij ani.	Mollificat crispitudinē capillorum.	Cū mixtione gariofil. et san dalorum.	Lenit membra.	Omnibus.	Omnibus.	Omnibus.	Habitatis.
[illegible]	[illegible]	Vestis linea.	Frigi. & sicc.	Fri. & sicc. in 2.	Leuis, splendida, & pulchra.	Temperat calorem corporis.	Dēsat cutem, & prohibet exire uapores.	Cum mixtione setæ.	Delicationem apostematū.	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati, et Veri.	Septentriona- libus.
[illegible]	[illegible]	Vestis de serico & lana.	Cali. & desiccatiua.	Cal. & sicc. in 2.	De partibus Mas, & Fasi.	Educit calorem.	Inflammat calorem.	Cum uestibꝰ lineis, & subtus eas.	Additionem caloris.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Montanis.
[illegible]	[illegible]	Oleum uiol[illegible] ceum.	Frig. et humi.	Fri. & hu. in 2.	Factū de bonis uiolis.	Mollificat duriciem neruorum.	Laxat neruos, & membra.	Cum oleo sambucino.	Debilitatem tactus.	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Meridianis.
[illegible]	Numero [illegible]	[illegible]omina.	Natura.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam queris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

D. Glo. May. Rog. **Auripigmentū.** In calce lota, seu extincta, auripigmentū tantū, quantū quarta pars ipsius calcis ponat. Deinde terat, & misceat pro calefactis, cū aquis hordei, uel rizon, uel succo melonū: pro infrigidatis uero cū succo maioranæ, seu mētastri. Quod si educere uolueris aliqd sub cute existens, misceat cum p̄dictis alöes epimitidæ, myrrhæ, & coloquitidæ an̄. 3.2. ad p̄seruandū apostemata, & bothor corporis. Et si accipiat spuma maris, & misceat cū aqua, depilabit locus inūctus. Vel accipiat spuma maris, & terat, et infundat multoties in aquā auripigmēti: deinde in aqua athalli, & sublimetur, abradit pilos aspersa super locum pilosum. Quod si hæc plura uideantur acuta, dissoluantur in aqua fontium frigida & recenti. Quod si modicum acuta fuerit, dissoluatur in aqua prædicta. Alias auripigmentum mixtum cum melle, abradit.

Eligitur ad faciendum abrasionē pilorū, Luna existente in signo bicorporeo, excepta Virgine.

G. **Inunctio olei.** Si oleum frigidū fuerit, sicut uiolaceum, lenit superfluitates, aperit poros, lenit & humectat corpus. Et si fuerit calidum, sicut sambucinum, & muscelinum, & costinum, calefacit, & dissoluit dissolutione uehementi, cum aliquo ipsorū utuntur febricitantes, post completam digestionem humorum. Olei enim inunctio, antequam fiat pororum apertio, operatur retentionem superfluitatum, quas natura sub cute expellit: facta uero pororum apertione, dissoluit superfluitates, & corpus humectat.

G. Hip. Ior. **Fricatio.** Fricationis uero simplicis, seu præter oleum, quædam est lenis: & hæc dissoluit, & liquefacit humores, & poros aperit. Et quædam est fortis: & hæc dissoluit humiditates, & membra indurat. Et quædam est mediocris: & hæc sanguinem trahit ex superficie corporis. Et olei inunctio absq; fricatione, poros claudit, & prohibet resolutionem ab eis. Post balneationē cum aqua calefacta, conseruat calorem naturalem, ne dissoluatur, & calefacit & humectat. Et post balneationem in aqua frigida, inunctio infrigidat & humectat.

Ior. **Bismalua.** Est duplex. Alia est alba. Alia uiridis. Viridis est melior. Dixerunt tamen quidam q̄ est calida in primo gradu: & in ipsa est aliquid stipticitatis: & est humectatiua, & digestiua, & mundificatiua: & propter hoc abstergit maculas nigras faciei. Alia ad leniendum faciem, & planificandū capillos. Rec. psilli torrefacti, triti, & educti per pannum de sera & lana. Alia conferens surfurib. capitis. Lauantur capilli cū succo bletæ, & delet. Alia. Si misceatur cum succo, quem diximus staphisagriæ, interficit pediculos, & lendes. De operationibus uero usrem, sandal. & ros. diximus in capitulo lauationis mannum.

Eligit ad uestimēta induenda, Luna existēte in signis mobilib. p̄ter Capricornū. Et melius īter signa mobilia, est Libra et Aries: et maxime qn̄ aspexerit Venerem, seu Iouē, trino uel sextili aspectu.

Supra fol. 89. Iesu. **Vestis linea.** Omnia uestimenta tangentia corpus calefiant prius: deinde calefaciunt. Præter uestimēta linea. Nam hęc prius infrigidant corpus, deinde adquirunt corpori lenē caliditatem. Vestimēta uero Scumeysi corpus leniūt & humectant. Bombicina uero quāto nobiliora sunt, tanto magis leniūt, et calefaciūt corpus: et ecōuerso. Vestimēta uero habētia pilos spissos, sunt de hyemalibus uestibus. Et uestimenta leuia, rara, & splendida, sunt ecōuerso. Calceare ocreas, seu calciamenta dextri pedis, prius sinistro, præseruat a dolore splenis.

Hali. Filius. Ab. **Vestes de sera & pellibus.** Vestimēta de sera leue efficiunt corpus: si de sera torta fuerint, minus corpus calefaciunt, q̄ si de bombicea fuerint. Sed uestes de pelle, diuersantur secundū diuersitatē animaliū. Sed meliores sunt, quæ fiunt de pelle Biffari: nam hæ calefaciūt fortiter. Sed pelles Vulpinę sunt magis calefactiuę. Pelles uero Cuniculorꝝ et Leporū, sunt minoris caliditatis, q̄ de Biffari: q̄ sunt cōuenientiores corporib. t̄patis, p̄pter leuitatē ipsarꝝ. Pelles uero Agnorū sunt magis calefacientes pellibus Hedinis, & magis conferētes dorso, & ręnib. Et sedilia quæ fiūt ex gatis paludis, conferūt Hemorrhoidib. Vestimēta uero aspera, macre faciūt corpus.

Oleum Violaceum. Vngues sunt de extremitatibus corporis. Et quorꝝ inūctio sanitatē præseruat ipsorꝝ. Incisio uero ipsorū fit die Iouis: ut assecuret de ruptura ipsorꝝ, si forte forfices tetigerint carnes digitorū, uel lotæ fuerint cū sale, post incisionē accidere potest, q̄d digiti incurrant inflationē calidā: quæ curat cū semine psilli infuso in aq̄, et asperso supra petrā: et apposito. Sed si senserit pulsationē in locis īflatis, signat putredinē fieri. Accipiat de farina grossa, et masticet: q̄ masticata digito patienti apponat. Quod si putredo remaneat, ita q̄d unguē cadere cōtingat, inūgat extremitas digiti patientis cū oleo fri. uel cæra. nā hæc nō p̄mittūt turpē unguē renasci.

Detestat incisio unguiū digitorꝝ, cū Luna fuerit i Geminis: & incisio unguiū pedum, qn̄ Luna fuerit in Piscibus, et p̄cipue cū Iuncta fuerit Mercurio, uel Ioui.

Supra hunc q̄re supra fol. 39. Canone. 28.

K

Auripigmentū. Inunctio olei. Fricatio. Bismalua. Vestis linea. Vestis serica. Oleū uiol.

Fumigationes bonæ, Iuuamenta & Nocumenta syruporum. | Iuuamenta rationabilia.

Numerus.	Nomina.	Natura.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A 253	Xylaloes.	Mul. calid. & sicc.	o	Nigrū, ponderosum, & amarum.	Retinet, confortat stomachum, & spiritus.	Aegritudinibus cerebri calidis.	Cum sumitur cum camphora.	Crementum spiritus uitalis.	Frigidis.	Senectuti.	Hyemi.	Septentriona.
B 254	Muscus.	Mul. calid. & sicc.	o	Sxiadi, quod fertur de partibus Guibeth.	Confortat cor, & cerebrum.	Cerebro calido.	Cum camphora.	Crementum uirtutum.	Frigidis.	Decrepitis.	Hyemi.	Septentriona.
C 255	Camphora.	Ex cōpositis substātia, cal. & sub[illegible]	o	Rubrum, album, & magnum.	Abscindit fluxum sanguinis ex naribus.	Inducit uigilias, & nocet coitui.	Cum uiolis, & nenufare.	Delectamentum.	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Meridionalib.
D 256	Ambra.	Ter. cal. & sicc. de speciebus ad ca[illegible] multi.	o	Grisea, leuis, & pinguis.	Confortat cor, & multiplicat spirits.	Consuetis pati Machure.	Cū camphora, & odoramento alchannæ.	Audacia.	[illegible]	Decrepitis.	Hyemi.	Septentrionali.
E 257	Aqua rosacea.	In sub. fre. uulto fri. & sic. [illegible] q̄ est [illegible]	o	Quod fit ex sublimatione ros. absq; aqua.	Confert uirtutibus, & instrumentis ipsorum.	Exasperat pectus.	Cum candi, & Iulep.	[illegible]tatis.	[illegible]	[illegible]	Aestati.	Septentrionalib.
F 258	Syrupus aceto-sus.	[illegible] cal. & fri. & subtilitate.	o	Coctus mundus, moderate coquatur.	Incidit, subtiliat, mundificat, & aperit.	Coitui, tussi, & dysenteriæ.	Cum Iulep de redeo.	Humor frigidus.	[illegible]	[illegible]	Omni tēpore.	Habitantib.
G 259	Syr[illegible]	[illegible]	o	Quod fit secūdum artis canones.	Descēdere facit cholerā, & flegma.	Stomacho, pectori, & neruis.	Cum syrupis de papaueribus.	Nutri. de q̄ non est curandum.	Frigidis et [illegible]	Iuuenib. [illegible]	Hyemi et circa fin.	Frigidis.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

M. Ie. Ior. **Xyloaloes.** Eligit Indiæ: qa est delectabilius in fumigationb. Deinde Xyloaloes Saamsi: quia hmõi facit magis redolere pãnos, postq; est lignũ aloes humidũ: eo q̃d meli9 est ad masticandũ. Lignũ aloes uero Crinũ, est de mõ Saamsi. Et in hoc est dulcedo, p quã gñant pediculi. Sed Indũ hẽt amaritudinẽ, quæ ꝓhibet gñationẽ ipsoꝝ. Et lignũ aloes est diuersoꝝ modoꝝ, scd'm diuersitates regionũ, ex qbus fert. Verũ nõ quęlibet arbor ipsius dicit xyloaloes. Et xyloaloes ponit incisa sub terra: ꝓpterea, ut sordes & terrestreitas sua abscindat. Et loc9 ortus ipsi9 est ignotus. Et hmõi xyloaloes ẽ cõferẽs mẽbris ĩteriorib. et cõfortat cerebrũ & neruos, et cõfert hepati.

G. Ior. M. **Muscus.** Folliculi cõtinẽtes Muscũ Cubit sunt, subtili ex uesicula & musco. Gergeri folliculi sunt hijs cõtrarij: q musc9 est minoris subtilitatis, & aromaticitatis. Verũ musc9 Charã mediocris est inter p̃dictos: cũ quo miscet limatura argẽti, & plũbi, ut sit ponderosus. Muscus Salmindi est declinãs ab operatione p̃dicti: quia motus de proprio folliculo, in uase uitreo conseruat. Et folliculus in quo continet muscus, est umbilicus aĩalis, similis Gazelo, habẽtis duo cornua erecta uersus altũ: quæ uesicæ ĩueniunt plenæ sanguine: quæ cũ conseruant tpe diurno, sanguis ille transit in muscũ. Et cũ hæc aĩalia a maritimis, elongant uersus desertũ incedẽtia, spica naturaliter pascunt, & tũc ipsoꝝ muscus erit delectabilior. Cũ uero ꝓpe maritimã cõmorant, pascunt myrrha. Falsificatur tñ hic muscus cũ radice dicta Makir, & cum herba salich trita.

Ior. Ma. Io. **Camphora.** Riachi est radix oĩm camphoraꝝ, inuenit in corporibus arboꝝ. Frusta ipsius in modũ salis albi. Frustũ tñ unũquodq; ipsius est ponderis aurei, uel minus. Camphora uero minuta uocat Missen. Et Camphora cõmixta frustis arboris, decoquit, sicut diximus in præparatione aquæ Camphoræ, & hæc camphora uocat Firroli, (in alio, Syfiri,) ex qua conficiũtur statuæ. Et Camphora non nominat diuersis noĩbus, nisi propter diuersitatẽ regionũ, & partiũ insulaꝝ, et non ex alia caussa. Et fertur, q̃d sub umbra arboris camphoræ morari possunt ultra centũ hoĩes: cuius corpus est albũ, declinãs ad rubedinẽ, ex quo cũ frangit, cadit Camphora.

Mas. Ior. **Ambra.** Est sicut cerebellũ. Et mai9 ex ea est ponderis mille aureorũ: et hęc Ambra egredit de fontibus reptis in mari supnatãs aquę: de qua supnatãtes aues descendẽtes comedũt, & moriũtur ꝓpter comestionẽ ipsius. Alij uero dicũt, q̃d sit supfluitas, seu stercus aĩalis. Alij uero dicunt, q̃d sit de sordibus maris. Et ex oĩbus modis Ambræ melior est grisea, & deterior quæ est coloris niuosi: post quã in bonitate est Ambra piscea (alias, picea) Ambra piscis est qui horribilẽ odorem habet. Nam pisces deglutientes ipsum, eijciunt postmodũ: & quãdo præparat, in decolatiõe (in alio, in decoctione) egredit ex ea harena. Est etiã alius modus Ambræ pinealis. Et est alter modus, q dicit mũdus, carẽs odore. Such uero conficit ex humidis emblicis. Qui si non repiunt, fit ex ramich. Et Ramich est galla recens, agrestis. Et isti modi Such sunt frigidi.

Iudæus. **Aqua Rosacea.** Eligitur potus eius ad confortationem cordis & stomachi: & odor eius, ad sedandũ syncopim: eo quod excitat quinq; sensus, & dilatat animã, & confortat corpus, cum aromaticitate, & stipticitate, si cum rosis misceantur alij flores, seu species aromaticæ: ut camphora, & crocus: & sublimet aqua illa rosacea, efficietur uirtutũ rerum mixtarum.

Filius. Isa. **Syrupus acetosus.** Qui fit cum zaccharo, est conueniens omnibus sanis complexionibus, ætatibus, & regionibus: & qui cum melle est temperatus inter caliditatem & frigiditatem: & factus cum radicibus, est declinans potus ad caliditatem, magis exopilans, & incisiuus, & minus extinctiuus, & infrigidatiuus, q̃ acetosus simplex. Et syrupus acetosus de seminibus, est magis aperiens opilationem. Acetosus uero simplex, est fortior ad sedandum sitim, & infrigidandum hepar: cuius iuuamenta dicemus post.

G. Ie. Ra. **Syrupus simplex.** Hic est conueniens sanis & ægris, dissoluens uentositates: & exuperat choleram sua acetositate, conferens expulsioni sputi a pectore & pulmone. Vrinam prouocat. Et Syrupus acetosus de Citonijs, quem composuit G. est conferens confortationi stomachi & hepatis, & addit in appetitu, & prodest conualescentibus. Et Syrupus acetosus squilliticus, est conferens hydropicis, & ægritudinibus uentris accidentibus ex frigiditate: & educit fœtum, & confert asmati, & difficultati anhelitus, accidentibus ex humore flegmatico uiscoso.

Apta huc que supra fol. 14. Canone. 58.

Xyloaloes. Muscus. Camphora. Ambra. Aqua Rosa. Syrupus acetosus. Syrupus.

De Syrupis Rob, & dispositionibus Camerarum, habito respectu iuxta temporum dispositiones.

Iuuamenta rationabilia.

	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOTIO Nocumenti eius.	Quid generat.	Complexiões.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
A	260	Syrup. de Citonijs.	Frigi. & sicc.	Fri. in 3. sic. in 2.	Bene cōpositus, ex rebus cōuenientibus confectus.	Meliorat digestionem, & stringit uentrē, & abscindit uomitū.	Exasperat guttur, & pectus.	Cum syrupo dulci, sicut de papaueribus.	o	Cali. & humi.	Senectuti.	Aestati, & circumstantijs.	Meridianis.
B	261	Syrup. de Papaueribus.	Frigi. & tempe.	Fri. tempe. in 1.	Confectus cū seminibus, & corticibus papauerū, & aqua pluuiali.	Pectori, & cerebro calido.	Offendit cōplexiōes uiscerum ex frigiditate.	Cū mina bona. (alias, myrrha.	o	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Calidis.
C	262	Syrup. Rosaceus.	Fri. & stipticus laxatiuus.	Fri. & cali. in 2.	In aqua, cuius spēs rosę post bullitionem mutatæ sunt.	Educit subtilem cholerā.	Cōprimit stomachum, & intestina.	Cum aqua hordei, & humida.	o	Calidis.	Iuuenibus.	In media æstate.	Meridianis.
D	263	Syr. de iulep cōfecto de aq̄ rosa.	Frigi. & humidus.	Cali. & hu. in 1.	Bene coctus, & confectus cum aqua rosa.	Ebrietati, & cōseruationi sanitatis.	Fluxui, & rasuræ intestinorum, & dysenterijs.	Cum syrupo de pomis.	o	Calidis.	Iuuenibus.	Aestati.	Occidentalib.
E	264	Rob de ribes.	Fri. & sicc. constrictiuus.	Fri. & sicc. in 2.	Quod defertur de Sires.	Cōfortat stomachum, & digestionem.	Dolori gulæ, & gutturis.	Cum Rob de granatis melliferis.	o	Cali. & humi.	Iuuenibus.	Aestati.	Meridianis.
F	265	Cameræ æstiuales.	Frigi. & humi. temperate.	o	Quæ assimilantur temperantiæ Veris.	Complexionem, & digestionem obtemperant.	Prohibēt dissolutionem æstatis.	Cum balneo.	o	Calidis.	Iuuenibus.	In meridie.	Meridianis.
G	266	Cameræ hyemales.	Contempera. in caliditate.	o	Quæ assimilantur extremitati Veris.	Excitat uirtutes sopitas a frigore.	Sitim efficiūt, et faciunt descendere crudum cibum.	Cum dispositione uersus aërem septentrionalem.	o	Frigidis.	Decrepitis.	Fortiter frigidis.	Montanis.

1 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

Opiniones Philosophorum. Electiones, & Proprietates.

Sab. Filius Sab. Ior. Syrupus de Citoniis. Est confortatiuus stomachi, & sitis sedatiuus. Sciendum tamen, quod succus Citoniorum diutius conseruatur succo pomorum. Mina speciata est de natura specierum. Syrupus uero pomorum est frigidus & siccus, confortatiuus orificij, conferens pulsationi cordis, roborans animum, retinens uomitum, & fluxum uentris. Syrupus tamen qui fit de pomis Hierosolymitanis melior est, & pro huiusmodi operationibus, propter bonitatem coloris: Verum est minoris frigiditatis, propter ipsius dulcedinem.

Confortatiuus. Eligit in Syrupis medicinalibus, quod Luna sit iuncta Veneri & Ioui, in signis aereis et aquaticis.

D. Syrupus Papaueris. Eligitur contra uigilias, eo quod stuporem efficit. Et est conferens tussi & reumati. Et syrupus de Nenufare est conferens dolori capitis: & reumatibus descendentibus ad pectus, uel ad stomachum. Syrupus de Lemoncellis est frigid. & sicc. habens in se aliquid caliditatis propter corticem: uincit choleram, conferens stomacho, & appetitui. Meliorat digestionem, sedat uomitum, & prodest ebrietati.

Refrigeratiuus. Eligit in purgatiõe, q̃d Luna sit in Scorpione, uel in sua triplicitate. Detestatur tñ, si sit coniũcta cum Ioue, uel planeta retrogrado.

Iudæus. Laxatiuus. Syrupus Rosa. Eligitur syrupus de aqua Rosa. rubea: confectus propter uirtutes ipsius laudabiles. Et fit, acuendo ipsum cum scamonea: & simpliciter non acuendo. Et est possibile, quod temperetur cum syrnpo acetoso. Syrupus Viol. est temperatus in frigiditate & humiditate: lenit pectus & guttur, & ualet contra tussim cum febre, & lubricat uentrem. Syrupus de granatis cum menta confectus, est frigidus & siccus, sedans uomitũ, & sitim, conferens cholerico orificio stomachi. Syrupus confectus cum thure, confert uariolis, rubori corporis, & mesthiræ, & similibus.

Filius Mun. Syrupus Iulep. Est temperatus, declinans ad frigiditatem & humiditatem. Extinguit caliditatem stomachi, confortans eum: & reprimit acuitatem febrium. Aqua mellita, cum speciebus, confert ægritudinibus frigidis: cuius mundificatio minor est mundificatione mellis. Laxat uentrem siccum, sed premit stomachum, & intestina parata ad expellendum superfluitates: & retinet cibum inuentum in stomacho, & confortat distribuentes ipsum per partes corporis.

Refrigeratiuus. Eligitur ut fiat hæc dispositio camerarũ, Luna existẽte in signis fixis, seu bicorporeis, et Luna & ascendens sint fortunati a domino ascendẽtis (alias, a domino tertij.) Prohibet hæc constitutio camerarũ fieri, cũ infortunæ fuerint in angulis, tertia domo, et eius opposito.

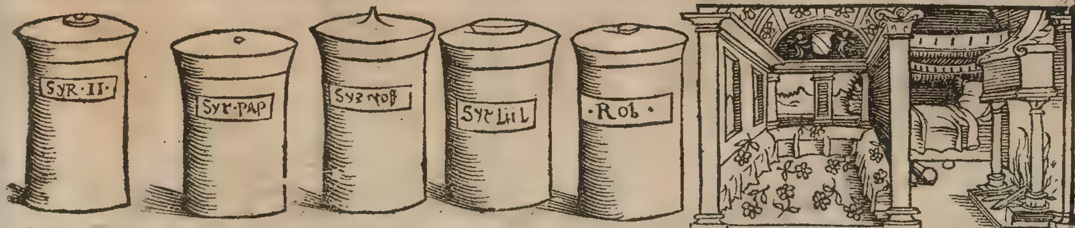
Sab. Sera. Rob de Ribes. Rob de myrtillis confert fluxui cum tussi. Rob de celsis, est frigidus, conferens tumori gulæ ex caliditate. Rob de nucibus est calidum, conferens inflammationibus gulæ ex frigiditate. Rob agrestæ frigid. & sicc. alterat choleram, uomitum reprimens, & sitim, uentrem stringit. Et similiter Rob de aceto citri, uerumtamen est fortioris operationis. Rob de prunis confert febribus cholericis, quando uenter est strictus.

Ra. Gab. Cameræ æstiuales. Eligunt tẽpore æstiuo Cameræ Septẽtrionales, inuestitæ plurib. suppositis pãnis subtilib. et raris, aspersę odoramẽtis fri. et aqs dulcib. et bedurg, amplis, plenis spẽbus fri. redolẽtibus herbis, et fructib. frigidis odoriferis: quę fumigant etiã cum sandalo & camphora: & rorant panni pdicti aqua rosa. tẽperata, cũ uino odorifero. Et per hanc dispositionẽ camerarũ, & conuersationẽ alicuius in eis nudo corpore, fit phibitio a calore uehemẽti. eo q̃d aer est tunc frigidior nobis. Et cum hęc operari non possumus, induimus corpus uestimẽtis, & caput cooperimus biretis, quæ sunt calidiora nobis: & præcipue cum aerem calidum circũdantem nos, & mixtum uaporibus nostri corporis, rectificare cum flabellis non possumus.

Cameræ hyemales. Eligit in Cameris hyemalib. ut habeant carbones ignẽ diutius continẽtes: & ligna nõ hñtia malas q̃litates. sicut sunt ligna ficus, et similia. Et Cameræ suffumigent suffumigationib. aromaticis calid. sicut neda ambræ. Et ostia cameræ sint disposita ad orientẽ, & in cameris lecti leues & molles sint. Nã hæc cõstitutio camerarũ sitim efficit, et ciborũ descensum festinare facit anñ horã debitã, et uniuersalit sicut balnea cooperant post cibũ. Et cũ cameræ inficiunt forte cimicibus, suffumiget suffumigationib. nucũ cupssi, et odoramẽto neptę albæ, tũc interficiunt. Et si accipiat auripigmentũ ductũ cum aqua in aliq̃ uase, et roret cum ea locus continens muscas. Itẽ herba sancti Iohannis scarletza, uel eius flores, ualet contra cimices.

Apta huc quę supra fol. 35. Canone. 39.

K 3

Syrupus Cit. Syrup. Pap. Syrup. Rof. Syru. Iulep. Rob de Ribes. Cameræ æstiuales. Cameræ hyem.

De mutatione Aeris, occasione Ventorum, & temporum, Iuuamenta rationabilia.

H	267	Ventus meridionalis,	Cali. & humi.	Cal. in 2. fri. in 1.	Transiens per bonam regionem.	Pectori.	Perturbat sensus.	Cum camphora, & aqua ros.	o	Frigi. & humi.	Decrepitis.	Autumno.	Septentrionali.
G	268	Ventus Septẽtrionalis.	Cali. & sicc.	Fri. in 3. sic. in 2.	Transiens per aquas dulces.	Clarificat sensus.	Pectori, & tussi.	Cum balneo, & uelumento.	o	Cali. & humi.	Iuuenibus.	Aestati.	Meridionalib.
F	269	Ventus orientalis,	Temperatus.	Temp. cal. in 1.	Trãsiens per aquas, & prata pulchra.	Multiplicat spiritus.	Ophthalmiae, & corizae.	Cum aqua florum.	o	Temperatis.	Omnibus.	Veri.	Orientalibus.
E	270	Ventus occidentalis.	Alicuius tpãtiae.	Tpa. al. in 1. al. 1 c.	Decliuis Septentrionalibus.	Procurat digestionem.	Tremori, & frigori.	Cum calefactione.	o	Temperatis.	Omnibus.	Veri.	Orientalibus.
D	271	Ver.	Temperatum.	Tpa. hu. in 1.	Medium ipsius.	Vniuersaliter animalibus, & terrae nascẽtibus.	Corporibus immundis.	Mundificãdo corpora.	o	Temperatis.	Iuuenibus.	Nullis pportiõ.	Temperatis.
C	272	Aestas.	Cali. & sicc.	Tempera. in 2.	Principium ipsius.	Dissoluit superfluitates.	Impedit digestiõem ratione cholerae.	Cum infrigidantibus humidis.	o	Frigidis.	Decrepi. et leni.	Nul. pportionat.	Montanis.
B	273	Autumnus.	Alicuius tpãtiae.	o	Medium eius.	Gradatim pcedẽtibus ad contraria.	Tempatis cõplexionibus.	Cũ rebus humectantibus, & balneo.	o	Temperatis.	Adulescentib.	Nul. pportion.	Temperatis.
A	Numerus.	Nomina.	Naturae.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quęris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Cõplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Hip. G. Ventus Meridionalis. Regio Meridionalis consistit in dextra parte, respiciente uersus Orientem. Et est regio calida, eo quod declinat uersus eam: & distat modicum a circulo Augis (in alio, axis) & est humida: propter uapores dissolutos, & magno mari circumdante. Et hebetat motum, & corpora, perturbat sensus, prouocat paroxismum epilenticum. Inducit soda, replet cerebrum superfluitatibus, & maxime humidis, & debilitat digestionem.

Hip. G. Ventus Septentrionalis. Regio Septentrionalis est opposita regioni Meridionali, ex parte sinistra consistens, respicienti uersus Orientem. Cuius complexio est frigida & sicca: eo quod elongatur egressus (in alio, incessus) Solis a loco illo. Nam sol transit per eum, cum est in circulo Augis suæ, & tunc distat longius quam possibile est a terra. Et hæc regio humores mundificat, clarificat spiritus, & sensus corroborat, prohibens fluxus reumatis: & obest complexionibus frigidis. Hippo. opinatur, quod uentus est äer motus, Arist. uero dicit, quod est uapor descendens a terra.

Hip. G. Ventus Orientalis. Regio Orientalis, quæ Arabice dicitur Sabel, uersus ortum Solis, est temperata, declinans ad caliditatem, & siccitatem. Temperata, quia Sol non elongatur ab ea in tantum, quod remaneat frigida: nec tantum appropinquat, quod sit calida, sicut accidit alijs ab ipsa: quæ propter suam temperantiam efficit habitudines temperatas, & corpora sana, uirtutes fortes, & habitatores coloratos, albo & rubeo colore.

Hip. G. Ari. Ventus Occidentalis. Regio Occidentalis Arabice dicitur Dubur, & est sicut regio Orientalis, non simpliciter temperata, sed declinans ad frigiditatem & siccitatem. Non simpliciter temperata dicitur, quia Sol non immittit radios suos mane super eam: & habitantes in regione illa, sentiunt in crepusculis matutinalibus frigus, & in serotinis calorem, sicut in autumno sentitur. Sunt alioqui octo uenti, quorum quilibet declinat uersus unum latus quatuor primorum, & uniuscuiusque complexio istorum octo, est secundum naturam illius ad quam declinat.

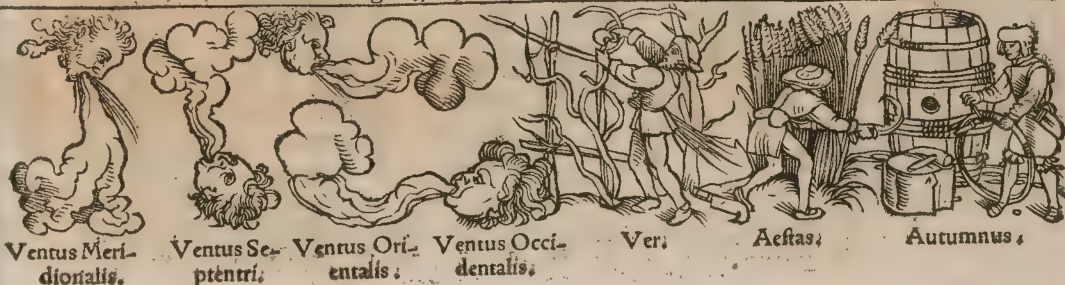
Hip. D. Ver. Principium temporis Veris est, quando Sol ascendens, intrat primum punctum Arietis, uidelicet decimoquinto Martij. Cuius natura est temperata, propter incessum Solis super lineam rectam æquinoctialis: & ultimum eius, quando Sol consistit in ultimo Geminorum. Et tēpus Veris continet tres menses, propter tria signa: mense uero secundo intrat Sol Taurum, uidelicet decimoquinto Aprilis, & egreditur in medietate Maij. Et quilibet illorum mensium, natura assimulatur alteri propter uicinitatem. Et sic se habent omnia tempora.

Hip. D. Aestas. Principiū Aestatis est, quādo Sol intrat primū gradum Cancri, uidelicet. 16. Iunij: finis uero eius, est, quādo Sol est in fine Virginis. s. 16. Septembris. Mensis uero secūdi, Aestatis principiū est, quādo Sol intrat primū gradum Leonis. 18. Iulij: & finis ipsius, quando intrat primum gradum Virginis. 18. uidelicet Augusti. Cuius natura calida est & sicca: eo quod Sol existens in ascensu suo, quantū plus est possibile uersus Septentrionem incedit, ad cenith capitis nostri, & calefacit nos. G. & Hippo. opinantur, quod principium Aestatis sit, quando oritur Gallina, seu frons Tauri, & est principium messionis.

Hip. D. Autumnus. Principium Autumni, est, quando Sol incipit descendere, intrans principium Libræ. 18. uidelicet Septembris: tunc conuertitur Septentrio uersus temperantiam, declinans ad meridiem: cuius ultimum est Sagittarij decimoquarto uidelicet Decembris. Mense uero secundo est descensus Solis in primum gradum Scorpionis decimoseptimo uidelicet die Octobris. Vltimum ipsius est decimoquarto Nouembris. Huius uero natura temporis est frigida & sicca, temperate: sicca, propter siccitatem æstatis remanentem: & frigida, propter adproximationem hyemis.

Aptā huc quę supra fol. 35. et seq. Cano. 40.

K 2

Ventus Meridionalis. Ventus Septentri. Ventus Orientalis. Ventus Occidentalis. Ver. Aestas. Autumnus.

Demutatione Aëris, occasione temporũ, & partiũ ciuitatum. Seu de regionib. epidimijs, & cum præseruatiua, Iuuamenta rationabilia,

	Numerus.	Nomina.	Naturæ.	Gradus.	MELIVS EX RE ipsa quam quæris.	IVVAMENTVM eius.	NOCVMENTVM eius.	REMOtio Nocumenti eius.	Quid generat.	Cõplexiones.	Aetates.	Tempora.	Regiones.
H	274	Hyems.	Frigida, & humida.	o	Contigua Veri.	Meliorat digestiones.	Generant flegma.	Calefactio cũ igne, uel uestimento, seu balneo.	o	Cali. & sicc.	Iuuenibus.	Non proportionata ei.	Maritimis.
G	275	Regio septẽtri.	Frigida, & sicca.	o	Habẽs bonas aquas, & terram superficiei bonam.	Inducit fortitudinẽ, & prudentiam.	Pectoribus strictis.	Cum obtẽperatione mensium.	o	Cali. & humi.	Iuuenibus.	Aestati.	Calidis.
F	276	Regio meridio.	Calid. & sicc. (in alio, humi.)	o	Distans a mari, & appropinquans septentrioni.	Inducit largitatem, et alacritatem.	Variolis & morbillis, digestioni, et intellectui.	Confortãdo stomachum, & caput.	o	Frigi. & sicc.	Senectuti.	Autumno.	Exaltatis iuxta poli septriona.
E	277	Regio oriẽtalis.	Temperata.	o	Septentrionalis, circa partẽ meridionalẽ, habens interpositionem.	Fere omnibus uirtutibus.	Quia multorum fulgurũ, & terræmotuum.	Cum secessu in subterranea.	o	Temperatis.	Omnibus.	Veri.	Orientalibus.
C	[illegible]	Regio occidẽta.	Variabilis temperanter.	o	Insulæ Alabor.	Manifestationi mineraram.	Complexiones deuiare facit.	Cum rectificantibus ipsas.	o	Temperatis.	Senectuti.	Veri.	Septentrionalibus.
D	[illegible]	Aẽr epidimiro.	Malum periculosum.	o	Cuius nõ corrumpitur substantia.	Destructioni inimicorum.	Animalibus terræ nascentibus.	Cum fumigationibus contrarijs.	o	Nullis.	Nullis.	Malis omnibus.	Malis uniuersaliter.
B	280	Tyriaca.	Calida, & sicca.	o	Quæ liberat gallum toxicatum.	Tussi, & ægritudinibus fri. & sicc. (alias, toxicis.)	Vigilijs.	Cum infrigidãtibus, sicut aqua hordei, & similibus.	o	Frigi. & humi.	Senect. & senio	Hyemi, & tẽpori opportuno	Vbi nocumentum.
A													
1	2	3	4		5	6	7	8	9	10	11	12	13

Hip. D. Hyems. Initiũ Hyemis, est descensus Solis in principiũ Capricorni: & est finis declinationis eius uersus medium Decẽbris: & ultimũ eius est descensus uersus extremitatem pisciũ in Martio, ubi est circulus ascensionis meridionalis. Initiũ uero est mensis secundi, existentia Solis in Ianuario: & ultimũ in Februario. Et possibile est, quod unus circulus uenit uno die ante, uel post, cuius natura est frigida & humida, propter elongationem Solis a cenith capitis. Hipp. uero opinatur, quod principium eius sit, quando occidit Gallina, seu frons Tauri, quod est tempus seminandi.

Hip. D. Regio Septentrionalis. Regiones existentes sub polo Septentrionali, sicut Sclauonia, & similes, sunt fortis frigiditatis, & siccitatis: quarũ incolæ sunt ampli pectoris, & prudentes, et horribilis dispositionis propter occultationẽ caloris: & sunt subtiliũ tibiarũ, propter excessum caloris ipsius, ab extremitatibus, & sunt tamẽ longæ uitæ, propter bonã digestionem ipsorũ: & sunt parum bibentes, eo quod multum comedunt: quorũ mulieres sunt fertiles: eo quod non mundificantur a menstruis, propter frigiditatem aquarum, quibus utuntur: & sunt pauci lactis, & difficilis partus: & earum est strictus uenter.

Hip. D. Regio Meridionalium. Regiones existentes sub polo meridionali, sicut Aethiopia, sunt fere contrariæ dispositionibus septentrionalibus, quarũ complexiones sunt calidę & humidæ, multarum corruptionum: quarum aquæ sunt turbidæ, & salsæ: & colores incolarũ ipsarum sunt nigri: quibus festinat ebrietas, propter debilitatem capitis, & humiditatem ipsorum: ad quorum uiscera multum descendit flegmatis: ex quo minuitur appetitus, & debilitatur ipsorum digestio, frigiditatem ipsorum prædicta augente. Quorum & dispositiones sunt suaues, uitæ breuis, & uentres molles: propter malam digestionem.

Hip. D. Regio Orientalium. Regionũ Orientalium, aër est clarus, & temperatus sicut Ver: uerumtamen declinans ad siccitatem. Quarũ cibi sunt temperati, & aquæ dulces, claræ: eo quod Sol non diu moratur super eis, ut efficiantur salsæ: nec elongatur ab eis, ut fiant turbidæ: quarũ regionum incolarum colores sunt albi, mixti rubori, & corpora pinguia, uoces claræ, ægritudines paucæ, figuræ pulchræ, somnia sublimia, frutices multi, arbores grandes. Natura gnaui & prudentes, propter temperantiam qualitatis ipsarum, quinimo sunt gentes suauitatis & quietis.

Hip. D. Regio Occidentalium. Aër declinans ad caliditatem & humiditatem, non est clarus: quarum cibi sunt calidi, aquæ turbidæ: eo quod Sol non oritur mane super eis. Quarum in æstate aëris est frigiditas, & sero caliditas Solis, sicut accidit in autumno. Propter quod uirtutes eorum sunt debiles, & colores ipsorum mali, & ægritudines multæ. Regionum uero mediarum inter has, complexio est mediocris, cuius natura similis est, naturæ illius cui adproximat, cum diminutione aliqua.

Hip. D. R. Aër epidimitus. Cum fuerit aëris odor horribilis, & aderit multiplicatio uariolarum, & ægritudinum corruptarum & mortalium, morandum est in criptis, seu in domibus subterraneis, & siccis, & in mansionibus, longe uidelicet ab habitationibus: & loca sunt roranda cum aceto, & suffumiganda cum thure, & folijs myrti, & sandalis: & comestio eorum assiduetur cum aceto præparata. Et etiam potatio aceti lymphata. Et euacuentur corpora, & mundificentur cum medicinis, & minutioribus Assiduetur & comestio boli armeni loti, & odoratio aquæ ros. & Camphoræ.

G. Hip. Tyriaca. Completur post 10. annos, & operanẽ cum ea usq; ad 30. annos, & finitur eius operatio in 40. Et cum aliquis morsus uenenose, biberit ex ea scyathũ unum, cum uino, & unxerit membrum morsum, confortat cor, & educit uenenum extra. Et incidantur membra morsa scorpionum, & ligentur super eandem partem, & incipiat minuere ægrotum, & dare uinũ mixtum cum aloës. Et comprime carnes, & pone super locum morsum. Et detur etiam in potu thus masticatum sigillatum, Luna in scorpione, in lapide Basar insculpta, fit figura scorpionis: Luna etiam existente in scorpione, qui etiam unus sit ex angulis ascendentis. Et prouocat uomitum mox illius qui toxicatus est, cum lacte. Apta huc quę supra fol. 35. Caute, 39. 40.

Hyems. Septẽtrio. Meridies. Oriens. Occidens. Aër epidimitus. Tyriaca.

ET FORTE aliquis legens hunc Librum meum, dicet, quod uixi longo tempore, nec indigui auxilio huius libri: multoties enim immiscui multa diuersa cibaria in stomacho simul & semel, & accidit mihi contrarium dispositionis eorum, quæ dicta sunt: eo quod nõ euenit mihi inde nisi bonũ. Verũ si cogitasset dicens hæc, quod Deus dñs noster, si condemnaret suũ peccatorem incontinẽti ex primo peccato, nullus peccaret. Si fur etiã puniretur de primo furto quod cõmitteret, nullus furaret. Et si cognouisset corpus humanũ similari terræ. Nam quãdo cultor studuerit super culturã terræ, seminando bona semina, & irrigando eam aqua moderate, & extirpauerit uepres, & inutiles herbas, accrescũt ei exinde prouẽtus: sin aũt, ecõtrario. Si ergo terris hoc accidit, quid corpori humano? Si quis igit hoc modo prædicto fuerit opinatus, contradicet sentẽtiæ philosophicali. Nam signũ est in hoc, quod Caui, uel Gaui, in uere comedũt herbas, & mundificant eorũ corpora uomitu. Et huic simile accidit pluribus aĩalibus. Et possibile est, q̃d aliquis infectus opponet contra ea quæ diximus, de operatione proprietatis, absq; uia probationis: æstimans, quod omnia probatione carentia, non sint alicuius iuuamenti, propter quod non sit curandum de eis. Nos uero dicimus, ꝙ non est de proposito, necq; sapientia, negligere iuuamentũ q̃d ex Syrupo acetoso accidit ad extinguendam choleram, donec certificetur ex probatione de operatione eius: imo uti debemus eo, relinquentes inquisitionem probationum, semper adhærẽdo operationi ipsius. Nec debemus ab aliquo labore huius Libri reprehendi: sed parcatur nobis, & doctori nostro: eo quod æstimari debet ueraciter, quia ex toto ingenio, et cogitatione nostra inquirentes, nullũ librum dimisimus taliter ordinatũ, quẽ non legissemus cum præsentẽ librum composuimus, ad hoc quod approximaretur cordibus dominorũ, & amicoꝝ nostrorũ. Rogabimus igitur Deum, ut perducat nos ad uiã congruitatis, et ꝙ præbeat nobis intellectũ habendi noticiam glorificandi, & laudandi eum sicut suæ pertinet maiestati, Amen.

CANON AVTORVM
margine citatorum.

Al.	Albes	Buc.		Filius Alb.	
D.	Dioscorides	El.	Elken	Gab.	
Filius Mun.		Filius Mes.		Gl.	Glous.
G.	Galenus	Gi.	Giptianus	Ia.	Iabes
Ha.	Hali.	H.	Hippocrates	Ioh.	Iohannicius
Ie.	Iesu	Ieh.	Iehus	If.	Isaac
Io.	Ioannes	Ior.	Iordanus	Mas.	Masnoe
Iu.	Iudæus	Ma.	Maymo	Mu.	Museia
Mes.	Mesue.	Mun.	Mundinus	Ra.	Rasis
Or.	Oribasius	P.	Paulus	Schi.	Schiarchandi
Rog.	Rogerius	Ru.	Ruffus	The.	Theodosius

LIBER ALBENGNEFIT Philosophi, de Virtutibus MEDICINARVM, ET CIBORVM, translatus a Magistro Gerardo Cremonensi de Arabico in latinum.

EX ANTIQVORVM LIBRIS, hunc librum aggregaui de uirtutibus Medicinarum, & Ciborum, in quo mentem meam diu fatigaui, & posui eum occupatiōem meam, fundendo preces in eo, quod DEO sublimi & glorioso appropinquat. quia per ipsum iuuamentum cōmune, & proprium speraui, ultra id, quod in cognitione illius est de iuuamento in arte Medicinæ.

Medicinæ autem intentio est, sanitas: & est secundum duos modos. Primus modus, est cognitio complexionum corporum hominum. Secundus est, cognitio Medicinarum, & Ciborum, quorū cognitione existit sanitatis permanētia in sano, & ipsius reditio super infirmum: & sunt materia curationis per medicinam, & electionem eius. Qui autem uirtutem Medicinarum simplicium, et Ciborum cognitionem uult habere, est indigens cognitione uiarum quibus earum uirtutes, & ipsarum operationes inueniuntur. Et hæ quidem uiæ sunt. 8. Vna earum est, ut sit medicina, cuius uirtutem experiri uult aliquis, uacua a qualitate adquisita accidentali. cuius exemplum est in medicina simplici, aqua frigida, quæ per accidens corpus calefacit, quando super ipsum funditur: quoniam infrigidat cutem, & aggregat eam, & inspissat ipsam, quam ob rem coārtantur uapores qui exspirabant, quare calefacit corpus propter illud: sicut aqua calida infrigidat per accidens, quoniam rarificat corpus, quare respirant uapores calefacientes, & infrigidatur corpus. Et secunda est, ut sit ægritudo, in qua experitur medicina simplex. sicut febris ethica. Et tertia est, ut ea medicentur ægritudines contrariæ, donec certificetur. Et quarta est, ut sit uirtus medicinæ æqualis uirtuti ægritudinis, quæ cum ea medicatur, donec declaretur operatio eius in ea sufficienter. Et quinta est, ut consyderetur operatio medicinæ, an sit operatio eius in calefactione, & infrigidatione hora qua recipitur. Nam si non calefacit nisi post spacium, cum in principio infrigidauerit, tunc calefactio eius non est nisi per accidens: & similiter etiam si non infrigidat nisi post spacium, & iam in principio rei calefacit, tunc infrigidatio eius non est nisi per uiam accidētis. Et sexta est, ut consyderetur operatio eius in omni corpore, & in omi hora, quare est eius infrigidatio, & ipsius calefactio una res semper. Nam si est ita, tunc operatio eius est per naturam: & si non est ita, tunc operatio eius est per accidens. Et septima est, ut sit calefactio medicinæ in illa re, ad

Medicinæ intentio, sanitas.

Cognitio Medicinarū & Ciborū discitur octo uijs.

1 2 3 4 5 6 7

quam comparatur calefactio eius, aut ut ipsius infrigidatio non sit in alia. Nam si non comparatur calefactio eius, nisi ad corpus hominis, tunc oportet, ut dicatur, quia calida est ex uia qua calefacit corpus hominis, non propterea quod faciat illud in alio animali. Nam non oportet propterea quod Iusquiamus infrigidat corpus hominis, ut infrigidet corpus Turdorũ, quibus est cibus. Non oportet propterea, quod Nigella soluit hominem; & non nutrit ipsum, ut soluat Coturnicem, cuius cibus est. Et oleum nutrit hominem, et non interficit ipsum, sed interficit omne animal

8 cui non est sanguis. Et octaua est, ut distinguatur inter medicinam, & cibum. Sciatur ergo, quod Medicina est illud, quod calefacit corpus, aut infrigidat ipsum. Et Cibus facit id: quoniam addit in substantia corporis, & augmẽtat ipsum. Inquit G. Nos nominamus totum, quod facit stare substantiam nostram, & augmentat nos, Cibum: & totum quod mũtat naturam nostram, Medicinam nominamus.

Medicina. Cibus.

Viæ aliæ cognitionis Medicinarum, & Ciborum.

Et ex uijs iterum quibus extrahuntur uirtutes medicinarum, & ciborum sunt istæ aliæ, & sunt istæ quinq;, quæ stant loco eius utenti eis, quo dicatur operatio eius, et quo multiplicabitur ratiocinatio. Vna earum est

1 uia sumpta ex uelocitate alterationis rei, & difficultate alterationis eius.

2 Secunda uia est sumpta ex uelocitate cõagulationis eius, & difficultate

3 4 cõagulationis eius. Tertia est uia sumpta ex sapore rei. Et quarta est uia

5 sumpta ex odore rei. Et quinta est uia sumpta ex colore rei. Prima autem quæ est ex uelocitate alterationis, & difficultate eius, est, quod omnis medicina cuius alteratio est uelox ad naturam ignis, est calida potentia. Verumtamen non est necessarium, ut illud ex medicinis, cuius est hæc uia, calefaciat corpus hominis, imo non oportet necessario: nisi quando est subtilis substantiæ, solidum, durum, in quo non sunt superfluitates, uel uacuitates: quoniam non est grossę substantiæ, aut quæ est rari corporis, possibile est ignis resoluat illud, & conuertat illud uelociter ad naturam suam, et caliditas corporis non faciat illud cum eo: fit ergo per hanc caussam, φ non calefacit corpus. Et scitur, quod medicina, in qua agunt duæ caliditates, caliditas ignis, & caliditas corporis hominis, non est nisi subtilis substantiæ, rari corporis: sed caliditas ignis potest super illam, & uincit eam uelociter. Hoc cognoscitur duabus rebus: quarum una est Oleum, & altera est Arundo sicca, et Pilus. In oleo quippe quando adproximat igni, inflammatur ab eo: & quando occurrit corpori hominis, non calefacit ipsum calefactione manifesta uelociter. Et ratio φ oleum inflammatur uelociter, et non calefacit corpus hominis, quoniã oleum est uiscosum, grossæ substãtiæ. Cum ergo occurrit corpori, adhæret ei, & fit difficilis separatio eius ab ipso: quoniam non est possibile, ut attenuetur, & subtilietur per aërem uelociter, & penetret, & perueniat ad interiora cor-

poris: quia significatio illius est, quia quãdoq; ponis in uase super ignem aquam & oleum, de quibus primo finitur aqua, remanet oleum ultimo: & Arundo, et Pilus, quando occurrunt corpori hominis, non calefaciũt ipsum. Et scitur, q quando medicina est quam præparat ignis, & non calefacit corpus hominis, ex duabus rebus id fieri: quarum una est substantia caliditatis, & secunda natura materiei. Ignis uero est subtilior res, & calidior, qui submergit in corporibus: de proprietate cuius est, ut adurat ea, donec perueniat ad profundũ eorum in spacio breui: & facilis fit penetratio eius per separationem partium eorum, & eorum subtiliationem, & conuersionem eorum ad naturam suam. At uero caliditas corporum hominum, non est nisi uaporosa, grossa, debilis, non ualens agere in eis hora qua occurrit eis, operatione qua resoluat ea, & conuertat ipsa ad naturam suam. Et omnia quidem, quæ calefaciunt corpus, indigent, ut in eis agat caliditas corporis in primis, & mutet ea, donec ei reddatur post illud, q calefaciunt corpus: hæc est ergo caussa, quæ est propter substantiam caliditatis. Caussa autem quę est ex natura materiei, est, quod ista duo, scilicet Arundo, et Pilus, non est in eis possibile, ut diuidantur, neq; trahãtur, neq; frangantur per attractionem, fractura qua fiant in termino pulueris: omne uero de quo est uoluntas, ut calefaciat corpus, indiget, ut diuidatur in minores partes q̃ sunt, donec fiat ei facile suscipere operationem caliditatis corporis, & impressionem eius in ipso, & mutationem eius, qua immutet ipsum: & ex caussa hac, quod calamus fit aromaticus, calefacit corpora hominum, plus q̃ faciat ea ex speciebus calami quæ sunt apud nos. Secunda uia est sumpta ex uelocitate coagulationis, & difficultate eius. Dico ergo, quod duæ istæ uiæ sunt necessariæ in inquisitione de uirtutibus medicinarum & ciborum. Verũtamen prima quę est sumpta ex uelocitate alterationis eius, & difficultate eius, non est necessaria, nisi in consyderatione in esse medicinarum calidarum potentia. Et secunda quæ est sumpta ex uelocitate cõagulationis, & difficultate eius, non est necessaria, nisi in consyderatione in esse medicinarũ frigidarum potentia. Et secundum hoc, quando sunt duæ res, quarum esse in grossitudine substantiæ & subtilitate eius, occurrit secundum similitudinem unam, tunc illa earum quæ difficilius sumit cõagulationem per frigus, est certe frigidioris complexionis: & quando sunt duæ res, quarum esse in subtilitate substantiæ, & grossitudine, non occurrit secũdum similitudinem unam, tunc si est grossitudo substantiæ unius earum secũdum frigiditatem alterius, utræq; simul cõagulantur secundum similitudinem unam: uerũtamen unam earũ, & est illa, quæ est grossioris substantiæ, æstimat aspiciens eam, quia est uehemẽtis cõagulationis. & caussa in illo est, substantiæ grossæ: quãuis frigus complexionis unius earũ, sit ue-

Ignis calor.

Calor corporis humani.

Velocitas, & difficultas coagulationis.

hementius grosſitudine alterius. Et in illis, quæ ſecundum contrarium ſunt, non eſt poſsibile ut ſit coägulatio earũ, utraq; in quantitate temporis unius, imo oportet ut illa, quæ ex duabus illis eſt frigidioris complexionis, aut groſsioris ſubſtantiæ, coäguletur in ſpacio temporis minoris, & ſit coagulatio illius, quæ eſt minoris frigoris, et minoris groſsitudinis aliarũ, in ſpacio temporis longioris. Et ſimiliter etiã occurrit res in hoc, ut ſit una earum durior multum, & durior parũ, comparatione ſua: illud enim non accidit ei, niſi ſecundũ quãtitatem ſuperfluitatis eius, in uno duorum modorũ neceſsario. In tertia uero, quæ eſt uia ſumpta ex ſapore rei quæ guſtatur, dico: quia cum corpora ſint compoſita ex elementis, & elementa ſint inæqualium quantitatũ in compoſitione corporum, propter diuerſitatem quantitatũ elementorum, et in omni compoſitione eorũ ſint proprietates multæ, & fiant ſaporibus etiam, propter diuerſitatem quantitatum harũ, proprietates multæ, & cum ſint ſapores multi, neceſſarium fuit inſtrumentũ, quo diſtinguatur inter illum qui ex illis eſt cõueniens corpori, et illũ qui eſt incõueniens corpori. Poſuit ergo Creator benedictus, & ſublimis illud inſtrumentũ, ſcilicet Linguam, & poſuit eam multi ſenſus: & poſuit illud quod continuatur ei ex numeris, multi numeri: quod eſt, quia continuãtur ei. 7. numeri: ut propter illud, quod eſt ei de ſuperfluitate ſenſus, diſtinguat̃ per eam, inter illud quod occurrit ei de calido, frigido, humido, ſicco: & diſtinguatur inter incõueniẽs, & cõueniens corporis: & cum res cõuenientes corpori ſuperfluant, et ſint quędam earum plus cõuenientes naturæ corporis, & quędam earũ minus diue[illegible]æ naturæ corporis, oportet ut ſint etiã quædam earũ plus diuerſæ naturæ corporis, & quædam earũ minus, ut ſint qualitates rerũ quæ guſtantur multæ, ſcilicet ſapores earum. Dico ergo, quod qui ex ſaporibus ſunt compoſiti, ſunt infiniti, qui non fiunt, niſi ab additione, & diminutione in compoſitione. Singulares autẽ, & ſimplices ſunt octo, & ſunt, Ponticitas, Amaritudo, Acuitas, Acetoſitas, et Stipticitas, Salſedo * Humectuoſitas, et Dulcedo. Et ſunt iſti guſtus ex diuerſitate ſubſtantię corporis, quod guſtatur in ſubtilitate, & groſsicie: & ex diuerſitate complexionis eius. Diuerſitas autem ſubſtantiæ corporis eſt: Quoniam ſi eſt groſsa, fit cauſsa groſsiciei eius aut dulcis, aut ponticus, aut amarus. Et ſi eſt ſubtilis, fit cauſsa ſubtilitatis eius aut acutus, aut acetoſus, aut unctuoſus. Et ſi eſt media inter ſubtilitatem, & groſsiciem, fit aut ſtipticus, aut ſalſus. Ex diuerſitate complexionis quoq;: Quoniam ſi complexio ſubſtãtiæ calida eſt, fit guſtus eius amarus, aut acutus, aut ſalſus. Et ſi complexio eius eſt frigida, fit guſtus eius, aut ponticus, aut acetoſus, aut ſtipticus. Et ſi complexio eius eſt media inter calidum & frigidum, fit ſapor eius, aut dulcis, aut unctuoſus. Compoſitio autem ſpecierum ſubtilitatis ſubſtantiæ, & groſsitudinis

Iudiciũ rei per Saporem.

Sapores ſimplices ſunt octo.

Alias, unctuoſitas.

Nouem ſunt ſpecies cõpoſitionis ſubtilitatis ſubſtantiæ, & groſsitudinis eius.

eius cum ſpeciebus, caliditatis complexionis ſubſtantiæ, & frigiditatis
eius facit nouem ſpecies compoſitionis. Quarum una eſt ſpecies cui non
eſt Sapor ex corporibus: & eſt media inter ſubtilitatem partium, et groſ-
ſitudinem earum, & inter complexionem frigidam & calidam. Et octo
ſpecies reliquæ, ſunt illæ, quibus fit guſtus. Nam ex compoſitione ſub-
ſtantiæ groſsæ, complexione frigida, generatur ſapor Ponticus. Ex com- 1
poſitione ſubſtantiæ groſsæ, complexione calida, generatur ſapor A- 2
marus. Et ex compoſitione ſubſtantiæ groſsæ, cum media complexio- 3
ne inter calidam & frigidam, generatur ſapor Dulcis. Et ex compoſiti- 4
one ſubſtantiæ ſubtilis, cum complexione frigida, generatur ſapor Ace- 5
toſus. Et ex compoſitione ſubſtantiæ ſubtilis, cum complexione calida, 6
generatur ſapor Acutus. Et ex compoſitione ſubtilis ſnbſtãtiæ, cum me- 7
dia inter calidam & frigidam, generatur ſapor Vnctuoſus. Et ex compo- 8
ſitione, inter groſsitudinem, & ſubtilitatem ſubſtantiæ mediæ, cum com
plexione frigida, generatur ſapor Stipticus. Et ex compoſitione ſubſtan- 9
tiæ mediæ inter groſſitudinem, & ſubtilitatem, cum complexione calida,
generatur ſapor Salſus. Dico ergo in diuiſione guſtiuum, ꝙ omne quod
occurrit linguæ, aut non agit in ſenſu guſtus, aut agit in ipſo. Si ergo non
agit in ipſo, nominatur Theſien, et eſt illud cui non eſt ſapor. Aut eſt ſim
plex, ſicut aqua, quæ eſt elementum. Aut eſt corpus compoſitum, ſuper
quod non uincit calor, neq; frigiditas, ſed eſt temperatum. Aut eſt decli-
ue parumper ab æqualitate ad frigus: ſicut ſunt medicinæ quæ nominan
tur opilatiuæ. Et opilatiuæ ſunt ſecundum duos modos. Modus primus
eſt, terreſtris ſiccus, quod ex ſiccitate exſiccat corpus. ſicut Amylum, &
Thucia, & Cerusſa plumbi, & Climia, & Calx abluta, & Hemathites:
quando abluitur unumquodq; eorum decenti ablutione, et quæ ſunt eis
ſimilia. Secundus eſt uiſcoſus humidus, qui humectat corpora. ſicut ole-
um ſaporitum, & albugo oui, & caſeus recens, et pingue ex corpore por-
ci, & cæra ſaporita, abluta, colata: & ſicut malua agreſtis & domeſtica, &
interior pars cucurbitæ, & raſuræ eius. Et iſta diuerſificantur in uiſcoſi-
tate ſua. quoniam ſuper albugine oui eſt terreſtreitas magis uincens, &
ſuper oleum ſaporitum aëreitas eſt magis uincens. Quod autem non a-
git in ſenſu guſtus, eſt, quoniam ſimplex eſt. ſicut aqua: & ſenſus eſt com
poſitus. Simplex uero non efficit in cõpoſito operatione compoſiti: pro-
pterea, quod nulli rei agenti naturali ineſt ut agat, niſi in eo quod eſt ſi-
mile ei potẽtia, ut extrahat illud ad effectum: neq; paretur ei, etiam quod
eſt ſimile ſimiliter, qa non recipit niſi quod in eo eſt potentia. Saporem
autem ſimplicem, impoſsibile eſt eſſe in compoſito, neq; potentia, neque
actu: & propter illud non recipit ipſum, neq; alteratur ad eum, ſicut eius
alteratio ad compoſitum, ex eo, propter conuenientiam eius ad ipſum in

Medicinæ opilatiuæ.

Iſaac in dietis. Simplicia nõ agunt in compoſitis, quod compoſita in compoſitis.

compoſitione. Quod ſi agat illud, quod occurrit linguæ in ſenſu guſtus aliquid nunc ipſum, aut facit in eo nocumẽtum, aut in eo delectationem. Quod autem facit in eo delectatiõem, eſt illud, quod eſt decliue ei; quod delectat ipſum, & eſt ſimile complexioni corporis hominis, & eſt calidũ & humidum, cum æqualitate: facit ergo in lingua ex delectatione ſimile ei, quod in reliquo corpore, ex delectatione, quãdo occurrit ei aqua tepida. Illud autẽ quod eſt ſecundũ hanc complexionem, ſcilicet aqua, ſuper ipſum magis eſt uincens, nominatur Dulce. Et ſi aër ſuper ipſum eſt magis uincens, nominatur Vnctuoſus. Et omnis cibus delectationum, non nocens ſenſui, eſt aut dulcis, aut unctuoſus, aut utrumq; aggregat ſaporem. Qui autem ex cibis eſt, quem cooperit alius ab iſtis duobus, non aſſimilatur, & non adminiſtratur, niſi cibus, & medicina. Qui autem efficit læſionem in lingua, trahit ipſam, mordicando eam: uel per inordinationem, quam facit. Sed mordicatio eſt ſpecies ſolutionis continuitatis, quæ per ſuperfluam ſeparationem, ſicut calidum efficit; aut per ſuperfluam aggregationem ſicut frigidum. Separatio autem calidi, aut eſt cum groſsitudine, et terreſtreitate, aut cum ſubtilitate & igneitate. Et ſeparatio quidem calidi cum groſsitudine & terreſtreitate, aut eſt talis, quæ ſeparat uehementer, & nominatur Amarus. Aut talis, quod ſeparationem efficit infra uehementem: & nominatur Salſus. Et ſeparatio calidi cum ſubtilitate, & igneitate, nominatur Acutus. Et aggregatio quidem frigidi, aut eſt cum groſsitudine, & terreſtreitate, aut cum ſubtilitate, & aquoſitate. Aggregatio uero eius cum groſsitudine & terreſtreitate, quando uehementem efficit aggregationem, nominatur Ponticus: & ſi facit aggregationem, quæ ſit infra uehementiam, nominatur Stipticus. Aggregatio uero frigidi cũ ſubtilitate & aquoſitate, nominatur Acetoſus. Iam uero manifeſtũ eſt, quod Sapores ſunt octo. Amarus, Salſus, & Acutus, & Ponticus, & Stipticus, & Acetoſus, & Dulcis, & Vnctuoſus.

Sapores octo.

Iam illud quod aggregat linguam, et exſiccat eam, et cõartat eam, et exaſperat: et non in eo quod apparet tantum facit aggregationem æqualem a boni latere, ſicut frigidum, imo facit aggregatiõem uſq; in profundum eius inæqualem, & propter illud facit aſperitatem eius, & exſiccat eam: ſi facit has operationes operatione forti, nominatur Ponticus. Et ſi facit operationem ut fortem, nominatur Stipticus. Et quãdo non efficit aliquid horum quod diximus, imo contrariũ illius, & abluit linguam, & abſtergit quod eſt in ea, donec ſibi adhærent aliqua ex rebus ſtipticis, & abſtergit eam, & abluit ipſam, nominatur Salſus. Et ſi abſterſioni eius ſuperfluitas uirtutis addat ſuper operationem ſalſi, nominatur Bauracus. Et quando abſtergit ſalſus & bauracus, donec exaſperat linguam exaſperatione uehementi lædenti, nominatur Amarus. Et quando contingit, ꝙ occur-

rit linguæ, & facit in ea mordicatiõem, & corrosionem cum caliditate uehementi, nominatur Acutus. Et quando mordicatio, quam facit, est uacua a caliditate quam facit acutus, et cum illo facit in eo cui occurrit simile ebullitioni, nominatur Acetosus. Et quãdo contingit, ꝙ quando occurrit linguæ, rectificat ex ea quod corruptum est, & sedat, et lenit asperitatem eius, & fit sicut unguentũ, quod replet uacuitates, et impinguat maciẽ: tunc si occursus eius ad ipsam est cum dulcedine linguæ, nominatur Dulcis: et si non delectat eam delectatione dulci, nominatur Vnctuosus. Et sicut Bauracus est de genere salsi: similiter suauis, uel saporitus est de genere dulcis: quoniam efficit operationem duplicem ex lenificatione et sedatione. Verumtamen in suaui permiscetur humiditas aquosa multa, & tunc minuit eum a dulcedine sua.

Ponticus ergo est terrestris, qui aggregat & incidit, & constringit poros, sicut coria præparant: et præparat, & ingrosſat, & infrigidat, et exsiccat. Et Amarus est terrestris, calidus, igneus: qui mũdificat meatus, et abstergit, & subtiliat, & incidit grossiciem, & calefacit nõ uehemẽter, et præparat sanguinẽ ad adustionem, & maliciã, & multiplicat in eo choleram citrinam: quoniã calefacit sanguinẽ, & exsiccat ipsum exsiccatione & calefactione forti. Acutus est igneus: qui subtiliat, & mũdificat, & calefacit uehemẽter, et attrahit, & adurit, et resoluit. Et Acutus calefacit plus ꝙ̃ Amarus. Propter illud ergo exsiccat caliditatem, & inflãmat corpus uelociter, & adurit sanguinem, & mouet ipsum, & facit declinare ipsum in primis ad choleram citrinã: deinde ad melancholiam. Et Acetosus est frigidus, & aquosus: uerũtamen non est cum frigore forti: choleram refrænat, & sanguinẽ, et stringit uentrem, quãdo stomachus & intestina sunt mũda, & subtiliat ea: et soluit ipsa, quãdo sunt in eis flegmata multa: et infrigidat corpus, & incidit, et subtiliat, & aperit, et mundificat meatus: & expellit, & infrigidat in toto illo. Stiptici uero operationes, sunt infra operationes Pontici: qui infrigidat corpus, & exsiccat ipsum, et minuit carnem eius, & ipsius sanguinem, si assiduetur: & confortat stomachũ, et stringit uentrem: & generat sanguinem melancholicum: & infirmat magnitudinem factam in hepate proprie: & nocet neruis, et membris neruosis omnibus, & superfluit in exsiccatione corporis. Verũtamen excitat appetitum ad cibum fortitudine sua. Salsus uero est terrestris, calidus, sicut in igne: qui adgregat, et opilat, & exsiccat: præter quod calefacit uehementer. Dulcis, calidus, temperatus in illo mollificat & digerit: præter quod calefacit manifeste: & soluit uentrem, et mollificat stomachum: & conueniens pectori, & pulmoni, tenerum efficit corpus, et multiplicat sperma: & assiduatio eius multiplicat choleram, et sanguinem, & commouet ægritudines factas ex eis, et generat opilationes, & apostemata in hepate,

& in ſplene: & præcipue quando membra ſunt præparata ad illud: ſicut fit in febricitantibus et habentibus hepata calida. Vnctuoſus uero eſt aquoſus, et aëreus: qui humectat et lenit, et mollificat ſtomachũ, pręter q̃d calefacit manifeſte: et mollificat ſtomachũ, et ſoluit uentrem, et ſanat uelociter ante ſufficientiam cibi: et præcipue febricitantes, et habentes hepata calida, et ſtomachum calidum: et lenit uentrem, et humectat ipſum, et addit in flegmate, et retardat cogitationem, et multiplicat ſomnum. Et dico, quod Ponticus et Acetoſus, in frigore ſunt æquales: uerumtamen Ponticus eſt groſſus & terreſtris, et Acetoſus eſt ſubtilis, aquoſus. Et plurimũ operationis Pontici, eſt in manifeſto corporis: quoniam eſt tardæ penetrationis: et plurimæ operationis Acetoſi, eſt in profundo corporis: quoniam penetrat uelociter in corporibus ſenſibilibus. Dulcis autẽ et Amarus, ſunt calidi: uerumtamen Dulcis in caliditate ſua eſt humidus, et ſimiliter unctuoſus: et propter illud ſunt conuenientes naturæ hominis, nutrientes ipſum: cum corpus hominis ſit temperatũ in caliditate, et humiditate. Amarus autem eſt calidior Dulci, et ſiccior eo. Quoniam quando ſuperfluitas fit in decoctione, eſt omnis dulcis cum igne: aut decoquit ipſum, et uincit ſuper ipſum amaritudo, et inueniuntur amarus & dulcis abſtergentes: uerumtamen dulcis abſtergit abſterſione temperata, et non ſoluit continuitatem, imo humectat: et amarus abſtergit abſterſione inæquali, et ſoluit continuitatem: & quoniam ſoluit continuitatem, non delectat, ideo lædit: uerumtamen caliditas eius minor eſt caliditate acuti, & eſt groſſus, ſiccus, terreſtris. Cum ergo ponitur in ulceribus, abſtergit ea, et minuit carnem natam in eis: et quando bibitur, incidit groſſitudinem ſuperfluitatum quæ ſunt in uenis: et propter illud prouocat menſtrua, et iuuat ad exſpuendum ſaniem, et humiditatem groſsam ex capite, et pectore, & confert ſodæ. Et ſignificat ſuper ſiccitatem eius, quoniam non putrefit, neq; generantur ex eo uermes, neq; nutrimentum fit ex eo, quando eſt amarus pure. Acutus autem et Salſus ſunt etiam calidi, ſicci, ſicut Amarus: uerumtamen Acutus eſt plus calidus, & ſubtilior eorum, quoniam eſt igneus: et propter illud corrodit, et adurit, & liquefacit. Sed Salſus eſt terreſtris, calidus: uerumtamen caliditas non efficit in eo operationem ſuam, quam efficit in Amaro, neq; ſubtiliat eum cum ſubtilitate, qua ſubtiliat Amarum: & propter illud Salſus eſt minoris caliditatis quam Amarus per gradum. Fit ergo Salſus in gradu ſecundo, et Amarus in gradu tertio.

Quatuor Gradus.

Antiqui autem contenti fuerunt, ut ponerent quatuor Gradus in uirtutibus Medicinarum, & Ciborum. Cum ergo auditur ſermo eorum, calidum, aut frigidum, aut humidum, aut ſiccum: ipſi non uolunt per illud, niſi comparatione ad complexiõem corporis hominis ſani: cum ſit com-

plexio temperatior complexionibus alijs, & propinquior eis ad æquali-tatem, & medicationem qualitatum quatuor: & propter superfluitatem corporis hominis, super reliqua animalium corpora, ligatur cum eo intelligentia: & propter superfluitatē aĩalis super plantas, adiuncta ei est sensibilitas. Plantis uero facta est materia, et similiter uirtutes animæ, & eius operationes apparent in meliore, plus q̃ sit earum apparitio in deteriore. Cum ergo inuenitur ex istis medicinis, et cibis aliquid, quod non imprimit in sensum, neq; fugat ipsum aliqua specierũ fugæ, tunc ipsum est conueniens corpori hominis. sicut aqua tepida. Nam propter conuenientiam suam complexioni corporis hominis in æqualitate, inuenimus sensum delectari tempore eius, et recipit eius desyderiũ. Et quando inuenis aliquid, quod in sensu aliquam efficit impresſionē, sed tamen illa impresſio est sine læsione, neq; est horribilis naturæ: tunc scias, quia iam recesſit a cõplexione corporis hominis in quantitate, quæ apparet ex eo, per gradum unũ, et est primus: & quod in eo est, mutat corpus ab æqualitate: uerumtamen non mutat ipsum mutatione manifesta, quare indiget in mutatione eius tempore. sicut est dulcedo, et unctuositas: utræq; enim sunt calidæ in primo gradu. Et quando inueneris illud cuius additur impresſio, & fugat sensum manifeste, quamuis, uel si non appareat ei nocumentum, neq; dolor, scias quod iam additur reflexio eius a complexione corporis hominis per duos gradus, et est secundus: & quod in eo est, est q̃d mutat corpus mutatione manifesta, quæ non est cum uehementia, sicut Salsedo, et Acetositas: uel ita ut Salsedo est: uel sit in gradu secundo caliditas, & Acetositas in gradu secundo frigiditatis. Et quando inuenis aliquid cuius impresſio iam addit uirtutem & multiplicatur, et facit dolorem, et læsionem, et fugat sensum fuga forti, scimus quod reflexio eius ad complexionem corporis hominis iam sit ad tertiũ gradum: uerumtamen quamuis mutet corpus mutatione uehementi, tamen non est corrũpens sicut Amaritudo. Ipsa nanq; est in gradu tertio caliditatis. Et quando inuenis aliquid cuius operatio additur, et superfluit: donec corrumpit complexionē corporis hoĩs, per superfluitatē separatiõis, si est calidũ, aut per superfluitatē adgregationis, si est frigidũ, scimus quod reflexio eius a cõplexione corporis hoĩs iam superfluit, et addit, et peruenit ad quartũ gradũ: et est q̃d mutat corpus mutatiõe corrũpente: sicut acuitas. Ipsa eñ corrũpit cum adustione, et est in quarto gradu. Inquit G. Siccitas quãdo est in quarto gradu, efficit operationē acuitatis. Antiqui uero cõuenerũt super hoc, ut starent apud gradũ. 4. et non cogitauerũt in eo quod est post eum: qa non inuenerũt ad illud formã conuenientē in operatione, in qua posſibile esset cogitationē incedere: uerũtamē diuiserũt hos quatuor gradus in tres ordines: primũ, et mediũ, et postremũ. Dixerũt ergo principiũ

Primus. Secundus. Tertius. Quartus.

gradus, et medium eius, et postremũ eius. Verũtamen possibile est, ut sint inter hos tres ordines, media occulta sensui corporeo, et propter illud dimisit intellectus eorũ remorationẽ, et non fecit super ea cadere nomen.

4. Odor Quarta est, quæ est sumpta ex odore rei. Dico ergo, quod Odor secũdum plurimũ est conueniens sapori: quod est, quia plurimũ uaporis imprimit ĩ sensum olfactus, sicut ĩprimit sapor in sensum gustus. Verbi gratia: ex aceto, et omnibus rebus acetosis, et acutis, sicut alliũ, et cepæ, suscipit sensus & olfactus simile ei quod recipit sensus gustus. Et in qbusdam rebus diuersis, fit odoratus a gustu, et pręcipue in illis, quæ ex medicinis sunt boni odoris. Verbi gratia, Rosæ odor diuersus est a sapore eius. Quod est, quia in rosa inuenit gustus quiddamponticũ, et quiddã amarum, et quiddam insipidũ, et aquosum: et comprehendimus illud per gustum, et non cõprehendimus hos sapores per odoratũ. Verũtamen nos cõprehendimus, quod omnis res habens odorem bonũ, est calidæ cõplexionis, subtilis substantiæ: quantitatẽ uero illius, aut eius compositionem cũ frigido, non significat tibi olfactus: per gustũ uero est super fiduciam eius quod gustas, et iterum odor non significat, nisi supra illud, quod ex uapore resoluitur de medicina: sed uapor non resoluitur ex omnibus partibus odorati. Quod si resolueretur ex eis omnibus, non esset motio eius, qua mouet olfactum, et operatio eius in eo motio una, & operatio una. Sensus uero gustus non est taliter. Odor ergo antecedit ad sensum olfactus ex superficie medicinæ: et non resoluitur ex omnibus partibus rei odoratus: et si resolueretur ex eis omnibus, non occurreret sensui olfactus in hora una. Et tu quidem, quando gustas rosam, iudicas quod isti sapores sunt in ea: et quando olfacis eam, non iudicas quod sunt in ea.

5. Color Quinta uero, quæ est sumpta a colore rei, est, quia si rosa est rubea in colore suo, & cerussa est alba, non tamen omne rubeum est calidum, neque omne album est frigidum. Nix enim & Calx, et Sambucus, & Piper album, et Gipsum, et Zuccarum, et Elleborus albus, et Amylum, & lac, omnia ista albi sunt coloris, diuersarum uirtutum et contrariarum. Iudicium ergo super uirtutem medicinæ ex colore eius, longinquius est a uerificatione, quàm iudicium ex calore eius. Cuius exemplum est illud quod præmissum est, ex hoc, quod in colore uno sunt medicinæ calidæ & frigidæ, humidæ & siccæ. Verum certificatur ex colore, quod uinum, & mel, & cepa, & uua, & ficus, & quæ sunt illis similia, quanto plus est unumquodque uehementioris albedinis, est minoris caliditatis: et omne quod est uehementioris caliditatis, aut rubedinis, aut nigredinis, est decliuius ad caliditatem. Et similiter Rosa, & quæ sunt illis similia, Nam rosa quanto plus est uehementioris albedinis, est frigidior. Et similiter est in tritico, & fabis, & fasiolis, & lentibus, & cicere, et

omnibus seminibus & floribus. sicut lilium album, et citrinũ, et uarium. Et quod est citrinũ, aut rubeum, uehementioris est caliditatis, q̃ album.

¶ Sermo in adpropinquatione Medicinæ ex CORPORE.

QVANDO uis cognoscere uirtutem rei, tunc incipe, et experire uirtutẽ eius cũ re cui adiungitur: & oportet ut discernas medicinã agentem cum substantia sua, ex eo quod præcescit ex rememoratione nostra de eo. Et uolo ponere aquam subiectam nobis, ut inquiramus de ea. Nam qui ex uulgo infirmi sunt, eam accipiunt, et sani, et uiuũ indigens ea est. Comparemus ergo eam in primis ad corpus temperatũ, quod non est frigidum ualde, neq̃ calidum: deinde comparemus eam post illud ad illos, quorũ naturæ sunt malæ cõplexionis attemperamento existẽtes. Quãdo ergo facimus illud, inuenimus aquã infrigidare corpus temperatũ in tẽpore longo: & infrigidat illud quod est malę complexionis uelociter, & præcipue, quando aqua est frigida: quando uero aqua est calida, infrigidat ipsum cũ tarditate. Et si cõpares aquã frigidam ad corpus adolescentis, calefacit corpus eius tẽpore paruo: & si appropinquas eam ad illũ, qui habet ægritudinẽ simplicem calidã, aut frigidam, calidam simplicẽ, sicut est febris ethica, et frigidam simplicẽ, sicut febris accidens ex congelatione per niuẽ, infrigidat eũ aqua infrigidatione manifesta: & oportet ut non sit frigus eius per accidens, sed per naturã suam. fortasse em̃ ægritudo est composita, sicut apostema calidũ. Cum ergo appropinquamus ei aquã, efficit in eo operationem secundũ modum naturalem: deinde facit in eo operationẽ aliam accidentalẽ: & quando ægritudo est simplex, non efficit aqua in eo operationẽ accidentalem. Et tu quidem experire operationẽ medicinæ simplicis, in ægritudine simplici, per operationẽ medicinæ cõpositæ, in ægritudine cõposita: & est opiũ super apostema calidũ. Et medicina quidẽ composita, operatur in corpore plus, q̃ sit opatio medicinæ simplicis. Exemplũ quidẽ opationis cõpositæ in cõpositis, est, psiliũ, quod plus infrigidat corpora nostra, & abscindit sitim, q̃ aqua: quãuis aqua in natura sua sit frigidior psilio, quãdo est puræ frigiditatis: quoniã est elementũ, quod est simplex. Et propter illud cõuenerũt philosophi super hoc, q̃d elemẽta non nutriũt corpus oĩno, neq̃ assimilant̃ alicui mẽbrorum, nisi mediantibus plantis, et sanguine. qm̃ Elementa propter propinquitatẽ suam ad plantas, cõueniunt cũ eis, et permutantur ad eas: et plantæ propter propinquitatẽ suam ad sanguinẽ, assimilant̃ etiã cum eo, & ꝑmutant̃ ad ipsum: & sanguis ꝓpter propinquitatẽ suam ad mẽbra anĩalis, assimulat̃ eis, & permutat̃ ad ea: qm̃ per eum est eorum uirtus, & ipsorũ essentia. Longiores uero res a cibo anĩalis, sunt elemẽta: cum sint simplicia, quibus non sunt sapores: propter illud recipiunt sa-

Aquæ operatio.

Elementa.

Plantæ.

Sanguis.

pores omnes,& apparent in eis: ficut recipit aqua, cui non eſt color, oẽs colores: & propter illud facta eſt humiditas grandinea, quæ exiſtit: uiſus ita, quod non eſt ei color, quare recipit colores: & facta eſt lingua ſine ſapore, & propter illud recipit ſapores: & cum in interiore parte hominis. pahnæ, eſt plurimum ſenſus tactus, & eſt temperatius quod ſit in corpore. Cum ergo tu ponis aquam ſubiectum tuum, & non mentitur ſenſus tuus, & tu quidem experire aquam, cuius uis experientiam, in primis cum ſenſibus tribus: ſcilicet per uiſum, ne aqua ſit turbida: & per guſtũ, ne ſit ei qualitas ſalſa, aut alia: & per olfactum, ne ſit ei qualitas mala, fœtida. Cum ergo eſt taliter, eſt aqua primitiua, munda, pura: hæc eſt ergo aqua frigida in natura ſua. Cum ergo tu calefacis eam, non eſt aqua ſola per calefactionem calefaciens, & comburens etiam, ſed ſimiliter eſt opium, & pomum dæmonis, & mandragora omnia, quando calefacis ea, & appropinquas corpori hominis, calefacis ipſum & comburis illud, etiam quando ſunt ſuperfluæ caliditatis. Dico ergo, quod medicinæ omnes quarum tu uis experiri uirtutes, quando tu ponis eas ſuper corpus hominis, oportet, ut non ſit in eis caliditas accidentalis, & frigiditas, & non aqua ſolum, ſed omnes res. Cuius exemplum ſit cæra, quam liquefacis cum oleo ſaporito, & fricas eam, & infrigidas ipſam cum aqua, & ponis eam ſuper membrum calidum: quare infrigidas ipſum, & humectas illud: & non per frigus naturale, ſed per illud quod adquiſiuit ab aqua frigida de frigiditate. Secũdum hoc ergo exemplum, inquire de rebus omnibus: nam certificabitur tibi, quod uis de cognitione uirtutum medicinarum, & ciborum, quando approximabis corpori eius ex uirtute accidentali. Et oportet ut diſcernat, qui uult cognitiõem uirtutum medicinarum, & ciborum illud quod dicitur in ea, ſcilicet ex eis experiri, quod eſt calidum, aut frigidum potentia & actu. Calidum ergo actu, ſicut caliditas exiſtens in igne. Potentia uero, caliditas exiſtens in Piretro, & Caſtoreo, & Pipere, & quæ ſunt illis ſimilia. Et frigiditas actu, eſt ſicut frigiditas exiſtens in glacie, & niue. Sed potentia frigiditas, eſt exiſtens in opio, & pomo dæmonis, & mandragora. Et intentio ſermonis noſtri cum potentia, eſt, quod res præparata eſt, ut ſit in actu: & dicitur ſecundum duos modos. Aut per hoc, quod mutatur. Aut illud, ut generetur. Mutatio autem eius eſt, quando remanet ſpecies eius, ſed quod non remouetur. ſicut cum res alba fit rubea. Generatio uero eius, quando alteratur, & conuertitur. ſicut panis fit ſanguis. Panis ergo eſt ſanguis potentia: cum ergo alteratur, & conuertitur, fit ſanguis actu, & non remanet panis, ſecundum quod fuit. Et oportet, ut diſcernat quod dicitur in re: quia calefacit corpus ſecundum duos modos. Aut calefacit ipſum ita quod addit in caliditate caliditatis eius, & augmentat eam. Aut quod ad-

Actus. Potentia. Mutatio. Generatio.

dit in substantia eius. Si ergo addit in caliditate corporis, nominatur medicina calefaciens actu, aut potentia. Actu, sicut ignis. Et potentia, per uiam qua est medicina. Et hæc species, aut est propinqua. sicut uenenum Viperæ. Aut minus propinqua, sicut Cantharides: & sunt utræq; corrumpentes corpus, & sunt ex genere medicinarum interficientium. Plurimum autem in propinquitate paucitatis sunt, sicut Euphorbium, et Piretrum, & Castoreum. Et si addit in substantia corporis, tunc etiam est actu, aut potentia. Actu quidem, sicut puer teneri corporis, quem applicat homo pectori suo, donec occurrat stomacho eius. Potentia uero est, sicut cibus superueniens corpori. Quod autem superuenit corpori ex cibo, est secundum duos modos. Veniens ita quod uincit eum corpus in primis, est cibus: deinde corpus uincit ipsum in postremo, & nominatur cibus medicinalis. Et oportet ut discernat, quod medicinarum sunt quatuor genera. Primum genus est, quod non mutat corpus, & ipsum mutat corpus. & hoc genus est perimens, aut cum caliditate. sicut uenenum Viperarum: aut cum frigiditate, sicut opium. Et secundum genus est, quod mutat corpus, & corrumpit ipsum: & hoc genus etiã mutat, aut ita quod attenuat & subtiliat. sicut est illud quod accidit ex Iusquiamo: aut ita quod putrefacit. sicut illud, quod accidit ex Cantharidibus: & hoc genus etiam est corrumpens corpus. Et tertium genus est, quod corpus mutat, deinde reddit ipsum, & mutat corpus & calefacit ipsum calefactione uehementi. sicut Euphorbiũ, & Castoreum, & Piretrum, & Piper. Et quartum genus est, quod mutat corpus in primis, deinde corpus post illud mutat ipsum. Cum ergo mutat ipsum, addit ipsum in substantia caliditatis corporis: Si est ex rebus calidis, superfluam caliditatẽ. sicut cepæ, et allium, & synapi, & quæ sunt illis similia. Quod si est ex rebus frigidis, superfluam frigiditatem. sicut lactuca, & simila hordei, id est, hordeum fractum in mola, & quæ sunt illis similia. Manifestum est igitur, quod genera medicinarum sunt quatuor. Quoniam rei superuenientis corporis uirtus, si est comparata uirtuti corporis, & corpus agit in eam, deinde reddit ipsam, & agit in corpus, tunc est medicina absolute. Et si est fortior corpore, donec non ualeat corpus agere in eam, neq; mutare ipsam, imo ipsa est mutans corpus, tunc ipsa proculdubio est medicina corrumpens, interficiens. Et si corpus est fortius ea, donec mutet ipsam, & soluat eam, donec asimilet eam substantiæ suæ, tunc ipsa est cibus absolute: quoniã cibus generat in membris corporis secundum dispositionẽ asimilationis suæ cum eo impresionem, & mutat ipsum post hanc mutationẽ. Et hæc mutatio & impresio, est fortasse manifesta sensui: et fortasse non est manifesta in principio rei, sed declaratur post spacium longum. Et quod ex cibo imprimit in corpus impresione manifesta, nominatur cibus medi-

Medicinarum 4. genera.

cinalis. sicut lactuca ex frigidis, & allium ex calidis. Hæc enim duo antequam digerantur, mutant corpus. Lactuca igitur infrigidat, & propter illud dormire facit: & allium calefacit, & propter illud sitire facit. Deinde utraque, postquam digeruntur, addunt in quantitate substantiæ corporis tantum, præter quod mutent ipsum in qualitate sua.

Modi cognitionis uirtutũ Medicinarum & Ciborum.

Et oportet ut scias, quod cogitationi uirtutum Medicinarum, & Ciborum sunt duos ordines. Ordo primus est, cognitio frigidi & calidi, & humidi, et sicci. Et secundus ordo est, cognitio digestiui ex eis, & lenitiui, & indurantis, & opilatiui, & aperientis opilationem, & abstersiui, & rarificatiui, & inspissantis, et aperientis orificia uenarum, & constringentis ea, & comburentis, et putrefacientis, & minuentis carnem. et consolidantis, & attrahentis, et albezearim, & sedantis dolorem.

Sermo in MATVRATIVO.

MATVRATIVVM est calidum & humidum, cuius caliditas est æqualis superfluitatibus quæ eo curantur, neque minuitur ex humiditate eius aliquid. Et maturatiuum quidem cum æqualitate * sua corpori, in caliditate & humiditate sua, oportet ut sit opilatiuũ, uiscosum. quoniam quando ipsum opilat poros corporis, coärtat spiritum innatum, per quem fit digestio, et reliquæ operationes naturales. Et est sicut oleum concussum cum aqua calida, & farina tritici decocta cum aqua calida, et panis, & oleum, et pinguedo porci, & pinguedo uituli, et pix, et resina pini, et butyrum rubeum, scilicet coctum. Ista quando coniunguntur cum oleo calido, & thus, et colofonia, et sisamum, ista quando impinguantur, et caulis decoctus cum butyro cocto, et quæ sunt illis similia.

Sermo in LENIENTE.

LENIENS autem est calidum: uerumtamen est pluris caliditatis parũ, quam corpus cuius lenit duriciem, & pluris siccitatis: & propter illud, quod membrũ quod indiget medicina leniente, est duricies: et duricies, quæ indiget medicina leniente, est accidens a chimo frigido, grosso, & uiscoso: tunc indiget medicina in qua sit caliditas, quę liquefaciat illum chimum, et resoluat ipsum, & finiat eum: et non oportet, ut sit caliditas eius superflua: ut non finiat subtile et dimittat grossum in lapidem conuerti, et non resoluatur. Oportet ergo, ut sit caliditas eius in gradu secundo, et in principio tertij. Et siccitas eius iterum non oportet, ut sit superflua, imo in gradu primo. sicut folia altheæ cum butyro cocto, et mastix cum butyro crudo, & bdelliũ, & storax liquida, & aqua rosata, & armoniacum, et hysopus humida, et quæ sunt sicut illa, et medulla ossis cerui, et medulla ossis uituli, et medulla ossis cameli, et pinguedo gallinæ, et pinguedo capræ, et pinguedo anseris, et muscilago altheæ, et muscilago seminis lini, & muscilago fenugræci, & quæ sunt illis similia.

¶ Sermo in Indurante cum FRIGORE.

INDVRANS cum frigore, est sicut Portulaca, & Psilium, et Altahalub, et quæ sunt illis similia ex Solatro.

¶ Sermo in OPILATIONE.

ET OPILANS cum frigore, est Medicina quæ opilat poros corporis opilatiōe absq; apertione. Et est ꝓculdubio, aut terrestris, aut uiscosa, nō mordicans. qm̄ si est mordicans, nō fit ut figat̃ in poris: quoniā liquefacit ex mēbro aliquid, aut trahit ad ipsum aliqd, quare resoluitur, et currit. Oportet ergo, ne sit ei sapor oīno, neq; caliditas uehemens, neq; frigiditas uehemens. Terrestris quidem est. sicut amylum, & thutia, et cerussa plumbi, & climia, et calx, & hematites. Ista omnia, quando abluuntur decenter, deinde exsiccant̃. Viscosa uero non mordicatiua sunt, sicut malua syluestris, et malua domestica, & interior pars cucurbitæ, & rasura eius, et citrulli: & quæ sunt illis similia.

¶ Sermo in Aperiente OPILATIONES.

APERIENS autem Opilationes, est contraria opilanti: quoniam subtiliat res grossas, & incidit eas: et est illa quæ est amara: aut baurachia. sicut radix lilij cœlestis, et squilla, et amigdala amara, et herbus, & baurachi, et lupinus, & seha: et quæ est ex medicinis apertiuis, in qua est cum uirtute operationis aliquid ponticitatis, aut stipticitatis. Si ponitur exterius, non aperit, propter stipticitatē suam, aut propter ponticitatem: & si bibatur, aperit opilationes uiscerum.

¶ Sermo in ABSTERGENTE.

ABSTERGENS uero est similis aperienti opilationes, uerumtamē est debilior ea, & non indiget subtiliatione illa, qua indiget aperiens opilationes: & propter illud plures medicinæ quæ abstergunt sunt dulces. sicut mel, fabæ, et hordeum, et amigdala, & batheca dulcis, & furfur tritici, & similia eis.

¶ Sermo in RARIFICANTE cutem.

ETIAM est q̃d calefacit corpus ꝯcalefactione tēperata, & non exsiccat, & non est grossū. sicut camomilla, & flos altheæ, & oleum de lierua, & oleum de raphano, et oleum antiquum, & his similia.

¶ Sermo in INSPISSANTE cutem.

EST SIMILIS opilanti, uerumtamen est debilius eo: & est illud q̃d est frigidū, aquosum, non mordicatiuū. sicut aqua frigida hordei, et spuiua, & lenticula aquæ, & poma mādragorę, et eis similia.

¶ Sermo in APERIENTE orificia uenarum.

HOC EST grossum, acutum. sicut allium, et cepæ, et fel tauri, & lilium, et flos papaueris ruffi, & cepa narcissi, et alhalchoen, & oleum lilij cœlestis, et quæ eis sunt similia.

¶ Sermo in Constringente POROS, & VENAS.

HOC EST grossum, frigidum, stipticum, non uiscosum. sicut uirga pastoris, & arnoglossa.

¶ Sermo in ADVRENTE.

ADVRENS est calidum superfluũ, grossum. sicut arsenicum, & zega, et calcantum, et æs ustum, et cinis ficus, & sinapis, et stafisagria, et resisiæ, & est coruiscus, et similis est eis arbor Mariæ.

¶ Sermo in Putrefaciente, corrodente.

EST calidum superfluũ, subtile. sicut zimar, & urtica: et eis similia.

¶ Sermo in diminuente carnẽ ex VLCERIBVS.

EST EX genere zinziar, uerũtamẽ est debilius eo. sicut cortices æris, et hematites, & cucumer asininus, et radix colocitidæ, et cinis testudinis, et cinis cancrorũ, et cinis limaciarũ, et cinis serpentũ, et uiparũ.

¶ Sermo in CONSOLIDANTE.

EST QVOD constringit, & desiccat cum æqualitate. sicut sanguis draconis, & thus, et myrrha, & aloes. Et quãdoq; consolidat per accidens illud quod minuit carnes, quando ponit̃ ex eo parũ cum eo quod consolidat ulcus. sicut cærotũ. Et ex eis est q̃d consolidat cũ stipticitate sine mordicatione. sicut alumen, et gallæ, & merdasengi, et plumbũ ustũ, et scoria ferri, plũbi, & cerussa plũbi, et antimoniũ combustũ. Et ex eis est q̃d consolidat cũ mordicatiõe, et adustione. sicut colcotar cõbustũ, & tuthia, cathymia, et cortices ferri, & cortices æris, et calx abluta quadã (ablutione.

¶ Sermo in ATTRAHENTE.

EX EO est, quod attrahit cũ qualitate sua: et ex eo est, quod attrahit natura sua. Quod ergo attrahit natura sua, est sicut medicinæ solutiuæ. Sed quod attrahit qualitate sua, attrahit per caliditatem, & subtilitatem. Et caliditas & subtilitas, aut sunt in medicina ex natura sua: aut insunt ei ex putrefactione, quæ accidit ei. Quod autem ex natura medicinæ est, est sicut pulegiũ coruinũ, & serapinũ, et asa. Sed q̃d est ex putrefactione quę accidit medicinæ. sicut fermentũ, & stercus antiquũ, et limus.

¶ Sermo in BEZAARIM.

EX EO EST quod agit cum euacuatione. Quod autem agit per hoc quod resoluit, aut resoluit ex sua qualitate: aut resoluit sua natura. Quod facit illud sua natura, complexio eius est media, in eo quod est inter rem recipientẽ ad rem, quã recipit: & propterea illud quãdo ministratur in hora sanitatis, est nociuum.

¶ Sermo in SEDANTE dolorem.

EST ILLVD quod est calidũ. sicut cõplexio corporis in gradu primo: & est subtile, euacuans, et resoluens, & rarificat, et subtiliat, & ma-

turat, & uenit cum omni quod est in membro ex dolore, et ex infirmitate ad æqualitatē. sicut chimus calidus, aut uiscosus: & si est grossus, aut multus, aut annexus in poris sub tilibus: aut uentositas frigida, aut grossa, cui non est meatus: & non oportet, ut sit stipticum inflatiuum, sicut oleum anetinum, imo nudum ex uirtute stiptica.

¶ De tertio Ordine.

ORDO autem tertius, est cognitio eius quod frangit lapides, et eius q̊d adiuuat spuere illud quod est in pectore, et mundificare ipsum, & mundificātis cerebrū, et mundificātis aures, & oculos, et os, & palatum, et stomachū, & intestina, et hepatis uenas, & gilbositatē eius, & splenem, et renes, & uesicam, et prouocantis urinā, et lapidem : excitantis coitum, & abscindentis coitū, et generantis lac, & abscindentis ipsum, & prouocātis menstrua, et abscindentis ea, & mordificātis intestina ex stercore, et uermibus, & prouocātis sudorē, et mundificātis sudorē corporis.

¶ Sermo in frangente LAPIDES.

EST illud quod incidit: quādo non est caliditas manifeste: nā tunc frangit. sicut radix spargi, & radix arundinis, et poliū, & nitrū adustum contritū, et acetū squillæ, & cinis scorpionū, et lapis spongiæ: quoniā ista sunt frangentia. Quando cū eis est caliditas uehemens: dum indurant lapidem, non frangunt ipsum. Et si cū eis est caliditas quæ non sit uehemens, sicut diximus, & accipiatur cum eis, adiuuat res humida ad frangendum. quoniā si fuerit superfluæ caliditatis, separant subtile a grosso, & educūnt subtile, et remanet grossum.

¶ Sermo in mundificante pulmonē, et pectus, & iuuante ad Asma, et Tussim antiquā, & generationē Saniei in eis.

ILLA sunt semen bautiæ syluestris, et est daucus, & semen lini, et alhassæ, et semen raphani, & raphanus, et nasturcium, & sisamū, et cordumeni, et semen cucumeris, & semen batellinæ, et semen rutæ, et nigella, et piper, & polium, et prassiū, & cassioli, et rahunt, et costus, et amomum, et sulphur, et galbanū, et myrrha, & opoponacū, et cepæ, & alliū, & squilla, et calamentū, et hysopus sicca, & amigdala amara, et ficus sicca, & pinea, et castoreum, & herbus, et armoniacū, & bdellium, et olibanū, & asa, et aristolochia longa & rotunda, et sticados: & ouū sorbile, quando sorbetur cū melle: et ficus antiqua, quando decoquitur in lacte, præcipue camelæ, et cicer cum lacte. Et conferunt per accidens, subfumigatio cum laudano, et cum storace. & stercus leporis, et pili eius, et stercus Gazeli, & radix cucumeris asinini, et semen feniculi: & rahunt, quando subfumigatur cum eo, iuuat.

¶ De Mundificantibus Cerebrum.

MVNDIFIcantia cerebrum ex naribus, quādo cum eis fit caput-

purgium, sunt succus siclæ, & succus cucumeris asinini, et oleum de lilio, & oleum de amigdalis, et succus radicis arboris Mariæ, & quando exsiccatur radix, & teritur cum pipere et baurach: et calamentum.

¶ De Mundificantibus OCVLOS.

MVNDIFIcantia Oculos per lachrymas, et conferunt prurituí, et grauitati, & corrosioni, et debilitati uisus, sunt omnes medicinæ abstergentes. sicut feniculum humidū, et aqua cinamomi, fel perdicis, et mel, & aqua casieli, et oleum de lierua, & oleum balsami, et oleum nucis, et oleum anetinū. Et ex succis, ad illud etiam sunt succus acori, & harmel, et succus papaueris ruffi, & arboris Mariæ, et succus cepæ, & synapis, & rutæ.

¶ De Mundificantibus AVRES.

MVNDIFIcantia Aures, sunt mel, et uinum dulce, & oleum amigdalinū, et fel tauri, & succus capparis, et fel piscis omnis, & ficus, et baurach, & myrrhæ, et succus siclæ, & similia eis.

¶ Mundificantia Cerebrum ex ORE.

MVNDIFIcantia ex Ore cerebrum sunt, passa montana, id est, stafisagria, et squinantum, & mastix, et piretrum, & synapis, et muri, & quæ sunt eis similia, quando masticantur: et quandoque decoquuntur, et gargarizatur cum eis.

¶ Mundificantia per PALATVM.

MVNDIFIcantia ex Palato, sunt baurach, et aloes, & semen urticæ, et grana alhoros, hoc est, Cardamomum, et synapis, & calamentum, et hysopus, & allia.

¶ De Confortantibus stomachū, et nocentibus ei.

CONFORtantia stomachū, et nocentia ei. Conferentia autē ei sunt, dactyli immaturi, et citonia, & oliuæ salitæ, et oliuæ conditæ cū aceto, et oleum crudū ponticum, et glandes, & castaneæ: et præcipue quando comedunť in lacte: et oīa olea spinosa: et sunt illa, in quibus sunt amaritudo, et stipticitas: et rosæ, et fumus terræ, et napi conditi cum aceto, et cū synapi, et raphanus, et synapis, et nasturciū, et piretrū, et spargus cum muri & aceto, et myrtilli, et alcanneriæ, et similia eis: et capparis condita cū sale, et cortices citri, et absinthiū, et aloes, et uinū purum. Et nocentia ei sunt grana Iuniperi, et grana Pini maiora & minora, et grana halhert, et alhacöen, et semen agni casti, et sicla, et acetosa, et napi crudi, et bleta, et atriplex, et malua, et quæ sunt eis similia (nisi comedanť ista cū muri, et aceto, et sisamino) et fenugręcū, et lac: qm̄ acescit in eis q sunt frigidę cōplexionis, et in stomacho frigi. et mutanť in stomacho cali. et isseha armeni, et abrotanū, et baurach, et mel, qn̄ sumiť multū ex eo, et batelma, et oīs

medulla, et cerebrũ, et uinum nigrũ & grossum et durũ, pręcipue nouũ.

¶ De Mundificantibus INTESTINA.

MVNDIFIcantia Intestina sunt titimallus, et lac eius, & semen atriplicis, et succus caulis, et decoctio polypodij, et aqua ciceris, et folia agni casti, et decoctio alahassæ, et scordion, et calametum: et butyrum recens, quando assidue lambitur: et ficus sicca, quando feruet in aqua: et oleum olfacinum, et agaricum.

¶ De Mundificantibus uenas HEPATIS.

MVndificantia uenas hepatis sunt de pulpa coloqntidæ, et camomilla, et absinthiũ, et aq̃ casei, et ius galli antiq, decrepiti, et aq̃ ciceris albi.

¶ De Mundificãtib. Gibbositatẽ hepatis.

MVndificãtia Gibbositatẽ hepatis, sunt amomũ, et decoctio squinãti, et radix acori, et gentiana, et cortices radicis lauri, et rahunt, sene, et succus liqricię, et amigdala amara, et anisum, et feniculũ, et dauc9, & semen apij hortulani, et montani, et asarũ, et myrrha, et eupatorium.

¶ De Mundificantibus RENES.

MVNDIFIcantia Renes sunt oĩs medicina incidens. sicut radix arnoglossæ, et fructus eius, et spargus, et radix peoniæ, et radix ciceris nigri, et amigdala amara, et capillus Veneris, et fu, et cime squinanti, et daucus, et semen apij hortulani, et montani, et acorus, et cortex arboris uitis, et sanguis hyrci siccatus.

¶ De Mundificantibus SPLENEM.

MVNDIFIcantia Splenem, sunt elleborus niger, et decoctio calamenti, et cortex radicis capparis, et infusio cucurbitæ amaræ, et tamariscus, et pulpa coloquintidæ, et camomilla.

¶ De Mundificantibus VESICAM.

MVNDIFIcantia Vesicam sunt stercus galli exsiccatum, et rahunt, et sauina, et carpobalsamũ, et decoctio glandiũ, et fructus alhulaię, id est, aglenter, et balaustiæ, et succus liqriciæ, et decoctio rubeæ, et menta, et foliũ, et spica, et nera excorticata, et spargus.

¶ De Prouocantibus VRINAM.

PROVOcantia Vrinã, sunt oĩa quæ calefaciũt, et exsiccãt. Et plurima illorũ sunt medicinæ acutæ. sicut apiũ, et semen eius, et feniculi, et semen bauciæ, et ameos, et fu, et meu, et asarũ, et acorus, et apium montanũ, et siseleos. Et ex prouocantibus est semen spargi, et semen cucumeris, et melonis, et bauciæ, et scariolæ, et napi, et secaniabin.

¶ De Mundificantibus Lapidem ex uesica.

MVNDIFIcantia lapidẽ ex uesica. et renibus, sunt cordumeni, et ciperi, et oleum de amigdalis dulcibus, et bdelliũ, et radix

feniculi, et olibanum, et amigdalæ amaræ, et decoctio radicis altheæ. Et testiculi porci exsiccati, qui teruntur, et sumitur puluis eorum siccus: deinde parũ uini post ipsum. Et lapis Iudaicus, et lapis inuentus in spongia marina, et stercus columbarum, et cinis leporis.

De stimulantibus Coitum.

STIMVLantia Coitum, et multiplicantia sperma, Ex cibis quidem, omne q̊d est multi nutrimẽti, multæ inflationis. Ex medicinis uero, omne calefaciens, humectãs. Cibi quidẽ sunt sicut pineæ, et cicer, et fabæ, & ficus, et amigdalæ, et nux, et fistici, et cepæ, et lac cũ zaccharo, et uitella ouorꝝ, et sisamũ, et mel. Et medicinæ, eruca, et spargus, et stincus, et satyrion, et secacul, et piper nigrũ, et est granũ alzelem, et been, et zinziber.

De Abscindentibus Coitum.

ABSCINDentia Coitũ, et desiccantia sperma, sunt, quæ ex cibis sunt ingrossantia, exsiccantia, infrigidantia. Ex oleribus q̃dem lactuca, et atriplex, et blitus, et cucurbita, et cucumer, et citroli, et sandix, et morũ, et aluiniar, et alcofre. Et omne exsiccatiuũ ex medicinis, sicut ruta, et piper, et agnꝰ castus, et ciminũ, et myrabolani, et carabe, et ciperi, et balaustiæ.

De Prouocantibus Lac.

PROVOCANtia Lac, et generantia ipsum, sunt aqua hordei cum lacte, et feniculũ humidum decoctũ, et semẽ feniculi, et anetum, et anisum, et semẽ lini, et farina milij, et decoctio fenugręci, & eruca, & semen cucumeris, et caulis coctus. Et ex eis q̃bus fricat̃ corpus, et prouocatur lac, sunt lumbrici terrestres, et nigella, et scoria ferri, et fel tauri, et succus hordei infusi, et pinguedo anseris, et om̃e subtiliatiuũ, incisiuum, q̃n cũ eo nõ est caliditas, nisi ęqualis, pauca, et nõ est exsiccatiuũ, g̃nat lac.

De Desiccantibus Lac.

DESICCANtia Lac, sunt oĩa desiccantia. sicut piper, et ruta, & arbor Abraam, et arbor Mariæ, et anetũ, et coriandrũ siccũ, & semen albedarogi, et menta, et calamentum, et sauina, et semen rutæ, et lupinus, et pulegium ceruinum. Et omne infrigidatiuum, stipticum. sicut sumac, et balaustiæ, et lens, et acetum, et agresta. Et omne narcoticum frigidum. sicut lactuca, et coriandrum, et iusquiamus, et papauer.

De Prouocantibus Menstrua.

PROVOCANtia Menstrua secundum plurimũ sunt oĩa quæ prouocant urinã cum calefactione et subtiliatione. sicut asarum, & aqua mellis, et castoreum, et aqua ciceris, et myrrha, et daucus, et serapinum, et casioli, et galbanum, et sauina, et rubea, et calamẽtum, et storax, & arbor Mariæ, et alcanna, et altit, et opoponacum, et faseoli: omnia ista prouocant menstrua: et quando sufficientia est super unum istorum, et decoquitur in uino, et bibitur, prouocat menstrua.

¶ De Abſcindentibus Menſtrua.

ABSCINdentia Menſtrua, ſunt thus, et balauſtiæ, et gallæ, et acatia, et carabe, et bolus armenus, & terra ſigillata, et ſemen plantaginis, et ſcoria ferri, & myrabolani. Et ex eis ponuntur ſuper dorſum, & ſuper ilium ſiniſtrum, et abſcindit menſtrua. ſicut ſanguis draconis, & antimonium, et alumen: et quæ ſicut eis ſimilia.

¶ De Mundificantibus Inteſtina ex ſtercore.

MVNDIFIcantia Inteſtina ex ſtercore ſunt, ſtorax, et aloes, & maſtix, et allium, quādo bulliuntur cum oleo, et muri: et ſynapis, et ficus cum baurach, et medulla cartami.

¶ De facientibus deſcendere uermes.

FACIENtia deſcendere uermes, et aſcarides, et lūbricos ex uentre, ſunt ſeha armenū, et alabrengi, et lupinus, et abrotanū, et lumbrici terreſtres, et ataraxacon, et ſcariola agreſtis, et ſal indū, allinitran, et nigella, et poliū, et ſiccidis, et herba auris muris, et fel tauri, et coloquintida, & aloes.

¶ De Prouocantibus Sudorem.

PROVOCANtia Sudorem ex corpore toto, ſunt calida ſicca omnia. ſicut ciminum, & aniſum, et calamētum, et polium. Et ex oleis, et medicinis, etiā cum qbus fricatur corpus. ſicut oleum cum baurach, et oleum cucumeris aſinini, et oleum raphaninū, et oleum balſami, & oleū camomillę, et oleum anetinū, et albenaketin, et eſt purū, et oleum nardinū, et coſtus, et ex illo balſamū, et carpobalſamū, et rahunt, et calamus aromaticus. Et ex medicinis quę excitant ſudorē, quādo ſubfumigāt cum eis, ſunt caſtoreum, et bdellium, et agnus caſtus, et lens parua, et carpobalſamū.

¶ De Mundificantibus Cutem.

MVNDIFICANtia Cutem ſunt arſenicum rubeum, et citrinum, et ariſtolochia, et calamus aromaticus, et piretrum, & ſtafiſagria, et ſambucus, et cinis glandium, et radix altheæ, et farina fabarum, et farina lupinoꝝ, et ſarcocolla, et mel, et herbus, et baurach, et ſpuma maris, et dactyli, et cicer: et uniuerſaliter omne in quo eſt abſterſio.

Inquit Aggregator huius libri. Iam præmiſi illud, quo fit iuuamētum ex cognitione uirtutum Medicinarum, et Ciborum, et quomodo auxiliatur per illud, & nunc in principio narraui ea. Dico ergo, propterea, quod Cibi, et Medicinæ ſunt multæ, conuenere antiqui, præcipue poſtremi, ut ordinarent ea ſecundum literas alphabeti. Et hoc eſt ubi incępi.

¶ Explicit ALBENGNEFIT.

LIB. IACOB ALKINDI philosophi De GRADIBVS Rerum.

VONIAM PRIMOS VETERES, ut de uirtutibus cuiusque medicinæ singillatim in caliditate, frigiditate, siccitate, & humiditate loquerentur, ualde sollicitos esse cognoui: unde in hoc quatuor inuenerunt differentias, uel definitiones, dicentes Gradum primum, et secundum, & tertium, & quartum in unaquaque qualitatum esse: quod tamen in composita medicina dicere prætermiserunt. Non enim dixerunt, quod hæc medicina, scilicet composita, in aliquo gradu ita, & ita existat, in caliditate, uel frigiditate, siccitate, & humiditate: non tam, quod magis proprium fuerit, scientiam eius rei in medicina simplici attendere, quam in composita. Licet enim huius rei scientia secundum ordinem simplicis medicinæ præcedat compositam, non est tamen conueniens, ut ipsa in sola simplici attendatur medicina, & non in composita. Quia composita medicina, quamuis ex medicinis constet, quarum uirtutes in simplicitate earum diuersificantur, non tamen sequitur, ut eius complexio diuersificetur quando componitur: intellexi, quod ad scientiam uirtutum medicinarum compositarum pertingere, non minimi existat lucri. Quia igitur medicinam compositam multoties componimus, consecutum est, ut eius uirtutes secundum multitudinem, & paucitatem diuersificentur: quod quidem prouenit ex uirtutibus earum, a quibus fuerit composita. Impossibile enim fuit, ut in quarundam uirtutibus, ex quibus fuit composita, consisteret, & illarum uirtutes non obtineret. Quia igitur illud inuestigare proposui, nec potui prætermittere, quin cuiusque gradus relationem quam ad alterutrum habet, perciperе studerem, in inquisitione æqualitatis absolutæ laborare æquum fuit. Ipsa enim est ubi contraria æqualiter coniunguntur, ita ut a neutro eorum ad aliud declinet. Fuit itaque eius inquisitio magis proprie præmittenda. Quia nil calidum dicitur, nec frigidum, nec siccum, nec humidum, nisi ex eo quod temperamentum iam addidit supra æqualitatem: & quia ipsa est & origo, & principium, & elementum huius totius quod de hoc dicitur, & ab ipsa prouenit augmentum, & in illa resoluitur. Si enim quid sit resolutionis intentio quæritur. Dicitur, quod sit augmentorum ab æqualitate ablatio, donec æqualitas remaneat. Sicut ego, si DEVS uoluerit, explicabo.

Resolutionis intentio

Et quia eorum quæ super æqualitatem addita fuerunt, neque quantitates, neque species omnino notæ fuerunt, necesse fuit nobis illud explicare. Augmentorum autem intellectus, Gradus sunt quatuor, qui supra æqualitatem additi sunt. Dicam ergo, quod omnia Augmenta naturalia quinque modis sunt. Primum est Augmentum dupli. Post quod est augmentum quod addit partem unam: quod est continens quantum est illud cui comparatur, & eius medietatem. Post hoc uero est augmentum addens partes, quod continet quantum illud, & eius duas tertias. Post hoc sequitur augmentum dupli, quod addit partem, & est compositum ex prima specie & secunda. Consequitur autem hoc augmentum dupli, addens partes, quod ex prima scilicet specie, & tertia componitur. Quia ergo hoc ex parte exponere in numeris naturalibus cupio, ipsos secundum ordinem naturæ supposui in ordinibus suis, quorum unus alium præcedere non potest: & incæpi ab uno, qui est caussa numeri, cum ab illo ortus fuerit, & creuerit. Quod, ut menti hunc librum nostrum legentis, citius infigatur, & affirmetur, æquum fuisse credidi præmittere, quod de hijs quinque speciebus præposuimus.

Augmentorũ modi quinq;.

Est autem ordo naturalis iste, i. ij. iij. iiij. v. vi. vij. viij. ix. x. Dico igitur, quod augmentum duorum supra unum, duplum est unius; & unum duorum, est medium. Iam igitur patet, quod primum augmentorum naturalium, est augmentum dupli: & quod duo, duplum sunt unius. Nos quoque augmentum dupli præmisimus: quia natura ipsum præmisit: & quia prima proportio naturalis, quæ in directione paucitatis inuenitur, medietas existit, id est, quod unum eius ordinis est, qui est post ipsum, scilicet duo, medium est. Apud nos enim nihil interest, utrum dicatur augmentum, siue dicatur proportio.

Primum augmentum.

Præterea dico, quod augmentum trium supra duo, est id quod addit partem, hoc est, quod tria iam addiderunt supra duo, partem duorum: duorum namque pars unum est, & est illud quod addit partem. Iam ergo manifestum est ex hoc, hoc augmentum naturali ordine sequi illud, quod est ante ipsum. Similiter quoque augmentum quatuor supra tria, ex genere est eorum, quæ addunt partem. Inde dico, quod augmentum quinque supra tria, sunt duo: duo nanque duæ partes trium existunt, quod illud est quod addit partes. Dico igitur, quod augmentum quinque supra duo, est primum augmentum duplum, quod addit partem, & est illud quod quinque iam addiderunt supra duo cum duplo eorum & uno: unum namque duorum est pars: & hæc est pro-

Secundũ augmentum.

portio composita, quam componi diximus ex proportione dupli, & ea quæ addit partem. Dico etiam, quod augmētum octo supra tria, est primum augmentum duplum, quod addit partes: & hoc est, quod octo iam addiderunt supra tria duplum ipsorum ex duarum partium suarum quantitate: & est proportio composita, quam ex prima specie & tertia componi diximus. Iam ergo manifestum est ex his quæ diximus, illud quod præmisimus de his quinque modis, necessario ponendum ab eo. Quorum primus augmentum dupli continet, sicut, i. & ij. & iiij. & viij. Et secundus id quod addit partem: ut ij. & iij. & iiij. & v. Tertius similiter modus augmentum partium continet: ut, quinque ad tria, & nouem ad septem. Quartus uero est modus augmenti dupli, quod addit partem, ut, ij. & v. & xi. & xxiij. Et quintus est, in quo est augmentum dupli, quod addit partes: quemadmodum, iij. & viij. & xviij. & xxxviij.

Consyderemus ergo, quanta proportionum fiat resolutio, ut ad æqualitatem redeant, & ponamus aliquid, quod sit exemplum, & regula, qua perueniamus ad hoc quod in æqualitatem resoluere uoluerimus. Multa enim sæpe quæruntur, ad quorum scientiam perueniri non potest, nisi exemplis rerum positis, quæ cum eis sint eiusdem generis. Ponamus igitur tres numeros proportionales dupli proportione. Aequalitas enim, ut post hæc explicabo, inueniri non potest, nisi in hac: & ipsa est prima species, quam præmisi, quæ etiam prima naturaliter est inuenta. Hoc autem est, ut sint tres numeri proportionales, & sic proportio primi ad secundum, ut secundi ad tertium. Quos cum conuertimus, erit proportio tertij ad secundum, ut secundi ad primum: & sit primus minor, secundus medius, tertius maior. Cum ergo uoluerimus eos resoluendo ad æqualitatem reducere, minuemus ex medio quantitatem minoris, & ex maiori quantitatem medij, & minoris, & qui remanent æquales inueniuntur. Si ergo remanentes species secundum ordinem dupli composuerimus, statuentes duplum in lineis, & ponentes maiorem primum, & minorem postremum: & deinde supposuerimus huic primo ei similem, & sub medio numerum continentem quantitatem ipsius, & huius primi, & sub postremo quantitatem ipsius, & primi, & duplum medij, prouenit compositum, quod addit partem. Illud quoque quod addit partes constituitur: componimus id quod addit partem quemadmodum prius posuimus duplum, & exequimur omnia quemadmodum fecimus prius. Duplum autem quod addit partem constituitur: componimus illud quod addit partem, ita ut est absque conuersione, & facimus ut prius fecimus. Duplum autem quod addit partes componitur, cum statuerimus illud quod addit

partes absque conuersione: & exequimur in eo omnia ut in alijs feci-mus. Cum ergo has species resoluendo ad æqualitatem reducere uolu-erimus, minuemus ex medio minoris quantitatem, & ex maiori du-plum eius, quod residuum fuit ex medio, & quantitatem minoris: & si numeri tres æquales remanserint, iam illud inuenimus quod quære-bamus. Si uero non, iam egressi sunt ab illa specie, in qua relationem habuerunt, & transierunt in illam speciem quæ magis remota est a na-tura, quam species a qua resoluta fuit hæc. Post hoc quoque conse-quenter operabimur ut prius. Quod si numeri tres, qui sunt residui, æ-quales sunt, & conueniunt, iam consecuti sumus quod uoluimus. Si autem non, iam in aliam speciem transierunt, quæ magis elongata est a natura ipsius.

Verbi gratia. Ponamus æquales numeros in linea una, tribus ordini-bus distincta, et sit prima, & sint in ea isti tres numeri i. i. i. Deinde ad-iungamus ei lineam secundã, in qua sint ordines numerorꝝ proportione dupli proportionales, & sunt isti, i. ij. iiij. Si ergo uoluerimus resol-uendo eos ad æqualitatem reducere, ex medio quod est duo, minuemus quantitatẽ minoris, quod est unum. Deinde minuemus ex maiore quod est quatuor, duplum eius quod remansit ex medio, et minorem quod est unum, & duo, et remanebit unum. Iam ergo numeri omnes resoluendo æquales inueniũtur. Quõd si q̃d ex quatuor superfluit speciebus, resol-uendo ad æqualitatem reddere uolueris, non consequitur, ut ea quæ re-sidua erunt æqualia inueniantur, imo in aliam speciem transibunt, quæ a specie æqualitatis naturaliter remotior erit. Exempli caussa, duabus li-neis tertiam adiungemus, in qua erunt numeri proportiones continen-tes augmenti, quod addit partem: & sunt isti, iiij. vi. ix. Deinde an-nectemus huic lineam quartam continentem proportionem augmenti, quod addit partes, in qua sint numeri isti, ix. xv. xxv. Huic quoq; con-sequenter adiungemus lineam quintam, in qua sint numeri continentes proportionem dupli, quod addit partem, & sunt hij, iiij. x. xxv. Cui similiter annectemus lineam sextam, in qua sunt numeri connexi pro-portione dupli, addentis partes, & sunt isti, ix. xxiiij. lxiiij. Cum ergo uoluerimus harum specierum numeros resoluendo ad æqualitatem reducere, minuemus ab omni linea ex lineis cuiusque speciei, numerum minorem ex medio, & deinde medium & minorem ex maiore. Nume-ri igitur qui residui erunt, non inueniuntur æquales, imo erunt natura-liter remotiores a specie æqualitatis. Quapropter ex eo quod superflu-it, oportebit nos facere quemadmodum exequuti fuimus: prius resoluendo, donec æqua-litas inueniatur.

Qđ dicit hic, non quiescen dū, donec æqualitas inueniat, sciēdum esse non posse eo modo quo ostēdit. Sed si ita fiat, ut ī duplici ostēsum est, īueniri poterit q̄d dicit.

Possunt autem hæ species & aliter componi, & non secundum dispositionem dupli, sic, ij. iij. iiij. quæ est linea numerorum qui addunt partem. Et deinde adiungimus ei quartam lineam secundum proportionem augmenti addentis partes, ut eam in qua sunt, iij. v. vij. Et post addimus ei lineam quintam continentem proportionem dupli, quod addit partem: ut illam in qua sunt, ij. v. xi. Et deinde adnectemus ei sextam lineam, continentem proportionem dupli, quod addit partes. ut illam, in qua sunt, iij. viij. xviij. Quemadmodum subiecta docet figura.

Aequalitas.	i.	i.	i.			
Multiplex.	i.	ij.	iiij.			
Superparticularis.	iiij.	vi.	ix.	ij.	iij.	iiij.
Superpartiens.	ix.	xv.	xxv.	iij.	v.	vij.
Multiplex superparticularis.	iiij.	x.	xxv.	ij.	v.	xi.
Multiplex superpartiens.	ix.	xxiiij.	lxiiij.	iij.	viij.	xviij.

Quod hic dicit, æqualitatē nō posse reperiri, nisi in dupla proportione, ꝓpter gradus, de q̄bus intendit dicit: aliter em̄ nunq̄ posset oñdere, q̄d intēdit.

Cum ergo uoluerimus has quatuor species resoluendo ad æqualitatem reducere, minuemus in unaquaq; linea, cuiusq; speciei numerum minorem ex medio: deinde medium, & minorem ex maiore: quod postquam fecerimus, remanebunt numeri non tenentes æqualitatem, uel in parte, uel in toto: nec unquam reperies, quod omnes numeri qui residui sunt, æquales inueniantur. Iam ergo ex hoc manifestum est, æqualitatem minime reperiri posse, nisi in proportione dupli, quæ est prima: et est etiam ostensum, quod proportio dupla proportionalis est, et quod augmenta quæ resoluendo ad æqualitatem reducuntur, sunt proportionalia. Si ergo quamlibet quatuor specierum conuertendo ad dupli proportionem, quæ est prima, reduxerimus, inueniemus æqualitatem in eis, & quod proportionales fuerint. Ideoq; dictum est, quod æqualitas non inuenitur, nisi in proportione dupli. Postquam ergo iam ostensum est, primum ex augmentis naturalibus, augmentum dupli esse, & quod æqualitas in ea reperitur, cum alia in ipsam resoluuntur, demonstrabo æqualitatem quæ est in qualitate. Deinde ostendam illud, quod ab æqualitate egressum est: & post hoc in ipsam resoluam. donec augmentorum mensuræ supra æqualitatem manifestæ sint, si DEVS uoluerit.

Aequalitas absoluta in qualitate.

Dico ergo, quod æqualitas in qualitate, est contrariorum adinuicem temperantia in re æquali, & eorum effectus æquales, scilicet ut eius sit calefactio quanta infrigidatio. Oportet igitur, ut egressus ab æqualitate, sit augmentum unius qualitatis supra sibi contrariam. Quod sic colligitur. Caliditas & frigiditas contrariæ sunt, quarum unaquæq; eam quæ

ſibi affertur fugat. Sic igitur in æqualitate ſunt æquales, quarum neu-
tra aliquid ſuper aliam addit, nec intenditur. Conueniens tamen eſt, ut
cum una ex qualitatibus aliquid ſupra ſibi contrariam augmentauerit,
ſecundum ſuam ſpeciem addat. Iam igitur manifeſtum eſt, quod diſceſ-
ſus ab æqualitate in qualitate, eſt augmentum unius duarum qualita-
tum ſupra ſibi contrariam. Apud nos enim nihil intereſt, ſiue æquali-
tates dicantur temperantes, ſiue æquantes, ſeu alternantes, ſiue rectifi-
cantes. Quod autem unius qualitatis augmentum dicimus, nihil aliud
intelligi uolumus niſi ipſius intenſionem. Augmentum enim in quali-
tatibus non proprie dicere poſſumus. Ipſum enim ex proprietatibus
quantitatis una proprietas exiſtit: & quia unaquæque duarum qualita-
tum contrariarum locum occupauit, in quo ipſi conſiſtit eleuatio. Fu-
itque locus quem calor occupat, ab eo quem tenet frigiditas, alius. V-
nus enim locus duobus non ſupponitur contrarijs. Indigemus igitur, ut
dicamus in æqualitate tot partes contineri calidas, quot frigidas, cum
ipſa in minimas diuiſerimus partes.

Si autem nobis aliquis obijciat, dicens caliditatem cauſa ſuæ rarita-
tis & dilatationis maiorem occupare locum debere, quam ſit locus quem
tenet frigiditas, & hoc cauſa ſuæ conſtrictionis. Dicemus caliditatem
non dilatari, cum eius contraria coniungatur ei & æquetur: quia con-
trarietas eſt inter eas, & inſecutio: nec etiam æquius eſt, caliditatem re-
mouere frigiditatem a loco ſuo, quã ut caliditatem frigiditas. Poſtquam
ergo caliditati nunc adeſt, quod diximus contra frigiditatem, non dila-
tatur in loco ſuo caliditas magis,
quam frigiditas in ſuo.

Quod ſi uolueris minimam ex partibus rei in complexione æqua-
li, intellectualiter conſydera, quæ eſt pars indiuiſibilis cauſa ſuæ parui-
tatis: & inuenies conueniens eſſe, ut ſit in ea tantum caliditatis, quan-
tum frigiditatis: cum rei æqualis compoſitio facta ſit ex partibus iſtis.
Iam ergo ex hoc uerificatum eſt, in re æquali tot partes calidas conti-
neri quot frigidas: & manifeſtum eſt, quod diſceſſus ab æqualitate ſe-
cundum qualitatem, eſt augmentum unius qualitatis ſupra ſibi con-
trariam: quod etiam indagando ſecundum quantitatis directionem ex-
poſuimus. Iam igitur oſtenſum eſt, quantitatem eorum, quæ ab æ-
qualitate diſceſſerunt, ſecundum quantitatem in qualitate ex hoc quod
in eis eſt de æqualitatis manifeſtatione, metiri. Deinceps uero explica-
bo eorum reſolutionẽ in æqualitatem, præcipue cum æqualitas non re-
periatur, niſi in eo quod in ipſum reſoluitur. Dicam ergo, quod licet
augmenta, quia ſupra æqualitatem fuerunt, in æqualitatem reſoluan-
tur, præter augmentum dupli, conſequens eſt tamen ſecundum hunc

ordinem, ut non omne quod ab æqualitate discesserit, in ipsam proprie resoluatur: & quia iam manifestum fuit, quod in re æquali tantum est caliditatis quantum frigiditatis. Ponamus rem æqualem, unam partem, cuius una medietas calida, & altera ipsius frigida sit: & ponamus etiam unamquamque contrariarum quæ æquantur, medium. Erit ergo calidum medium, & frigidum medium.

Dico ergo, quod oportet ut sit quantitas augmenti primi, quod discessit ab æqualitate, cuius calor non uehementer sensui manifestus apparuit, dupla caliditatis quæ in re æquali existit. Ex eo itaq; patet, quod de augmento dupli exposuimus, & est in dupla frigiditatis quæ est in re æquali, postquam rei æqualis caliditas tanta est quanta frigiditas ipsius, & est pars media ex unaquaque earum, sicut diximus. Est ergo in augmento primo quantitas caloris, pars prima integra. Frigiditas uero quantitas mediocritatis caloris qui est in ipso. Cum ergo resoluerimus hoc primum augmentum in æqualitatem, & remouerimus unum duplum caliditatis, remanebit media pars calida, & media frigida: & ipsæ sunt duo media, quæ se uicissim contemperant, ex quibus processit æqualitas. Ex hoc quoque manifestum est, quod æqualitas in unoquoque augmentorum reperietur cum remouerimus prima augmenta. Inueniemus ergo partes contrarias, quæ sese, ut dictum, temperant.

Dico præterea, quod oportet ut sit mensura augmenti secundi, cuius calor excesserit augmentum primum, manifeste dupla caloris primi, augmenti primi, quemadmodum de augmento dupli docuimus: & quia mensura primi augmenti iam fuit pars una integra, & dupla caloris qui est in re æquali, & dupla etiam frigiditas ipsius, oportet ut sit calor secundi augmenti duæ partes, & sit duplus caloris primi augmenti, & quadruplus caloris qui est in æqualitate, & quadruplus etiam frigiditatis quæ in ipsa continetur. Ipsius enim calor, ut dictum est, eius frigiditati æqualis est. Quod ergo in augmento secundo frigiditatis inuenitur, tantum est, quantum quarta pars caliditatis in eodem inuentæ. Cum ergo hoc secundum augmentum abstulerimus, remanebit primum: primum quoque cum remouerimus augmentum, remanebit media pars calida, & media frigida: & ipsum, ut dictum est, sunt duo media, quæ ad inuicem temperant se, a quibus æqualitas processit.

Et dico itidem, quod oportet, ut sit mensura tertij augmenti, cuius calor & effectus secundum augmentum excesserunt uehementer, non tamen multitudine dupla caliditatis augmenti secundi. Quod ex hoc manifestum est, quod de augmento dupli exposuimus. Sed quia men-

sura augmenti eius secundi, dupla fuit caloris augmenti primi, & quadrupla caloris qui est in æqualitate, exigit ut sit calor augmenti tertij, quadruplus caloris augmenti primi: & quia calor augmenti primi duplus fuit caloris qui est in re æquali, & duplus frigiditatis eiusdem, oportet ut sit calor augmenti tertij octuplus caloris, qui est in æqualitate, & octuplus etiam frigiditatis, quæ in ipsa existit, postquam calor æqualitatis frigiditati ipsius æquatur. Ex hoc quoque patet, quod illud, quod in augmento tertio frigiditatis existit, tantum est quantum octaua pars caloris eiusdem. Cum ergo abstulerimus hoc augmentum tertium, remanebit secundum augmentum: quod inde cum sublatum fuerit, remanebit augmentum primum: hoc quoq; primum cum remotum fuerit, remanebit media pars calida, & media frigida: & ipsa, ut dictum est, sunt duo media, quæ sese uicissim temperant, a quibus processit æqualitas.

Itidem dico, quod oportet ut sit mensua augmenti quarti, cuius calor & effectus tertium augmentum uehementer supergressi sunt, dupla caloris augmenti tertij. Quod ex eo patet: quod de augmento dupli docuimus. Sed quia calor augmenti tertij, quadruplus fuit caloris augmenti primi, & caloris qui est in æqualitate octuplus, oportet ut sit mensura caloris augmenti quarti octuplus caloris primi augmenti, & sexdecuplus caloris qui est in æqualitate: qui etiam frigiditatis in ipsa, quę in ipsa reperitur sexdecuplus existit: quemadmodum ostendimus, quod calor æqualitatis est sicut eius frigiditas. Est ergo illud frigiditatis, quod in quarto existit augmento, tantum, quantum est medietas octauæ partis caloris in ipso existentis. Cum ergo remouerimus hoc quartum augmentum, remanebit tertium: tertium quoq; cum abstulerimus, remanebit secundum: cumq; secundum remouerimus, remanebit primum: primum quoque cum sublatum fuerit, remanebit media pars calida, & media frigida: & ipsa, ut sępe dictum est, sunt duo media, quę se ad inuicem temperãt, ex quibus æqualitas constituta est. Non dissimiliter quoque erit mensura augmenti primi, & secundi, & tertij, & quarti, cuius æqualitatem frigiditas supergressa est: quemadmodum fuit mensura caloris, qui æqualitatem excessit, cuius supergressionem explanauimus. Caliditas quoq;, quæ est in augmento cum frigiditas intenditur, ita erit, ut fuit frigiditas augmenti in quo fit caloris intensio.

Postquam ergo iam exposuimus manifeste hoc quod proposueramus in æqualitate absoluta, reuertamur ad ostendendum hoc in æqualitate, quæ secundum relationem attenditur. Dico ergo æquale in medicinis, quod secundum comparationem quam habet ad humanam speciem, æquale uocatur: & est quod neque calefacit, neque infrigidat, Aequale ĩ medicinis scd'm comparationem.

neque humectat, neq; desiccat. Cum igitur aliquid sic fuerit, consequens est, ut quod ex caliditate in eo continetur, sit, quemadmodum continetur illud, quod ex frigiditate, & calidarum partium quantitas in eo sit tanta, quanta frigidarum, cum scilicet ad humanam speciem æqualem comparatur: hoc est, quod si huius calefactio respectu illius speciei, non est maior ipsius in frigiditatione, uel humectatio desiccatione, ipsum est æquale, quod secundum comparationem dicitur. Oportet etiam, ut hoc æquale sit principium, & eius elementum ad quod dicitur æquale: quia in ipsum resoluitur illud quod supra ipsum augmentum fuit, & quod ab eo egressum fuit. Oportet etiam, ut mensuræ augmentorum supra hoc æquale sint, quemadmodum augmentorum mensuræ supra æquale absolutum fuerunt. Conueniunt igitur huic æquali, quod secundum comparationē dicitur, ea quę æquali, quod absolute dicitur, conuenire monstrata sunt: hoc est, quod ut diximus, hoc æquale est principium, & elementum eorum respectu quorum dicitur, & in ipsum resoluuntur augmenta, postquam ab illo orta fuerint.

Huius autem, quod dicimus medicinam hanc calidam, uel frigidam, uel siccam, uel humidā in primo gradu existere, expositio est, quod eius caliditas, uel frigiditas, uel siccitas, uel humiditas, aliquid supra æquale auxit, quod est primum augmentorum, sensui non ex toto manifeste occurrens. Et iam ostensum est, primum augmentum naturale est augmentum dupli, & quod in ipsum in æquale resoluitur. Oportet ergo, quod partes qualitatum, quæ sensui occurrunt, & in gradu primo existunt, duplum sint huius, quod est in æquali secundum suam speciem, & duplum etiam eius, quod in eo est ex sibi contraria, secundum quod iam declarauimus. Sed cum remouerimus, quod est in primo gradu, quod scilicet est primum augmentum ex partibus qualitatum supra æquale additum, remanebit æquale, in quo qualitates secundum æqualitatem connectuntur: sicut ostendimus in conuersione, quæ fit secundum resolutionem, cum aliquid ad originem reducitur, a qua ipsi fuit principium. Gradus enim primus non ab alio constituitur, nisi ex duplo, quod est in æquali ex sua specie, uel si uis ex sibi contraria, quemadmodum declarauimus. Similiter cum dicimus hanc medicinam calidam, frigidam, siccam, uel humidam in gradu secundo, eius intentio est, quod eius caliditas, uel frigiditas, uel siccitas, uel humiditas iam aliquid supra primum gradum auxerit, quod est primum augmentum supergrediens primum gradum manifeste. Et oportet ut sit huius augmenti mensura dupla eius, quod est ante ipsum in primo gradu: quemadmodum ostendimus, quod resolutio, quæ fit, cum aliquid ad suum reducitur principium, quod est æquale, non inuenitur, nisi in augmento

dupli. Erit ergo uirtus qualitatis in secundo gradu dominãtis; dupla uirtutis dñantis in primo: sed uirtutis dominantis in primo gradu mensura, ut ostensum est, dupla fuit mensurę uirtutis, quę est in ęquali, secundũ suam speciem, aut si uolueris, secundũ sibi contrariam. Erit ergo uirtus in secũdo gradu dominãs quadrupla eius, quod est in ęquali secundũ suam speciem, aut si uolueris secundũ sibi contrariam. Cum ergo illud quod in gradu secundo superat, remouerimus, remanebit gradus primus, in quo primũ augmentum attenditur: & cum primũ sustulerimus gradũ, remanebit æquale; in quo qualitates secundũ æqualitatem coniũguntur: sicut demonstrauimus in cõuersione quę fit dum reditur ad ęquale. Non dissimiliter etiã cum dicimus medicinã hanc calidam, uel fri. uel sicc. uel hu. in gradu tertio existere, intenditur, quod eius cali. uel fri. uel sicc. uel hu. iam addit supra gradum secundũ, quod est primũ augmentorũ, quæ gradum secũdum supergressa sunt, non tamen in ultimo. Vnde oportet, ut huius tertij augmenti mensura dupla sit eius quod ante ipsam existit, in secundo gradu: sicut ostendimus in augmento dupli. Mensura uero augmenti secundi, iam dupla fuit mensurę augmenti primi, & quadrupla suę simili, ut sibi contrariæ, quæ est in æquali. Erit igitur mensura dominij tertij gradus quadrupla augmenti primi, & octupla eius quod in æquali inuenitur, ex sua simili, uel ex sibi contraria. Cum ergo tertij gradus dominium sustulerimus, residuũ erit gradus secundus: secundum quoque cum remouerimus, remanebit primus: hunc quoque cum abstulerimus, remanebit æquale, in quo qualitates, secundum æqualitatem cõmiscentur. Similiter cum dicimus hanc medicinã calidam, uel frigidam, uel siccam, uel humidã in quarto gradu, intendit̃, quod eius caliditas, uel frigiditas, uel siccitas, uel humiditas; iam aliquid auxit supra gradũ tertium, quod existit primũ augmentum, tertiũ gradum excedens: cuius effectus ualidus existit, hoc est, quod ad nos ex eius caliditate peruenit, cõbustionem operatum est, & quod ex eius frigiditate, insensibilitatem, & mortificationem efficit eius cui applicatur. Oportet igitur, ut sit huius quarti augmenti, mensura dupla eius quod ante ipsum est in gradu tertio, sicut de augmẽto dupli patefecimus. Sed tertij augmenti mensura, iam fuit quadrupla uirtutis gradus primi, & octupla eius quod est in æquali ex sua simili, uel sibi contraria: erit igitur secundum hoc uirtus dominij quarti gradus, octupla uirtutis primi gradus, & sexdecupla illius, quæ est in æquali, ex sua simili, uel sibi contraria. Cũ ergo hunc quartũ gradum ad æqualitatem reuertendo reduxerimus cum sublatione eius quod est in eo, relinquitur gradus tertius: tertium autem cum abstulerimus, remanebit secundus: & secundum cum remouerimus, remanebit primus: primo quoque sublato, residuum erit æquale, in quo qualitates, æqua-

litati connexæ sunt. Hoc itaque modo, qualitas resolutionis augmentorum ad æquale consistit, a quo eorum fuit principium. Ex hoc quoque manifestum est, uirtutes graduum medicinarum, quæ ab æquali principium sortiuntur, ad ipsum resolui, uel conuerti a quo processerunt. Nos autem iam ostendimus, resolutionem in æqualem inueniri non posse, nisi in proportione dupli, & proportionem dupli proportionalem existentem. Sequitur ergo ex hoc, uirtutes graduum medicinarum sensui apparētes, quę scilicet supra ęquale aliquid augent, proportionales dupli proportione existere. Ordo uero proportionum ex quo ad hanc peruenitur conclusionem, est, ut dicamus uirtutes graduum medicinarum esse, quæ in æquale cōuertuntur: sicut iam manifestum est. Omne autem quod in æquale resoluitur, in proportione dupli existit. Consequens igitur est ex hoc, ut uirtutes graduum medicinarum sensui apparentes, proportionales sint dupli proportione.

Comparationes Graduū ad inuicem.

Cum ergo adiunxeirmus huic conclusioni suam comparationē: hoc est, quod hoc est, quod proportio dupli est proportionalis: consequitur ex hoc, uirtutes graduum medicinarum dominantes, proportionales esse: scilicet ut sit proportio caliditatis, quæ in æquali consistit ad caliditatem, quæ in primo gradu attenditur, sicut proportio caliditatis gradus primi, ad caliditatem secundi gradus. Et proportio caliditatis gradus secundi ad caliditatem tertij gradus, sicut proportio caliditatis tertij gradus ad caliditatem quarti gradus. Similiter quoque erit proportio frigiditatis, quæ est in æquali ad frigiditatem gradus secundi, & proportio frigiditatis gradus secundi ad tertij gradus frigiditatem. sicut proportio tertij gradus ad frigiditatē quarti gradus. Virtutes autem contrariæ uirtutibus quæ ab æquali, secundum augmentum recesserunt, si denominauerimus secundum modum comparationis excedentium, erunt proportionales, addentes: hoc est, erit mensura augmenti frigiditatis, quæ est in æquali supra frigiditatem gradus primi, sicut mensura frigiditatis gradus primi, supra mensuram frigiditatis gradus secundi, supra mensuram frigiditatis gradus tertij: sicut mensura frigiditatis gradus tertij, supra mensuram frigiditatis gradus quarti. Si autem denominauerimus quasdam earum ex alijs, erunt æquales: quemadmodum ostendimus omnes æquales existere, ex eo, quod in æquali reperitur, cum augmenta sublata fuerint: ipsæ enim partes æquales inuenientur. Huius autem declaratio est, quod æquale illud existit in quo continetur tantum caliditatis, quantum & frigiditatis, siue partes sint magnæ, siue paruæ. Ponamus igitur, quod æquale sit pars minima partium, cuius medietas sit calida: & medietas sit frigida, & quod caliditas primi gradus dupla sit eius quod est in æquali ex cali-

ditate, ſicut oſtendimus, primum augmentum naturale eſse augmentum dupli: quia ergo quod in æquali continetur ex frigiditate, æquum eſt ei quod eſt in ipſo ex caliditate, oportet ut ſit caliditas primi gradus dupla etiam frigiditatis, quæ eſt in æquali: cum ipſius frigiditas ſuæ caliditati ſit æqualis. Et quia caliditas primi gradus, dupla eſt frigiditatis, quæ eſt in æquali, erit quod reperitur in ipſo ex frigiditate quantum eſt medietas eius, quod eſt in ipſo ex caliditate. Ergo caliditas erit pars, & frigiditas partis medietas. In gradu quoque ſecundo, quod ex caliditate reperitur, duplum eſt eius, quod eſt in ipſo primo ex caliditate: ſicut patefecimus ex augmento dupli. Sed quod eſt in gradu primo caliditatis, ut oſtenſum eſt, duplum quoque eius eſt quod eſt in æquali ex caliditate, & duplum etiam eius quod eſt in ipſo ex frigiditate. Oportet ergo, ut ſit quod in gradu ſecundo eſt, ex caliditate quadruplum eius, quod eſt in æquali ex caliditate; & quadruplum etiam frigiditatis quæ eſt in ipſo cum menſura, cum ad frigiditatem facta fuerit. Et cum fuerit caliditas ſecundi gradus quadrupla frigiditati quæ eſt in æquali, poſt quam, quod in ipſo eſt frigiditatis, æquum eſt ipſius caliditati, erit caliditas duæ partes, & frigiditas partis medietas. In gradu ſimiliter tertio, quod caliditatis continetur, duplum eſt eius quod eſt in ſecundo ex caliditate: quemadmodum oſtendimus ex incremento dupli. Sed quod in gradu continetur ſecundo ex caliditate, quadruplum exiſtit eius, quod eſt in æquali ex caliditate, & quadruplum etiam eius quod in eodem continetur ex frigiditate. Oportet igitur ut ſit quod in gradu tertio eſt caliditatis, octuplum caliditatis, quæ eſt in æquali, & octuplum etiam frigiditatis eiuſdem, cum menſura, cum ad frigiditatem facta fuerit. Et cum caliditas gradus tertij, octupla fuerit frigiditatis quæ eſt in æquali, erit quod eſt in ipſo ex frigiditate octaua pars eius quod eſt in eo ex caliditate, ergo erit caliditas partes quatuor, & frigiditas pars media. In gradu quoque quarto quod eſt ex caliditate, duplum eſt eius, quod eſt intenſio ex caliditate, quemadmodum ex augmento dupli patefecimus. Sed quod eſt intenſio ex caliditate, iam fuit octuplum eius quod in æquali continetur ex caliditate, & etiam octuplum frigiditatis quæ eſt in ipſo. Oportet igitur, ut ſit quod eſt in gradu quarto ex caliditate, ſexdecuplum eius, quod eſt in æquali ex caliditate, & etiam ſexdecuplum eius quod in ipſo continetur ex frigiditate, cum ad frigiditatem commenſuratum fuerit. quia caliditas gradus quarti caliditatis gradus tertij dupla eſt. Et cum caliditas gradus quarti ſexdecupla fuerit frigiditati, quæ eſt in æquali, erit illud quod eſt in ipſo ex frigiditate, quantum eſt medietas octa-

uæ partis eius, quod in ipſo reperitur ex caliditate. Erit ergo caliditas octo partes, & frigiditas partis medietas. Non diſsimiliter quoque quod ex frigiditate in primo gradu, & ij. & iij. & iiij. continebitur, cum incremento ad caliditatem ſe habebit, ſecundum proportionis modum, quem præmiſimus ex frigiditate: & menſura in humiditate & ſiccitate, ad eundem modum obſeruabitur.

Iam ergo ex hoc manifeſtum fuit, qnod cum tu proportionaueris uirtutes contrarias, uirtutibus quæ ab æquali re procedentes peruenerunt ad augmẽtum, quare quælibet in quolibet gradu eſt medietas partis unius inter ſe, erunt æquales. Cum autem proportionaueris eas ſecundum modum relationis quem habent recedentes, erunt proportionales, dupli proportione: hoc eſt, quod frigiditas caliditatis tertij gradus, addit ſuper frigiditatem caliditatis quarti gradus, quantum eſt quarti gradus frigiditas. Similiter quoq; gradus ſecundus ſuper tertium, & primus ſuper ſecundum, & æquale ſuper primũ: hoc eſt, quod frigiditas caliditatis quarti gradus, tanta eſt quanta medietas octauæ, caloris eiuſdem, & in tertio gradu octaua, & ſecundo quarta, & in primo media, & in æquali ſimiliter. Calor quoq; qui attenditur ſecundum dominium frigiditatis in tertio gradu, eodem modo calorem frigiditatis quarti gradus ſuperat cum quantitate caloris quarti gradus. Gradus quoque reſidui ſimiliter ſe habent: in ſiccitate quoque & humiditate idem inuenitur. Iam ergo ex hoc quod præmiſimus, manifeſtum eſt, omnibus proportionibus, quæ in proportione augmenti attenduntur, proportionem dupli meliorem exiſtere, in qua æquale reperitur: hoc eſt, quod ipſa in æquale reſoluitur, ſicut demonſtrauimus. Muſicæ quoque tractator docuit hanc proportionem omnibus alijs proportionibus meliorem eſse, & * in medicinis conuenientiorem, ſcilicet dupli proportionem.

Alias, in naturis.

Ex hoc quoque declaratum eſt, quoſdam non nominaſse gradum primum, ij. iij. iiij. niſi ſolummodo ſecundum modum quo numeri ordinatio uocatur, & non aliter: hoc eſt, quod etiã eorum ſermo in nominando gradum primum, ij. iij. iiij. intelligitur abſque qualibet duarum intentionum. Quarum una eſt eorum, qui eos ſecundum ordinem numeri, & eorum computationem nominauerunt, quę eſt huiuſmodi, primo, ſecundo, tertio, quarto. Alia autem eorum qui hoc ſecundum uirtutum modum dixerunt: ſcilicet qui quartum gradum nominauerunt, eo quod eius uirtus quadrupla ſit primi: & tertium, quod eius uirtus tripla ſit primi: & ſecundum, quod eius uirtus dupla primi exiſtat. Si qui igitur hos gradus, primum, ſecundum, tertium, quartum, ſic nominari dixerint ſecundum ordinem numeri, & non ſecundum uirtutum ordinationem, non erit eorum dictio conueniens, ſecundum prædictum modum no-

minationis: cum ipsi in gradibus uirtutes quærant. Quod si fuerint etiam aliqui, qui dicant in gradibus quartum dici, quod eius uirtus sit quadrupla primi, & tertium caussa suæ uirtutis, quæ est tripla primi, erit iste ordo graduum absque proportione. Nos uero iam ostendimus in præcedentibus, ipsos proportionales existere.

Galenus quoque in libro x. tractatuum, quem de componendis medicinis edidit, in parte uidelicet octaua, cum de quinta confectione medicinarum Andromachi tractaret, ad curandum stomachũ, eorum destruxit sententiã, qui quarti gradus uirtutem primi quadruplam, & tertij primi triplam asserebant. Confectio autem illa satis aperte potest in illo libro intelligi, si quis intente consyderare uoluerit: & si fuerit boni intellectus, & in proportione instructus, intelliget sententiam illorum qui dicunt, quartum gradum quadrupli primi, & tertium triplum primi, annullatam esse.

Alij præterea fuerunt, qui Graduũ uirtutes secundum hunc ordinem se habere dixerunt: affirmantes, uirtutem caloris primi gradus habere se in quinque octauas uirtutis caloris quarti gradus, ideoque tres eius octauæ remanent frigidæ. Dixerunt etiam, quod uirtus caliditatis secundi gradus, habet in se tres quartas uirtutis caliditatis quarti gradus, & remanebit eius quarta frigida: & quod uirtus caliditatis tertij gradus cõtineat septẽ octauas uirtutis caliditatis quarti gradus, et remanebit eius octaua frigida. Qui autem eos in hanc induxit sententiam, fuit quidam qui dixit: quod si nos misceremus medicinam in quarto gradu calidam, cum medicina frigida in eodem gradu, æquaretur medicina, & essent in ea quatuor partes calidæ, & quatuor frigidæ. Et si adderemus quintam partem calidam, esset calida in primo gradu, essentque eius quinque partes calidæ, & tres frigidæ. Similiter si adderemus sextam partem calidam, in secundo gradu esset calida, & essent eius tres quartæ calidæ, & alia quarta frigida. Septimam quoque partem calidam si adderemus, esset medicina calida in tertio gradu, essentque ipsius septem octauæ calidę, & reliqua octaua frigida. Quod si octauam partem calidam adderemus, esset medicina calida in quarto gradu, & esset tota calida, nihil in se habens frigiditatis. Huius autẽ intentio falsa existit, & secundũ modum experimenti, & secundũ eum qui argumentatur contra eũ, ponens principium suũ secundum dicta illius: hoc est, quod si prędictus misceret medicinã calidam in tertio gradu, cũ medicina frigida in eodem gradu, æquaretur medicina, essentque in ea tres partes calidæ, & tres frigidæ: quod si pars una caliditatis adderetur, esset calida in primo gradu, & essent eius quatuor partes calidæ, & duæ frigidæ: essent ergo secundum hoc, primi gradus duæ tertię calidæ, & una frigida: ex præmis-

Opinio quorundam circa Graduũ uirtutes.

Dilutio opinionis pręcedentis.

sis uero quinque eius octauæ fierent calidæ, & tres frigidæ: hoc autem est impossibile. Similiter quoque, si pars secunda cum prima fieret calida, esset medicina calida in secundo gradu, essentque eius quinq; partes calidæ, & pars reliqua frigida: ergo secundum hunc modum, quinque sextę secundi gradus existerent calidæ, & una frigida: sed in pręcedentibus eius tres quartę fuerunt calidæ, una quoque frigida: quod omnino contrarium & impossibile est. Ita etiam, si pars tertia cum secunda, & prima calida fiat, erit medicina tota calida, nihil in se retinens frigiditatis. Sed in pręcedentibus ostensum fuit, quod cum pars tertia cum partibus quæ ipsam pręcedunt in quarto gradu calida sit, eius septem octauæ calidę existunt, & reliqua octaua frigida. Ideoq; hæc intentio falsa manifeste existit. Non enim oportet, ut huius intentionis inuento aliquo, in gradu quarto attendat quod non æque in gradu tertio, & secundo obseruari possit. Postquam ergo huius intentionis falsitas manifeste apparuit, & eius etiã sententia manifeste destructa est, qui uirtutẽ quarti gradus primi quadruplã, & tertij triplam primi asserebãt, ex eo, quod G. in receptione medicinæ sui libri comprobauit, & ex eo quod nos declarauimus.

Et postquam ostensum est, quod gradus dupli proportione proportionales existunt, scilicet quod proportio uirtutis gradus primi, ad secundum est in effectu, sicut proportio uirtutis gradus secundi ad tertium, & proportio uirtutis gradus tertij ad quartũ: declarabo nunc, quomodo compositio componendi medicinas, secundũ hanc proportionem, quæ omnibus alijs in proportione augmentorũ melior existit, comprehendi queat.

¶ De Compositione MEDICINARVM in generali, quæ fit sex modis.

DICAM ergo, quod Compositio Medicinarũ, licet infinitas recipiat sectiones, in sex tamen restringitur, quæ sub regulis rationis cõprehensę sunt. Quarũ una est, Compositio medicinę calidæ, cum alia medi-
1 hensę sunt. Quarũ una est, Compositio medicinę calidæ, cum alia medi-
2 cina calida. Et secunda, Compositio medicinę frigidæ, cum alia medicina
3 frigida. Et tertia, Compositio medicinę calidæ, cum medicina frigida.
4 Quarta quoq; medicinę Compositio, est medicinę temperatæ, cum alia
5 medicina temperata. Quinta, etiã Compositio medicinę temperatæ cum
6 medicina calida. Sexta, Compositio medicinę temperatæ, cum medicina frigida. Compositio quoq; medicinę calidæ, cum alia calida, tribus modis fit. Vnus est, ut ipsa medicina misceatur medicinę æque calidæ ut ipsa est. Secundus est, ut cõiungatur medicinę maioris caliditatis. Tertius est, ut medicina minoris caliditatis, medicinę maioris caliditatis coniungatur. Quod si Compositio medicinæ ex æque calidis fiat, non erit in ea

Compositio Medicinæ calidæ cum calida triplex.

caloris augmentum, & non minuetur ex ea aliquid. Et si compositio medicinæ fiat ex medicina calida, & alia quæ sit minoris caliditatis, erit medicina composita minus calida. Sed si compositio medicinæ fiat ex calida, & alia quæ sit maioris caliditatis, erit medicina composita, magis calida, neque minuetur ex ea aliquid, & erit eius caliditas inter augmentum & diminutionem. Nos itaque huius quod diximus exemplum ponamus. Cum miscuerimus duas aquas, quarum unaquæque sit bulliens in summo, neque in nostra permixtione aliqua intrauerit mora, non minuetur ex earum caliditate aliquid, sed remanebunt feruentes utræque. Si autem unam minus feruentem cum alia miscuerimus quæ magis ferueat, augmentabitur caliditas aquæ minus feruentis, propter aquam magis feruentem: & minuetur caliditas aquæ multum feruentis, propter aquam minus feruentem. Non est tamen conueniens, ut existimemus medicinam calidam, caliditatem calidioris medicinæ cui admiscetur, minuere propter modum qualitatis minoris caliditatis, sed propter proprietatem eius, quod est cum eius minore caliditate ex qualitate frigiditatis. Eodem modo, medicinæ frigidioris frigiditas minuetur ex eo, quod est minus frigida ex qualitate caliditatis. Propter hoc etiam in præcedentibus declarauimus, frigiditatem, quæ est cum caliditate primi gradus, æquari medietati caliditatis ipsius: & sic in reliquis gradibus est intelligendum: ut ex hoc cognoscas illud quod nomen frigiditatis comprehendit, ex nomine caliditatis, aut ex nomine caliditatis nomen frigiditatis, aut nomen humiditatis ex nomine siccitatis, aut nomen siccitatis ex nomine humiditatis pendere: quemadmodum in sequentibus propalabo.

Exemplum.

De Compositione MEDICINAE quæ fit ex frigida medicina cum alia frigida.

COMPOSITIO uero Medicinæ, quæ fit ex frigida medicina cum alia frigida, tribus etiam fit modis. Vno, ut medicina frigida in compositione iungatur alij medicinæ eiusdem frigiditatis. Non ergo quando fit compositio, augmentabitur frigiditas, neque minuetur ex ea aliquid. Secundo, ut in compositione medicina frigida, cum alia maioris frigiditatis admisceatur. Tertio uero, ut in compositione medicina frigida cum alia minoris frigiditatis admisceatur. Diminutæ igitur frigiditas, ex augmentatæ frigiditate augebitur, & augmentatæ frigiditas ex diminutæ frigiditate minuetur: eritque medicina composita, inter frigiditatem frigidioris, & frigiditatem minus frigidæ. Hoc quoq; manifestum est & apparens ei qui propositum exemplum memoriæ commendauerit. Rursus in compositione quæ fit ex coniunctione medicinæ calidæ cum frigida, unaquæque qualitatum a sua minuitur contraria. Et rur-

Compositio medicinæ frigidæ cum frigida triplex.

sus in compositione quæ fit ex commixtione medicinæ æqualis cum alia æquali, erit medicina ex eis composita æqualis. In Compositione quoque medicinæ, quæ fit ex coniunctione medicinę calidæ non æquali, erit medicina ex eis composita non æqualis. quia cum æquale inæquali admixtum fuerit, non erit medicina ex eis composita æqualis. hoc enim unum est ex per se notis, quæ probatione non indigent. Et necesse est, ut caliditas medicinę calidæ, minuatur ex eo quod declarauimus. Et hoc est, quod illud quod est in minus calido, ex qualitate frigiditatis reprimit caliditatem eius quod est magis calidum. Huius sermonis summa est, quod cum compositio fit ex cõmixtione æqualium cum æqualibus, & calidorum cum æque calidis, & frigidorum cum frigidis eiusdem frigiditatis, non augmentabitur eorũ uirtus, neque minuetur ex eo quod est in ea aliquid: esset ergo temperata, aut calida, aut frigida. Sed si compositio fit ex commixtione diuersarum medicinarum ex augmento & diminutione, aut ex contrarietate, minus ab augmentato augebitur, & maius a diminuto minuetur.

¶ Expositio Compositionis MEDICINAE, & renunciatio compositionis medicinæ calidæ, cum alia medicina calida.

CONGREGABIS itaque pondera calidarum quæ in gradibus sunt, & seruabis ea: quę etiam in eis ex uirtutibus frigidis reperitur coniungens, & quę sit earum denominatio, ex numero calidarũ uirtutum scies. Nos autem iam sæpe in eis quæ præcesserunt diximus, quod cum uirtutes frigidæ fuerint tantum, quantum media pars calidarum uirtutum, erit medicina ex eis composita, in primo gradu calida: & cum uirtutes frigidæ fuerint quantum quarta pars calidarũ uirtutum, erit medicina in secundo gradu calida: & cum fuerint uirtutes frigidæ quantum octaua uirtutum calidarum, erit medicina calida, & in tertio gradu: & cum fuerint frigidæ medicinæ uirtutes, quantum sextadecima pars uirtutum calidarum, erit medicina calida in quarto gradu. Similiter quoque inuenietur regula medicinarum frigidarum, in quibus frigiditas dominatur, & uni quatuor graduum comparabitur. Quod si uirtus medicinæ intra duos ex quatuor gradibus fuerit, proportionem eius ex differentia, quæ inter illos duos gradus inuenitur, scias. Eius itaque quod diximus exemplum ponamus. Hoc est, quod cum miscuerimus pondus ʒ. i. masticis, quod in secundo gradu existit calidum, cum pondere ʒ. ij. cardamomi, quod est in primo gradu calidum, multiplicabimus uirtutem caliditatis gradus primi, quæ una est, in duabus ʒ. cardamomi, & prouenient inde duæ partes: deinde multiplicabis etiã uirtutem gradus secundi, quæ est duo, secundum primam regulam in i. ʒ.

Graduum in Compositis discretio.

masticis, & prouenient inde partes duæ. Adiunges itaque duas partes caliditatis cardamomi, duabus partibus caliditatis masticis, & fiunt quatuor partes calidæ: quas conseruabis, quemadmodum indicaui tibi. Tu autem iam sciuisti ex præmissis, quod partes frigidæ, quæ cum caliditate primi gradus existunt, sicut quantum caliditas, medietas calidarum partium: est ergo in illa ex frigiditate, pars media, cum ad partes calidas comparata fuerit. Multiplicabis igitur hanc mediam in pondus 3. ij. cardamomi, & erit pars integra frigida. Similiter quoque tu iam sciuisti, quod partes calidæ caliditate secundi gradus, duplum sunt primi, & quod earum quarta est frigida, & quod quarta duorum est medietas. Multiplicabis itaque medietatem in pondus unius 3. masticis, & erit medietas frigida. Eam igitur adiunges parti frigidæ, & perueniet ex eis pars, & medietas partis frigiditatis. Scies itaque quæ sit denominatio partis, & mediæ partis frigidæ, & ex quatuor partibus calidis quas seruasti: ipsæ autem erunt tres octauæ. Ostensum est igitur, quod huiusmodi medicinæ compositæ tres octauæ, quæ sunt cum eius partibus calidis, frigidæ sunt. Iam autem sciuisti, quod frigiditas quæ est cum caliditate primi gradus, est quantum medietas eius quod est in illo ex caliditate: & quod frigiditas quæ attenditur respectu caliditatis gradus secundi, est quantum pars quarta caliditatis ipsius. Sciuisti etiam, quod tres octauæ minus sunt medietate, quæ est frigiditas quæ in caliditate primi gradus reperitur, & plus quam quarta, quæ est frigiditas, quæ secundum caliditatem secundi gradus attenditur. Oportet igitur, ut medicina hæc, cuius tres octauæ, quæ cum partibus calidis inueniuntur, frigidæ sunt, intra gradum primum & gradum secundum existat.

Cum ergo uoluerimus scire, in quoto gradu sit medicina calida: superfluitatem, qua frigiditas, quæ secundum gradum attenditur primum, frigiditatem quæ cum gradu secundo reperitur, superat, scias: quæ est quartæ partis frigidæ. Minues itaque hanc ex octauis tribus, quæ sunt frigiditas compositæ medicinæ, & remanebit octaua. Deinde scies quæ sit denominatio eius, ex quatuor, quæ est superfluitas, quæ inter duos gradus inuenitur: inueniesque ipsam esse medietatem. Ex hac ergo medietate caliditas secundi gradus reprimetur. Minues itaque hanc denominationem a gradu secundo, & erit medicina composita in medio secundi gradus calida. Et hoc est quod demonstrare uoluimus. Regula quoque quæ in compositione medicinæ frigidæ cum medicina frigida attenditur, erit similiter.

¶ Dominatio Compositionis Medicinæ.

VIRTVTES ponderum Medicinarum calidarum, quæ in gradibus attenduntur, aggregabis: & ex eis etiam ex uirtutibus frigidis adunabis: & unumquodque eorum separatim per se seruabis: uirtutes quoque ponderum frigidarum medicinarum, quæ in gradibus attenduntur: & quod cum eis est ex uirtutibus calidis, adiunges, & uirtutes frigidas, uirtutibus frigidis. Si ergo uirtutes calidæ cum frigidis alternentur, medicina composita in caliditate & frigiditate erit æqualis. Quod si uirtutes calidę frigidis plures fuerint, scies denominatiōem uirtutum frigidarum ex eis: & facies sicut pręmisimus. Frigidæ quoq; uirtutes, si calidis plures extiterint, quæ sit uirtutum calidarum denominatio ex eis, notabis: & facies sicut præmissum est. Compositio autem medicinę æqualis cum æquali, est sicut diximus: uidelicet quod medicina ex eis composita erit æqualis.

¶ Narratio Compositionis MEDICINAE æqualis, cum medicina calida.

VIRTVTES ponderum Medicinarum æqualium frigidas, & calidas, uniuscuiusq; uidelicet gradus per se aggregabis: uirtutes quoque calidarum medicinarum, & quod cum eis est ex uirtutibus frigidis, similiter congregabis: deinde uirtutes calidas calidis, & frigidas frigidis adiunges: & uirtutes frigidas ex calidis denominabis, & facies ut pręmissum est. Cuius exemplum est: ut misceamus mannæ ℥. 1. cum cardamomi. ℥. 1. Et ea iam sciuisti, q̄ illud quod ex caliditate in medicina æquali continetur, est quantum etiam in ipsa ex frigiditate. Et quia hoc ita est, medietas eius calida, & alia frigida est. quod enim & secundum hoc in ipsa est ex caliditate, est pars media: & quod ex frigiditate, pars media. Quod si poneremus quod in ea continetur ex caliditate partem, & quod ex frigiditate partem, & gradus alios secundum hunc ordinem statueremus, scilicet proportione dupli proportionales erunt. Sed quia, caliditas primi gradus, & ipsius frigiditas, in ipsis partibus continentur, quæ sensui manifeste occurrunt, melius est, ut quod in æquali continetur ex caliditate, & frigiditate, ponatur pars media calida, & media frigida. Accipies itaque pro. ℥. cardamomi, partem unam calidam, & mediam frigidam: propter hoc qnod demonstrauimus: pro ℥. quoque mannæ sumes mediam partem calidam, & mediam frigidam: deinde coniunges partes calidas duarum medicinarum, & prouenit ex eis pars, & partis medietas calidæ: partes quoque frigidarum duarum medicinarum aggregabis, & prouenit ex eis pars una frigida. Scies itaque, quæ sit denominatio partis ex parte, & media, & erunt duæ tertiæ. Scies ergo, quod huiusmodi expositæ medicinæ calidę duæ ter-

tiæ, frigidæ sunt. Oportet ergo, ut hæc medicina composita æqualis, sit calidior: eo quod calor qui est in æquali, est quantum ipsa frigiditas. Scias ergo differentiam quæ est inter æqualem, & gradum primum secundum frigiditatem: & hoc est medietas. Minues igitur eam ex duabus tertijs, & remanebit sexta: deinde scies quæ sit eius denominatio, ex differentia quæ est inter æquale, & primum gradum: & inuenies tertiam. Ex hac ergo denominatione, caliditas primi gradus fuit represſa. Ideo medicinæ caliditas erit in duabus tertijs gradus primi. Et hæc est regula quæ obseruanda est in compositione medicinæ æqualis, cum frigida. Illud præterea quod tibi patefeci in uirtutibus calidis & frigidis, ex me intellige, quia in humidis & siccis idem obseruatur: & similiter in residuo eius totius quod in hoc libro continetur, ex intentione caliditatis & frigiditatis.

Exemplum componendi Medicinam.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis	Siccitatis	Humidit.
Cardãomi	ʒ i.	pars una.	pars media.	pars una.	ps media.
Zuccari	ʒ ij.	partes duæ.	pars una.	ptes duę.	ps prima.
Indi	ʒ i.	pars media.	pars una.	pars una.	ps media.
Emblici	ʒ ij.	pars una.	partes duę.	ptes duę.	pars una.

Congregabis itaque partes calidas, & erunt quatuor, & media: partes quoq; frigidas colliges, & erunt quatuor, & dimidia: & siccæ erunt sex, & humidæ tres. Postea scies quæ sit frigidarum partium denominatio ex calidis. Ipsæ uero fiunt totidem, quot & illæ. Cum igitur æquales fiunt illis, medicina composita in caliditate & frigiditate erit temperata. Deinde scies etiam denominationem partium humidarum ex siccis, quæ est earũ medietas: & quia sic etiam medicina est sicca in primo gradu, & in caliditate & frigiditate æqualis.

Exemplum Compositionis alterius Medicinæ.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis	Siccitatis	Humidit.
Masticis	ʒ i.	partes duę.	pars 5.	partes ij.	ps media.
Cardãomi	ʒ ij.	partes duę.	pars i.	partes ij.	pars una.

Pars 5. media, uel semis, idem.

Partes calidas adunabis, quæ erunt quatuor: frigidæ autem cum collectæ fuerint, erunt pars una & 5. siccæ erunt, iiij. humidę uero erunt pars una, & 5. Deinde scies denominationem partium frigidarum, ex qua prouenient tres octauę: tres autẽ octauę minus sunt medietate, quæ est frigiditas gradus primi, & plus quam quarta, quę est frigiditas gradus secundi. Erit ergo caliditas huius medicinę compositę, addens supra caliditatem gradus primi: quia est plus duplo frigiditatis medici-

næ compositæ. Scias itaque, superfluitatem frigiditatis quæ est intra gradum primum & secundum, quę est quarta (quam postquam minueris ex tribus octauis, remanebit octaua) scias ergo denominationem eius ex quarta, quæ est duorum graduum differentia, & inuenies eam medietatem. Est itaque ex hoc scitum, frigiditatem huius medicinæ, super frigiditatem gradus secundi per quantitatem medietatis, augmentum fore. Ex hoc igitur consequitur, caliditatem gradus secundi, minoratam esse secundum quantitatem suæ medietatis. Quantitas autem augmenti frigiditatis medietatis, supra frigiditatem gradus tanta est, quanta diminutio caliditatis suæ. Cuius rei probatio est, quod si frigiditas gradus secundi augmentatur secundũ quantitatem frigiditatis quæ est in gradu secundo, reprimetur caliditas ipsius gradus, & descendet ad gradum primum. Quod similiter erit obseruandum in reliquis gradibus. Iam igitur manifestum fuit, mensuram augmenti frigiditatis medicinæ, supra frigiditatem gradus mensuræ diminutionis caliditatis eiusdem gradus æquari. Vnde cum medietas caliditatis gradus secundi, in prædicta medicina sit diminuta, relinquitur ut sit eiusdem caliditas caliditatis medietas gradus secundi: aut si mauis, fac secundum hoc quod præcessit in superfluitate: quæ intra gradum primum & secundum inuenitur. Hoc tamen leuius est, & manifestius apparet probatio eius operationis.

Medicinæ	Pondera		Caliditatis	Frigiditatis	Siccitatis	Humidi.
Masticis	3	ij.	Partes iiij.	Pars i.	Partes iiij.	Pars una.
Alchon	3	i.	partes ij.	pars 5.	partes ij.	pars 5.
Balaustiæ	3	i.	pars 5.	partes ij.	partes ij.	pars 5.
Harmel	3	i.	partes iiij.	pars 5	partes iiij.	pars 5.
Emblici	3	ij.	pars 5.	pars i.	pars i	pars 5.
Nigellæ	3	ij.	partes viij.	pars i.	partes viij.	pars i.
Euforbij	3	i.	partes viij.	pars 5.	partes viij.	pars 5.
Nasturtij	3	i.	partes viij.	pars 5.	partes viij.	pars 5.

Huius itaq; Medicinæ partes frigidæ, si ex calidis denoĩentur, erunt ipsarũ quinta: quinta uero minor est quarta, quæ est quantitas frigiditatis gradus secundi: & maior octaua, quæ est frigiditas gradus tertij. Quapropter consyderandũ est, ꝙ sit augmentũ quintæ super octauã, & inuenietur esse trium quartarũ decimæ: denominabis ergo eas ex octaua, & erunt tres quintę. Minuentur igitur tres quintę a gradu tertio, & remanebit medicina calida in duabus quintis gradus tertij. Quod si hæc medicina ex c. 3. mellis conficiatur, erit secundũ hunc numerũ, & hoc pon-

dus. Erit enim frigiditas ipsius minor quarta per quantitatem unius partis, & trium quartarum partis unius, quod est ualde paruum. Oportet igitur, ut huius medicinæ caliditas secundi gradus, a caliditate sit maior secundum paruam quantitatem, uidelicet partis, & trium quartarum unius partis.

Medicinæ	Pondera		Caliditatis	Frigiditatis	Siccitatis	Humiditatis
Masticis	3	ij.	Partes iiij.	Pars 1.	Partes. iiij.	Pars 1.
Acori	3	1.	partes ij.	pars 5.	partes ij.	pars 5.
Balaustiæ	3	1.	pars 5.	partes ij.	partes ij.	pars 5.
Harmel	3	1.	partes iiij.	pars 5.	partes iiij.	pars 5.
Emblici	3	ij.	partes viij.	pars 1.	ptes viij.	pars 1.
Nigellæ	3	ij.	partes viij.	pars 1.	ptes viij.	pars 1.
Euforbij.	3	1.	partes viij.	pars 5.	ptes viij.	pars 5.
Nasturtij	3	1.	ptes viij.	pars 5.	ptes viij.	pars 5.
Mellis	3	c.	partes cc.	pars 1.	partes cc.	pars 1.

¶ Directio, siue rectificatio Graduum, unius scilicet ex contrarietate quæ est in alio.

GRADVS itaq; caliditas atq; frigiditas, a suis cõtrarijs, quæ in alijs sunt gradibus, rectificant̃ ab illis, scilicet quæ sunt in gradu tertio, ex quantitate dupli, & septimæ unius: & ab his quæ sunt in gradu secundo, ex quintuplo: ab his quoq; quę sunt in gradu primo & quindecuplo. Gradus item tertij caliditas & frigiditas a suis contrarijs, quæ in alijs sunt gradibus, rectificantur ab his, scilicet quæ sunt in secundo ex duplo; & tertia unius: & ab his quæ sunt in primo, ex septuplo. Gradus quoq; secundi caliditas & frigiditas, rectificantur a suis contrarijs quæ sunt in primo ex triplo. Rectificatio uero hic, temperamentum intelligitur. Intenditur enim, ut caliditas frigiditate temperetur, aut frigiditas caliditate, & sic in alijs. Ideoq; æquale nullum temperat ex gradibus, cum ipsius caliditas sit quanta eius frigiditas. Vnde dum medicina componitur ex æquali, & non æquali, nunquam erit æqualis. Scias ergo hoc

Rectificatio Graduum quid sit.

¶ Compositio quarti Gradus cum suo contrario, quod est in primo, ut ab eo temperetur.

Medicinæ	Pondera		Caliditatis	Frigiditatis
Piperis	3	1.	Partes viij.	Pars c.
Hypoquistidos	3	ij. & vij.	Pars 1. et media vij.	Partes 8. et ℞. vij.

Huius itaq; compositæ medicinæ partes, calidæ sunt, viiij. & media septima. Frigidæ similiter sunt, viiij, & media septima.

¶ Compositio quarti Gradus cum eo quod ex suo contrario inuenitur in secundo, ut temperetur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Piperis	3 i.	Partes viij.	Pars 5.
Balaustiæ	3 v.	Partes ij. 5.	Partes x.

Huius quoq; medicinæ calidæ partes sunt. x. & media: & frigidæ similiter decem & media.

¶ Compositio Gradus quarti cum eo quod est in primo ex suo contrario, ut temperetur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Piperis	3 i.	Partes viij.	Pars 5.
Violarum	3 v.	Partes vij. & 5.	Partes xv.

Huiusmodi medicinæ partes calidæ sunt quindecim, & 5. & frigidæ, quindecim & media.

¶ Compositio Gradus tertij, cum eo quod in gradu secundo inuenitur ex suo contrario, ut temperetur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Asari	3 i.	Partes iij.	Pars media
Arnoglossæ	3 & tertia	ps i. & vij. unius	pt. iij. et duæ tertiæ unius.

Huius similiter medicinæ partes calidæ sunt quinq;, & sexta: & frigidæ. v. & sexta.

¶ Compositio Gradus tertij, cum eo quod ex suo contrario in primo gradu existit, ut temperetur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Galangæ	3 i.	Partes iij.	Pars 5.
Mirobalani	3 vij.	Partes iij. et 5.	Partes vij.

Huius medicinæ compositæ partes calidæ sunt, vij. et media: frigidæ, vij. & media.

¶ Compositio gradus secundi, cum eo quod ex suo contrario in primo gradu inuenitur.

Medicinæ	Pondera	Caliditatis	Frigiditatis
Ambræ	3 i.	Partes ij.	Pars 5.
Bellirici	3 iij.	Partes i. et 5.	Partes iij.

Huius similiter compositio medicinæ calidæ partes sunt, iij. & 5. & frigidæ, iij. & dimidia.

¶ Quia igitur in principio libri quædam præposita fuerunt signa, in quibus numeri proportionales quasi confuse dispositi sunt, ideo in hoc loco ad maiorē expresſionem hanc subijcimus tabulam: ut quod ibi dicitur, distincte intelligatur.

CAVTELA De partibus Graduum.

i.	i.	i.
i.	ij.	iiij.
ij.	iij.	iiij.
iij.	v.	vij.
ij.	v.	xi.
iij.	viij.	xviij.

De partibus Graduum sciendum est, quod si quis subtiliter uoluerit attendere remisſæ qualitatis augmentum, & intensæ remisſionem, inueniet eas certisſime. Caueat tamen, ne unquam eas æquales reddat: non enim esset tunc in gradu.

¶ Medicinæ Galeni compositio, quam secundū Andromachum ædidit, in octaua parte, lib. x. tractatuum.

Mansiones	Medicinæ	Pond.	Caliditatis	Frigid.	Humid.	Siccitatis
Fri. et sic. in 2.	Arnoglos.	pt. vij.	par 1.	pt. iiij.	pars 1.	ptes iiij.
Cal. et si. in 2.	Masticis	ptes ij.	ps 1. & iij.	iij. ps 1.	tert. pt. 1.	ps 1. et iij
Ca. et sic. in 2.	Myrrhæ	pars 1.	ptis 2. iij.	pt. sexta	ptis sexta	pt. 3. ij.
Cal. et si. in 2.	Mentæ	pars 1.	ptis 2. iij.	pt. sexta	ptis sexta	part. 3. ij.

Receptio huius medicinæ, quæ in libro 10. tractatuum continetur, in quo secundum autoritatem Andromachi scripsit, in tractatu scilicet octauo, cuius etiam Alkindus autoritatem induxit, si secundum dupli compositionem accepta fuerint uerba Galeni, uera inueniuntur. Calidis em̄ stomachi pasſionibus confert, propter multitudinem frigidarum partium. Quod si secūdum uerba eius accipiatur, qui dixit quartum gradum esse primi quadruplū, & tertium primi triplum, Galeni uerba erunt erronea, & erit medicina stomacho nociua: propter multitudinem calidarum partium. Scias ergo hoc.

FINIS.

¶ Primum te Lector candide monemus, ut quas uocum directiones legeris in hoc Indice, simplici, atque unica appellatione signatas (pręcipue uero Tacuinorum tabulas spectantes) sese ad præcedentem sui ordinis typum præcedentis numeri referre. Vt ab exemplo, Ficus fol. 39. Tacuinum sui ordinis e regione sinistri lateris numerum. 38. respicit, gradum, naturam, & cætera id genus multa ostendens, tanta rerum uarietate, ut quod ad Res non naturales pertineat, non alter expresserit pulchrius, copiosius, limatius hoc Autore. Quæ uero cum ijs contextu quodam uerborum uides, passim Alkindi, passim quoque Albegnefit scriptis exsucta sunt, eadem tamen serie, chartarumque numero clauduntur. Vale.

¶ INDEX trium Autorum huius Libri.

¶ E

¶ E

*

¶ TACVINORVM tituli.